

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

SİVİL TOPLUM SEKTÖRÜNÜN ETKİSİ ARAŞTIRMASI: TÜRKİYE'DE AB DESTEKLERİNİN SİVİL TOPLUM SEKTÖRÜNÜN ETKİSİNDEKİ PAYI

HAZIRLAYANLAR

Adhoc Araştırma Danışmanlık ve Eğitim Ltd. Şti

Rasimpaşa Mahallesi Nemlizade Sokak No:18

Kılıçkan Konak Kadıköy / İstanbul

www.adhoc.com.tr

KATKIDA BULUNANLAR

Ceylan Özünel

Dr. Ulaş Tol

Elif Öztürk

Esra Atalay Tuna

Mehmet Ali Çalışkan

Pınar Gürer

Rümeysa Çamdereli

Saygın Vedat Alkurt

ARAŞTIRMA EKİBİ

Saygın Vedat Alkurt

Esra Atalay Tuna

Emre Taşdemir

Cansu Peker

YAYIN

Nimbus Medya

TASARIM | UYGULAMA

Burcu Ayan

Giriş	3
Yönetici Özeti	5
Araştırmanın Yöntemi	7
Örneklem Karakteristiği	8
Araştırma Bulguları	18
1. STK'LARIN KAPASİTESİ	19
İnsan Kaynağı Kapasitesi	19
Finansal Kapasite	24
STK'ların Kendi Kuruluş Kapasitelerine İlişkin Algıları	28
2. SİVİL TOPLUM VE KAMUYA İLİŞKİN ALGILAR	33
3. AB VE AB DESTEKLERİNE İLİŞKİN ALGILAR	38
STK'ların Avrupa Birliği Programlarına İlişkin Algıları	43
Fon Kaynağı Olarak AB Algısı	46
Fon Etkisi Algısı	46
AB Desteklerinin Etkisine İlişkin Algılar	47
En Etkili Görülen AB Destekli Çalışmalar	50
4. AB PROJELERİNİN ETKİSİ	54
5. AKTİF VATANDAŞLIK	59
6. AĞLARA DAİR GÖRÜŞLER	62
7. DİYALOG VE ETKİNLİKLER	66
STK'larla Diyalog	66
Kamu ile Diyalog	67
Yerel Yönetimlerle Diyalog	68
Üniversiteler ile Diyalog	69
Uluslararası Fon Kuruluşları ile Diyalog	70
AB Projeleri Kapsamında Gerçekleştirilen Diyalog ve Etkinlikler	71
8. ETKİ VE ETKİ ÖLÇÜMÜ	75
STK'ların Görünürlüğü	78
9. ETKİ VAKA ANALİZLERİ	81
Başka Bir Dünya Mümkün / Ayık Yaşamda Buluşalım Derneği (AYBUDER)	83
Be Mobile-Create Together! / İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV)	88
Dünyayı Kadınlar Değiştirecek / Kamer Vakfı	94
Engelli Hakları Savunuculuk Bilgilendirme Projesi / Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD)	98
Güçlü STK SAĞKAL ile Sağlıkta Kaliteli İletişim / Sağlıkta Kalite Derneği (SAĞKAL)	103
Kamu-STK İşbirliği Projesi / T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü ...	113
Sosyal Kooperatif Geliştirme / İhtiyaç Haritası	115
Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Projesi / Vehbi Koç Vakfı (VKV)	122
Türkiye'de Gıda Atığını Önleme ve Azaltımı İçin Kapasite Arttırımı Projesi / Gıda Kurtarma Derneği (GKTD)	128
Umut Koşusu / Kanserli Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV)	134
Etki Vaka Analizlerine İlişkin Değerlendirme	142
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	148

Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırması, Türkiye Cumhuriyeti ve AB tarafından desteklenen ve AB Başkanlığı tarafından uygulanan Kamu ve STK’lar Arasındaki İşbirliğinin Güçlendirilmesi İçin Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı desteği ile TAV, İKV ve YADA iş birliğinde yürütülen AB İzleme Ağı Projesi kapsamında gerçekleştirildi.

2016 yılında TAV, YADA Vakfı ve İKV tarafından kurulan AB izleme ağının amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- STK’ların Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) mekanizmalarına aktif olarak dâhil olmasını sağlayarak ve kapasitelerini, Türkiye'nin AB katılım sürecini ve programlamayı etkin bir şekilde izleyebilmesi ve etkileyebilmesi için geliştirerek sivil toplumun AB katılım sürecine dâhil olmalarını sağlamak,
- Seçilmiş temalar ve hedef gruplar hakkında AB programlarının ve mali yardımlarının sonuçları üzerinde derinlemesine analizler yaparak ve bunları kamuyla paylaşarak, Türkiye'nin AB Katılım sürecinin şeffaflığına katkıda bulunmak,
- STK’ların sürece katılımları ve AB üzerine okuryazarlık oranını arttırmak için teşvikler yaratarak Türkiye'deki sivil toplumun ve aynı zamanda kamunun AB üyeliğine yaklaşımını yeniden canlandırmak.

Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırmasıyla ise bu amaçlar paralelinde, sivil toplum sektörünün¹ etkisine dair bir veri derlemek ve bu verilerin gelecek dönem desteklerine ve sivil toplum kuruluşlarının bu desteklere yönelik taleplerine bir zemin oluşturması hedeflendi.

Araştırma kapsamında ilgili bakanlık ve kurumlar ile derinlemesine görüşmeler, Türkiye sivil toplum evrenini temsil eden 1004 farklı sivil toplum kuruluşunun temsilcileri ile anket çalışmaları ve derinlemesine görüşmeler ışığında seçilen 10 projenin bileşenleri ve hedef grubundan kişiler ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildi.

Araştırmanın alt amaçları şu şekilde başlıklandırılabilir;

- Sivil toplum alt sektöründeki projelere ilişkin veriler ve raporları incelemek ve iyi örnekleri belirlemek
- Coğrafi, tematik çeşitliliğe önem vererek, Türkiye’deki sivil toplum dünyasının;
 - o Finansal kapasite
 - o İnsan kaynağı kapasitesi
 - o Kurumsal kapasite
 - o AB ve AB desteklerine ilişkin algılar
 - o Algılanan AB destekleri etkisi

1 Sivil Toplum Sektörü, AB-Türkiye ilişkilerinin en dinamik boyutu olan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının (IPA) 2014-2020 yıllarını kapsayan döneminde sivil topluma yönelik çalışmaların yürütüleceği çerçeve Programdır. Sivil Toplum alanı 2014-2020 AB Mali Yardımları döneminde enerji, ulaştırma, çevre, tarım gibi ayrı bir sektör olarak tanımlandı. Daha detaylı bilgi için bkz.: <http://siviltoplumsektoru.org/hakkimizda/>

- o Aktif vatandaşlığa ilişkin algılar ve uygulamalar
- o Ağlara ilişkin değerlendirmeler
- o Sivil toplumun farklı paydaşlar ile diyalog pratikleri
- o Sosyal etki ölçümlemeye yaklaşım ve ölçüleme uygulamalarına ilişkin fotoğrafını çekmek
- o Belirlenen 10 projenin etkilerini, güçlü ve zayıf yönlerini analiz ederek geleceğe yönelik iyi uygulama ve geliştirilmesi gereken alanları resmetmek
- Belirlenen 10 projeyi:
 - o Özgünlük
 - o Konu sahipliği
 - o Kararlara etki
 - o Kapsayıcılık
 - o Görünürlük
 - o Hedef gruba etki
 - o İşbirliği
 - o Etkin katılım
 - o Kurumsal kapasite
 - o Aktif vatandaşlık
 - o Yaygınlaştırma
 - o Finansal verimlilik eksenlerinde değerlendirmek.

Araştırmanın bakanlık ve ilgili paydaşlar görüşmeleri haricindeki saha çalışması COVID-19 pandemisi döneminde gerçekleşti. Bu nedenle araştırmanın saha çalışmalarında COVID-19 salgının getirdiği sınırlandırmalar dikkate alınarak görüşmelerin büyük bölümü telekonferanslar ve telefon anketleri yöntemleri ile tamamlandı. Dokümanda yer alan veri ve bulguların bir bölümünün COVID-19 sürecinden etkilenmiş olma olasılığını hatırlatmak isteriz. STK'ların toplumsala ait mevcut algılarını gösteren bazı verilerde, yaşanan olağandışı durumdan kaynaklı farklılıkların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırması, Türkiye Cumhuriyeti ve AB tarafından desteklenen ve AB Başkanlığı tarafından uygulanan Kamu ve STK’lar Arasındaki İşbirliğinin Güçlendirilmesi İçin Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı desteği ile TAV, İKV ve YADA iş birliğinde yürütülen AB İzleme Ağı Projesi kapsamında gerçekleştirildi.

Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırmasıyla sivil toplum sektörünün etkisine dair verileri derlemek ve bu verilerin gelecek dönem desteklerine ve sivil toplum kuruluşlarının bu desteklere yönelik taleplerine bir zemin oluşturması hedeflendi. Araştırma kapsamında ilgili bakanlık ve kurumlar ile derinlemesine görüşmeler, Türkiye sivil toplum evrenini temsil eden 1004 sivil toplum kuruluşu ile anket çalışmaları ve derinlemesine görüşmeler ışığında seçilen 10 projenin bileşenleri ve hedef grubundan kişiler ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildi.

Araştırmanın bakanlık ve ilgili paydaşlar görüşmeleri haricindeki saha çalışması COVID-19 pandemisi döneminde gerçekleşti. Bu nedenle araştırmanın saha çalışmalarında COVID-19 salgının getirdiği sınırlandırmalar dikkate alınarak görüşmelerin büyük bölümü telekonferanslar ve telefon anketleri yöntemleri ile tamamlandı.

Bu çalışma kapsamında görüşülen STK’ların %66’sının hiçbir fona, %78’inin AB hibelerine başvurmadığı görülüyor. STKların %18’i fon, %10,5’i ise AB hibesi almış. En çok savunucu, en az da hemşeri kuruluşları AB hibelerinden destek alıyor. Gençlik, kalkınma ve kadın STK’ları AB hibelerinden en fazla yararlanan; sağlık, hayvan hakları STK’ları AB hibelerine en az başvuran kategoriler.

AB’den hibe alanların ya da hibe almak için başvuru yapanların kapasitesi, diyalog oranı, etkinlik, etki ve itibarının hibelere başvurmayan ve hibe almayan STK’lara göre daha çok arttığı görülüyor. Sivil toplumda AB programlarına ilişkin görüşleri temelde olumlu ancak AB hibesi almış olanlarda daha olumlu. AB fonları en çok AB değerlerine uyumlu ilişkilendiriliyor.

STK’lar AB fonlarını diğer fon kaynaklarına kıyasla daha uygulanabilir ve etkili buluyor. En etkisiz bulunan AB destekli çalışmalar “açılış ve kapanış etkinlikleri”. Etkisi en yüksek bulunanlar ise yardımlar, farkındalık çalışmaları, iletişim kampanyaları, deneyim paylaşımları ve işbirlikleri. STK’ların %40’ı AB fonları ile yürütülen projeleri etkili buluyor. Hibe alanlarda bu oran %74. AB fonları ile yürütülen projeleri en etkili bulanlar savunucu kurumlar. Diyalog ve iş birliklerine bakıldığında ise yerel yönetimler hariç kamu kuruluşları temasın çok fazla olmadığı görülüyor. Hibe almış STK’lar yerel yönetimlerle güçlü ilişkiler kuruyor.

Bu çalışma kapsamında görüşülen STK’ların %67,7’si son 5 yılda vatandaş katılımını artırmaya yönelik faaliyetleri olduğunu belirtiyor. Bu oran AB hibesi alan STK’larda diğer STK’lardan oldukça yüksek: %82. STK’lar vatandaş katılımını sağlamada zorlanıyor, ama kendilerini de bu bağlamda etkili buluyor. AB hibesi alan STK’lar ise vatandaş katılımını artırmayı hedefleyen faaliyetlerini almayan STK’lara oranla daha başarılı buluyor. STK temsilcileri ağlar ve platformlara ilişkin algılarını tanınırlığı yüksek STK’ların öncülüğü oluşturuyor. STK’ların %70’inin üye olduğu bir ağ ya da platform yok. AB hibesi alan STK’larda

ise durum almayanlara göre farklı: yarısından fazlasının (%55,2) üye olduğu ağ veya platform bulunuyor. Çalışmanın vaka analizi safhası AB Başkanlığı, AB Delegasyonu, İçişleri Bakanlığı, Çalışma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü'nün aralarında yer aldığı görüşmeler ile başladı. Keşfedici olarak tanımlanabilecek bu safhada projelere ilişkin etki kriterleri soruldu ve 34 kriter belirlendi. Kriterler temalarına göre 12 üst başlıkta birleştirilerek örnek olarak seçilen 10 proje bu üst başlıklara göre belirlendi. Etki kriterlerinin üst başlıklarını şu şekilde listelemek mümkün:

- o Özgünlük
- o Konu sahipliği
- o Kararlara etki
- o Kapsayıcılık
- o Görünürlük
- o Hedef gruba etki
- o İşbirliği
- o Etkin katılım
- o Kurumsal kapasite
- o Aktif vatandaşlık
- o Yaygınlaştırma
- o Finansal verimlilik

Tüm bulguları özetleyecek olursak:

- AB desteklerinin özellikle aktif vatandaşlığın gelişimine ve kurumların insan kaynağı kapasitesinin gelişimine katkısı yüksek.
- Özgün ihtiyaçlara yanıt verilmesi, konuların sahiplenilmesi, hedef gruplara fayda sağlanmasında AB destekleri yüksek etkiye sahip.
- Hibe alan STK'ların AB'ye yaklaşımı değişiyor kapasitesi, etkililiği artıyor.
- Sivil toplumu her anlamda geliştiriyor: AB Desteklerinin sivil toplum hayatında önemli bir etkisi görülüyor, sivil toplum kuruluşları birçok açıdan geliştiklerini gösteren veriler sağlıyor.
- Kapsayıcılık konusunda geliştirilmesi gereken boşluk alanları var: AB fonları toplam STK evreninin sınırlı bir bölümüne temas edebiliyor. Ek olarak, AB hibeleri aracılığıyla finansal ve insan kaynağı kapasitesi daha yüksek ve hali hazırda etkili STK'lara ulaşılabilir. Bir başka deyişle AB projeleri temas ettiğince oldukça etkili oluyor ama toplamdaki etkisi bağlamında sınırlılıklar var.
- Kararlara yönelik etki konusu geliştirilmesi bir alan: Hem sivil toplum tarafında hem de kamu yönetimi tarafında bu durumun karşılıklı nedenleri var ve motivasyon düşük.

Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırmasında niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemlerini bir arada içeren karma bir araştırma yöntemi benimsendi.

Çalışmanın yöntemi 3 aşamada tanımlanabilir:

- Keşfedici Çalışma: Merkezi Düzeydeki Kamu Kurumları ve İlgili Paydaşlar ile Ön Görüşmeler
- Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırması Anket Uygulamaları
- Vaka Çalışması

Araştırma kapsamında, öncelikli olarak AB Başkanlığı, AB Delegasyonu, İçişleri Bakanlığı, Çalışma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildi. Gerçekleştirilen ön görüşmelerde;

- Programın hedefleri
- Programdaki projeler / uygulamalara ilişkin değerlendirmeler
- Başarı kriterleri, etkiye ilişkin izlenimler
- Araştırmadan beklentiler
- Sivil Toplum Destek Programlarına ilişkin algılar

üst başlıklarına odaklanıldı. Gerçekleştirilen ön görüşmeler sonrası, araştırmanın ileriki aşmaları olan anket çalışması aşamasında kullanılacak ölçekler ve vaka analizi aşamasında odaklanılacak projelerin seçimine ilişkin kriterler belirlendi.

Çalışmanın ikinci aşaması olan Türkiye’de Sivil Toplum Sektörünün Etkisi Araştırması Anket Uygulamaları kapsamında 1004 STK ile Temmuz-Ekim 2020 döneminde görüşmeler gerçekleştirildi. Yüz yüze planlanan görüşmeler COVID-19 pandemi koşulları nedeniyle online ve telefon anketi olarak yapılandırıldı. Araştırma örneklemini oluştururken YADA Vakfı tarafından geçmiş yıllarda yapılan araştırmaların, T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplum ile İlişkiler Genel Müdürlüğü ve T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün veri tabanları kullanıldı. Araştırmaya katılan kuruluşlar bu veritabanlarından rastlantsal olarak seçildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplum ile İlişkiler Genel Müdürlüğü ve T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 2020 yılı itibari ile Türkiye’de 2121500 dernek, 5352 vakıf bulunuyor. 1004 STK temsilcisiyle yapılan görüşmeler Türkiye sivil toplum evrenini %95 güven aralığında +-%3,08 hata payı ile temsil ediyor.

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti’nin ve T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı’nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir. Ayrıca çalışmaya katılanların görüşleri kişisel görüşleri olup bağlı buldukları kurum ve kuruluşların kurumsal görüşlerini yansıtmayabilir.

Örneklem Karakteristiği

Bu kısımda, örneklemin özelliklerini tanımlamaya yönelik araştırmaya katılan 1004 STK'nın çalışma alanı, faaliyet alanı, il, kuruluş yılı ve yasal statü gibi bazı önemli özelliklerine yer verildi.

Tablo 1. Örnekleimde Yer Alan STK'ların Çalışma Alanına Göre Dağılımı

STK Çalışma Alanı	Geçerli Yüzde (%)
Eğitim	30.6
Çevre / İklim Değişikliği / Doğa Koruma	13.6
Engelli	11.9
Araştırma / İzleme	11.5
Kültür – Sanat	11.4
Gençlik	10.3
İnsan Hakları	10.3
Çocuk	10.2
Kadın / Toplumsal cinsiyet	8.5
Sivil Toplum	7.8
İnsani Yardım / Yardım	7.6
Sağlık	7.1
Hayvan Hakları	3.2
Gıda / Tarım	3.1
Kalkınma	3.0
Demokrasi	2.7
Siyaset / Düşünce	2.6
Girişimcilik / Sosyal Girişimcilik	2.6
İnanç / Dini Kimlik	2.6
Bilim / Teknoloji	2.1
Kent	1.8
Spor / Fiziksel Aktivite	1.6
Mülteci / Göç	1.2
Mesleki / Sektörel	0.9
Semt / Mahalle	0.7
Kooperatif	0.6
İşçi Hakları, LGBTİ+, Medya	0.3

Araştırmaya katılan 1004 STK'nın çalışma alanına göre dağılımına baktığımızda ilk üç sırayı eğitim, çevre ve engelli STK'ları paylaşıyor. Takiben, araştırma faaliyetleri yürüten, kültür- sanat, gençlik, çocuk, insan hakları ve kadın/toplumsal cinsiyet alanında çalışan STK'lar araştırma örnekleminin çoğunluğunu oluşturuyor. Bu yönüyle örneklemin Türkiye'de sivil toplumun faaliyet yürüttüğü tematik konu çeşitliliğini karşıladığı söylenebilir.

Tablo 2. Örnekleimde Yer Alan STK'ların Sivil Topografya (13'lü Kategori) Sınıflandırmasına Göre Dağılımı

Sivil Topografya Sınıflandırması	Geçerli Yüzde (%)
Himayeci	28.5
Hayırsever	14.3
Uzman	11.1
Özörgüt	10.5
Savunucu	10.4
Hemşeri	8.2
Diğer	17.2
Toplam	100

YADA'nın 2009 yılında geliştirdiği Sivil Topograf Sınıflandırması² ekseninde baktığımızda, örneklemin %28,5'inin dezavantajlı grupları fiziksel olarak güçlendirerek korumayı önüne hedef olarak koyan himayeci nitelikte kuruluşlar oluşturuyor. Himayeci kuruluşları %14,3 ile toplumun yoksul kesimlerine ya da dezavantajlı konumdaki kesimlerine yönelik aynı ve/veya nakdi yardımlar veya hizmetler sağlayan hayırsever kuruluşlar, %11,1'ini ise belirli konularda bilgi üreterek sivil toplumun diğer kuruluşlarına zemin sağlayan, üretici ve yaratıcı kuruluşlar olan uzman kuruluşlar izliyor. Sivil Topografya Sınıflandırmasının bir kategorisi olan kulüplere araştırma kapsamında yer verilmedi. Raporun ilerleyen bölümlerinde hem alt kırılımlarında yeterli büyüklük olduğundan hem de aralarındaki farklılaşmaların araştırma sorusuna ilişkin önemli bulgular içerdiğinden himayeci, hayırsever, uzman, özörgüt, savunucu ve hemşeri kategorileri analiz değişkenleri olarak kullanılacak.³

2 YADA (2009) Türkiye'de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, <https://yada.org.tr/yayinlar/turkiyede-gonullu-kuruluslarda-sivil-toplum-kulturu/>

3 YADA Sivil Topografya Sınıflandırması, <https://yada.org.tr/sivil-topografya-siniflandirmasi/>

Tablo 3. Sivil Topografya Sınıflandırması - 5'li Kategori Kümelemesi

13'lü Kategori	5'li Kategori
Özörgüt	İfade Eksenli
Hayırsever	Hayırseverlik
Uzman	İfade Eksenli
Savunucu	İfade Eksenli
Siyasi Eksenli	İfade Eksenli
Kulüp	Sosyalleşme
Sosyalizasyon	Sosyalleşme
YYG	Hayırseverlik
Hemşeri	Sosyalleşme
Yan Kuruluş	Yan Kuruluş
Pazar Eksenli	Pazar Eksenli
Meslek Eksenli	İfade Eksenli
Himayeci	Hayırseverlik

YADA'nın 13'lü Sivil Topografya Sınıflandırmasını 5'li kategori de değerlendirmek de mümkün. Bu sınıflamaya göre özörgütler, hayırseverler, uzmanlar, savunucular, siyasi eksenliler ve meslek eksenliler "ifade eksenli"leri; kulüpler, sosyalizasyon eksenliler ve hemşeri kuruluşları "sosyalleşme eksenli"leri; YYG'ler, hayırseverler ve himayeciler "hayırsever"leri; yan kuruluşlar yan kuruluşları ve pazar eksenliler "pazar eksenli"leri oluşturuyor.

Tablo 4. Örnekleme Yer Alan STK'ların Sivil Topografya (5'li Kategori) Sınıflandırmasına Göre Dağılımı

Sivil Topografya Sınıflandırması	Geçerli Yüzde (%)
Hayırseverlik	43.8
Sosyalleşme	12.8
İfade Eksenli	38.6
Pazar Eksenli	3.2
Yan Kuruluş	1.5
Toplam	100

Sivil Topografya Sınıflandırmasının 5'li kategorizasyonuna göre bakıldığında, çalışma kapsamında görüşülen STK'ların %39'unu ifade, %44'ünü hayırseverlik eksenli alanlarda çalıştığı söylenebilir. İfade eksenli STK'ları daha çok hak ekseninde çalışan, hayırseverlik eksenli STK'ları ise yardım temelli olarak isimlendirmek mümkün.

Tablo 5. STK'ların Faaliyet Merkezi

İl Kategorileri	Geçerli Yüzde (%)
Metropol	26.5
Diğer Büyükşehirler	49.1
Diğer İller	24.4

Örneklemin %27'sini metropollerde (İstanbul, İzmir, Ankara) faaliyet gösteren STK'lar oluşturuyor. Metropol dışı, büyükşehir statüsündeki illerin örneklem içerisindeki oranı %49. Diğer iller ise %24 oranında temsil ediliyor.

Tablo 6. STK'ların İllere Göre Dağılımı

İl	Geçerli Yüzde (%)
İstanbul	11.7
İzmir	8.1
Ankara	6.8
Hatay	3.5
Konya	3.3
Malatya	3.2
Bursa	3.0
Gaziantep	2.8
Manisa	2.8
Diyarbakır	2.6
Tokat	2.6
Mardin	2.5
Muğla	2.5
Eskişehir	2.4
Kocaeli	2.4
Antalya	2.3
Adana	2.0
Kayseri	1.8
Mersin	1.8
Uşak	1.8
Trabzon	1.7
Çanakkale	1.6

Denizli	1.5
Karabük	1.5
Kırklareli	1.4
Giresun	1.3
Samsun	1.3
Van	1.3
Yozgat	1.3
Kahramanmaraş	1.2
Kilis	1.2
Kütahya	1.2
Niğde	1.2
Çorum	1.0
Isparta	1.0
Kırıkkale	1.0
Ordu	1.0
Nevşehir	0.8
Şanlıurfa	0.8
Afyonkarahisar	0.7
Kırşehir	0.7
Muş	0.6
Rize	0.6
Tunceli	0.6
Artvin	0.5
Aydın	0.5
Tekirdağ	0.5
Yalova	0.5
Sakarya	0.4
Adıyaman	0.3
Ağrı	0.2
Amasya	0.2
Ardahan	0.2
Zonguldak	0.2
Balıkesir	0.1
Burdur	0.1
Erzurum	0.1

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarını odağına alan araştırmaların örneklemelerinde ağırlıklı olarak Ankara, İstanbul, İzmir’de faaliyet yürüten kuruluşlar temsil ediliyor. Oysaki, araştırma örnekleme metropol dışı büyükşehirler ve Anadolu kentlerini içermesi bakımından Türkiye sivil toplumunun coğrafi çeşitliliğini temsil ettiği söylenebilir.

Tablo 7. STK’ların Kuruluş Yılına Göre Dağılımı

Kuruluş Yılı	Geçerli Yüzde (%)
2000 ve öncesi	12.9
2001 - 2010	30.4
2011 - 2015 sonrası	33.2
2016 - 2020	23.5
Toplam	100

STK’ların kuruluş yılı Türkiye’de sivil toplumun gelişimi olarak tanımlanan 90’ların sonu ve ivmelendiği 2000’ler baz alınarak gruplandırıldı. Buna göre STK’ların %12,9’unun 2000 öncesi, %30,4’ünün 2000-2010 arası, %57’sinin ise 2010 sonrası kurulduğu söylenebilir.

Tablo 8. STK’ların Resmi Statüsüne Göre Dağılımı

Statü	Geçerli Yüzde (%)
Dernek	89.8
Vakıf	9.1
Diğer (Kooperatif, Federasyon, vd.)	1.1
Toplam	100

Araştırmaya katılan STK’ların %89,8’i dernek, %9,1’i vakıf statüsünde iken, %1,1’i ise federasyon statüsündedir.

Tablo 9. STK’ların Faaliyet Ölçeği

Faaliyet Ölçeği	Toplam Yüzde (%)
Bir kentte faaliyet gösterenler	47.3
Yerel (Mahalle, site, semt, köy) düzeyde faaliyet gösterenler	40.5
Ulusal (Birden çok bölgeden şehirde) düzeyde faaliyet gösterenler	18.2
Bölgesel (Aynı bölgede birden fazla şehirde) düzeyde faaliyet gösterenler	17.1
Uluslararası düzeyde faaliyet gösterenler	11.2

STK’ların %47,3’ü tek bir kent düzeyinde, %40,5’i mahalle, site, semt, köy gibi yerel düzeyde faaliyet gösteriyor. Ulusal düzeyde faaliyet yürüten STK’ların oranı %18,2’dir. %17’si bölgesel, %11’i ise uluslararası düzeyde çalışıyor.

Tablo 10. STK'ların Fon Alma / Başvurma Durumuna Göre Dağılımı

Fon alma durumu	Geçerli Yüzde (%)
Fon/Hibeye hiç başvurmamış	65.8
Fon/Hibelere başvurmuş ama alamamış	15.9
Fon/Hibe almış	18.2
Toplam	100

STK'ların bugüne kadar kamu, uluslararası kuruluşlar, yabancı ülkelerin büyükelçilikleri ve konsoloslukları tarafından verilen hibe ve fonlara başvuru durumlarına baktığımızda yaklaşık 3'te 2'sinin bugüne kadar hiçbir fon veya hibeye başvurmadığını görüyoruz. Öte yandan, örneklemede bugüne kadar fon/hibe aldığını belirten STK sayısı 183'tür. Başvuran ancak fon alamayanlar STK'ların %15,9'u. %18,2'si ise söz konusu kuruluşlara başvurmuş ve hibe almış STK'lar olduğu görülüyor.

Tablo 11. STK'ların Başvurduğu ya da Fon Aldığı Fon Kaynakları

Fon Kaynakları	Başvurmuş ama alamamış	Hibe almış	Başvuranlarda hibe alma oranı
Avrupa Birliği / AB hibe ve fonları	20.9%	9.9%	32.1%
Kamu destekleri / fonları	16.2%	7.4%	31.4%
Kalkınma Ajansları	10.9%	3.2%	22.7%
Birleşmiş Milletler (UN)	5.9%	2.0%	25.3%
Avrupa Birliği ülkelerinin büyükelçiliklerinin verdiği fonlar	5.0%	1.7%	25.4%
Uluslararası organizasyonlar (ILO, Dünya Bankası, vb.)	4.2%	1.6%	27.6%
Yabancı vakıf, dernek ya da enstitüler	3.3%	1.0%	23.3%
ABD büyükelçiliği fonları	3.1%	0.6%	16.2%
Dini/inanç temelli uluslararası organizasyonlar (İslami kuruluşlar vb.)	1.1%	0.0%	0.0%

STK'ların başvurdukları fon / hibe veren kuruluşların dağılımına baktığımızda hem en çok başvuru alan hem de en çok hibe alınan kuruluşun Avrupa Birliği olduğunu görüyoruz. STK'ların %20,9'u AB hibe ve fonlarına başvurduğunu belirtirken %10'u bu hibelerden yararlanmış.

STK'ların en çok başvurduğu bir diğer fon kaynağı kamu destekleri ve fonları. STK'ların %16'sı bu fonlara başvurmuş, %7,4'ü bu fonu kullanmış. Kalkınma Ajanslarının fonlarına başvuranların oranı %11 ve STK'ların %3,2'sinin kalkınma ajanslarının desteklerinden faydalandığı görülüyor.

Avrupa Birliği ülkeleri büyükelçiliklerinin verdiği fonlara STK'ların %5'i başvurmuş, %1,7'si ise hibe almış. ABD büyükelçiliği fonlarına başvuranların oranı ise daha az: %3,1. ABD büyükelçiliği fonu alanların oranının ise %1'den az olduğu görülmektedir. ILO, Dünya Bankası gibi uluslararası organizasyonların fonlarına başvuranların oranı %4,2; bu fonlardan faydalanan STK'ların oranı ise %1,6. yabancı vakıf, dernek ya da enstitülerin fonlarına başvuran STK'ların oranı %3 iken bu fonları alanlar ise %1'i geçmiyor. dini/inanç temelli uluslararası organizasyonların fonlarına başvuran STK'lar tüm STK'ların %1'i. Örneklemede dini/inanç temelli kuruluşların fonlarını alan STK bulunmuyor.

Tablo 12. STK'ların Son 3 Yılda Aldığı Fon/Hibe Desteği Sayısı

Son 3 yılda aldığı fon / hibe desteği sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Hiç almadı	84.5
Sadece 1	8.6
2 ve üzeri	6.9
Toplam	100

STK'ların %84,5'i son 3 yılda hiç hibe almamış. Buna karşılık %8,6'sının 1 hibe, %6,9'unun 2'den fazla hibe aldığı gözüküyor.

15

Tablo 13. STK'ların AB Hibesine Başvuru Durumu

AB Hibe başvuru durumu	Geçerli Yüzde (%)
AB hibesine başvurmamış	77.9
AB hibesine başvurmuş ama alamamış	11.7
AB hibesi almış	10.5
Toplam	100

STK'ların %77,9'u bugüne kadar AB hibesi/fonlarına başvurmamış. %11,7'si AB hibelerine başvurmuş, kabul alamamış, %10,5'i ise AB hibesi ve fonu almış. Bu bulgular ışığında AB hibelerine başvuru ve kabul durumları bir analiz değişkeni olarak kabul edildi ve araştırma raporu genelinde STK'lar AB hibelerine başvuru/kabul durumuna göre değerlendirildi.

Tablo 14. STK'ların Son 3 Yılda Kaç AB Hibesi/Desteği Aldığı

Son 3 yılda kaç AB hibesi/destek aldınız?	Geçerli Yüzde (%)
1	66
2	20.4
3	8.7
4	2.9
5 ve üzeri	1.9
Toplam	100

Son 3 yılda AB hibesi veya desteği aldığını belirten STK'ların 3'te 2'sinin en az 1 hibe/destek aldığı söylenebilir. %20,4'ü 2 hibe/destek, %11,6'sı 3-4 hibe/destek aldığını belirtiyor. 5 ve üzeri AB hibe/destek alanların oranı ise %2'dir.

Tablo 15.STK'ların Aldığı İlk Hibe Desteği: AB Hibesi mi? Diğer Kuruluşlar mı?

İlk aldığı Hibe desteği	Geçerli Yüzde (%)
Diğer kuruluşlar	68.9
AB Hibesi/Desteği	31.1
Toplam	100

Örnekleme yer alan toplam 99 STK bugüne kadar AB desteği aldığını belirtiyor. Bu STK'ların %57,6'sının ilk aldığı hibe ise AB hibesi (toplam 57 STK). Örneklem genelinde ise STK'ların yaklaşık 3'te 1'inin aldığı ilk hibe desteği AB desteği.

Tablo 16.STK'ların Üye Sayısı ve Çalışan Sayısına Göre Dağılımı

		Geçerli Yüzde (%)
Üye Sayısı	20'den az üye	13.4
	20-50 üye	47.5
	51-100 üye	22.6
	100'den fazla üye	16.6
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	62.1
	1-10 çalışan	26.1
	11-50 çalışan	8.2
	50+ çalışan	3.6

Araştırmaya katılan STK'ların çalışan ve üye sayısına bakıldığında STK'ların %13'ünün 20'den az üyesi, %17'sinin 100'den fazla üyesi olduğu gözüküyor. STK'ların %62'sinin hiç çalışanı yok, %12'si ise 11'den fazla çalışana sahip.

Çalışmanın son aşaması olan vaka analizi aşamasında ise, ön çalışma sonrası belirlenen 10 projenin yürütücüleri, bileşenleri ve yararlanıcıları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirildi. Bu aşamada toplam 52 katılımcıya ulaşıldı; seçili projeler yürütücülerin kuruluş kapasiteleri, etki, fon süreçlerine ilişkin yaklaşımlar, sivil toplum ve AB Fonları algısı, aktif vatandaşlığa ilişkin algılar ve uygulamalar ve işbirliği / diyalog algı ve pratikleri eksenlerinde değerlendirildi.

Her projeden görüşülen kişi sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

	Görüşülen Kişi Sayısı	Görüşmecı Kodları
Başka Bir Dünya Mümkün	5	K1, K1.1, K1.2, K1.3, K1.4
Be Mobile- Create Together	5	K2, K2.1, K2.2, K2.3, K2.4
Dünyayı Kadınlar Değiştirecek	8	K3, K3.1, K3.2, K3.3, K3.4, K3.5, K3.6, K3.7
Engelli Hakları Savunuculuk Bilgilendirme Projesi	3	K4, K4.1, K4.2
Güçlü STK SAĞKAL ile Sağlıkta Kaliteli İletişim	11	K5, K5.1, K5.2, K5.3, K5.4, K5.5, K5.6, K5.7, K5.8, K5.9, K5.10
Kamu - Stk İşbirliği Projesi	3	K6, K6.1, K6.2
Sosyal Kooperatif Geliştirme	4	K7, K7.1, K7.2, K7.3
Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Projesi	5	K8, K8.1, K8.2, K8.3, K8.4
Türkiye’de Gıda Atığını Önleme ve Azaltımı İçin Kapasite Artırımı Projesi	4	K9, K9.1, K9.2, K9.3
Umut Koşusu	4	K10, K10.1, K10.2, K10.3

Başka Bir Dünya Mümkün Projesi için 5 derinlemesine görüşme yapılmış olup bu görüşmeler STK yöneticisi, proje yürütücüleri ve çalıştay katılımcısı akademisyenler ile gerçekleştirilmiştir. Be Mobile Create Together Projesi için yapılan 5 derinlemesine görüşme proje yürütücüleri, işbirliği paydaşı ve projeden faydalanan sanatçılar ile, Dünyayı Kadınlar Değiştirecek Projesi için yapılan 8 derinlemesine görüşme, proje yürütücüleri, işbirliği paydaşları ve faydalanıcıları ile, Engelli Hakları Savunuculuk Bilgilendirme Projesi için yapılan 3 derinlemesine görüşme proje yürütücüleri ve işbirliği paydaşı ile, Güçlü STK SAĞKAL ile Sağlıkta Kaliteli İletişim Projesi için yapılan 11 derinlemesine görüşme proje yürütücüleri, işbirliği paydaşları ve dernek gönüllüleri ile, Kamu- STK İşbirliği Projesi için yapılan 3 derinlemesine görüşme proje yürütücüsü ve etkinlik katılımcıları ile, Sosyal Kooperatif Geliştirme Projesi için yapılan 4 derinlemesine görüşme proje yürütücüsü, işbirliği paydaşı ve faydalanıcılar ile, Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Projesi için gerçekleştirilen 5 derinlemesine görüşme proje yürütücüsü, uygulayıcısı, işbirliği paydaşı ve faydalanıcılar ile, Türkiye’de Gıda Atığını Önleme ve Azaltımı İçin Kapasite Artırımı Projesi için yapılan 4 derinlemesine görüşme proje yürütücüleri, işbirliği paydaşı ve faydalanıcısı ile, Umut Koşusu için yapılan 4 derinlemesine görüşme ise proje yürütücüsü ve gönüllü koşucular ile gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 1

STK'LARIN
KAPASİTESİ

1. STK'ların Kapasitesi

STK'ların insan kaynağı ve finansal kapasitelerine ilişkin göstergeler, fon alma ve AB fonu/desteği alma durumuna göre incelendi.

- AB hibeleri STK'ların insan kaynağı ve finansal kapasitelerinde artış yaratıyor. AB desteklerine başvuranlar halihazırda finansal ve insan kaynağı kapasitesi yüksek STK'lar. Ancak AB desteklerindeki proje süreçlerinin STK'lara kapasite anlamında olumlu etki ettiği de gözlemleniyor.
- AB fon süreçleri insan kaynağı bakımından en çok uzmanlıkların gelişimine etki ediyor.
- AB fon süreçleri sivil toplumun kendi arasında diyalogun artması bakımından etkili görülüyor. Son 5 yıl değerlendirildiğinde AB destekli projelere sahip STK'ların, diğer sivil toplum kuruluşları ile diyaloglarının projelere sahip olmayan STK'lara oranla belirgin olarak arttığı görülüyor. Benzer bir durum, daha kısıtlı da olsa kamu yönetimi ile STK'lar arasında diyalogda da görülüyor. Diyalog bağlamında değişimin gözlemlenmediği alan ise özel sektör- STK arası.
- AB hibelerinin olumlu etkisinin en çok hissedildiği alan ise STK'ların sosyal etkilerine ilişkin. STK'lar hedeflerine yakınlaşma / ulaşma, daha fazla etkinlik yapma ve hedef grup üzerindeki etkileri bağlamında AB desteklerini oldukça olumlu buluyor.
- AB hibesi almış STK'lar hibe süreci ve sonrasında itibarlarında, iletişim ve etki kapasitelerinde artış olduğu görüşünde.

➤ İnsan Kaynağı Kapasitesi

Araştırma kapsamında STK'ların insan kaynağı kapasitelerini ölçümlemek için STK'lar hakkında bir dizi bilgi alındı. STK'ların fon alma ve başvuru durumuna göre insan kaynağı profiline ilişkin analizde STK'ların üye sayısı, STK'ların faaliyet ve idari süreçlerinde işleri yürüten aktif kişi sayısı, gönüllü ve çalışan sayıları, insan kaynağı çeşitliliği ve üye profiline ilişkin yaş, eğitim ve cinsiyet bilgilerine Tablo 17'de yer verildi.

STK'ların yaklaşık yarısının (%47,5) üye sayısı 20-50 üye arasındadır. 51-100 üyesi olan STK'ların oranı %22,6'dır. %13,4'ünün 20'den az üyesi bulunurken, 100'den fazla üyesi olan STK'ların oranı %16,6'dır. Bugüne kadar herhangi bir fon/hibeye başvurmayan STK'ların 20'den az üyeye daha çok sahip olduğu görülüyor. Fon başvurusu yapan STK'ların üye sayısı biraz daha yüksek. AB hibesine başvurma durumuna göre de benzer bir eğilim var. AB hibesi almış STK'ların %73'ü 20-100 arası üyeyi bünyesinde barındıran kuruluşlar.

STK'ların %36,2'sinde işleri 2-5 kişi yürütürken, %30,9'unda bu sayı 10 kişiye kadar çıkıyor. STK'ların %11,5'inde ise işler tek kişi üzerinden yürüyor. AB hibesi almış STK'larda işlerin 1 kişi ile yürütülmesi durumu ortalamaya göre çok daha az. STK'nın işlerini 10 kişiden fazla ekiple yürütenlerin oranı yine AB hibesi almışlarda ortalamaya göre daha yüksek. Bu bakımdan AB hibesi almış STK'ların işlerini daha geniş ekiplerle yürüten kuruluşlar olduğunu söylemek mümkün.

Tablo 17. STK'ların AB Hibesi Alma Durumuna Göre İnsan Kaynağı Profili

		AB Hibesi Alma Durumu			
		Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Üye Sayısı	20'den az üye	13.4%	14.6%	9.4%	8.6%
	20-50 üye	47.5%	47.8%	43.6%	49.5%
	51-100 üye	22.6%	22.2%	25.6%	22.9%
	100'den fazla üye	16.6%	15.5%	21.4%	19.0%
İşleri Yürüten Kişi Sayısı	1 kişi işleri yürütür	11.5%	13.6%	3.4%	4.8%
	2-5 kişi	36.2%	36.9%	34.2%	33.3%
	6-10 kişi	30.9%	30.3%	35.9%	30.5%
	10+ kişi	21.4%	19.2%	26.5%	31.4%
Gönüllü Sayısı	Hiç gönüllüsü yok	12.7%	14.0%	5.1%	11.4%
	1-10 gönüllü	8.3%	7.6%	10.3%	11.4%
	11-50 gönüllü	34.7%	34.9%	35.0%	33.3%
	51-100 gönüllü	25.6%	25.9%	27.4%	21.9%
	100+ gönüllü	18.7%	17.7%	22.2%	21.9%
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	62.1%	66.8%	48.2%	42.3%
	1-10 çalışan	26.1%	23.0%	35.7%	38.5%
	11-50 çalışan	8.2%	7.1%	11.6%	12.5%
	50+ çalışan	3.6%	3.1%	4.5%	6.7%
Uzman Sayısı	Hiç uzman yok	90.8%	93.2%	83.8%	81.0%
	1 - 4 uzman	6.2%	4.7%	12.0%	10.5%
	5+ uzman	3.0%	2.1%	4.3%	8.6%
İnsan Kaynağı Çeşitliliği	Çalışanı ya da gönüllüsü yok	11.0%	12.3%	6.0%	6.7%
	Sadece gönüllüsü var çalışanı yok	51.6%	54.7%	44.4%	36.2%
	Sadece çalışanı var gönüllüsü yok	1.8%	1.7%	0.0%	4.8%
	Hem çalışanı hem gönüllüsü var	35.6%	31.3%	49.6%	52.4%
Üyelerinizin geneli ağırlıklı olarak hangi yaş grubundadır?	18-30 yaş arası	13.6%	11.9%	17.1%	21.9%
	31-50 yaş arası	80.8%	82.4%	76.9%	73.3%
	50 yaş üstü	5.6%	5.6%	6.0%	4.8%
Üyeleriniz arasında hangi cinsiyet grubu çoğunluktadır?	Erkekler	40.9%	44.1%	31.6%	27.6%
	Kadınlar	25.2%	23.5%	30.8%	32.4%
	Yaklaşık aynı	33.8%	32.4%	37.6%	40.0%
Üyeleriniz eğitimi açısından ağırlıklı olarak hangi gruptadır?	İlkokul, ortaokul mezunu	8.1%	9.5%	4.3%	1.9%
	Lise Mezunu	34.1%	36.0%	29.9%	24.8%
	Üniversite Mezunu	57.8%	54.5%	65.8%	73.3%

STK'ların %12,7'sinin gönüllüsü bulunmuyor. %34,7'sinin 11-50, %18,7'sinin 51-100 arası gönüllüsü bulunuyor. STK'ların gönüllü sayısı fon, hibe başvuru ve alma durumuna göre büyük değişiklikler göstermiyor. AB hibesi almış STK'ların gönüllü sayısı ortalamadadır.

Çalışan sayısında ise durumun farklı olduğu görülüyor. STK'ların %62'sinin ücretli çalışanı yok. AB hibesi almış veya bu hibelere başvuran STK'larda bu oran sırasıyla %42,3 ve %48,2 ile ortalamadan çok daha düşük. AB hibesine bugüne kadar başvurmayanlarda ise hiç çalışanını olmama durumu daha çok görülüyor. Diğer bir deyişle AB hibesi almış ya da bu hibelere başvuran STK'lar, başvurmayanlara kıyasla daha fazla ücretli çalışana sahip kuruluşlardır.

Gönüllü havuzu ve çalışanlardan oluşan bir ekibin olma durumu ayrı bir kategoride ele alınarak insan kaynağı çeşitliliğine ilişkin bir değişken oluşturuldu. Buna göre STK'ların %51,6'sının sadece gönüllüsü varken %35,6'sının hem gönüllüleri hem de çalışanları bulunuyor. %11'nin ise ne çalışanı ne de gönüllüsü var. Bu STK'larda işler üyeleri tarafından yürütülüyor. Burada çarpıcı olan nokta ise fonlara başvuru yapan STK'ların insan kaynağı çeşitliliği arttıkça, yani hem çalışanı hem gönüllüsü varsa, hibe ve fonlara başvurma ve kabul alma oranları da artıyor.

Hem çalışanı hem gönüllüsü olan STK'ların oranı %35,6 iken bu oran hem fon alanlarda hem AB hibesi almışlarda %52'ye çıkıyor. Yine de ortalamadan düşük olsa da AB hibesi almışların %36,2'si sadece gönüllüye sahip STK'lar.

Son olarak STK'lara kuruluşlarında çalışan ücretli uzman / kıdemli uzman sayısı soruldu.

STK'ların yaklaşık %91'inde ücretli çalışan bir uzman yok. 5'ten fazla ücretli çalışan uzmana sahip STK'lar tüm STK'ların %4'ünü oluşturuyor. AB hibesi almış STK'larda ücretli uzman çalıştırma oranı belirgin bir şekilde Türkiye ortalamasından yüksek: %19.

Tablo 17'de üye profiline baktığımızda ise AB hibelerine başvuran STK'ların üye profilinin daha genç olduğu görülüyor. STK'ların %13,6'sı 18-30 yaş arası üyeye sahipken bu oran AB hibesi almış STK'larda ise %22'ye çıkıyor. Öte yandan STK'ların üye profili ağırlıklı olarak 31-50 yaş arası kişilerden oluşuyor. Üye profiline ilişkin en dikkate değer bulgu ise AB hibesi/fonu alan STK'ların cinsiyet dağılımında kadınların daha fazla sayıda olması. Örneklem genelinde üyeleri ağırlıklı olarak kadın olan STK'ların oranı %25,2 iken herhangi bir fon veya AB hibesi almış olanlarda ise bu oran %33'e çıkıyor. Cinsiyet dağılımının eşit olduğu STK'ların yine fon ve AB hibelerinden daha çok yararlandığı görülüyor. Bu durum toplumsal cinsiyet alanında çalışan STK'lara yönelik verilen ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedefleyen desteklerden kaynaklandığı düşünülebilir. Üye profiline baktığımızda bir diğer öne çıkan bulgu ise AB hibelerine başvurmayan STK'ların üye profilinin eğitim düzeyinin daha düşük olması. STK'ların %8'inin üye profilinin çoğunluğunu ortaokul ve altı eğitime sahip üyeler oluştururken bu oran AB hibesi almış STK'larda %1,8 düzeyinde. Öte yandan AB hibesi almış STK'lar arasında üniversite mezunu üyelerin çoğunluğu oluşturduğu kuruluşların oranı %73,3 iken örneklem ortalamasında bu oran %57,8. Bu durumun özellikle yabancı fon kaynaklarından faydalanmada yabancı dil bilen üye, çalışan ya da gönüllülere ihtiyaç duyulmasından ileri gelebileceği düşünülebilir. Yine de STK'ların AB fonlarından yararlanabilmesinde üyelerin eğitim düzeyinin belirleyici olduğu düşünülebilir.

Tablo 18. İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi

	AB Hibesi Alma Durumu			
	Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Düşük	18.1%	20.7%	6.8%	10.5%
Orta - Düşük	25.5%	25.6%	26.5%	23.8%
Orta - Yüksek	30.3%	30.1%	31.6%	30.5%
Yüksek	26.1%	23.6%	35.0%	35.2%

STK'ların sahip olduğu üye sayısı, işleri yürüten kişi sayısı, gönüllü ve çalışan sayısı ile çeşitliliği göz önünde bulundurularak bir **İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi** değişkeni oluşturuldu. En yüksek skorun 15 olduğu bu endekste 5 puan ve daha düşük puan alanlar düşük, 6 -7 puan alanlar orta / alt, 8 – 9 puan alanlar orta / üst ve 10-15 puan alanlar insan kaynağı kapasitesi yüksek olarak kodlandı. Buna göre STK'ların %65,3'ünün insan kaynağı kapasitesi orta düzeyde. AB fon ve hibelerine başvuran ya da bu hibelerden faydalanan STK'ların insan kaynağı kapasitesi başvurmayanlara kıyasla daha yüksek. STK'ların %26,1'inin İK kapasitesi yüksekken, bu oran fon/hibe alanlarda %35,0, AB hibesi almışlarda ise %35,2 olduğu gözüküyor.

Tablo 19. Ölçek, il, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi

		İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi			
		Düşük	Orta / Düşük	Orta / Yüksek	Yüksek
Toplam		18.0%	25.5%	30.3%	26.1%
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	15.5%	30.5%	33.9%	20.1%
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	18.8%	24.0%	29.2%	28.0%
İl	Metropol	21.1%	20.7%	23.7%	34.6%
	Diğer Büyükşehirler	19.1%	26.6%	30.0%	24.3%
	Diğer İller	12.7%	28.7%	38.1%	20.5%
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	20.2%	24.0%	24.0%	31.8%
	2001 - 2010	13.8%	22.6%	32.1%	31.5%
	2011 - 2015	19.2%	26.1%	31.5%	23.1%
	2016 - 2020	20.8%	29.2%	29.7%	20.3%
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırsever	22.9%	24.3%	31.9%	20.8%
	Hemşeri	22.0%	29.3%	29.3%	19.5%
	Himayeci	12.3%	22.8%	34.0%	30.9%
	Özörgüt	17.1%	21.0%	25.7%	36.2%
	Savunucu	16.3%	26.0%	29.8%	27.9%
	Uzman	18.9%	31.5%	27.9%	21.6%
Çalışma Alanı	Araştırma / İzleme	22.6%	27.0%	31.3%	19.1%
	Çevre / İklim Değişikliği / Doğa Koruma	16.8%	28.5%	30.7%	24.1%
	Çocuk	6.9%	20.6%	29.4%	43.1%
	Eğitim	18.9%	22.1%	29.6%	29.3%
	Engelli	9.2%	17.6%	37.8%	35.3%
	Gençlik	4.9%	18.4%	47.6%	29.1%
	İnsan Hakları	10.7%	22.3%	35.9%	31.1%
	İnsani Yardım / Yardım	9.2%	23.7%	31.6%	35.5%
	Kadın / Toplumsal cinsiyet	8.2%	23.5%	27.1%	41.2%
	Kültür – Sanat	12.3%	36.8%	35.1%	15.8%
	Sivil Toplum	3.8%	30.8%	47.4%	17.9%

İnsan kaynağı kapasitesi endeksi STK'ların faaliyet ölçeği, ili, kuruluş yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması ve çalışma alanına göre analiz edildi. Ulusal, bölgesel ve uluslararası ölçekte ve metropollerde faaliyet gösteren STK'ların insan kaynağı kapasitesinin yerel STK'lara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Himayeci, özörgüt ve savunucuların insan kaynağı kapasitesinin diğer kategorilerden yüksek olduğu gözüküyor. Ayrıca en yüksek insan kaynağı kapasitesine sahip STK'lar çocuk, engelli, toplumsal cinsiyet ve insani yardım alanlarında faaliyet gösterenler. Son 4 yılda kurulmuş STK'ların yalnızca %20'sinin yüksek insan kaynağı kapasitesine ulaştığı görülüyor.

Tablo 20. Kuruluşunuzda geçmişte AB destekli bir değişim programına katılmış (Erasmus, Erasmus+) çalışanınız var mı? Ya da bugüne kadar bu tanıma uyan bir çalışanınız oldu mu? (AB Hibesi Alma Durumuna ve İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksine Göre)

	AB Hibesi Alma Durumu				İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi			
	Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış	Düşük	Orta / Düşük	Orta / Yüksek	Yüksek
Evet	21.6%	15.8%	36.8%	47.6%	8.3%	20.8%	26.2%	26.3%
Hayır	78.4%	84.2%	63.2%	52.4%	91.7%	79.2%	73.8%	73.7%

İnsan kaynağı konusunda bir diğer gösterge de STK çalışanları arasında AB destekli değişim programlarına katılım durumu. Bulgulara göre STK'ların %21,6'sının geçmişte AB destekli bir değişim programına (Erasmus, Erasmus+, vd.) katılmış çalışanı bulunuyor. İnsan kaynağı kapasitesi düşük olan STK'larda bu oran %8,3 iken insan kapasitesi yüksek STK'larda bu oran %26,3 olarak gözüküyor.

Tablo 21. Kuruluşunuz bugüne kadar hiç Avrupa Gönüllü Hizmeti / EVS programının bir parçası oldu mu? (Gönüllü gönderme, gönüllü kabul etme, vb.) (AB Hibesi Alma Durumuna ve İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksine Göre)

	AB Hibesi Alma Durumu				İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi			
	Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış	Düşük	Orta / Düşük	Orta / Yüksek	Yüksek
Evet	7.7%	5.9%	7.7%	21.0%	5.0%	5.5%	8.6%	10.8%
Hayır	92.3%	94.1%	92.3%	79.0%	95.0%	94.5%	91.4%	89.2%

İnsan kaynağı konusunda bir diğer gösterge ise STK'ların bugüne kadar Avrupa Gönüllü Hizmeti/EVS programının bir parçası olup olmadığı. Bulgulara göre STK'ların %7,7'si bu programa katılmış. AB hibesi almış STK'larda bu programa katılan STK'ların oranı %21.

► Finansal Kapasite

Araştırma kapsamında STK profilini anlamak için STK'ların finansal kapasitesine ilişkin farklı göstergelerden faydalanıldı. Bunlar arasında STK'ların gelir - harcama beyanı, gelir beklentileri, gelir kaynakları, iktisadi işletmeye sahip olma durumu, ofis mülkiyeti ve gelir faaliyetleri bulunuyor. STK'ların finansal göstergeleri Tablo 22'de yer alıyor.

Tablo 22. STK'ların Fon Alma Durumuna Göre Finansal Durum Göstergeleri
(AB Hibesi Alma Durumuna Göre)

		AB Hibesi Alma Durumu			
		Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Beyana Göre Gelir-Harcama Durumu	Gider gelirden fazla	5.8%	4.9%	6.8%	11.7%
	Gelir-gider eşit	87.3%	89.6%	81.2%	76.7%
	Gelir giderden fazla	6.9%	5.5%	12.0%	11.7%
2020'de gelirlerinizin, 2019'a göre nasıl olacağını bekliyorsunuz?	Çok daha az	8.0%	7.6%	10.3%	8.6%
	Daha az	21.4%	20.7%	17.1%	31.4%
	Hemen hemen aynı	62.8%	65.4%	62.4%	43.8%
	Daha fazla	6.7%	5.4%	7.7%	15.2%
	Çok daha fazla	1.1%	0.9%	2.6%	1.0%
Kuruluşunuzun iktisadi işletmesi var mı?	Evet	6.1%	5.0%	6.0%	14.3%
	Hayır	93.9%	95.0%	94.0%	85.7%
Kuruluşunuzun, ürün ya da hizmetler yoluyla gelir getirci bir faaliyeti var mı?	Evet	10.0%	8.6%	9.4%	21.0%
	Hayır	90.0%	91.4%	90.6%	79.0%
Kuruluşunuzun kullandığı ofisin mülkiyet durumu seçeneklerden hangisine uygun?	Düzenli kullanılan bir ofis yok.	16.4%	18.1%	12.8%	7.6%
	Başkasına ait, kira ödeniyor	39.8%	39.9%	35.9%	42.9%
	Başkasına ait, düşük kira ödeniyor. Aidat dahil	8.2%	6.9%	9.4%	16.2%
	Başkasına ait, kira ödenmiyor	23.5%	22.9%	28.2%	22.9%
	Kendi mülkiyeti	12.2%	12.2%	13.7%	10.5%

STK'ların 2019 yılına ait gelir ve harcamalarına ilişkin beyanlarına istinaden bir gelir-harcama durumu değişkeni oluşturuldu. STK beyanlarına göre %87'si gelir-giderlerinin eşit olduğunu belirtti. Genel olarak AB hibelerine başvuran ve alan STK'lar arasında gelirlerinin giderlerinden fazla olduğunu belirtenlerin oranı ortalamanın üstünde. Bu bakımdan fonların STK'lar için önemli gelir kalemi olduğu düşünülebilir. 2020 gelirlerinin 2019 gelirlerine kıyasla daha yüksek olacağını belirtenler ise AB hibesi almış STK'lar.

STK'ların sadece %6,1'inin iktisadi işletmesi var. AB hibesi almış STK'larda iktisadi işletmeye sahip olma oranı daha yüksek. Benzer şekilde ürün ya da hizmetler yoluyla gelir getirci bir faaliyete sahip olan STK'ların oranı %10. Bu oran AB hibesi almışlarda %21 ile daha yüksek olduğu gözüküyor.

Ofis kullanımı ve mülkiyeti durumu da fon/hibelerden yararlanma durumuna göre farklılaşma gösteriyor. STK'ların %39,8'i başkasına ait kira ödenen bir ofisteyken, %16,4'ünün düzenli kullandığı ofis bulunmuyor. %23,5'i ise başkasına ait ofiste faaliyetlerini yürütüp kira ödemiyor. AB hibesi almış STK'larda düzenli kullanılan ofisin bulunması oranı daha yüksek gözüküyor.

Tablo 23. STK'ların En Büyük Gelir Kaynakları (AB Hibesi Alma Durumuna Göre)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Bireysel bağışlar	53.9%	55.9%	59.0%	33.3%
Üye aidatları	39.7%	41.4%	41.0%	25.7%
Hibeler ve fonlar	13.6%	6.3%	22.2%	59.0%
Kurumsal bağışlar	4.9%	3.6%	11.1%	7.6%
İktisadi işletme gelirleri	1.5%	1.3%	0.9%	3.8%
Kurumsal yayın gelirleri (dergi, kitap satışı, vb.)	0.7%	0.5%	1.7%	1.0%
Diğer: Gelirimiz yok	4.6%	5.0%	5.3%	1.0%
Diğer: Kendi cebimizden/bireysel gelirlerden	3.2%	3.8%	0.9%	1.0%
Diğer: Kurumsal bağışlar	2.8%	2.3%	7.9%	1.0%

Araştırma kapsamında STK'lara en büyük birinci ve ikinci gelir kaynakları soruldu. Bulgulara göre STK'ların en büyük gelir kaynağı bireysel bağışlar (%54). Üye aidatları %38 ile ikinci sıradayken hibeler ve fonlar (%13,6) üçüncü sırada yer alıyor. Gelirlerinin olmadığını belirtenler ile "kendi cebinden" harcadıklarını belirtenlerin oranı ise yaklaşık olarak %8. AB hibesi almış STK'ların en büyük gelir kaynağını hibe ve fonlar oluşturuyor. Fon/Hibe alan STK'ların gelir çeşitliliği ise almayanlara göre daha az. İktisadi işletmelerinin bulunmamasıyla ilişkili olarak iktisadi işletme gelirleri temel gelir kaynakları arasında küçük bir yer tutuyor. Yine de AB hibesi almışlarda bu oran ortalamanın biraz üzerinde.

İnsan kaynakları kapasitesinin hesaplanmasında olduğu gibi STK'ların finansal kapasitesine ilişkin de bir endeks oluşturuldu. Bu endekste STK'ların gelir durumu, 2020 geliri beklentisi, iktisadi işletme ve gelir getirici ürün veya hizmet mevcudiyeti ile ofis mülkiyeti durumuna göre bir endeks skoru kullanıldı. (Eksi değerler dâhil) 2 ve daha düşük puan alanlar düşük finansal kapasite, 3 puan alan orta - düşük, 4 - 5 puan alan orta - yüksek 6 ve üzeri puan alanlar ise yüksek finansal kapasite olarak kodlandı.

Tablo 24. Finansal Kapasite Endeksi

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Düşük	25.4%	26.8%	21.4%	19.4%
Orta - Düşük	27.1%	28.2%	21.4%	25.2%
Orta - Yüksek	33.5%	31.7%	41.9%	37.9%
Yüksek	13.9%	13.2%	15.4%	17.5%

Bulgulara göre STK'ların %60,7'sinin orta düzey finansal kapasiteye sahip olduğu görülüyor. AB hibesi almış STK'larda düşük finansal kapasitede olma oranı Türkiye ortalamasına göre daha düşük. Bu durum fonların finansal kapasiteye katkısı ile açıklanabilir.

Finansal kapasite faaliyet ölçeğine ve STK'nın faaliyet gösterdiği ile göre farklılaşmıyor. Ancak 20 yılı aşkın süredir faaliyet gösteren STK'ların finansal kapasitesinin, daha yakın zamanda kurulmuş olan STK'lara göre daha yüksek gözüküyor.

Tablo 25. Ölçek, il, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre Finansal Kapasite Endeksi

		İnsan Kaynağı Kapasitesi Endeksi			
		Düşük	Orta / Düşük	Orta / Yüksek	Yüksek
Toplam		25.4%	27.1%	33.5%	13.9%
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	30.1%	12.1%	40.6%	17.2%
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	24.0%	31.8%	31.3%	12.9%
İl	Metropol	19.3%	34.9%	31.4%	14.4%
	Diğer Büyükşehirler	26.5%	27.3%	32.0%	14.3%
	Diğer İller	29.9%	18.4%	38.9%	12.7%
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	15.8%	32.3%	33.9%	18.1%
	2001 - 2010	24.3%	23.7%	37.2%	14.8%
	2011 - 2015	31.0%	25.6%	31.0%	12.4%
	2016 - 2020	24.2%	30.9%	32.2%	12.7%
Üye Sayısı	20'den az üye	24.6%	32.1%	26.9%	16.4%
	20-50 üye	26.4%	24.3%	34.0%	15.4%
	51-100 üye	21.3%	31.1%	34.7%	12.9%
	100'den fazla üye	28.9%	25.9%	36.1%	9.0%
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	25.5%	32.4%	30.6%	11.5%
	1-10 çalışan	26.5%	19.8%	37.7%	16.0%
	11-50 çalışan	26.6%	13.9%	39.2%	20.3%
	50+ çalışan	20.0%	25.7%	42.9%	11.4%
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırsever	21.1%	29.6%	33.8%	15.5%
	Hemşeri	17.1%	24.4%	37.8%	20.7%
	Himayeci	26.9%	26.2%	33.2%	13.8%
	Özörgüt	29.5%	25.7%	38.1%	6.7%
	Savunucu	33.7%	22.1%	30.8%	13.5%
	Uzman	29.7%	30.6%	25.2%	14.4%
Çalışma Alanı	Araştırma / İzleme	22.6%	33.9%	27.8%	15.7%
	Çevre / İklim Değişikliği / Doğa Koruma	34.6%	25.7%	23.5%	16.2%
	Çocuk	26.3%	27.3%	35.4%	11.1%
	Eğitim	25.0%	22.4%	36.5%	16.1%
	Engelli	28.8%	21.2%	41.5%	8.5%
	Gençlik	32.4%	23.5%	32.4%	11.8%
	İnsan Hakları	21.4%	27.2%	38.8%	12.6%
	İnsani Yardım / Yardım	25.0%	21.1%	38.2%	15.8%
	Kadın / Toplumsal cinsiyet	17.7%	28.2%	35.3%	18.8%
	Kültür - Sanat	24.8%	21.2%	38.9%	15.0%
Sivil Toplum	18.2%	22.1%	39.0%	20.8%	

STK'ların Kendi Kuruluş Kapasitelerine İlişkin Algıları

Araştırmaya katılan STK'lara kurumsal itibar, iletişim kapasitesi, insan kaynağı, gelir, kurumsal etki, diğer kuruluşlarla diyalog ve etkinliklerine ilişkin bir dizi seçenek yöneltilerek 5 yıl öncesine göre kuruluşlarının bu alanlardaki gelişimlerini nasıl değerlendiklerini belirtmeleri istendi. Buna göre STK'lar 1-çok azaldı, 5-çok arttı anlamına gelen bir skalada STK'larının kapasitelerine ilişkin görüşlerini paylaştı.

Tablo 26. "5 yıl öncesine göre kurumunuzda sayacaklarım ne kadar arttı?"

1 Çok azaldı; 2 Azaldı; 3 Aynı kaldı; 4 Arttı, 5 Çok arttı

			Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
				AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş alamamış	AB hibesi almış
			Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Kapasite	Algılanan Kurum Kapasitesi	Kurumun genel olarak kapasitesi	3.54	3.46	3.72	3.88
		İnsan Kaynağı Kapasitesi	Uzmanlık kapasitesi	3.58	3.48	3.9
	Aktif kişi sayısı		3.39	3.35	3.56	3.53
	Ücretli çalışan sayısı		2.68	2.65	2.65	2.93
	İletişim Kapasitesi	İletişim kapasitesi	3.62	3.53	3.79	4.04
		Medyada görünürlük	3.52	3.42	3.85	3.89
		Dijitalleşme (sosyal medya, web, vb.)	3.49	3.41	3.67	3.83
	Gelir	Toplam gelirler	3.14	3.07	3.21	3.53
		Bağış gelirleri	3.04	3.02	3.12	3.13
Diyalog	Diyalog içinde olduğu STK sayısı		3.42	3.34	3.68	3.8
	Diğer STK'lar ile bir araya gelmeler		3.4	3.3	3.64	3.84
	Kamu kurumları ile bir araya gelmeler		3.4	3.35	3.44	3.74
	Özel sektör ile bir araya gelmeler		3.19	3.14	3.34	3.4
	İçinde olduğu ağ ya da platform sayısı		3.17	3.12	3.26	3.49
Etkinlik	Bir yıl içindeki etkinlik sayısı		3.45	3.38	3.57	3.85
	Bir yıl içinde ürettiği ürünler		3.14	3.1	3.25	3.33
Etki	Hedeflerine yaklaşma		3.69	3.6	3.9	4.12
	Hedef grup üzerinde etkisi		3.67	3.59	3.85	4.11
	Diğer STK'lar üzerinde etkisi		3.35	3.27	3.57	3.7
	Kamu kararlarına etkisi		3.23	3.19	3.38	3.38
İtibar	Tanınırlık		3.82	3.75	4.05	4.15
	Genel olarak toplumda saygınlığı, itibarı		3.76	3.7	3.95	4.06
	Genel olarak STK'lar arasında saygınlığı, itibarı		3.71	3.63	3.92	4.11
	Genel olarak Kamu yönetiminde saygınlığı, itibarı		3.65	3.59	3.78	3.96

STK'ların kapasitelerini 5 yıl öncesine göre nasıl karşılaştırdıklarına baktığımızda verilen yanıtların ağırlıklı olarak 3-4 puan arasında dağıldığı görülüyor (Tablo 26). Bu da büyük oranda aynı kalsa da bir miktar artış algıladıklarını gösteriyor. Bu noktada fon alma durumuna göre ufak değişimler anlamlı bir anlatı sunduğunu hatırlatmakta fayda var.

STK'ların son 5 yılda en çok artırdığını düşündüğü alan 3.62 ile iletişim aranı olduğu görülüyor. Fon alma durumuna göre baktığımızda fonlara başvurma eğilimi arttıkça iletişim kapasitesinde artış görülüyor. AB hibesi almış STK'lar kurumlarında iletişim kapasitesinin daha çok arttığını belirtti. Başvurmayanlarda ise bu artış ortalamanın altında gözüküyor.

İnsan kaynağı kapasitelerine ilişkin ise STK'lar en çok uzmanlıklarının geliştiğini düşünüyor. AB hibesi almış STK'lar uzmanlıklarının daha çok geliştiğini belirtiyor. AB fonlarından faydalanma STK'ların uzmanlıklarına etkisi olduğu düşünülebilir. Tüm STK'larda son 5 yılda ücretli çalışan sayısında düşüş olduğu belirtiliyor (2.68). AB Fonu alan STK'larda bu düşüşün almayanlara kıyasla biraz daha az olduğu görülüyor (2.93).

STK'ların farklı paydaşlarla diyaloguna bakıldığında en çok artış gösterenin STK'larla diyalog olduğu göze çarpıyor (3.42). Bu artışı AB hibesi almış kuruluşlarda daha belirgin görüyoruz (3.80). Bu bakımdan AB hibesi almış kuruluşların diğer kuruluşlara kıyasla son 5 yılda STK'larla daha çok iletişime geçtiği söylenebilir. Benzer şekilde diğer STK'larla bir araya gelme ve kamu kuruluşlarıyla diyalog konusunda da son 5 senede en çok artış olduğunu belirtenler AB hibesi almış STK'lar olarak söylenebilir. Bu da AB hibelerinin STK'lar arası diyalog ve Kamu- STK diyaloguna olumlu etkisinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Öte yandan özel sektör- STK diyalogunun diğer diyalog türleri kadar artış gösterdiğini söylemek pek mümkün değil.

Yine de özel sektör – STK diyalogunda da en yüksek artış gösteren STK'lar AB hibelerinden yararlanan STK'lar. Ağlar ve platformlara katılmada artış görece düşük (3.17).

STK'lar son 5 yılda ağlar ve platformlara katılımının hemen hemen aynı kaldığını belirtiyor. Buna karşılık AB hibesi almış STK'larda katıldıkları ağ ve platform sayısında bir miktar daha fazla artış olduğu belirtildi.

Son 5 yılda, her bir yıl içinde gerçekleştirdikleri etkinlik sayısının en çok artış gösterdiği kategoriler yine AB hibesi almış STK'lardı. AB hibesi almış STK'lar genel olarak fon alanlara kıyasla etkinliklerinde daha çok artış olduğunu belirtti. STK'ların ürettiği ürünlerde ise etkinliklere kıyasla daha az artış olduğu ve büyük oranda aynı kaldığı gözüküyor (3.14).

AB hibelerinin etkisinin en çok hissedildiği alan STK'ların sosyal etkisi konusunda. AB hibesi almış STK'lar özellikle STK hedeflerine yakınlaşma, hedef grup üzerindeki etkileri ve diğer STK'lar üzerindeki etkileri konusunda hem ortalamaya hem de diğer fonlardan yararlanan STK'lara kıyasla çok daha fazla artış olduğunu belirtti. Diğer bir deyişle AB hibelerinin en çok fark yarattığı konu STK'ların etkisine dair. Öte yandan kamu kararlarını etkileme geri planda kaldı. Fon ve hibelere başvurmayan STK'ların kamuyu etkileme kapasitesi AB hibesi/fonu alan STK'lara kıyasla daha düşükse de STK'lar genelinde bu alanda artış daha düşük olarak görülür.

Tüm değişkenlerle karşılaştırıldığında STK'lar, 5 yıla kıyasla en çok tanınırlık (3.82) ve genel olarak toplumda (3.76) ve STK'lar arasında (3.71) itibarlarının arttığı görüşünde. Bu algılanan artış diğer tüm unsurlardan daha yüksek. Kamu yönetimi gözünde (3.65) ise itibarlarının STK dünyası ve topluma kıyasla biraz daha az itibar artışı olduğu görüşünde.

Tablo 27. "5 yıl öncesine göre kurumunuzda sayacaklarım ne kadar arttı?"

1 Çok azaldı; 2 Azaldı; 3 Aynı kaldı; 4 Arttı, 5 Çok arttı (AB Hibesi Alma Durumuna Göre)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş alamamış	AB hibesi almış
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
İtibar	3.74	3.67	3.93	4.07
İletişim Kapasitesi	3.57	3.48	3.82	3.97
Gelir Artışı	3.57	3.48	3.82	3.97
Genel Kurumsal Kapasite	3.54	3.46	3.72	3.88
Etki	3.48	3.41	3.68	3.82
Diyalog Düzeyi	3.32	3.25	3.47	3.65
Etkinlik	3.30	3.24	3.41	3.59
İnsan Kaynağı Kapasitesi	3.22	3.16	3.37	3.48

Açıkça görülüyor ki AB fonlarından yararlanan STK'lar en çok itibar, iletişim kapasiteleri ve gelirlerinde artış gözlemliyor. Öyle ki, STK'lar bu unsurlarda kurumlarının genel kapasitesinden daha çok artış olduğu görüşündeler. Hedef kitleyi, diğer STK'ları ve kamuyu etkileme konusunda kurumlarında son 5 yılda en çok artış olduğunu gözlemleyenler AB hibesi faydalanıcısı STK'lar. AB hibeleri STK'ların insan kaynağı kapasitesini almayanlara göre daha olumlu etkilese de AB hibesi almışlarda da bu artış diğer unsurlara göre daha az ve aynı kalma eğiliminde olarak görülüyor.

Metropol ve büyükşehirlerde faaliyet gösteren STK'lar ve bölgesel, ulusal ve uluslararası faaliyet gösteren STK'ların son 5 yıl içinde itibar, iletişim kapasitesi, gelir, etki, diyalog ve insan kaynağı kapasitelerinin, yerel ve illerde faaliyet gösterene göre daha fazla arttığı söylenebilir. Fon kaynaklarına, insan kaynaklarına ve iletişime ilişkin ağlara erişimin daha kolay olduğu illerdeki STK'ların kendilerine ilişkin gördükleri gelişim düzeyi, daha az nüfuslu illerde faaliyet gösteren STK'lardan yüksek.

Tablo 28. Ölçek, il, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre “5 yıl öncesine göre kurumunuzda sayacaklarım ne kadar arttı? 1 Çok azaldı; 2 Azaldı; 3 Aynı kaldı; 4 Arttı, 5 Çok arttı

		İnsan Kaynağı Kapasitesi	İletişim Kapasitesi	Gelir Artışı	Genel Kurumsal Kapasite	Diyalog Düzeyi	Etkinlik	Etki	İtibar
Toplam		3.22	3.57	3.57	3.54	3.32	3.3	3.48	3.74
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	3.07	3.46	3.46	3.46	3.11	3.1	3.33	3.69
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	3.26	3.6	3.6	3.56	3.38	3.36	3.53	3.75
İl	Metropol	3.26	3.67	3.67	3.56	3.46	3.44	3.6	3.81
	Diğer Büyükşehirler	3.24	3.6	3.6	3.59	3.31	3.31	3.49	3.74
	Diğer İller	3.11	3.39	3.39	3.4	3.17	3.13	3.34	3.66
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	3.21	3.55	3.55	3.52	3.33	3.27	3.48	3.71
	2001 - 2010	3.19	3.53	3.53	3.48	3.31	3.27	3.46	3.75
	2011 - 2015	3.21	3.59	3.59	3.58	3.31	3.28	3.5	3.75
	2016 - 2020	3.26	3.6	3.6	3.55	3.34	3.37	3.51	3.71
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırseverlik	3.23	3.58	3.58	3.52	3.34	3.34	3.51	3.78
	Sosyalleşme	3.18	3.55	3.55	3.56	3.25	3.29	3.39	3.66
	İfade Eksenli	3.22	3.57	3.57	3.55	3.32	3.27	3.5	3.74
	Pazar Eksenli	3.21	3.52	3.52	3.53	3.36	3.16	3.4	3.53
	Yan Kuruluş	3.16	3.5	3.5	3.33	3.27	3.1	3.33	3.72
Üye Sayısı	20'den az üye	3.19	3.4	3.4	3.43	3.35	3.36	3.43	3.53
	20 - 50 üye	3.14	3.5	3.5	3.46	3.23	3.2	3.4	3.68
	51 - 100 üye	3.29	3.66	3.66	3.63	3.36	3.37	3.59	3.86
	100'den fazla üye	3.35	3.77	3.77	3.7	3.49	3.42	3.64	3.91
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	3.16	3.47	3.47	3.42	3.34	3.3	3.47	3.66
	1-10 çalışan	3.3	3.68	3.68	3.69	3.27	3.29	3.53	3.82
	11-50 çalışan	3.36	3.8	3.8	3.77	3.26	3.25	3.37	3.94
	50+ çalışan	3.18	3.76	3.76	3.6	3.43	3.31	3.51	3.88

Benzer bir şekilde, üye ve çalışan sayısı ile kendi gelişimlerini algılama arasında bir doğrusallık olduğu gözüküyor. Üye ve çalışan sayısı yüksek STK'lar kendilerinin 5 yıllık dönemdeki gelişimlerini, daha az sayıda üye ve çalışanı olan STK'lardan daha olumlu yorumluyorlar.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 2

SİVİL TOPLUM VE
KAMUYA İLİŞKİN
ALGILAR

2. Sivil Toplum ve Kamu Kuruluşlarına İlişkin Algılar

Sivil toplum kuruluşu temsilcilerine Türkiye sivil toplumunun ve kamu kuruluşlarının itibarına ilişkin algıları anlamak üzere bir dizi soru yönlendirildi. 1 – 10 arası skalada katılımcılara “vatandaşların sivil toplumun itibarını nasıl değerlendirdiği”, “kendilerinin sivil toplumun itibarını nasıl değerlendirdiği”, “kamu kuruluşlarının sivil toplumun itibarını nasıl değerlendirdiği” ve “sivil toplumun kamu kuruluşlarının itibarını nasıl değerlendirdiği” soruldu. Bu sorular ile katılımcıların kendi perspektiflerinden diğer aktörlerin itibarını nasıl gördüğüne ilişkin algıları ortaya çıkarıldı. Ayrıca bu veriler, geçmiş araştırmalar ile karşılaştırılmalı olarak değerlendirildi. Sorular 1’in en düşük, 10’un en yüksek itibar puanına tekabül ettiği bir skalada sorularak yorumlandı.

- STK’larda kamu yönetiminin sivil toplum algısı hakkında düşündükleri ile kamu yönetiminin sivil toplum hakkında düşündükleri arasında algısal mesafelerin olduğu gözüküyor. Sivil toplum, kamunun sivil toplumu mevcutta algıladığından daha olumsuz algılandığını düşünüyor.
- STK’lar vatandaşların ve kamu yönetiminin sivil toplumu kendilerinden daha olumlu algılandığını düşünüyor.
- Çalışmaya katılan, AB hibesi almış STK’lar sivil toplumu, diğer STK’lardan daha itibarlı görürken, vatandaşların ve kamu yönetiminin sivil toplumu daha itibarsız gördüğünü düşünüyor. Başka bir deyişle, fon süreçleri ile temas etmemiş STK’lar kamu yönetiminin ve toplumun sivil topluma daha çok itibar ettiğini düşünüyor.
- Metropollerde ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren STK’lar sivil toplumu diğer yerel STK’lardan daha olumlu algılıyor.

Tablo 29. STK’ların İtibara İlişkin Algıları (AB Hibesi Alma Durumuna Göre) (1 En Düşük - 10 En Yüksek)

	AB Hibesi Alma Durumu			
	Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Sizce Türkiye’de vatandaşların gözünde sivil toplumun değeri, itibarı nasıldır?	5.65	5.71	5.32	5.60
Peki sizin gözünüzde Türkiye sivil toplumunun değeri, itibarı nasıl?	6.84	6.81	6.79	7.07
Sizce kamu kuruluşlarının gözünde Türkiye sivil toplumunun değeri, itibarı nasıl?	5.64	5.72	5.44	5.26
Türkiye sivil toplum kuruluşlarının gözünde kamu kurumlarının değeri, itibarı nasıl?	6.20	6.24	6.09	6.01

Çalışmaya katılan STK temsilcileri, Türkiye sivil toplumunu ortalama 6,84 itibar puanıyla orta düzeyde itibarlı bulduğunu belirtti.⁴ Türkiye sivil toplumunu en itibarlı görenler ise AB hibesi almış STK'lar.

STK temsilcileri vatandaşların sivil toplumu ortalama 5,65 ile; kamu kuruluşlarının ise sivil toplumu 5,64 düzeyinde puanlayacağını düşünüyorlar. Özellikle AB hibesi almış STK'lar kamu kuruluşlarının Türkiye sivil toplumunu daha olumsuz düşündüğü görüşündeler. Bu görüşü önceki yıllarda yapılan itibar algısı araştırmalarıyla karşılaştırınca durumun daha farklı olduğunu görüyoruz.

Metropollerde faaliyet gösteren STK'ların itibar algısı, diğer illerde faaliyet gösteren STK'lardan daha olumlu. Metropollerdeki STK'lar sivil toplum dünyasını yüksek puanlıyor. Sivil Topografya Sınıflandırmasına göre bakıldığında, itibar anlamında STK'lar arasında belirgin farklılaşmalar görülüyor. Her Sivil Topografya kategorisinin kendi sivil toplum itibarı, kamunun ve toplumun algıladığını düşündüğünden yüksek. Başka bir deyişle sivil toplum, sivil toplumu kamu yönetimi ve toplumun sivil toplumu algıladığını düşündüğünden daha olumlu görüyor.

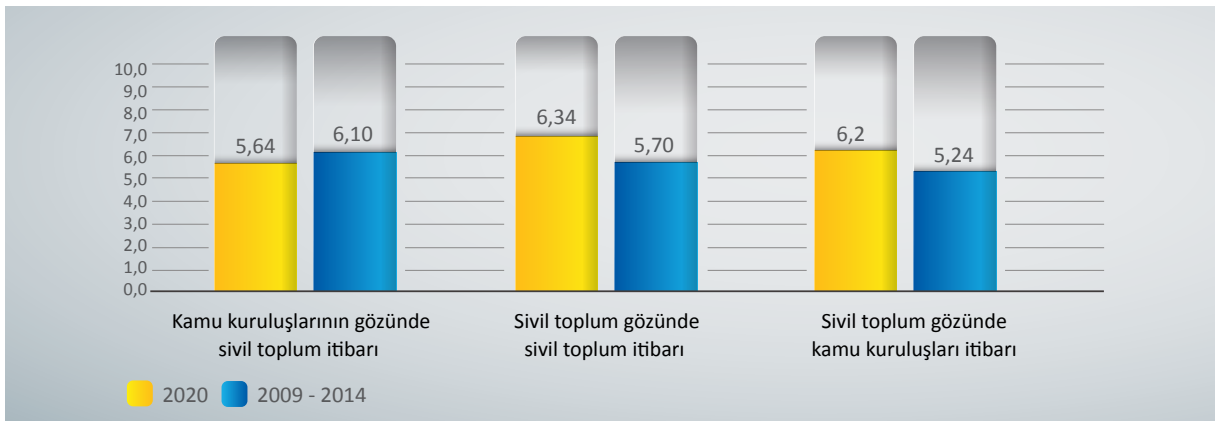
Üye ve çalışan sayısı ekseninde değerlendirdiğimizde, daha az çalışan ve üye sayısına sahip STK'ların itibar puanlarının daha yüksek olduğu görülüyor. Bu durum, daha fazla çalışan ve üyeye sahip STK'lara göre kamu ve toplumun farklı ile daha kısıtlı temas etmiş olmak ile açıklanabilir.

4 Çalışma kapsamında katılımcılardan farklı kategorilere ilişkin itibar skoru alınmıştır. İtibardan kastedilen o kurum ve kuruluşların katılımcı nezdinde bıraktığı olumlu ve olumsuz izlenimlerin tümüdür. Başka bir deyişle itibar kavramı katılımcıların o kategorileri toplamda nasıl değerlendirdiklerini rakamsal olarak etmek amacıyla araştırmacılar tarafından tercih edilmiştir.

Tablo 30. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre STK'ların İtibara İlişkin Algıları

		Sizce Türkiye'de vatandaşların gözünde sivil toplumunun değeri, itibarı nasıl?	Peki sizin gözünüzde Türkiye sivil toplumunun değeri, itibarı nasıl?	Sizce kamu kuruluşlarının gözünde Türkiye sivil toplumunun değeri, itibarı nasıl?	Türkiye sivil toplum kuruluşlarının gözünde kamu kurumlarının değeri, itibarı nasıl?
		Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Toplam		5.65	6.84	5.64	6.2
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	5.38	6.72	5.37	6.2
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	5.74	6.87	5.72	6.2
İl	Metropol	5.97	7.12	5.94	6.64
	Diğer Büyükşehirler	5.59	6.88	5.56	6.11
	Diğer İller	5.43	6.43	5.45	5.91
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	5.8	6.95	5.78	6.42
	2001 - 2010	5.67	6.91	5.57	6.14
	2011 - 2015	5.7	6.88	5.64	6.2
	2016 - 2020	5.48	6.62	5.64	6.17
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırseverlik	5.62	6.87	5.61	6.16
	Sosyalleşme	5.63	6.79	5.71	6.39
	İfade Eksenli	5.71	6.82	5.63	6.12
	Pazar Eksenli	5.44	6.84	5.91	7
	Yan Kuruluş	5.93	6.53	5.47	6.2
Üye Sayısı	20'den az üye	6.42	6.94	6.25	6.69
	20 - 50 üye	5.54	6.74	5.57	6.11
	51 - 100 üye	5.52	6.95	5.49	6.05
	100'den fazla üye	5.55	6.86	5.55	6.28
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	5.86	6.93	5.87	6.37
	1-10 çalışan	5.16	6.49	5.14	5.82
	11-50 çalışan	5.54	6.89	5.42	6.07
	50+ çalışan	5.58	7.56	5.81	6.33

35

Şekil 1 - Önceki Yıllarla Karşılaştırmalı İtibar Algısı Puanlamaları

Grafikte bu çalışmada yer alan itibar düzeyi skorlarının 2009-2014 arası yapılan Türkiye’de Gönüllü Kuruluşların Sivil Topoğrafyası (2009) ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar (2014) çalışmalarındaki verilerle karşılaştırması yer alıyor. 2009 yılındaki araştırmaya katılan STK temsilcileri kamu kuruluşlarının Türkiye sivil toplumuna 5,64 düzeyinde itibar puanı vereceğini söylerken, 2014’te kamu temsilcileriyle yapılan çalışmada kamu sektörü Türkiye sivil toplumuna ortalama 6.10 itibar puanı verdi. Bu bulgu sivil toplumun ve kamunun kendilerini algılayışında halen bir mesafe olduğunu düşündürüyor.

Diğer bir önemli bulgu ise sivil toplum kuruluşlarının gözünde kamu itibarı algısına ilişkin. 2014 araştırmasında kamu kuruluşları itibarı ayrı ayrı puanlandı. Burada yer alan veri STK’ların ayrı ayrı puanladığı kamu kuruluşlarının ortalama puanını yansıtıyor. Bunları gözetererek yorumlayacak olursak, 2014 yılında STK’lar kamuya ortalama 5.24 itibar puanı verirken, 2020 yılında 6,20 düzeyinde puan verdi.

Son olarak geçen yıllara kıyasla sivil toplum, Türkiye sivil toplumunu daha itibarlı buluyor. 2009 çalışmasında sivil toplumun gözünden sivil toplum itibarı 5.70 ile puanlanmışken bu düzey 2020 araştırmamızda 6,84 olarak puanlandı.

STK temsilcilerinden ayrıca Türkiye sivil toplumunu 1990’dan bu yana farklı dönemleri değerlendirmeleri istendi. STK’lar 1990-2000, 2001-2010, 2011-2015 ve 2016-2020 dönemleri arasında bir sıralama yapıldı. En iyi görülen dönem birinci sıraya, en az iyi görülen dönem dördüncü sıraya yerleşecek şekilde 1-4 arası bir puan aldı. Bu dönemlerin ortalama puanları 1’e yaklaştıkça en iyi dönem, 4’e yaklaştıkça daha kötü dönem olarak yorumlanıyor.

Tablo 31. Türkiye’de sivil toplum geçmişini düşündüğünüzde hangi dönem sizce daha iyiydi? Sayacağım dönemleri en iyiden en kötüye sıralar mısınız?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
1990-2000	3.18	3.17	3.24	3.13
2001-2010	2.59	2.60	2.58	2.59
2011-2015	2.16	2.16	2.10	2.16
2016-2020	2.07	2.06	2.07	2.11

STK’lar Türkiye’deki sivil toplum geçmişini değerlendirdiğinde bir gelişim olduğunu düşünüyor. STK’lar arasında 1990’lardan günümüze sivil toplumun alanının geliştiğine dair algılara rastlanıyor. STK’lar sivil toplum açısından en kötü dönemin 1990 - 2000 arası olduğunu, en iyi dönemin ise 2016 ve sonrası olduğunu belirtiyor. Ancak kronolojik olarak iyiye gittiği algısı olsa da bu iyiye gidış 2015 sonrasında daha yavaşlıyor. Bu durum, politik gelişmelerden bağımsız olarak sivil toplumun kendi etki gücüne güveninin artması ile de yorumlanabilir.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 3

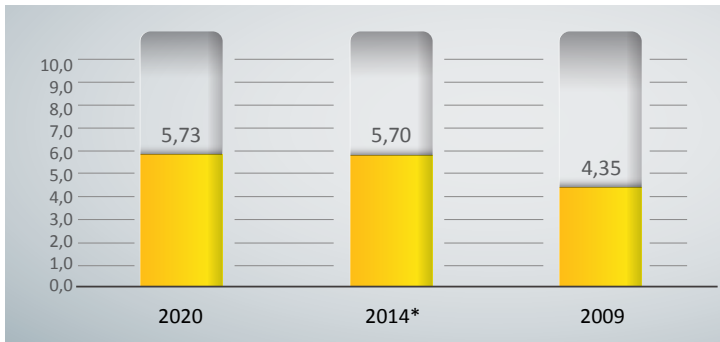
AB VE AB
DESTEKLERİNE
İLİŞKİN
ALGILAR

3. AB ve AB Desteklerine İlişkin Algılar

Anket uygulamasında STK'ların Avrupa Birliği'ni nasıl algıladıkları ve AB desteklerine nasıl baktıkları, değerlendiklerine ilişkin bir dizi soru yöneltildi.

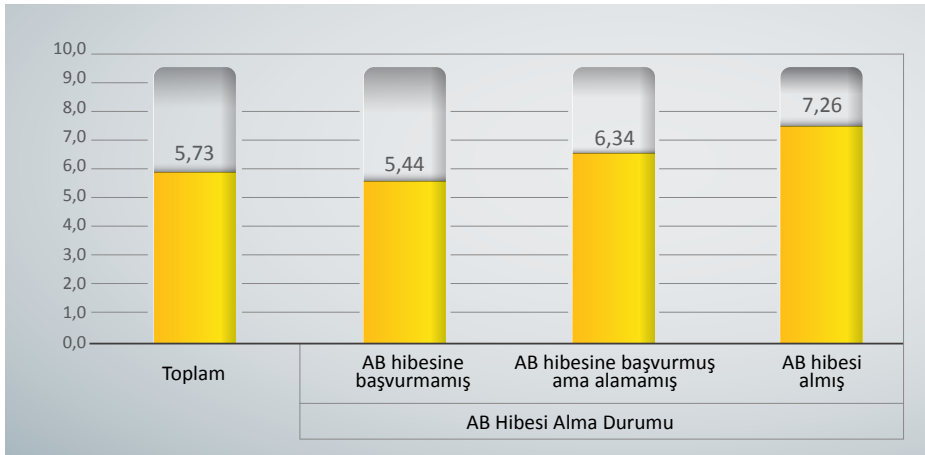
- 10 yıllık süreçte STK'larda için AB itibarı yükselmesine rağmen, halen orta seviyede seyrediyor.
- AB itibarı en çok AB hibesi almışlarda belirgin şekilde yüksek.
- Türkiye'nin AB üyeliğini en çok destekleyenler yine AB hibesi almış STK'lar.
- Sivil toplumda AB programlarına ilişkin eleştirel görüş hâkim. AB programlarına dair en olumlu algıya sahip olanlar AB hibesi almışlar.
- STK'ların %40'ı AB fonları ile yürütülen projeleri etkili buluyor.
- AB fonları en çok AB değerlerine uyumla ilişkilendiriliyor. En faydalı bulunan program Erasmus Öğrenci Değişimi.
- AB hibelerine başvuran STK'lar başvuru ve değerlendirilmenin uzun sürdüğünü düşünüyor. AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK'lar bilgilendirmeleri yeterli, değerlendirme sürecini adil bulma konusunda çekinceleri var. Bunlara rağmen AB fonları en çok tercih edilen fon kaynakları arasında.
- STK'lar AB fonlarını diğer fon kaynaklarına kıyasla daha uygulanabilir ve etkili buluyor. En etkisiz bulunan AB destekli çalışmalar "açılış ve kapanış etkinlikleri". Etkisi en yüksek bulunanlar ise yardımlar, farkındalık çalışmaları, iletişim kampanyaları, deneyim paylaşımları ve iş birlikleri.

38

Şekil 2. AB İtibarı Algısı

Çalışma kapsamında STK temsilcilerine Avrupa Birliğini ne kadar itibarlı buldukları soruldu ve 10 üzerinden bir itibar puanı vermeleri istendi. Bulgulara göre STK'lar Avrupa Birliğini 5,73 ile orta-düşük seviyede itibarlı buluyor. Türkiye'de Gönüllü Kuruluşların Sivil Topoğrafyası (2009) araştırması ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar (2014) bulguları ile kıyaslayacak olursak son 10 senede Avrupa Birliği'ni itibarlı bulma konusunda bir miktar gelişme gözlemlense de bu sonuca hızlıca varmadan gözetilmesi gereken konuları detaylandırmakta fayda görüyoruz. Elbette 2009'tan bu yana itibar skorunda artış görülüyor. Söz konusu grafikte 2014 çalışmasında sivil toplumun Avrupa Birliğine bir kurum olarak ne kadar güven duyulduğuna ilişkin bulgu yansıtıldı. Kurumlara güven ve kurumsal itibar puanlamaları çoğunlukla birbirleriyle paralellik içeren değerlendirmeler olarak gözüküyor. Diğer bir deyişle bir kurumun itibar düzeyi yüksekse güven de benzer oranda seyrediyor. Bunun için 2014 çalışmasında yer alan kurumlara güven düzeyinde Avrupa Birliği algısının karşılaştırma amaçlı ele aldık. Bu veriden yola çıkarak STK'lar için AB algısının 10 yılı aşkın süreçte 4-5 bandında yani orta-düşük seviyede seyrettiğini söylemek mümkün. Türkiye'de gerçekleştirilen algı araştırmalarında bireyler 10'lu skalada değerlendirirken genelde en düşük puanları nadiren kullanıyorlar. Bu tip araştırmalarda 5 puan ve altı verilen yanıtlarda eleştirilerin yoğunlaştığını göz önünde bulundurmalıyız.

Şekil 3. Avrupa Birliği'nin sizin gözünüzdeki itibarı 10 üzerinden kaçtır?

AB itibarını en düşük gören kategori AB hibelerine bugüne kadar hiç başvuru yapmamış STK'lar olarak görüyoruz. AB hibeleriyle olan temas arttıkça AB itibarı da artış gösteriyor. AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK'lar, AB hibesi almış STK'lara kıyasla AB itibarını daha düşük puanladı (6,34). AB itibarının en yüksek olduğu kategori ise AB hibesi almış STK'lar olarak görüyoruz.

AB itibarı faaliyet ölçeği ve STK'nın faaliyet gösterdiği şehre göre önemli ölçüde farklılaşmakta. İstanbul, İzmir ve Ankara gibi metropollerde faaliyet gösteren STK'ların AB'ye itibarı, diğer illerde faaliyet gösteren belirgin bir şekilde daha yüksek. Öte yandan, ulusal düzeyde faaliyet gösteren STK'lar AB itibarını, yerel STK'lara göre daha yüksek puanlama eğiliminde.

AB İtibarı Sivil Topografya kategorilerine göre de önemli ölçüde farklılaşmakta. Pazar eksenli ve ifade eksenli STK AB'yi diğer kategorilere göre daha itibarlı görüyor. Öz örgütlerin, uzmanların, siyasi eğilimli STK'ların AB itibarını diğer kategorilere göre yüksek puanlaması, AB değerlerinin kendi hedefleri ile örtüşen bir özellikleri olduğunu düşünmesi ile açıklanabilir. Özellikle hemşeri dernekleri gibi sosyalleşme eksenli STK'lar AB itibarını en düşük puanlayan kategori.

Tablo 32. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre STK'ların AB İtibarı

		Avrupa Birliği'nin sizin gözünüzdeki itibarı 10 üzerinden kaçtır?
		Ortalama
Toplam		5.73
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	5.19
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	5.90
İl	Metropol	6.30
	Diğer Büyükşehirler	5.71
	Diğer İller	5.15
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	5.95
	2001 - 2010	5.59
	2011 - 2015	5.74
	2016 - 2020	5.79
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırseverlik	5.70
	Sosyalleşme	5.32
	İfade Eksenli	5.89
	Pazar Eksenli	5.91
	Yan Kuruluş	5.80
Üye Sayısı	20'den az üye	6.07
	20 - 50 üye	5.51
	51 - 100 üye	5.79
	100'den fazla üye	6.02
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	5.74
	1-10 çalışan	5.72
	11-50 çalışan	5.64
	50+ çalışan	5.50

Tablo 33. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmasını ister miydiniz?

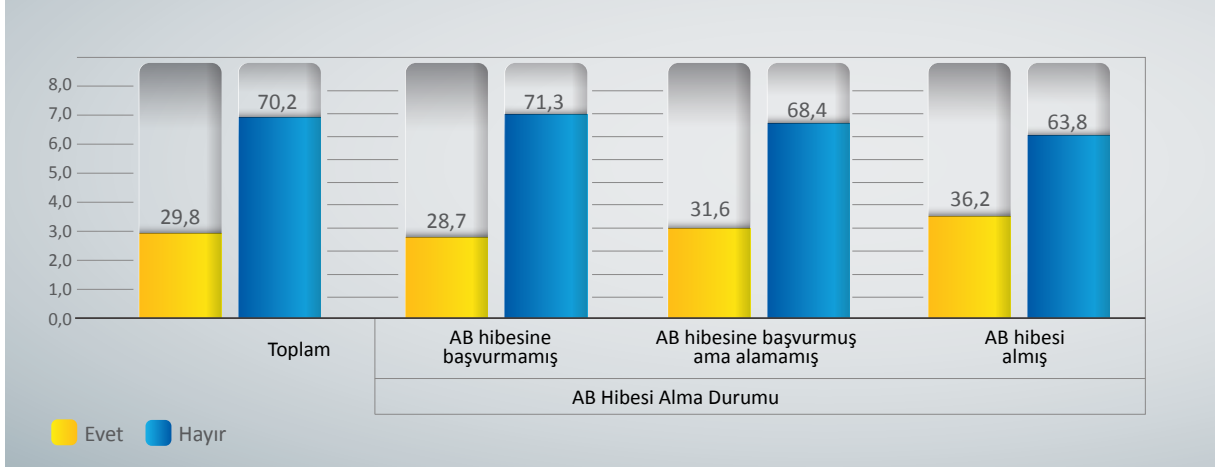
	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
İstemem	24.0%	27.9%	13.7%	5.8%
Ne isterim ne istemem	22.3%	25.5%	12.0%	11.4%
İsterim	53.7%	46.6%	74.3%	82.8%

STK temsilcilerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine nasıl baktığına göz attığımızda ise 53,7'sinin bu üyeliğe sıcak baktığı görülüyor. AB hibelerine başvuru sürecini yaşayan ama bu hibelerden yararlanmayan STK'larda da AB üyeliğine destek, başvurmayanlardan çok daha yüksek. Özetle Avrupa Birliği destekleri STK temsilcilerinin Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin görüşleriyle ilişkili olduğu gözlemleniyor.

Metropollerde ve ulusal, bölgesel / uluslararası çapta faaliyet gösteren STK'larda AB üyeliğine destek daha yüksek. Karşıtlara baktığımızda, yerel STK'ların yaklaşık %35'i AB üyeliğine karşı iken, bu oran daha geniş ölçekte faaliyet gösteren STK'larda %20 seviyesinde. Sosyalleşme eksenli STK'larda AB üyeliği desteği diğer Sivil Topografya kategorilerinden daha düşük. Sosyalleşme eksenli STK'ların yaklaşık %30'u AB üyeliğini desteklemediğini belirtiyor. Ancak sosyalleşme eksenli STK'larda destek oranı, destekleme oranı gibi yüksek. Başka bir deyişle sosyalleşme eksenli STK'lar AB desteği konusunda daha uçlarda. AB üyeliğine destek en yüksek ifade eksenli ve pazar eksenli STK'larda.

Tablo 34. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre AB Üyeliği Desteği

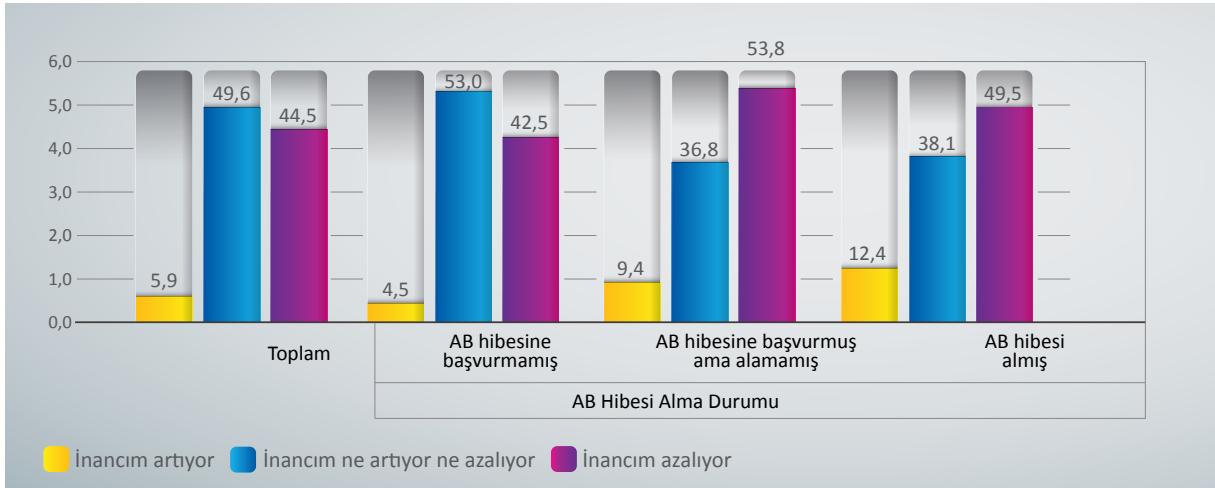
		Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmasını ister miydiniz?				
		Kesinlikle istemem	İstemem	Ortada	İsterim	İsterim
Toplam		8.1%	15.9%	22.4%	39.7%	14.0%
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	12.1%	23.4%	20.1%	31.0%	13.4%
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	6.8%	13.5%	23.2%	42.4%	14.1%
İl	Metropol	5.3%	12.8%	19.5%	45.9%	16.5%
	Diğer Büyükşehirler	8.7%	15.8%	21.3%	39.4%	14.8%
	Diğer İller	9.8%	19.3%	27.9%	33.6%	9.4%
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	9.3%	12.4%	24.0%	41.1%	13.2%
	2001 - 2010	8.9%	13.4%	23.9%	41.3%	12.5%
	2011 - 2015	8.4%	18.9%	21.3%	36.0%	15.3%
	2016 - 2020	5.9%	16.5%	21.2%	41.9%	14.4%
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırseverlik	9.8%	15.0%	22.8%	39.6%	12.8%
	Sosyalleşme	9.3%	20.2%	18.6%	41.9%	10.1%
	İfade Eksenli	6.2%	16.2%	23.5%	37.4%	16.8%
	Pazar Eksenli	3.1%	12.5%	12.5%	53.1%	18.8%
Üye Sayısı	20'den az üye	6.7%	15.7%	27.6%	40.3%	9.7%
	20 - 50 üye	8.8%	16.0%	21.0%	39.1%	15.1%
	51 - 100 üye	6.2%	18.5%	24.2%	41.0%	10.1%
	100'den fazla üye	9.6%	12.0%	19.9%	39.2%	19.3%
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	7.0%	16.9%	26.0%	40.5%	9.6%
	1-10 çalışan	9.7%	13.2%	17.8%	36.8%	22.5%
	11-50 çalışan	11.1%	17.3%	14.8%	35.8%	21.0%
	50+ çalışan	8.3%	13.9%	13.9%	52.8%	11.1%

Şekil 4. Türkiye'nin AB'ye üye olacağını düşünüyor musunuz?

Çalışmaya katılan STK temsilcileri arasında Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olması konusunda desteği yüksek olsa da Türkiye'nin üyeliğinin gerçekleşmesine olan inancı zayıf. STK temsilcilerinin %70,2'si Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmeyeceğini düşünüyorlar. AB fonlarıyla temas arttıkça Türkiye'nin AB üyeliğine dair inanç artış gösterse de inananların oranı yüksek kalıyor.

42

Şekil 5. Türkiye'nin AB'ye üye olacağına dair inancınız artıyor mu azalıyor mu?

STK temsilcilerine Türkiye'nin AB'ye üye olacağına dair inançlarının azalıp azalmadığı soruldu. Türkiye'nin AB'ye üye olacağına dair inancının arttığını belirtenlerin oranı sadece %6. Bu oran AB hibesi almışlarda ise %12,4 olarak görülüyor. AB hibelerine başvuru yapanlar ile AB hibesi almış STK'lar arasındaki temel fark ise AB hibesine başvurmamışların AB'ye üye olmaya ilişkin inançlarının aynı kalması. Öte yandan AB hibesine başvurmuş ama alamamışların AB üyeliğine inancı hem alanlara hem de başvurmayanlara kıyasla daha yüksek. Bu durum STK'ların aldıkları reddin küskünlüğü olarak yorumlanabilir.

► STK'ların Avrupa Birliği Programlarına İlişkin Algıları

STK temsilcilerine AB programlarına dair bazı genel kanaatler yöneltildi ve bu kanaatlere katılım durumları 1'in hiç katılmıyorum 10'un son derece katılıyorum anlamına gelecek şekilde puanlandı. Bu kapsamda yöneltilen kanaatlerin bir kısmı bu desteklerin neden verildiğine ilişkin görüşleri yansıtıyor, bir kısmı ise programlara dair genel kanaatleri yansıtıyor.

AB desteklerinin Türkiye'ye neden verildiğine dair kanaatler arasında yer alanlar:

- ➔ AB fonları AB değerlerine uyum sağlamamızı hedefliyor
- ➔ AB fonları dini değerlere zarar veriyor
- ➔ AB fonları milli değerlere zarar veriyor
- ➔ AB sadece marjinal kuruluşlara fon veriyor
- ➔ Sivil topluma duyulan güvenin artmasına katkı sağlıyor
- ➔ Türkiye demokrasisine katkıda bulunuyor
- ➔ Türkiye'de vatandaş katılımını arttırıyor

AB programlarına ilişkin değerlendirmeleri içeren kanaatler ise şu şekilde yer alıyor:

- ➔ AB fonları Türkiye'de Kamu-STK iş birliğini olumlu yönde geliştirdi
- ➔ AB fonları farklı dünya görüşüne sahip STK'lar arası iş birliğini geliştirdi
- ➔ AB fonları farklı tematik alanlarda STK'lar arası iş birliğini geliştirdi
- ➔ AB fonları projeci STK'ları türeterek sivil toplumu olumsuz etkiledi
- ➔ AB fonları ülkenin faydasıdır
- ➔ AB fonu almak bir STK için itibarlıdır
- ➔ AB fonu, bu fonu alan kuruluşların kapasitesini geliştirir
- ➔ AB programları AB vatandaşları ile Türkiyeli vatandaşlar arasındaki diyalogun gelişmesinde etkilidir
- ➔ AB programları Türkiye'de sivil toplumu güçlendiriyor
- ➔ AB programları Türkiye'de sivil toplumun gelişmesinde etkilidir
- ➔ AB, desteklediği projeleri ve kurumlara yaklaşımını dayatıyor
- ➔ Avrupa'da eğitim ve değişim programları Türkiye'den öğrencilere yurtdışı tecrübesi sağlamada etkili

Tablo 35. AB programları hakkında size bazı görüşler okuyacağım. Bu görüşlere ne kadar katıldığınızı 1 Hiç katılmıyorum, 10 Kesinlikle katılıyorum şeklinde puanlayınız.

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
AB fonları AB değerlerine uyum sağlamamızı hedefliyor	5.64	5.39	6.11	6.98
Sivil topluma duyulan güvenin artmasına katkı sağlıyor	5.33	4.95	6.1	7.3
Türkiye’de vatandaş katılımını arttırıyor	5.18	4.83	5.74	7.13
Türkiye demokrasisine katkıda bulunuyor	4.96	4.58	5.5	7.12
AB sadece marjinal kuruluşlara fon veriyor	3.72	3.93	3.54	2.33
AB fonları milli değerlere zarar veriyor	3.48	3.78	2.82	2
AB fonları dini değerlere zarar veriyor	3.41	3.7	2.64	2.17

Tablo 36. AB programları hakkında size bazı görüşler okuyacağım. Bu görüşlere ne kadar katıldığınızı 1 Hiç katılmıyorum, 10 Kesinlikle katılıyorum şeklinde puanlayınız.

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Avrupa’da eğitim ve değişim programları Türkiye’den öğrencilere yurtdışı tecrübesi sağlamada etkilidir	6.52	6.15	7.4	8.25
AB fonu, bu fonu alan kuruluşların kapasitesini geliştirir	6.03	5.62	6.95	8.04
AB programları Türkiye’de sivil toplumun gelişmesinde etkilidir	5.87	5.47	6.69	7.9
AB fonları ülkenin faydasınadır	5.76	5.34	6.64	7.88
AB programları AB vatandaşları ile Türkiyeli vatandaşlar arasındaki diyalogun gelişmesinde etkilidir	5.72	5.36	6.64	7.36
AB programları Türkiye’de sivil toplumu güçlendiriyor	5.71	5.29	6.64	7.81
AB fonu almak bir STK için itibarlıdır	5.7	5.29	6.7	7.64
AB fonları farklı dünya görüşüne sahip STK’lar arası iş birliğini geliştirdi	5.61	5.28	6.28	7.36
AB fonları farklı tematik alanlarda STK’lar arası iş birliğini geliştirdi	5.57	5.21	6.22	7.52
AB fonla Türkiye’de Kamu-STK iş birliğini olumlu yönde geliştirdi	5.5	5.17	6.08	7.37
AB, desteklediği projeleri ve kurumlara yaklaşımını dayatıyor	4.87	4.91	4.85	4.62
AB fonları projeci STK’ları türeterek sivil toplumu olumsuz etkiledi	4.08	4.19	4.03	3.37

STK temsilcilerinin AB desteklerinin Türkiye’ye verilmesinin nedenlerinin bazılarını içeren kanaatlere baktığımızda olumlu görüşlere katılımın olumsuz görüşlere katılmadan daha yüksek olduğu görülüyor (bkz. Tablo 36). Yine de bu desteklerin verilmesine dair kanaatlere katılım düzeyi pek yüksek değil. AB fonlarının AB değerlerine uyum sağlamamızı hedeflediği görüşüne katılım 5.64 ile diğer görüşlerden yüksek olsa da katılım düzeyi itibarıyla pek yüksek değil. Genel olarak hibe ve destek alanların AB program ve desteklerine daha olumlu bir bakışı gözlemlendi.

AB hibesine başvurmamışlarda ise AB programlarının sivil topluma duyulan güvenin artmasına katkı sağlaması, Türkiye’de vatandaş katılımını arttırması, Türkiye demokrasisine katkıda bulunması gibi görüşlere katılım düzeyi çok daha düşük olarak gözlemlendi (Tablo 36). Bu yönden AB fonları ve destekleriyle temasın ve bu desteklerden faydalanmanın, AB’nin Türkiye’ye verdiği desteklerin katkısına inanmanın belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Tablo 37’de STK temsilcilerinin AB programlarına ilişkin kanaatlerine genel olarak bakıldığında olumlu taraflara katılımın daha yüksek, olumsuzlara ise katılımın daha düşük olduğunu söylemek mümkün. AB fonu alma durumuna göre ayrılmış tüm kategoriler, en çok Avrupa’da eğitim ve değişim programlarının Türkiye’den öğrencilere yurtdışı tecrübesi sağlamada etkisine katılıyor. Bu kapsamda STK dünyasında Erasmus gibi programların öğrencilere katkısına inanç yüksek olarak gözlemleniyor. AB hibelerinden/ desteklerinden faydalanan veya genel olarak AB dışı dahil, fonlardan yararlananlar bu programların etkisine daha yüksek düzeyde katılıyor.

AB fonlarının bu fonlardan yararlanan STK’ların kapasitesini arttırdığına dair inanç AB hibesi almışlarda en yüksek (8,04), başvurmayanlarda en düşük (5,62) düzeyde. AB hibesine başvurup bu destekleri alamayanlar ise bu desteklerin STK kapasitesini geliştirdiğine biraz daha az katılıyor (6,95). Benzer eğilimler AB programları Türkiye’de sivil toplumun gelişmesinde etkili ve AB fonları ülkenin faydasına, AB programları AB vatandaşları ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki diyalogun gelişmesinde etkili, AB programları Türkiye’de sivil toplumu güçlendiriyor, AB fonu almak bir STK için itibarlı, AB fonları farklı dünya görüşüne sahip STK’lar arası işbirliğini geliştirdi, AB fonları farklı tematik alanlarda STK’lar arası işbirliğini geliştirdi ve AB fonla Türkiye’de Kamu-STK işbirliğini olumlu yönde geliştirdi görüşlerinde de görülüyor. Bu görüşlere genel olarak baktığımızda AB hibesinden faydalanan STK’ların katılım düzeyinin daha yüksek olduğunu, AB hibeleri başvuru sürecine girmenin programların etkisine inanmayla ilişkili olduğu görülebilir.

AB Programlarına gelen eleştirilerden biri olan AB’nin, desteklediği projelere ve kurumlara yaklaşımını dayatması görüşüne katılım 4.87 ile düşük düzeyde. Yine de burada ilginç olan nokta bu görüşe katılmama durumunun tüm kategorilerde benzer düzeyde olması. AB fonlarının proje odaklı çalışan STK’ları türeterek sivil toplumu olumsuz etkilediğine dair görüşe de katılmama durumu AB hibesi alsın almasın hepsinde en düşük düzeyde kaldı.

Tablo 37. AB hibelerine başvuru sürecine ilişkin aşağıdaki görüşlere ne kadar katılıyorsunuz?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Başvuru ve değerlendirme uzun sürer	6.2	5.94	7.23	7.04
AB hibelerine başvuru zor	5.9	5.8	6.34	6.17
Bilgilendirmeler yeterli	5.3	4.95	5.88	7.45
AB fonlarında değerlendirme adil	5.1	4.76	5.68	7.23

AB hibelerinin başvuru sürecine ilişkin algılara baktığımızda STK temsilcileri en çok başvuru ve değerlendirmelerin uzun sürmesi konusuna katılıyor (6.2). AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK’lar bu görüşe diğer kategorilere kıyasla daha fazla katılıyor (7.23). AB hibesi almış STK’lar da bu görüşe büyük ölçüde katıldığını belirtiyor (7.04).

AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK'ların (5.88) bu hibelere ait bilgilendirmeleri yeterli bulma düzeyi hibe alanlara kıyasla daha düşük (7.45). Yine AB hibelerine başvuran ama alamayan STK'lar bu hibelerin değerlendirmelerinin adil olduğuna daha az inanıyor. AB hibesine başvurmamışlar ise genel olarak başvuru sürecine dair tüm görüşleri olumsuz değerlendiriyor.

► Fon Kaynağı Olarak AB Algısı

STK temsilcilerine farklı fon kaynaklarına ve etkisine yönelik kurumsal görüşleri soruldu. Bu kapsamda kendilerine yöneltilen bazı ulusal ve uluslararası fon kaynaklarını almaya nasıl baktıkları soruldu. Tablo 38'de yanıtların AB hibesi alma durumuna göre dağılımı paylaşıldı.

Tablo 38. *Sayacağım potansiyel fon kaynaklarından hangileri, kuruluşunuzun kullanmayı tercih etmediği veya etmeyeceği kaynaklardır?*

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Avrupa Birliği ülkelerinin büyükelçiliklerinin verdiği fonlar	9.9%	11.8%	5.1%	1.0%
Avrupa Birliği fonları	9.7%	11.8%	3.4%	1.0%
Kamu kurumlarının fonları	5.5%	6.3%	3.4%	1.9%
Kuruluşumuz bu konuda ilkesel bir karar almadı	35.5%	35.8%	35.9%	32.4%
Tercih etmeyeceğimiz fon kaynağı yok	22.7%	21.1%	28.2%	28.6%

Bulgulara göre STK'ların %35,5'inin belirli bir fon kaynağından fon kabul etmeme konusunda ilkesel bir karar almadı. %22,7'si ise tercih etmeyecekleri bir fon kaynağının olmadığını belirtti. Avrupa Birliği fonları ve Avrupa Birliği ülkelerinin büyükelçiliklerinin verdiği fonlar, kamu fonlarından sonra en çok tercih edilen fonlar olarak belirtildi. Bu yönüyle Avrupa Birliği fonlarının STK'lar tarafından oldukça olumlu algılanıyor.

► Fon Etkisi Algısı

Bugüne kadar hem AB'den hem de başka fon kaynaklarından fon aldığını belirten STK'ların temsilcilerine farklı fon kaynaklarını birbirleriyle kıyaslayarak bu fonları ne kadar uygulanabilir ve etkili buldukları soruldu. STK temsilcileri bu fonları ne kadar uygulanabilir ve etkili bulduklarını 1'in hiç uygulanabilir etkili değil, 5'in son derece uygulanabilir/etkili anlamına geldiği bir skalada değerlendirdi.

Tablo 39. Fonları karşılaştıracak olsanız bu fonları kuruluşunuz ve hedef kitleniz/çalışma alanınız için ne kadar uygulanabilir buluyorsunuz? (Hem AB'den hem başka fondan destek alanlar) 1 Hiç uygulanabilir değil - 5 Son derece uygulanabilir.

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu			İlk aldığı hibe desteği AB olan		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış	AB hibesi desteği	Diğer	
Uygulanabilirlik	AB fonları	3.89	3.54	3.71	4.16	4.21	3.8
	BM fonları	3.33	3.31	3.29	3.35	3.33	3.38
	Kamu destekli fonlar	3.59	3.79	4.14	3.32	3.32	3.8
	Büyükelçilik/ Konsolosluk fonları	3.18	3.21	3.48	3.09	3.02	3.34
Etkililik	AB fonları	3.94	3.58	3.76	4.22	4.28	3.8
	BM fonları	3.43	3.4	3.38	3.46	3.49	3.37
	Kamu destekli fonlar	3.71	3.94	4.29	3.41	3.46	3.87
	Büyükelçilik/ Konsolosluk fonları	3.25	3.31	3.57	3.13	3.11	3.28

AB fonları, diğer fonlara kıyasla örneklem genelinde hem daha uygulanabilir (3.89) hem de etkili (3.94) olarak değerlendirildi. AB fonlarını takiben kamu destekli fonlar diğer fonlara kıyasla daha uygulanabilir (3.59) ve etkili (3.43) bulundu. AB fonlarına başvuran ama alamayan kuruluşlar kamu fonlarını AB fonlarına kıyasla daha etkili ve uygulanabilir bulduğunu belirtti. Büyükelçilik ve konsolosluklara ait fonlar ise diğer fonlara kıyasla daha az uygulanabilir ve etkili bulunuyor. Burada ilgi çekici bulgu ise AB hibesi almış STK'ların Büyükelçilik ve Konsolosluk fonlarını daha az uygulanabilir ve etkili buluyor.

► AB Desteklerinin Etkisine İlişkin Algılar

STK'lara AB desteklerinin etkisini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin bir dizi soru yöneltildi ve tüm STK'lara AB destekli projelerde yer alan etkinlikleri, sonuçlara ulaşmak ve işe yararlık açısından ne kadar etkili buldukları soruldu.

Tablo 40. AB destekli projelerde sayacağım etkinlikleri sonuçlara ulaşmak açısından ne kadar etkili buluyorsunuz?
1 En etkisiz buluyorum / o kadar da işe yaramadığını düşünüyorum. 10 Son derece etkili buluyorum

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Yardımlar	6.33	6.11	6.72	7.54
Farkındalık Çalışmaları	6.29	6.01	6.74	7.79
İletişim Kampanyaları	6.23	5.93	6.79	7.86
Deneyim Paylaşımları	6.23	6.02	6.56	7.44
Kamuyla İş Birlikleri /İstişare Faaliyetleri	6.19	5.93	6.56	7.68
Seminerler, Çalıştaylar, Konferanslar	6.15	5.9	6.58	7.58
Saha Gezileri	6.13	5.89	6.62	7.35
Araştırma Faaliyetleri	6.12	5.86	6.56	7.58
Atölye Çalışmaları	6.09	5.81	6.58	7.61
Danışma/Mentörlük Gibi Destekler	5.97	5.7	6.39	7.48
Sanatsal Etkinlikler	5.94	5.72	6.38	7.04
Pilot Uygulama Faaliyetleri	5.89	5.62	6.36	7.3
Yurtdışı Çalışma Ziyaretleri	5.86	5.59	6.41	7.26
Sergiler	5.86	5.67	6.15	6.95
Kapasite Eğitimleri	5.74	5.49	5.95	7.35
Kılavuz/ Rehber Yazımı	5.59	5.32	6.05	7.11
Açılış/Kapanış Etkinlikleri	5.43	5.18	5.74	6.87

Bulgulara göre AB destekli projelerde gerçekleştirilen etkinlikler arasında en etkili bulunanlar yardımlar (6,33), farkındalık çalışmaları (6,29), iletişim kampanyaları (6,23) ve deneyim (6,23) paylaşımları olarak belirtildi. AB hibesi almışların ise en etkili buldukları etkinlikler iletişim kampanyaları (7.86), farkındalık çalışmaları (7,79), ve kamuyla iş birlikleri/istişare faaliyetleri olarak belirtildi (7.68).

Tablo 41. Gözlemlediğiniz kadarı ile AB fonları ile yürütülen projeleri ne derece etkili buluyorsunuz?
1 Hiç Etkili Değil ve 5 Son Derece Etkili olacak şekilde puanlar mısınız?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
1- Hiç Etkili Değil	7.1%	8.0%	2.1%	0.0%
2- Etkili Değil	7.6%	7.9%	7.3%	0.0%
3- Ne Etkili Ne Değil	46.0%	48.1%	35.4%	26.1%
4 – Etkili	32.1%	30.4%	42.7%	39.1%
5- Son Derece Etkili	7.2%	5.6%	12.5%	34.8%

STK temsilcilerine AB fonları ile yürütülen projeleri ne derece etkili buldukları soruldu. AB hibesi almışlar bu fonları daha etkili (%73,9) buluyor. AB hibesine başvuran ama almayanlar (%55,2) bu fonlarla yürütülen projeleri, hibe alanlara kıyasla daha az etkili bulma eğiliminde olsa da yarısından fazlası etkili bulunduğunu belirtti. AB hibesine başvurmamış STK'ların ise etkililik konusunda daha nötr kalmaya eğilimli olması bu destekler ve desteklenen projelerle ilgili gözlemlerinin daha sınırlı olabileceğini düşündürdü.

Etkiye ilişkin verilen skorlara rakamsal olarak bakarak karşılaştırdığımızda, metropollerde ve daha geniş ölçekte faaliyet gösteren STK'ların AB destekli projelerin etkisini daha güçlü gördükleri gözüküyor. Özellikle Ankara, İstanbul ve İzmir dâhil tüm büyükşehirlerde etki puanlamaları, büyükşehir olmayan illerde faaliyet gösteren STK'lara göre daha yüksek. Bu durum, AB destekli projelerin görünürlüklerinin büyükşehirlerde daha yüksek, yerelde ise daha düşük olması ile açıklanabilir. Etkiyi en olumlu değerlendiren Sivil Topografya kategorisi ise savunucular.

Tablo 42. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre AB Fonları ile Yürütülen Proje Etkisi

		Gözlemediğiniz kadarı ile AB fonları ile yürütülen projeleri ne derece etkili buluyorsunuz?
		Ortalama
Toplam		3.25
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	3.03
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	3.32
İl	Metropol	3.30
	Diğer Büyükşehirler	3.30
	Diğer iller	3.09
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	3.25
	2001 - 2010	3.18
	2011 - 2015	3.34
	2016 - 2020	3.21
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırsever	3.10
	Hemşeri	3.27
	Himayeci	3.26
	Özörgüt	3.29
	Savunucu	3.42
	Uzman	3.29
Üye Sayısı	20'den az üye	3.32
	20-50 üye	3.20
	51-100 üye	3.26
	100'den fazla üye	3.31
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	3.25
	1-10 çalışan	3.25
	11-50 çalışan	3.38
	50+ çalışan	2.88

► En Etkili Görülen AB Destekli Çalışmalar

STK'lara AB destekli projeler yapan etkili buldukları STK'lar soruldu. Yanıtların önemli bir kısmını (%63) "fikrim yok" kategorisi oluşturdu. Önemli bir bölümü ise AB destekli projesi olmasından bağımsız değerlendirildi; lakin öne çıkan STK'larda hali hazırda AB hibesi ve desteği almayan STK'lar olduğu görülüyor. STK temsilcilerine bir projeyi etkili bulmaları için sahip olması gereken kıstasların neler olduğu sorulduğunda en fazla alınan yanıt sosyal fayda odaklı olmasına ve sosyal etkisine baktıkları öne çıktı. Ayrıca projelerin amaca yönelik olması ve projelerin çıktılarının da bir projenin başarılı görülmesinde bakılan özellikler olarak öne çıkıyor. AB hibesi almış STK'lar bir projeyi başarılı olarak değerlendirirken projenin hedef kitlesine daha çok bakıyor. AB hibesine başvurmamış STK'ların başarı kriterlerini değerlendirmek için bir fikri olmadığını söyleme oranının da daha yüksek olduğu gözlemlendi. AB hibesine başvuran lakin alamayan STK'lar projeleri değerlendirirken şeffaflık ve hak temelliliğe daha çok vurgu yaptı. AB hibesi almışlar ise yine şeffaflığın yanı sıra iş birliği ve farkındalık yaratmasının da bir projeyi başarılı kılan kıstaslar olduğu görüşündeler.

Tablo 43. Bir projeyi etkili bulmanız için sahip olması gereken kıstasları nelerdir? Bir projeye ne olursa başarılı/etkili dersiniz? 3 başarı kıstası söyleyecek olsanız hangilerini söylediniz?

	Toplam	AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Sosyal Etki / Sosyal Fayda	15.2%	15.6%	13.3%	15.3%
Amaç/Amaca Yönelik	6.8%	7.0%	5.2%	7.7%
Proje Çıktısı/Sonucu	6.6%	6.1%	8.4%	7.3%
Uygulanabilirlik	5.3%	5.2%	7.3%	3.8%
Sürdürülebilirlik	4.5%	4.5%	5.2%	3.4%
Ekip	3.7%	4.0%	2.1%	3.4%
Yaygınlığı	3.4%	3.4%	2.8%	3.8%
Çalışma Alanı	3.2%	2.9%	4.5%	3.1%
Katılım	3.1%	2.9%	3.5%	4.2%
Hedef Kitle	3.9%	3.4%	4.5%	5.7%
Plan	2.3%	2.1%	3.8%	1.9%
Bütçesi	2.1%	1.8%	2.1%	3.8%
İhtiyaç Temelli	1.9%	1.8%	1.7%	2.7%
Bilinirlik	1.8%	1.7%	2.4%	1.9%
Eğitim Yönü/Odağı	1.7%	1.8%	0.7%	1.9%
Ekonomik Katkısı	1.7%	1.9%	1.4%	0.8%
Şeffaflık	1.6%	1.1%	2.8%	3.1%
Gönüllülük	1.4%	1.8%	0.0%	0.8%
İş Birliği	1.4%	1.2%	1.4%	2.7%
Güncel	1.2%	1.2%	1.4%	1.5%
Hak Temelliliği	1.2%	1.1%	2.8%	0.4%
Gerçeklik	1.2%	1.4%	1.0%	0.4%
Farkındalık Yaratması	1.1%	0.8%	1.0%	3.4%
Güven Vermesi	1.1%	1.2%	1.4%	0.8%
Diğer	8.3%	8.6%	8.0%	7.3%

Şekil 6. AB programları kapsamında Yerel Yönetimler-STK iş birliğine iyi örnek olarak gördüğünüz projeler / STK'lar var mı?

AB programları tarafından desteklenen Yerel Yönetimler - STK iş birliğine iyi örnek olarak gösterilen projelerde Sivil Düşün, SivilAnt ve TESEV'in MoDeL projesi öne çıkıyor. Yanıtların %95'ini fikrim yok yanıtı oluşturuyor.

Şekil 7. AB programları kapsamında Bakanlıklar / Merkezi yönetim - STK iş birliğine iyi örnek olarak gördüğünüz projeler / STK'lar var mı?

STK temsilcilerinin Kamu-STK iş birliği konusunda iyi örnek olarak gördüğü projeler sorulduğunda yanıtların %93'ü fikrim yok olarak belirtildi. Diğer yanıtlar ise Ulusal Ajans ile gerçekleştirilen Erasmus projeleri, Sivil toplum destekleri, Kızılay, TEMA yanıt olarak ön plana çıkıyor. STK'ların Kamu-STK diyaloğu ve iş birliği konusundaki bilgisi sınırlı kaldı.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 4

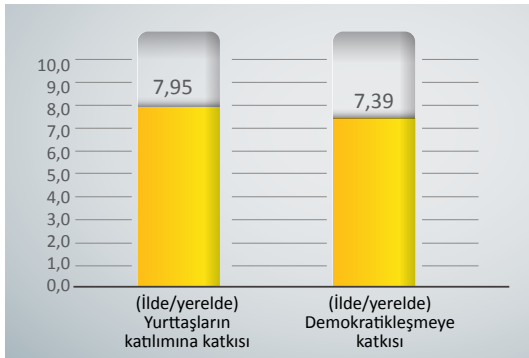
AB
PROJELERİNİN
ETKİSİ

4. AB Projelerinin Etkisi

AB hibesi almış STK'lara bu proje ve çalışmalarının etkisini nasıl değerlendirdikleri soruldu.

- AB hibesi almışlar AB desteklerinin yerelde etkili olduğunu düşünüyor.
- AB projelerinin yerelde vatandaşların katılımına ve demokratikleşmeye katkısı olduğu düşünülüyor.
- AB hibeleri STK'ların en çok finansal kapasitesini geliştiriyor. Bunu genel kurumsal kapasite, insan kaynağı kapasitesi ve uzmanlık kapasitesi izliyor. Tüm bu alanlarda AB destekleri, AB hibe ve desteği alan STK'lar tarafından olumlu bulunuyor.
- AB desteklerinin, destek alan STK'lara olumlu etkisi bu STK'ların gelecek planlarında da görülüyor. AB hibesi almış STK'ların neredeyse tamamı gelecek dönem tekrar AB desteklerine başvurmayı planlıyor.
- AB hibesi alma durumundan bağımsız olarak bu programların Türkiye sivil toplumuna maddi katkısı önemli görülüyor. AB desteklerinin olmamasının sivil toplumun gelişiminin önünde eksiklik olacağı yönünde düşünceler hâkim.

54

Şekil 8. Bu projelerinizin /çalışmalarınızın faaliyet gösterdiğiniz çalışmaların katkısını nasıl değerlendirirsiniz?

AB hibesi almış STK'lar gerçekleştirdikleri projeleri gerçekleştirdikleri yerelde vatandaş katılımına katkısının 10 üzerinden 7,95 düzeyinde, demokratikleşmeye katkısını ise 7,39 düzeyinde, yani çok yüksek olmasa da orta düzeyin üzerinde bir skorla yanıtladı. Bu durum AB projelerinin vatandaş katılımını sağlamada demokratikleşmeye kıyasla biraz daha etkili araçlara sahip olduğuna dair kanaatler olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

AB desteklerinin STK'ların kurumsal kapasiteye etkisini değerlendirmeleri için STK temsilcilerine AB desteğinin kurumsal kapasitelerine katkısını 1 eski kapasitemiz de benzerdi, hiç geliştirmede, 10- Eski kapasitemiz daha düşüktü, son derece geliştirdi olacak şekilde puanlamaları istendi. Bulgular Tablo 44'te ele alındı.

Tablo 44. Aldığınız AB desteği / fonu kurumunuzun kapasitesini ne kadar geliştirdi?

	AB hibesi almış
Finansal kapasiteniz	7.43
Genel olarak kurumsal kapasiteniz	7.15
İnsan gücünü etkili kullanarak, sayısını artırarak iş yapma, yürütme, iletişim, raporlama gibi tüm süreçleri düşündüğünüzde Operasyonel kapasitenizi	6.99
Uzmanlık / teknik uzmanlık kapasitenizi (know-how)	6.88

STK temsilcilerine göre AB hibesi/destekleri kurumlarının en çok finansal kapasitesini (7,43) geliştirdi. Öyle ki STK temsilcileri, finansal kapasitenin genel olarak kurumsal kapasiteden (7,15) daha çok geliştiği görüşündeler. Temsilciler ayrıca, AB hibelerinin, insan gücünü etkili kullanma, insan kaynağını artırarak iş yapma, yürütme, iletişim ve raporlama süreçlerini kapsayan operasyonel kapasite ile uzmanlık ve teknik uzmanlığa dair kapasiteye de katkısı olduğu görüşündeler. Operasyonel ve uzmanlık kapasitesine ilişkin değerlendirme çok yüksek olmasa da orta düzeyin üzerinde bir skorla yanıtlandı (6,99 ve 6,88).

Şekil 9. Gelecek dönemde STK olarak AB desteklerine başvurmayı planlıyor musunuz?

Hâlihazırda geçmişte AB başvurusu yapmış STK'lar ile AB hibesi almış STK'ların hemen hemen tamamı gelecek dönemde de kuruluş olarak AB desteklerine başvurmayı planladıklarını belirtti.

Tablo 45. AB programları hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Olumlu	14.9%	12.1%	20.5%	29.5%
Olumsuz	9.3%	10.2%	8.5%	3.8%
Sivil Toplum Desteği	8.9%	7.6%	9.4%	18.1%
Maddi Destek Mekanizması	7.3%	6.3%	11.1%	10.5%
Çıkar/Amaç Empozesi	5.0%	5.3%	6.0%	1.9%
Diğer	3.5%	3.9%	1.7%	2.9%
Geliştirici	3.0%	2.4%	6.0%	3.8%
Geniş Çaplı	2.6%	2.1%	3.4%	5.7%
Hak ve Özgürlük Tanımlaması	1.4%	1.0%	3.4%	1.9%
Proje Desteği	1.1%	0.6%	2.6%	2.9%
Adaletsiz	1.1%	0.9%	3.4%	0.0%
Faydalı	1.0%	0.9%	2.6%	0.0%
Denetimsiz	0.8%	0.8%	1.7%	0.0%
Teşvik Edici	0.6%	0.6%	0.9%	0.0%
İş Birliği Sağlamak	0.6%	0.8%	0.0%	0.0%
Etkisiz	0.6%	0.6%	0.9%	0.0%
Kapasite Gelişimi	0.5%	0.5%	0.9%	0.0%
Gençlere Destek	0.4%	0.4%	0.0%	1.0%
Global Düzeyde Katkı	0.3%	0.1%	0.0%	1.9%
Fikrim Yok	37.0%	42.9%	17.1%	15.2%

STK temsilcilerine AB programları hakkındaki görüşleri soruldu. %37'si AB programlarına dair kişisel bir değerlendirme yapamayacağını belirtti. %15'i AB programlarını genel olarak olumlu, %10'u genel olarak olumsuz değerlendirdi. AB hibesi almışlar programları almayanlara kıyasla daha olumlu bulmaktalar.⁵

Sivil topluma desteği ((%8,9), sağladığı maddi destek mekanizması (%7,3), geliştirici yönü (%3), hak ve özgürlükleri tanımlaması (%1,4) öne çıkan olumlu değerlendirmeler olarak belirtildi. Olumsuz algılar AB desteğine başvuran ama alamayanlarda öne çıkıyor.

5 Olumsuz, hiçbir olumlu yönü yok, tamamen kötü gibi genel cevaplar "olumsuz"; destekleyici, güzel / iyi, olumsuz birşeyini göremiyorm vb. genel cevaplar "olumlu" kategorisi altında birleştirildi.

Tablo 46. AB fonları olmasa ne eksik olurdu? Türkiye sivil toplumu ne kaybederdi?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Maddi Destek	31.4%	30.0%	33.3%	31.4%
Gelişim	11.8%	0.0%	16.7%	12.8%
Sivil toplum alanının daralması	9.8%	0.0%	33.4%	9.3%
Diğer	8.8%	20.0%	16.7%	7.0%
Fark olmaz	6.9%	10.0%	0.0%	7.0%
Globalleşme	3.9%	0.0%	0.0%	4.7%
Eğitim Desteği	3.9%	0.0%	0.0%	4.7%
Çalışma Alanı	3.9%	10.0%	0.0%	3.5%
Proje Desteği	2.9%	0.0%	0.0%	3.5%
Özgür Alan	1.0%	0.0%	0.0%	1.2%
Fikrim Yok	15.7%	30.0%	0.0%	15.1%

AB programları olmasaydı Türkiye sivil toplumunda nelerin eksik kalacağı sorusuna en sık verilen yanıt %31,4 ile maddi destekler oldu. AB hibesi alma durumundan bağımsız olarak bu programların Türkiye sivil toplumuna maddi katkısı önemli görülüyor. Diğer bir özelliği ise sivil toplumun gelişiminin önünde eksiklik olacağı yönünde (%11,8). Türkiye’de sivil toplum alanının daralması öne çıkan bir diğer cevap olarak verildi (%9,8). Bu yanıtı en çok AB hibesine başvuran ancak alamayan STK’lar belirtti. AB destekleri olmazsa ayrıca küreselleşme, eğitim destekleri, sivil toplumun bir çalışma alanı olmayacağı ve proje desteklerinin eksik kalacağı da ayrıca belirtildi.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 5

AKTİF

VATANDAŞLIK

5. Aktif Vatandaşlık

STK'lara aktif vatandaşlıktan ne anladıkları, son 5 yılda vatandaş katılımına yönelik etkinlik gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri, bu etkinliklerin içeriğinin ne olduğu ve vatandaş katılımına yönelik faaliyetleri ne kadar etkili buldukları soruldu.

- AB hibesi ile ilişkili olmak, aktif vatandaşlık kavramını benimsetiyor. AB hibesi almış STK'larda aktif vatandaşlık tanımı daha geniş ve demokratikleşme ile ilişkili.
- AB hibesi almışlar aktif vatandaşlığı en çok yönetime katılım, hak arama faaliyetleri, gönüllülük, duyarlılık ve sorumluluk olarak tanımlarken, AB hibesine başvurmuş ama hibe alamamış STK'lar sivil toplum, bilinçlilik ve faydalı olmak üzerinden tanımlıyor.
- STK'ların son 5 yılda vatandaş katılımını artırmaya yönelik faaliyetleri olduğunu belirtiyor. Bu oran AB hibesi almış STK'larda belirgin bir şekilde daha yüksek.
- STK'ların vatandaş katılımına dair yapılan çalışmalarını ne kadar etkili bulduklarına baktığımızda önemli bir kısmının etkilerini yüksek değerlendirmedeği görülüyor.
- AB hibesi almış STK'lar ise vatandaş katılımını artırmayı hedefleyen faaliyetlerini daha başarılı buluyor.

Tablo 47. Aktif vatandaşlık, vatandaş katılımı deyince aklınıza neler geliyor?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Demokratik/Aktif Katılım	19.3%	19.6%	21.4%	15.2%
Yönetime Katılım	7.5%	5.9%	9.4%	17.1%
Hak Arama	7.3%	6.4%	8.5%	12.4%
Sivil Toplum/Örgütlenme	7.2%	7.0%	8.5%	6.7%
Bilinçlilik	5.1%	5.0%	6.8%	3.8%
Gönüllülük	5.0%	5.2%	2.6%	5.7%
Duyarlılık	4.8%	4.9%	1.7%	7.6%
Sorumluluk	4.7%	4.2%	5.1%	7.6%
Vatanserverlik	3.9%	4.5%	1.7%	1.9%
Faydalı Olmak	3.7%	3.8%	6.0%	0.0%
Dayanışma/Birlik	2.6%	2.8%	0.9%	2.9%
Olumsuz	2.3%	2.2%	0.9%	4.8%
Görüş bildirim	2.3%	1.8%	4.3%	3.8%
Çalışkanlık	2.1%	2.6%	0.9%	0.0%
Hizmet etmek	1.7%	2.2%	0.0%	0.0%
Yardımserverlik	1.4%	1.5%	0.9%	1.0%
Diğer	9.2%	9.7%	8.5%	5.7%
Fikrim Yok	10.1%	10.6%	12.0%	3.8%

Aktif vatandaşlık konusunda STK temsilcilerinin aklına ilk gelen “Aktif Katılım” olarak kısalttığımız toplumda bireylerin söz sahibi olarak, rol alarak aktif katılımı oldu. STK’ların %10’u için aktif vatandaşlık bir çağrışım yapmadı. Bu oran AB hibesi almış STK’larda en düşük düzeyde kaldı. Diğer tekil yanıtların haricinde yönetime katılım (%7,5), hak arama faaliyetleri (%7,3) ve sivil toplum/ sivil örgütlenme (%7,2) olarak tanımlandı. AB hibesi almışlar aktif vatandaşlığı en çok yönetime katılım (%17,1), hak arama faaliyetleri (%12,4), gönüllülük (%5,7), duyarlılık (%7,6), sorumluluk (%7,6) olarak tanımlarken, AB hibesine başvurmuş ama hibe alamamış STK’lar sivil toplum (%8,5), bilinçlilik (%6,8) ve faydalı olmak (%6,0) üzerinden tanımladı. AB hibesine başvuran ancak alamayan STK’lar aktif vatandaşlık konusunda fikri en az olan kategori olarak dikkat çekti. Ortalamadan daha yüksek oranda (%12) fikrim yok yanıtını verdi. Burada önemli bulgulardan bir diğeri de AB hibesi almış STK’ların %4,8’i aktif vatandaşlık kapsamında yapılan AB faaliyetlerini faydasız, verimsiz, iyi niyetli olmayan gibi değerlendirmelerle olumsuz değerlendirdi, kavramın kendilerine olumsuz çağrışım yaptığını belirtti.

Tablo 48. Son 5 yılda vatandaş katılımını arttırmaya yönelik faaliyetleriniz oldu mu?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Evet, yurttaş katılımını arttırmaya yönelik faaliyetlerimiz oldu	67.7%	64.8%	73.5%	82.9%
Hayır, yurttaş katılımını arttırmaya yönelik faaliyetlerimiz olmadı	32.3%	35.2%	26.5%	17.1%

STK’ların %67,7’si son 5 yılda vatandaş katılımını arttırmaya yönelik faaliyetleri olduğunu belirtti. Bu oran AB hibesi almış STK’larda %82,9 ile tüm kategoriler arasında en yüksek olarak gözlemlendi. Bu durum AB hibelerinin vatandaş katılımını artırıcı bir yönü olduğunu gösteriyor.

Tablo 49. Vatandaş katılımını arttırmaya yönelik faaliyetlerde ne kadar başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz? 1 Çok etkili değiliz 5 Çok etkili olacak şekilde puanlar mısınız?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Etkili değiliz	11.1%	12.6%	7.7%	3.8%
Ne etkiliyiz ne değiliz	33.9%	34.7%	34.2%	27.9%
Etkiliyiz	55.0%	52.7%	58.1%	68.3%

STK’ların vatandaş katılımına dair yapılan çalışmalarını ne kadar etkili bulduklarına baktığımızda önemli bir kısmının etki konusunda nötr bir düzeyde değerlendirildiğini görüyoruz. AB hibesi almış STK’lar ise vatandaş katılımını arttırmayı hedefleyen faaliyetlerini daha başarılı bulma eğilimindedir. Bu çalışmalarını %68,3’ü etkili olarak değerlendiriyor.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 6

AĞLARA DAİR
GÖRÜŞLER

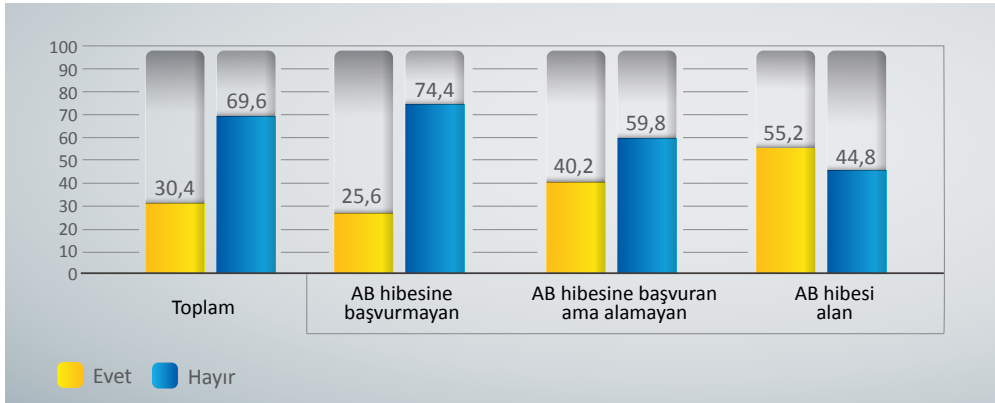
6. Ağlara Dair Görüşler

- STK'ların önemli bir bölümü ağ ya da platform adı yerine kuruluş ismi ya da AB programı ismi belirtiyor.
- STK'ların büyük bir çoğunluğunun üye olduğu bir ağ ya da platform yok.
- AB hibesi almışların yarısından fazlasının üye olduğu ağ veya platform bulunuyor.
- Ulusal ağlar uluslararası ağlardan daha etkili bulunuyor. AB hibesi almış STK'ların uluslararası ağları etkili bulma düzeyi daha düşük.

STK temsilcilerine en etkili buldukları ağlar ve platformlar soruldu. Öncelikle yanıtlara baktığımızda öne çıkan ilk bulgu STK temsilcilerinin ağlar ve platformlara ilişkin algılarının bazı STK'ların öncülüğünden etkilenmesi ya da ağ ile platform tanımlarını AB programları çerçevesinde kullanmaması olarak gözlemlendi. Çoğu katılımcı ağ ya da platform adı yerine STK ismi belirtti.

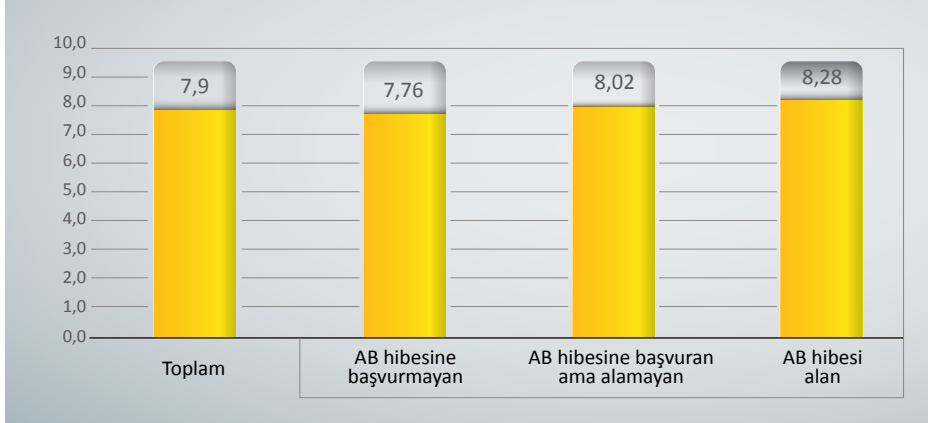
STK'lara üyesi oldukları ya da katıldıkları yerel veya ulusal ağların ya da platformların olup olmadığı soruldu.

62

Şekil 10. Üyesi olduğunuz ya da katıldığınız yerel / ulusal ağlar / platformlar var mı?

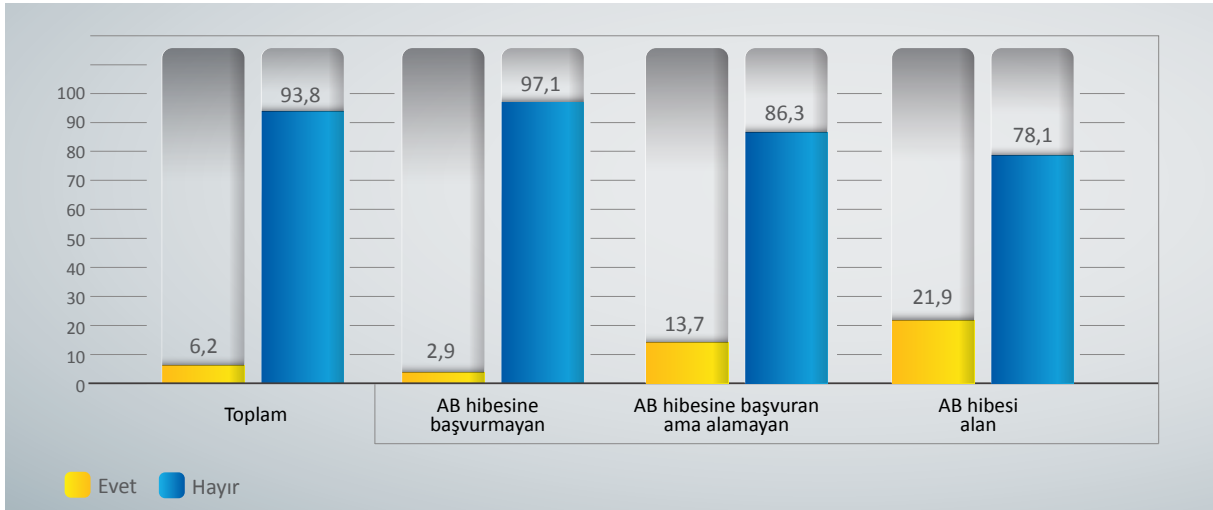
AB hibesi almışların yarısından fazlasının (%55,2) üye olduğu ağ veya platform bulunuyor. Ağ üyeliği AB hibelerine başvuran ama alamayan STK'larda ve başvurmayanlarda sırasıyla %40,2 ve %25,6 düzeyinde. Bu bulgu AB hibesi almış STK'ların ağlar ve platformlar aracılığıyla diyalog ve iş birliğine daha açık olduğunun bir göstergesi olarak görülebilir.

Şekil 11. İlki için bu ulusal ağ/platformu genel olarak değerlendirdiğinizde sivil toplumun gelişmesi için ne kadar etkili buluyorsunuz?

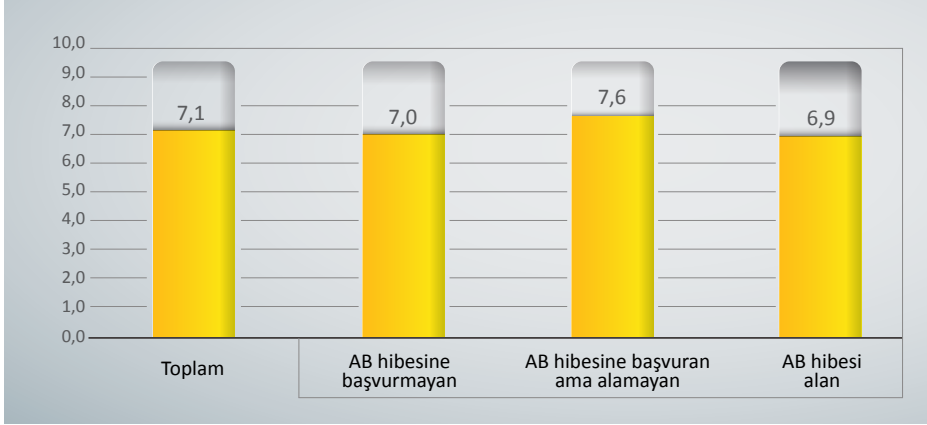
1 Hiç etkili bulmuyorum, 10 son derece etkili buluyorum olacak şekilde puanlar mısınız?

Dâhil olunan ulusal ağ ve platformlar STK'lar gözünde sivil toplumun gelişmesinde oldukça etkili bulunmaktalar (7,90). Tüm kategorilerde etkili bulunma oranı yüksek ve birbirine yakın olarak belirtildi.

Şekil 12. Üyesi olduğunuz ya da katıldığınız uluslararası platformlar var mı?

Uluslararası ağ ve platformlara üye olan STK sayısı ise daha az. Tüm örneklemin yalnız %6,2'sinin üye olduğu uluslararası ağ veya platformlar bulunuyor. Bu oran AB hibelerinden faydalanan STK'larda %21,9. AB hibeleri alan STK'ların uluslararası ağ ve platformlara daha çok katıldığı görülüyor. AB hibesine başvurmamış STK'larda ise bu oran %3 düzeyinde kaldı.

Şekil 13. Uluslararası ağ/platformları sivil toplumun gelişmesinde ne kadar etkili buldukları

STK'ların dâhil olduğu uluslararası ağ ve platformlar STK'lar gözünde sivil toplumun gelişmesinde etkili bulunuyor (7,13). AB hibesi almış STK'lar bu uluslararası ağ ve platformlara diğer kategorilere kıyasla biraz daha az etkili olarak değerlendirdi.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 7
DİYALOG VE
ETKİNLİKLER

7. Diyalog ve Etkinlikler

Bu kısımda STK'ların gerçekleştirdikleri etkinlikler kapsamında diğer kuruluşlarla diyalogu, AB projeleri kapsamında gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin bulgular paylaşıldı. STK'lara son 3 yıl içinde yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlarla iş birliği ya da temas kurup kurmadıkları, bir araya geldilerse bunun niteliğinin ne olduğu soruldu. Bulgular paydaş kategorilerine göre diğer STK'larla, kamu yönetimiyle, yerel yönetimlerle, üniversitelerle ve fon kaynaklarıyla diyalog olarak alt başlıklar altında değerlendiriliyor.

- AB hibesi almış STK'larda paydaşlar ile iş birliği ve diyaloglar çeşitlilik ve sıklık bakımından almayanlara göre yüksek.
- AB hibesi almış STK'ların yerel yönetimlerle teması kamu kurumlarından daha yüksek.
- AB desteği alan STK'lar en sık kendi alanlarında eğitim ve deneyim paylaşımı yoluyla kapasitesi gelişimi konusunda çalışmalar gerçekleştiriyor.
- Takiben, toplumu ilgilendiren sorun alanı ve konularda bilinçlenmeyi sağlama ve temel ve evrensel değerlerin benimsenmesine yardımcı olma odaklı çalışmalar öne çıkıyor.

➤ STK'larla Diyalog

STK'ların ulusal ve uluslararası STK'larla son 3 yıl içerisinde gerçekleşen temaslarının olup olmadığı Tablo 50 ve Tablo 51'de paylaşıldı. Bulgulara göre STK'ların yaklaşık 3'te 1'i son 3 yılda herhangi bir yerel ya da ulusal STK ile temas kurmadı (%31,4). AB hibesine başvuran veya AB hibesi almış STK'lar bu süreçte yer almamış STK'lara kıyasla yerel ve ulusal STK'larla daha çok temas kuruyor. AB hibesi almış kuruluşların %60'ından fazlası diğer STK'larla ziyaret ve toplantı sebebiyle bir araya gelirken %70'i diğer STK'larla iş birliği kurdu. AB hibesi almış STK'ların %31,4'ü ayrıca yerel ve ulusal STK'larla hizmet sağlama odağında çalışmalar yapıyor.

Tablo 50. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta buldunuz mu? (Yerel, Ulusal STK'lar)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	31.4%	36.1%	17.1%	12.4%
Ziyaret	51.3%	49.1%	58.1%	60.0%
Toplantı	46.5%	41.8%	64.1%	61.9%
İş birliği	42.3%	36.3%	58.1%	69.5%
Hizmet sağlama	13.8%	10.1%	23.1%	31.4%

Tablo 51. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Uluslararası / Yabancı STK'lar)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	80.5%	88.1%	65.0%	41.0%
Ziyaret	13.8%	9.9%	23.1%	40.0%
Toplantı	11.9%	6.5%	21.4%	41.0%
İş birliği	10.7%	4.9%	20.5%	42.9%
Hizmet sağlama	4.1%	2.3%	6.8%	14.3%

AB hibe ve fonları Türkiye'den STK'ların uluslararası STK'larla temasa geçmesi ve iş birliği kurmasında oldukça belirleyici oldu. STK'ların %80,5'i son 3 yıl içinde uluslararası STK'larla hiç teması olmadığını belirtirken bu oran AB hibesi almışlarda %41'e kadar düşüyor. AB hibesine başvuran ancak alamayan STK'larda ise bu oran %65. AB hibeleri STK'ların son 3 yılda yabancı STK'larla diyalogunu artıran bir unsur.

► Kamu ile Diyalog

STK'lara Kamu-STK diyalogu kapsamında merkezi düzeydeki kamu kurumları ve bakanlıklara bağlı birimlerle son 3 yıl içerisinde bir temasları olup olmadığı soruldu. Bakanlıklarla temas, Cumhurbaşkanlığı'na bağlı birimlerle temastan biraz daha fazla olsa da STK'ların son 3 yıl içinde kamu yönetimi ile iş birlikleri ve temasları oldukça sınırlı kaldı. Bu birimlerle temas etmediklerini belirtenlerin oranı %90,8 olarak görülüyorken bakanlıklarda bu oran %63,7 olarak görülüyor.

Tablo 52. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Bakanlıklar)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	63.7%	69.9%	41.9%	41.9%
Ziyaret	26.5%	22.5%	41.0%	40.0%
Toplantı	22.9%	17.1%	42.7%	43.8%
İş birliği	17.8%	14.5%	26.5%	33.3%
Hizmet sağlama	6.1%	4.0%	11.1%	16.2%

Hibe alıp almamasından bağımsız olarak AB hibesine başvuru sürecinden geçen STK'ların bakanlıklarla temasının bu sürece hiç girmemiş STK'lardan daha fazla. AB hibesi almış STK'lar ise bakanlıklarla iş birliği kurduğunu daha fazla belirtti (%33,3).

Tablo 53. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Cumhurbaşkanlığı Birimleri)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	90.8%	93.1%	79.5%	86.7%
Ziyaret	6.5%	4.6%	14.5%	11.4%
Toplantı	3.7%	2.0%	12.8%	5.7%
İş birliği	2.3%	1.4%	4.3%	6.7%
Hizmet sağlama	1.0%	0.5%	2.6%	2.9%

AB hibesi almış STK'lar ortalamaya kıyasla Cumhurbaşkanlığı'na bağlı birimlerle daha çok ziyaretler aracılığıyla temasa geçmiştir (%11,4).

► Yerel Yönetimlerle Diyalog

Kamu yönetimine kıyasla yerel yönetimlerle diyalog ve kurulan temalar daha fazla. Yereldeki merkez kamu kurumları (bakanlıklara ait il müdürlükleri, kaymakamlık, valilik, vb.) ile temasa geçmeme düzeyi %43,1 iken, belediyelerle son 3 yılda hiç temasa geçmeyenlerin oranı %38,2 olarak belirtildi. Bu da STK'ların yerel yönetimlerle temasının diğer STK'larla kurdukları temas kadar olmasa da kamuya kıyasla daha yüksek olduğunu gösteriyor.

Tablo 54. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Yereldeki Kamu İdaresi)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	43.1%	47.3%	26.5%	30.5%
Ziyaret	45.2%	41.7%	57.3%	58.1%
Toplantı	37.5%	34.0%	50.4%	49.5%
İş birliği	31.2%	27.1%	41.9%	49.5%
Hizmet sağlama	10.1%	8.4%	15.4%	16.2%

Tablo 55'te öne çıkan bulgu, AB hibesi almış STK yereldeki merkezi kamu kurumları ile daha fazla iş birliği kuruyor (%49,5). Öte yandan AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK'ların da %41,9'unun bu tip iş birlikleri kurduğu görülüyor.

Tablo 55. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Belediyeler)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	38.2%	42.3%	25.6%	21.9%
Ziyaret	47.0%	43.9%	57.3%	59.0%
Toplantı	40.7%	36.7%	48.7%	61.9%
İş birliği	35.9%	30.9%	46.2%	61.0%
Hizmet sağlama	12.5%	10.5%	19.7%	19.0%

Belediyelerle temas ve iş birliklerinde ise AB hibesi almış STK'ların son 3 yılda belediyelerle hem toplantı hem de iş birliği kurma oranı %60'tan yüksek.

► Üniversitelerle Diyalog

AB hibesi almış STK'ların son 3 yılda üniversitelerle teması diğer kategorilere kıyasla daha yüksek. AB hibesi almış STK'ların %45'inden fazlası son 3 yıl içerisinde üniversitelerle ziyaret, toplantı ve iş birliği odağında bir araya geldiğini belirtti.

Tablo 56. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Üniversiteler)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	57.8%	63.2%	41.9%	35.2%
Ziyaret	31.6%	27.9%	43.6%	45.7%
Toplantı	24.2%	19.4%	36.8%	45.7%
İş birliği	22.3%	17.5%	30.8%	48.6%
Hizmet sağlama	8.5%	6.9%	13.7%	14.3%

► Uluslararası Fon Kuruluşları ile Diyalog

AB hibesine başvurmamış STK'ların neredeyse tamamının uluslararası fon kuruluşları ile bir temasının olmadığı öne çıkıyor. Bu durum bu STK'ların fonlar hakkındaki bilgi ve bu fonlara yönelik çalışma gerçekleştirme kapasitesindeki sınırlılıklara işaret ediyor. Öte yandan AB hibesine başvurmuş ancak fon alamamış STK'ların da genel olarak uluslararası fon kuruluşlarıyla teması oldukça düşük düzeyde kalıyor.

Tablo 57. Son 3 yıl içinde sayacağım aktörlerden hangileriyle iş birliği yaptınız mı ya da temasta bulundunuz mu? (Uluslararası Fon Kuruluşları)

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Hayır, hiç temasımız olmadı	87.5%	94.9%	77.8%	43.8%
Ziyaret	8.5%	3.5%	16.2%	37.1%
Toplantı	7.9%	2.9%	13.7%	38.1%
İş birliği	7.5%	2.2%	11.1%	42.9%
Hizmet sağlama	2.4%	1.0%	3.4%	11.4%

Farklı paydaşlarla diyalog ve temaslara genel olarak bakıldığında AB hibesi almış STK'ların STK dünyası geneline göre bu temaları daha fazla kurduğu görülüyor. Bu temalar arasında iş birlikleri de AB hibesi almayan STK'lara kıyasla daha çok öne çıkıyor.

► AB Projeleri Kapsamında Gerçekleştirilen Diyalog ve Etkinlikler

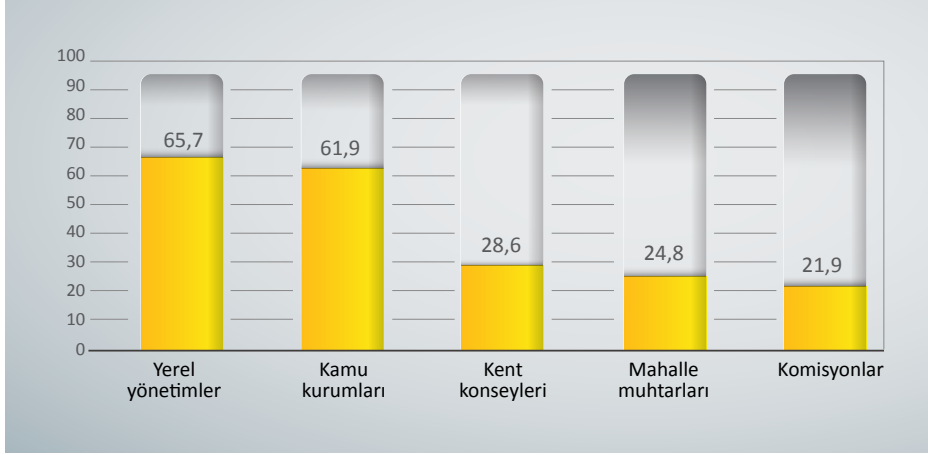
AB hibesi almış STK'lara AB destekli projeleri kapsamında yaptıkları çalışmalarını soruldu. STK temsilcileri verili çalışma türlerini ne kadar sıklıkla gerçekleştirdiklerini 1'in hiç, 5'in oldukça fazla/sık anlamına geldiği bir puanlamada belirttiler.

Tablo 58. Bu projeleriniz/çalışmalarınız kapsamında sayacağım faaliyetlerden hangilerini gerçekleştirdiniz? Bu faaliyetleri gerçekleştirme sıklığınızı 1 Hiç ve 5 Oldukça Fazla olacak şekilde 1'den 5'e kadar puanlar mısınız?

	AB hibesi almış
Kendi alanlarında eğitim ve deneyim paylaşımı yoluyla kapasiteyi artırmaya yardımcı olmak	4.00
Toplumu ilgilendiren sorun alanı ve konularda bilinçlenmeyi sağlamak	3.90
Temel ve evrensel değerlerin benimsenmesine yardımcı olmak	3.86
Yerel yönetimlerle iletişime geçmek (talep iletmek, dilekçe sunmak, toplantı istemek, vb.)	3.79
Uzman görüşü vermek, Politika ve strateji oluşturmada bilgi ve deneyim aktarmak, sorunlara çözüm üretmede katkı sağlamak	3.76
Kamu kurumlarıyla iletişime geçmek (talep iletmek, dilekçe sunmak, toplantı istemek, vb.)	3.74
Uzun sürede etkisiz gösterecek çözüm önerileri için düşünce üretmek, düşünce merkezi fonksiyonu üstlenmek/incubatörlük yapmak	3.74
Dayanışmayı destekleyici faaliyetler,	3.72
Eğitim, kültür, sağlık gibi konularda ihtiyaç sahiplerine hizmet vermek,	3.71
Standartlar belirlemek	3.66
Vatandaşların haklarına sahip çıkmalarını desteklemek ve onları etkinleştirmeye yardım etmek (Dilekçe yazmak / yazdırmak, vb.)	3.48
Kamu yönetimi için normlar oluşturmak	3.23

Bulgulara göre AB desteği alan STK'lar en sık kendi alanlarında eğitim ve deneyim paylaşımı yoluyla kapasiteyi artırmaya yardımcı olma konusunda çalışmalar gerçekleştiriyorlar (4,00). Bu çalışmalarını takiben, toplumu ilgilendiren sorun alanı ve konularda bilinçlenmeyi sağlama ve temel ve evrensel değerlerin benimsenmesine yardımcı olma odaklı çalışmalar sık olarak gerçekleştiriliyor.

AB hibesi almış STK'ların yerel yönetimlerle temasının kamu kurumlarına kıyasla biraz daha yüksek olduğuna daha önce değindik. Bu temasların detayına ilişkin bir bulguya burada rastlıyoruz. AB hibesi almış STK'ların en sık yaptığı 5 çalışma arasına yerel yönetimlere dilekçe sunmak, toplantı talep etmek gibi faaliyetler yer alıyor (3,79). Takiben uzman görüşü verme ve politika, strateji oluşturmada bilgi ve deneyim aktarmak (3,76) geliyor. Kamu kurumlarıyla iletişime geçmek, talep iletmek, dilekçe sunmak gibi faaliyetler de çok sık olmasa da yine de sık gerçekleştirilen faaliyetler arasında belirtiliyor (3,74). En az gerçekleştirilen ise kamu yönetimi için normlar oluşturmak (3,23) olarak belirtildi.

Şekil 14. AB projeleriniz/çalışmalarınız kapsamında hangi kurumlarla iletişime geçtiniz?

AB hibesi almış STK'ların %65,7'si AB destekli çalışmalarını kapsamında yerel yönetimlerle, %61,9'u kamu kurumları ile temasa geçti. Yerel düzeyde faaliyet gösteren kent konseyleri (%28,6), mahalle muhtarları (%24,8) veya komisyonlar (%21,9) ile iletişime geçme oranı ise daha düşük kaldı. AB hibeleri STK'ların yerel ve ulusal düzeyde yürütmeden sorumlu birimlerle temasını artırdığı söylenebilir. Bu kuruluşlarla STK'ların nasıl bir faaliyet kapsamında bir araya geldiği de soruldu.

Tablo 59. İletişime geçme amaçlarınız arasında hangileri yer aldı?

Amaç	AB hibesi almış (%)
Kurumumuzu tanıtmak	53.3%
Çalışma alanımızla ilgili bir sorundan haberdar etmek, farkındalık	46.7%
Etkinliklerimize davet etmek	45.7%
İstişare, bilgi alışverişi	43.8%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda bilgi istemek, bilgi edinmek	22.9%
Altyapı talebi (Servis, mekân... vs.),	20.0%
Finansal destek talebi	19.0%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda önlem talebi	19.0%
Bir düzenleme için görüş vermek	18.1%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda uygulamada değişiklik talebi	14.3%
Kurumun uygulamalarıyla ilgili genel rahatsızlıklarımızı dile getirmek	9.5%

Bu paydaşlarla iletişime geçme nedenlerinin başında kurumlarını tanıtmak (%53,3), çalışma alanıyla ilgili bir sorundan haberdar etmek (%46,7) ve etkinliklere davet etmek (%45,7) geliyor. İlk 3 iletişim amacı daha çok STK'ların kendilerini ve kendi meselelerini anlattığı konular olarak görülüyor. Konu odaklı istişare ve bilgi alışverişi de %43,8 ile iletişime geçme amaçlarında dördüncü sırada belirtildi. STK'ların sadece %22,9'u çalışma alanlarıyla ilgili bir konuda bilgi istemek, bilgi edinmek için yerel yönetim, kamu yönetimi, kent konseyi, mahalle muhtarları ve komisyonlarla iletişime geçiyor. Kurumun uygulamalarıyla ilgili genel rahatsızlıklarını belirtmek veya STK'ların çalışma alanlarıyla ilgili bir konuda uygulamada değişiklik talebi yapılması gibi nedenler ise daha geri planda kalıyor.

Tablo 60'da AB hibesi almış STK'ların farklı kurumlarla iletişime geçme nedenlerini temasa geçtikleri paydaş kırılımında paylaşıyor.

Tablo 60. İletişime geçme amaçlarınız arasında hangileri yer aldı?

	AB hibesi almışların Temasa Geçtiği Kurumlar				
	Kamu kurumları	Yerel yönetimler	Mahalle muhtarları	Kent konseyleri	Komisyonlar
Kurumumuzu tanıtmak	73.8%	66.7%	69.2%	66.7%	69.6%
Çalışma alanımızla ilgili bir sorundan haberdar etmek, farkındalık	56.9%	52.2%	53.8%	56.7%	60.9%
Etkinliklerimize davet etmek	64.6%	59.4%	65.4%	70.0%	65.2%
İstişare, bilgi alışverişi	60.0%	56.5%	73.1%	66.7%	69.6%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda bilgi istemek, bilgi edinmek	33.8%	31.9%	46.2%	53.3%	47.8%
Altyapı talebi (Servis, mekân... vs.)	29.2%	27.5%	46.2%	43.3%	39.1%
Finansal destek talebi	29.2%	24.6%	19.2%	20.0%	21.7%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda önlem talebi	27.7%	24.6%	46.2%	46.7%	39.1%
Bir düzenleme için görüş vermek	29.2%	24.6%	50.0%	46.7%	39.1%
Çalışma alanımızla ilgili bir konuda uygulamada değişiklik talebi	23.1%	18.8%	38.5%	33.3%	34.8%
Kurumun uygulamalarıyla ilgili genel rahatsızlıklarımızı dile getirmek	15.4%	13.0%	26.9%	26.7%	21.7%

AB hibesi almış STK'ların kamu ile iletişime geçme amaçlarının başında kendi STK'larını tanıtmak (%73,8) geliyor. Etkinliklere davet (%65) ve istişare yapmak (%60) da kamu ile en sık yapılan faaliyetler olarak belirtiliyor. Kurumun uygulamalarıyla ilgili genel rahatsızlık belirtmek kamu ile iletişimde daha az neden oluşturuyor. Finansal destek talebi amacıyla iletişime geçme motivasyonu ise en fazla kamu kurumlarına yönelik iletişimde karşımıza çıkıyor. Yerel yönetimlerle iletişime geçme nedenlerinin dağılımı kamu kurumlarıyla temasa geçme nedenlerine benziyor. Mahalle muhtarları ile iletişim kurmanın nedenlerinin başında istişare ve bilgi alışverişinde bulunmak (%73,1) geliyor. Kent konseyleriyle ise en çok STK etkinliklerine davet edilmek üzere temas kuruluyor. Komisyonlarla da kurum tanıtımı ve istişare (%69,6) odağında bir araya geliniyor.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 8

ETKİ VE
ETKİ ÖLÇÜMÜ

8. ETKİ VE ETKİ ÖLÇÜMÜ

- AB hibesi almış STK'lar projelerinin izlemesini yapıyor ve etkilerini ölçüyor. STK'ların %45'i etki araştırması yaptığını belirtirken, AB hibesi almışlarda bu oran %61.
- AB projelerinin %68'inin etkisi ölçülüyor.
- Sosyal etki ve izlemenin en az yapıldığı Sivil Topografya kategorisinin sosyalleşme eksenli STK'lar olduğu görülüyor. Faaliyetleri ve gelir kaynakları bakımından hayırseverler ve ifade eksenli STK'lardan ayrılan sosyalleşme eksenli STK'larda yaptıkları çalışmaları izleme faaliyetleri düşük.
- Etki ölçümlemede en çok bakılan şey projenin hedef gruba etkisi.

STK'lara projelerinin etkisi ve kurumsal etki üzerine gerçekleştirdikleri çalışmalara dair sorular yöneltildi.

Tablo 61. Kuruluşunuzun yürüttüğü (AB destekli olsun olmasın) çalışmaların, projelerin etkisini ölçüyor musunuz? (sosyal etki analizi, dış değerlendirme vb.) Tüm STK'lar

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Evet, tüm projelerimizin etkisini ölçüyoruz	44.9%	41.1%	55.6%	61.0%
Bazı projelerimizin etkisini ölçüyoruz	27.3%	28.8%	23.1%	21.0%
Hayır, hiçbirinin ölçmüyoruz	27.9%	30.2%	21.4%	18.1%

STK'ların %41,1'i tüm projelerinin etkisini ölçtüğünü belirtirken, %27,3'ü bazı projelerinin etkisini ölçtüklerini belirtti. Hiç etki ölçmeyenlerin oranı ise %27,9 olarak belirtildi. AB hibesi almışların ise %60'ından fazlası tüm projelerinin etkisini ölçüyor. Böyle bir çalışma yapmayanların oranı ise %18 ile tüm kategorilerde en düşük seviyede kaldı. AB hibesine başvuruda bulunan STK'ların da yarısından fazlası tüm projelerinin etkisini ölçtüğünü belirtti.

AB hibesi almış ya da AB fonlarına başvuru sürecini deneyimleyen STK'ların sosyal etki analizi, dış değerlendirme gibi çalışmalara daha aşina olduğunu söylenebilir.

Tablo 62. 2020-2021 yılları için sosyal etki araştırması, izleme çalışması yapmak üzere aldığınız bir karar / başladığınız bir çalışma var mı?

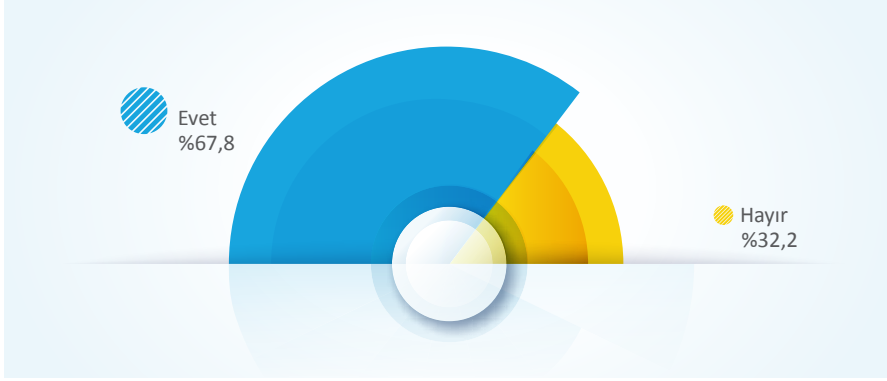
	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Evet	39.4%	36.6%	48.7%	49.5%
Hayır	60.6%	63.4%	51.3%	50.5%

2020-2021 yıllarını kapsayan dönemde ise sosyal etki araştırması, izleme-değerlendirme çalışması yapmak üzere karar alan ya da bu tür çalışmalara başlayan STK'ların oranı ise %39,4 ile düşük kaldığı görülüyor. Bu durum anket çalışmasının COVID-19 pandemi döneminin belirsizliği ile açıklanabilir. Yerel ölçekte faaliyet gösteren STK'larda projelerinin sosyal etki ve izleme çalışmalarını yapma plan ve pratiğinin diğer daha geniş ölçekli STK'lara göre daha kısıtlı olduğunu görüyoruz. Yerel STK'ların yalnızca %18'i 2020 – 2021 yılları içinde böyle bir çalışma yapmak için karar aldığını / başladığını söylüyor. Aynı oran bölgesel, ulusal ve uluslararası çapta faaliyet gösteren STK'larda %46.

Tablo 63. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre Sosyal Etki Çalışması

		2020-2021 yılları için sosyal etki araştırması, izleme çalışması yapmak üzere aldığınız bir karar / başladığınız bir çalışma var mı? (Evet)
Toplam		39.4%
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	18.1%
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	46.0%
İl	Metropol	50.9%
	Diğer Büyükşehirler	40.0%
	Diğer İller	25.5%
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	39.1%
	2001 - 2010	38.2%
	2011 - 2015	38.7%
	2016 - 2020	41.9%
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırseverlik	40.7%
	Sosyalleşme	28.7%
	İfade Eksenli	41.0%
	Pazar Eksenli	46.9%
	Yan Kuruluş	33.3%
Üye Sayısı	20'den az üye	44.0%
	20-50 üye	35.2%
	51-100 üye	38.1%
	100'den fazla üye	49.4%
Çalışan Sayısı	Hiç çalışanı yok	42.1%
	1-10 çalışan	32.6%
	11-50 çalışan	38.8%
	50+ çalışan	37.1%

Sosyal etki ve izlemenin en az yapıldığı Sivil Topografya kategorisinin sosyalleşme eksenli STK'lar olduğu görülüyor. Faaliyetleri ve gelir kaynakları bakımından hayırseverler ve ifade eksenli STK'lardan ayrıran sosyalleşme eksenli STK'larda yaptıkları çalışmaları izleme faaliyetleri %29 dolayında. Bu durumun bir nedeni, gelir kaynakları arasında izlemenin zorunlu olduğu fon kaynaklarına erişimin düşük olması / ana gelirlerinin üye aidatları olması.

Şekil 15. Bu proje(leri)nizin etkisini ölçmek için bir çalışma / araştırma yaptınız mı? (sosyal etki analizi, dış değerlendirme vb...)

AB hibesi almışlar özelinde etki çalışmalarının durumuna baktığımızda ise kuruluşların %67,8'inin AB destekli projelerinin etkisini ölçmek için araştırma gerçekleştirdiğini belirttiğini görüyoruz.

Tablo 64. Sosyal Etki Analizi, vb. çalışmanız hangi özellikleri barındırıyordu?

	AB hibesi almış
Projenin hedef gruptaki etkisini izleme	52.4%
Proje faaliyetlerini izleme	40.0%
Projenin hedef grup dışındaki etkisini izleme	25.7%
Projenin dolaylı etkilerini izleme	19.0%
Projenin farklı paydaşlardaki etkisini izleme	17.1%
Dış değerlendirmeci tarafından yapılması	6.7%

AB projeleri kapsamında gerçekleştirilen etki çalışmalarının içeriğine bakıldığında en sık gerçekleştirilen çalışmanın projenin hedef gruptaki etkisini izlemeye yönelik içerikler olduğu görülüyor (%52,4). Sırasıyla ise proje faaliyetlerini izleme (%40) ve projenin hedef grup (%25,7) dışındaki etkisini izleme çalışmaları yapılıyor. Dış değerlendirici tarafından yapılan etki çalışmalarının ise oldukça düşük kaldığı görüldü (%6,7).

► STK'ların Görünürlüğü

Tüm STK'lara, çalışmalarının gazete, internet haber sitesi, televizyon gibi ulusal veya yerel kaynaklarda görünürlüğü ve bu tip kaynakları izleme çalışmaları yapıp yapmadıkları soruldu.

Tablo 65. Bugüne kadar kuruluşunuzun projeleri /çalışmaları gazete, televizyon, internet haber siteleri, gibi ulusal veya yerel kaynaklarda haber oldu mu?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Evet	81.6%	78.2%	90.6%	97.1%
Hayır	18.4%	21.8%	9.4%	2.9%

STK'ların %81,6'sı bugüne kadar bir haber kaynağında haber olduğunu belirtiyor. Bu oran, AB hibesi almış STK'larda %97 ile oldukça yüksek düzeyde görüldü. STK'ların haber olma oranlarına baktığımızda metropoller dâhil büyükşehirlerdeki STK'ların haber olma bağlamında daha avantajlı olduğu söylenebilir. Haber kaynaklarının çeşitliliği ve erişiminin daha çok olduğu bölgelerdeki STK'ların haber olma potansiyellerinin yüksek olmasının öngörülebilir bir bulgu olmasının yanında, STK'ların faaliyet ölçeklerinin ve biçimlerinin de bu potansiyeli etkilediği gözüküyor. Yerel düzeyde faaliyet gösteren STK'ların haber olma oranı, bölgesel, ulusal düzeyde faaliyet gösterenlerden daha düşük. Aynı zamanda, hemşeri STK'ları medyada ifade eksenli (savunucu, uzman, özörgüt) ve hayırsever (himayeci, hayırsever) kuruluşlardan daha az yer bulabiliyor.

Tablo 66. Ölçek, İl, Kuruluş Yılı, Sivil Topografya Sınıflandırması, Üye ve Çalışan Sayısına Göre Haber Olma

		Bugüne kadar kuruluşunuzun projeleri /çalışmaları gazete, televizyon, internet haber siteleri, gibi ulusal veya yerel kaynaklarda haber oldu mu? (Evet)
Toplam		81.6%
Faaliyet Ölçeği	Yerel STK	73.5%
	Diğer STK (kent, ulusal, bölgesel, uluslararası)	84.1%
İl	Metropol	84.5%
	Diğer Büyükşehirler	84.6%
	Diğer İller	72.4%
STK Kuruluş Yılı	2000 ve öncesi	85.9%
	2001 - 2010	84.2%
	2011 - 2015	82.3%
	2016 - 2020	75.0%
Sivil Topografya Sınıflandırması	Hayırsever	82.5%
	Hemşeri	73.2%
	Himayeci	82.4%
	Özörgüt	84.8%
	Savunucu	86.5%
	Uzman	84.7%
Üye Sayısı	20'den az üye	73.1%
	20-50 üye	79.2%
	51-100 üye	85.8%
	100'den fazla üye	89.8%
	Hiç çalışanı yok	78.7%
	1-10 çalışan	86.0%
	11-50 çalışan	86.3%
	50+ çalışan	85.7%

Tablo 67. Kuruluşunuz hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz? Periyodik medya izleme yapıyor musunuz?

	Toplam	AB Hibesi Alma Durumu		
		AB hibesine başvurmamış	AB hibesine başvurmuş ama alamamış	AB hibesi almış
Evet	82.3%	79.5%	91.5%	93.3%
Hayır	17.7%	20.5%	8.5%	6.7%

STK'ların %82,3'ü kuruluşları hakkında yapılan haberleri takip ettiklerini belirtti. AB hibesi almış STK'larda bu oran %93,3 olarak belirtildi.

ARAŞTIRMA BULGULARI:

BÖLÜM 9

ETKİ VAKA
ANALİZLERİ

9. ETKİ VAKA ANALİZLERİ

Vaka analizine konu edilen AB destekli projeler, araştırma öncesinde gerçekleştirilen kurum görüşmeleri bulgularına istinaden, bu görüşmelerde öne çıkan kıstaslar kullanılarak seçildi.

Paydaşlara göre bir projeyi başarılı kılan etkenler, etkili olduğunu gösteren faktörler 12 üst başlıkta değerlendirilebilir:

1. Katılım

- Çok paydaşlı olması
- Sahadaki çalışmalara paydaşların ilgisi,
- Katılım odaklı çalışmaların yapılması (arama toplantıları, çalıştaylar vb.),
- Katılım gösteren paydaşların olumlu geri dönüşleri ve memnuniyeti,
- Kamu paydaşlarının (bakanlık ve yerel idareler) katılımı ve öğrenim kazanımları.

2. Paydaşların projeyi benimsemesi

- Proje konusunun proje yürütücüsü ya da paydaşı kurum içerisinde sahiplenilmesi,
- Paydaşların başka benzer projeler yapma isteği ve arayışı,
- Kurum içerisinde proje konusuyla ilgili birimlerin, çalışma gruplarının, vb. kurulması.

3. Güncel konulara (sürdürülebilirlik, sosyal girişimcilik, iklim değişikliği, vb.) değinmesi ve gündeme getirmesi

- Bu konuların kamu kuruluşları tarafından strateji dokümanı gibi çıktılarında konu olması,
- Hak temellilik.

4. Yeni konu ve toplumsal kesimlere değinmesi / Yeni bir alan açması

- Daha önce değinilmemiş ihtiyaçlara (gıda israfı, vb.).
- Acil bir ihtiyacı karşılaması (kadın sığınma, vb.),
- Farklı toplumsal kesimlere yönelik olması (bağımlılık, kanser gibi sorun yaşayanlara doğrudan sağlanan kurumsal hizmetler, vb.),
- Metropol ve büyükşehirler harici bir şehirde projenin yürütülmesi ve bu şehrin sivil toplumunu canlandırması,
- Daha önce ulaşılamamış düşük kapasiteli ama teknik uzmanlığı olan STK'lara erişilmesi.

5. Finansal kaynağın verimli kullanımı ve sürdürülebilirlik

- Bütçelerin STK'lar tarafından iyi yönetilmesi,
- Bütçelerin tamamının amaca yönelik kullanılması
- Finansal sürdürülebilirlik.

6. STK'ların kurumsal kapasitelerinin gelişimi

- Yönetimin aşağıdan-yukarı tüm süreçlerden haberdar ve etkin olması,
- Aldığı AB desteği ile STK'nın kapasitesinin gelişmesi,
- AB projesi yönetmeyi öğrenmesi.

7. Yerele katkı ve aktif vatandaşlık

- Yerelde aktif vatandaşlığın teşviki, yerelin kamuya talep iletmesi,
- Yerelde daha önce olmayan bir hizmetin sağlanması.

8. Ortaklıklar ve ağlar kurulması

- STK'lar arası network kurması,
- Kurulan ortaklıkların ve ağların sayıca fazla olması,
- Enformal ağ olarak etkisi.

9. Görünürlük

- Sosyal medyayı ilgi çekici ve iyi olarak kullanma,
- İçe kapalılığın olmaması,
- AB kuruluşlarının görünürlüğü.

10. Kurumlar arası işbirlikleri kurması

- Üniversiteler ile yakın ilişkiler kurulması ve karşılıklı öğrenme,
- Yerel yönetimlerin projede aktif yer alması,
- AB Başkanlığı ile ilişkilerin kurulması,
- Bakanlıkların konuları benimsemesi,
- Daha önce bir araya gelmediği kuruluşlarla bir araya gelmesi.

11. Hedef kitleye etki

- Hedef kitleye faydası olması, sosyal fayda yaratması
- Hedef kitesine seslenebilme ulaşabilme kapasitesi,
- Çeşitlilik,
- Kapsayıcılık
- Tabandan gelmesi.

12. Etkili raporlama ve çıktıların yaygınlaştırılması

- Sosyal etki ve izleme-değerlendirme çalışmaları yapılması,
- AB'ye sunulan raporlarda titizlik,
- AB uygulama kriterlerine uygunluk,
- Somut çıktıların olması ve çıktıların yaygınlaştırılması.

Bu bakımdan AB Başkanlığı, AB Delegasyonu, İçişleri Bakanlığı, Çalışma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü'nün aralarında yer aldığı araştırma öncesi kurum görüşmelerinde temsilcilerin aklında kalan, başarılı ve etkili örnek olarak gördüğü projeler listelendi ve yukarıda listelenen üst başlıklar ekseninde vaka analizine dâhil edilecek projeler seçildi.

Yapılan ön görüşmeler sonucunda birden paydaş tarafından iyi örnek olarak gösterilen, farklı tematik alanlarda olan ve işbirliklerinde çeşitlilik içeren projeler vaka analizine dâhil edildi. Vaka analizine konu olan projeler rapor alfabetik olarak sıralanarak detaylandırıldı. Örnek vakalar arasında herhangi bir hiyerarşik sıralama bulunmuyor.

Başka Bir DÜNYA MÜMKÜN / Ayık Yaşamda Buluşalım Derneği (AYBUDER)

Proje, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ile mücadelede ve bağımlılıkların tedavisinde çalışmalar yürüten AYBUDER'in kurumsal kapasitenin geliştirilmesini ve bağımlılık ile mücadelede konusunda Akdeniz Bölgesinde faaliyette bulunan STK'lar ve kamu kurumlarının daha etkin bir rol alabilmesi amacıyla işbirliğinin tesis edilmesini amaçlıyor. Araştırma kapsamında STK yöneticisi, proje yürütücüleri ve çalıştay katılımcısı akademisyenler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

► Kuruluş Kapasitesi

Derneğin madde bağımlılığıyla mücadele veren bir dernek olduğu, bu kapsamda bağımlılar ve bağımlı aileleriyle toplantılar ve birebir çalışmaların yapıldığı söyleniyor. Önceden dernek merkezinde bağımlılara yatılı olarak hizmet verdiklerini fakat pandemi sebebiyle bu dönem çalışmaların çevrimiçi ya da telefon danışmanlığıyla yapıldığı ifade ediliyor. Dernek hem kendilerinin bağımlılara bireysel destek olduklarını hem de bu alanda uzman STK'lar ve kişilerden destek aldıklarını, böylelikle daha büyük bir etki yaratma içerisinde olduklarını belirtiyor.

“ Madde bağımlılığıyla mücadele veren bir derneğiz. Bu kapsamda bağımlı ve aileleriyle grup destek toplantıları yapıyoruz, birebir çalışmalarımız oluyor. Öncesinde yaklaşık beş dönüm bir arazinin içerisinde bir dernek merkezimiz vardı. Burada yatılı olarak hizmet veriyorduk gelen bağımlılara. Şu an pandemi dolayısıyla daha çok online çalışmalar, telefonla danışmanlık desteği, seminerler bu alanda çalışan, alana ilgi duyan uzmanlar ve aktivistler. Bunlara eğitim programları düzenliyoruz. Yani hem kendimiz bireysel olarak bağımlılara destek olurken hem de bu alanda çalışan STK'ları, uzmanları sadece teoriden ziyade, bu işi deneyimleyen, yaşayan insanlar olarak Türkiye'de uygulanan mücadele metotlarının eksiklikleri, yanlışları ya da hangi konuya değinmediği kısımlarını paylaşarak daha büyük çapta bir etki yaratma çabası içerisindeyiz. (K1)

Derneğin bu alanda tek olduğunu ve kendilerinin de bağımlılıkla mücadele eden insanlardan olduğunu altı çiziliyor ve bağımlılığı deneyimlediklerini ve bunun için mücadele ettiklerini, kendilerini geliştirmeye özen gösterdikleri ifade ediliyor.

“Biz tekiz çünkü biz bu işi yaşayan insanlarız, ateşin düştüğü yerden geliyoruz. Bağımlının öncesi ve sonrası kısmını yaşayarak deneyimledik. Sadece yaşayarak deneyimlemek yetmez tabi ki bu alanda kendimizi geliştirmeye özen gösterdik.” (K1)

Kuruluşun çekirdek kadrosunun 10 kişi olduğunu, genelde gelen bağımlıların bir süre kaldıktan sonra hayatlarına döndüklerini ve üye olmadıklarını ifade ediyor. İnsanların kaydolmaktan çekindiklerinin, kimsenin bilmesini istemediklerinin altı çiziliyor. Bu yüzden derneğin kapasitesini bu işi gerçekten misyon edinmiş 10 kişi ile doldurduklarını belirtiyor.

Bunun yanında derneğin amatör bir dernek olduğunu, bu zamana kadar gelen bağışlar, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın projeleri ve AB projesi ile finansal olarak ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtiyor. İktisadi bir işletmelerinin bulunmadığı söyleniyor.

“Bizim şu an çekirdek kadromuz yaklaşık on kişi. Bizde genelde gelen bağımlılar bir süre kaldıktan sonra hayatlarına devam ediyorlar. Ve bizim alanımız madde bağımlılığı olduğu için kimse üye olarak dahi kayıt yaptırmak istemiyor. Çünkü insanların bir önyargısı var. Özellikle ailelerin, çocuğu olan aileler geldiği takdirde “siz kayıt alıyor musunuz? isimimiz herhangi bir yerde çıkacak mı? çocuğumuzun siciline leke gelmesin” diyerek bir korku, bir çekince içerisinde oldukları için kapasitemizi bu işi gerçekten misyon edinmiş bu on kişilik grupla dolduruyoruz.” (K1)

“Amatör, bir derneğiz biz. Bu zamana kadar başışlarla ondan sonra Gençlik Spor Bakanlığı Projeleriyle ve bu son dönemde de Avrupa Birliği Projesiyle finansal ihtiyaçlarımızı karşıladık. Onun dışında bir fon kaynağımız yok. İktisadi bir işletmemiz yok. Yani taşıma suyla değirmen döndürmeye çalışıyoruz açıkçası.” (K1)

Derneğin kurumsal yapısının AB projesinden sonra biraz şekillendiği belirtilirken, çalışan herkesin asli görevinin bağımlılara yardımcı olmak olduğunu, bunun yanında dernek ile ilgili resmi görevlerde çalışanların yetenekleri dâhilinde katkı sundukları ifade ediliyor.

“Bizim kurumsal yapımız bu proje Avrupa Birliği projesinden sonra biraz daha şekillenmeye başladı. Bizim hepimizin dernekte asli görevi bizim gibi bağımlılara yardımcı olmak. Yönetim kurulu olarak da dernekle ilgili resmi işlerde herkes yetenekleri dâhilinde katkıda bulunuyor. Yani net bir görev ayırımımız yok.” (K1)

Derneğin sosyal medya kullanımında yeteri kadar aktif olmadığı, yerel ve ulusal basında yer alan haberlerinin Youtube üzerinden paylaşıldığı ve bağımlıların kendilerine bu platform üzerinden ulaştıkları ifade ediliyor. Daha önceleri sadece televizyon programlarından bilindikleri ve bu alanda çalışan tek dernek oldukları için tanınırlıklarının olduğu ifade ediliyor.

“Sosyal medyada zayıfız. Onun dışında Youtube’da ciddi programlarımızın televizyon, yerel ve ulusal basında çıkan haberlerimiz genelde Youtube’da bizim paylaştığımız videolardan bize ulaşıyorlar. Öncesinde yaptığımız dediğim gibi o televizyon programlarından genelde biliniyor ve tanınıyoruz. AYBUDER olarak madde bağımlılığı alanıyla yedi yıldır hizmet veriyoruz ve bu alanda gerçekten bilinen kuruluşlardan bir tanesiyiz.” (K1)

► Proje Etkisi

AYBUDER’in düzenlediği uluslararası katılımlı çalıştay neticesinde elde edilen rapor ile birlikte danışmanlık hattı kurduğunu ve buradan gelen kayıtları, verileri kullanabilmenin yanında projenin derneğin kurumsal yapısını planlı, programlı, stratejik olarak çalışmalarına yön katmasını sağladığı ifade ediliyor. Daha önce amatör bir yapıya sahip olan derneğin kurumsal kimlik oluşturmasına katkı sağladığı belirtiliyor.

“Uluslararası katılımlı bir çalıştay düzenlemiştik akabinde bir çalıştay raporu elde ettik. Akabinde bir danışmanlık hattı kurduk bugüne kadar sürekli telefonla danışmanlık desteği veriyorduk ama elimizde bir kayıt bir veri yoktu. Ve bu kayıtları, verileri nasıl kullanacağımızı bilmiyorduk. Bunun çok büyük bir etkisi olduğunu, istatistiki bir veri oluşturabileceğimiz fark ettik. Aslında bu proje AYBUDER’in kurumsal yapısını planlı, programlı, stratejik olarak çalışmalarına yön katmasını sağladı.” (K1.3)

“AB projemizin uygulanması daha analitik düşünme konusunda bizi yönlendirdi. Amatör çalışmalarımızı daha planlı sistem üzerine oturttuk önümüzdeki dönemde yapmaya arzuladığımız çalışmalar stratejik olarak planlama fırsatı sundu. Fon kaynakları yani bu yaptığımız çalışmalara fon sağlamak için birtakım çalışmalar, kurumsal altyapımızın olmadığını fark ettik ve bu alanda kurumsal kimlik oluşturmaya başladık bu gibi katkılar sağladı.” (K1)

Proje ile birlikte derneğin web sitesi oluşturulduğunu, ekipman edindiğini belirtiliyor. Bununla birlikte görünürlüğünün arttığı ve projenin bitmesine rağmen halen görünürlüğe katkı sağladığının altı çiziliyor. Proje ile birlikte ayrıca kendilerini görme fırsatlarının olduğunu, daha fazla neler yapılabileceğinin farkındalığını kazandırdığını belirtiliyor.

“Bir web sitemiz oluştu. Onun dışında işte bir yerele gittiğimiz zaman işte bayraklarımız, masa bayraklarımız vs. vardı. Onun dışında tabi ki oldu, baskı kitabımız şu an hala daha kalanlar varsa dağıtımda. Daha iki tane benim kendime özel aldığım kitap vardı, bugun onları gonderdim. Yani gurunurluk hala daha proje bitmesine rağmen devam ediyor.” (K1.3)

“Bu projede bizim kendimizi gor-me fırsatımız oldu. Surekli bir şeyler yapıyorduk, yoğun bir tempo içerisindeydik. şoyle kafamızı bir kaldırıp evet bizde varız, guzel şeyler yapıyoruz ama daha fazla nasıl katkıda bulunabiliriz diye sorarak bize bir yon kazandırdı bize bir ivme kazandırdı AB Projesi.” (K1)

Derneğin proje ile birlikte ilk olarak kapasitesini guclendirmek istediğini, danışmanlık hattı uzerinden kabul aldıklarını, biraz daha profesyonel ilerlemeye calıştıkları ifade ediliyor. Bunun yanında Turkiye’de alanda uzman kişileri ve Avrupa’dan uzmanların davet edildiği, derinlikli tartışma yuruttukleri belirtiliyor.

“Aslında ilk etapta kapasitemizi guclendirmek istedik. Yani şoyle, elimizi biraz guclu tutmak istedik. Mesela bizi evet arayanlar vardı ama bu arayanları bir danışma hattı uzerinden almaya başladık. Biraz daha amatör ruhla ama daha profesyonel ilerlemeye calıştık. Bizim bir alternatif cozum önerimiz var ama peki başka yerlerden neler oluyor acaba? Mesela Avrupa’dan neler oluyor, Almanya’dan, Hollanda’dan? Buradan mesela univrsitelerden akademisyen davet ettik; Turkiye’deki sosyal hizmet uzmanlarını, profesörlerini davet ettik. Bu konuyu onlarla birlikte etraflıca tartıştık. Yani seğtiğimiz şey biraz daha bu sesi guclu cikarmak ve daha kapasitesini guclendirmiş, daha kurumsallaşmaya başlamış bir AYBUDER olarak hareket etmek.” (K1.3)

Proje kapsamında uzmanlar ile yapılan calıştaylara katılanların 3 gun boyunca goruş ve önerilerini tartıştığını, buradan elde edilen cıktıların sonuç bildirgesinin yayınlandığı belirtiliyor. Katılımcı uzman buradan çıkan sonuçların mesleki ve bilimsel yaklaşımlar ile yaşayarak tecrube edinilmiş deneyimlerin harmanlanması olarak ifade ediyor. Uzmanlar bu calıştaylardan çıkan bildirgelerin çok değerli olduğunu ve bunu AYBUDER’den başka herhangi bir kurumun yapamayacağının altını çiziyor.

“Akademisyenler, uzmanlar, uluslararası tecrübeye sahip akademisyenler, uzmanlar 3 gun boyunca calıştayın konuları uzerinde değerlendirmelerimizi, goruşlerimizi ve önerilerimizi yaparak bir calıştay gercekleşti. Bunun sonuç bildirgesini de yayınladık. Bir kitaplık olarak yayınladık. Aynı zamanda hem kamuoyunda bu calışma hakkında işte oğrenciler, işte lisans tezi hazırlayanlar, doktora calışmaları yapanlar ya da hazırlandığı gibi sahada aktif calışan uzmanlar da bu calıştayın sonuç bildirgesinden yararlanmakta. Bolyece kanmışlıkları ya da zorlukları aşabilecek bir bilimsel yaklaşım, mesleki bir yaklaşım, bir de yaşayarak tecrube ettiğimiz arkadaşlarımızın deneyimleriyle harmanladık.” (K1.1)

“Aıkıça ifade ediyorum, bir AYBUDER gibi bir STK kuruluşunun yaptığı calışma, yani bir ne univrsiteler ya da işte birtakım kamu kurumları yapamaz. Gercekten çok profesyonel oldu, nitelikli oldu. Her yonuy-le sorun, uzmanlar tarafından, akademisyenler tarafından işte uluslararası tecrübeye sahip uzmanlarla akademisyenler tarafından tartışıldı, konuşuldu. Ve gercekten de çok guzel bir sonuç bildirgesi oluştu.” (K1.4)

Uzmanlar bu calıştayların sosyal hizmet uygulamalarının ulkemizdeki yeri, rolü, işlevselliği ve uygulamaları açısından alandaki uzmanlara ve politikacılara bir perspektif sunduğunu belirtiyor. Calıştay sonuç bildirgelerinin yuksek lisans ve doktora tezlerinde kullanıldığını, sahadaki uzmanların yararlandığı ve sosyal hizmet kurumlarındaki kişilerin yararlandığı ifade ediliyor.

“Bu çalıştayda sosyal hizmet uygulamalarının ülkemizde yeri, önemi, rolü, işlevselliği ve uygulamaları açısından bir perspektif sunuyor. Yani meslek elemanlarına, alanın uzmanlarına sunuyor, akademisyenlere sunuyor. İşte, politikacılara ve bürokratlara sunuyor. Yani bir şekilde, bağımlılıkla mücadelede sosyal hizmetin yeri, önemi ve işlevselliği ile ilgili gayet derli, toplu mesajlarıyla yani sonuç bildirgesini kastediyorum, mesajlarıyla yön verici bir çalıştay oldu. Bu çalıştayda yani yıllar içerisinde ben halen duyuyorum, yüksek lisans tezlerinde kullanılan, doktora tezlerinde kullanılan işte akademik çalışma yapanlara tanık oluyorum. Sahadan, alandan uzmanlar yararlandıklarını ifade ediyorlar. Yeşilay’da çalışan sosyal hizmet uzmanları ya da Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda çalışan sosyal hizmet uzmanları ya da öğrencilerimiz, bu çalıştay sonuç bildirelerini istifade ediyorlar.” (K1.4)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık, toplumsal sorunları benimseme ve çözümüne katkı sağlama, karar mekanizmalarını etkileyebilmek olarak algılanırken proje kapsamında düzenlenen seminerler ile farkındalık yaratılmasının aktif vatandaşlığı desteklediği düşünülüyor.

“Aktif vatandaşlık ve vatandaş katılımı, bir problemi bir sorunu herhangi bir sorunu, kendi sorunu ya da kendi sorumluluğuymuş gibi görerek bu sorumluluğu üstlenerek belki karar alma mekanizmalarına etki sağlayabilmek olabilir. Bu söylediğim basit bir şey değil çünkü bu tarz bir mekanizmaya etki sağlamak ciddi bir çalışma birçok yönlü çalışma gerektiriyor. Bunu da bir STK olarak başarmak zor daha geniş kapsamlı işte belki platformlar, federasyonlar daha fazla STK’larla birlikte ortak bir soruna değinebilmek diyebilirim.” (K1)

Mesela seminerler düzenledik, orada farkındalıklar yaratmaya çalıştık. Ondan sonra zaten herhalde aktif vatandaşlığı besleyecek şeylerden bir tanesi sanırım farkındalık yaratmak, bu farkındalık üzerine eylemi desteklemek. (K1.3)

► İşbirliği ve Diyalog

Proje kapsamında sivil toplum kuruluşları ve akademisyenler ile iletişimin daha yoğun olduğu ifade edilirken sivil toplumla iş birliği yürütmenin daha kolay ve etkili olduğu söyleniyor.

Sivil toplumla paydaşlıklarımız şu şekilde oldu. Birlikte seminerler düzenledik, onların üyeleri ve ulaşabildikleri kitlelere bir araya geldik. Bu tarz bir iş birliğimiz oldu. Sivil toplumla paydaşlık, birlikte bir iş birliği yürütmek, birlikte çalışma yürütmek daha kolay oluyor. Çünkü genelde belli bir sorunu tespit etmiş ve bunun sorumluluğunu hissederek alanda çalışan bir topluluk olduğu için çalışmalarımızda kolay ve etkili oluyor. (K1)

Kamu ile ise daha sınırlı bir iletişimin olduğu, kamunun madde bağımlılığı ile ilgili çalışmalarda yer almak istemediği düşünülüyor. Ayrıca kamu ile işbirliği yaparken süreçlerin kademeli ve uzun olduğu ifade ediliyor. Proje kapsamında kamu ile bir araya gelmenin çalıştay raporunun istenilen kişilere ulaşmasına katkı sağladığı ifade ediliyor.

Yaptığımız çalışmalarda yaptığımız çalıştayımızda yaptığımız çalışmanın bizzat içerisindeydi çalıştay raporunu istediğimiz, arzuladığımız yerlere ulaştırmamızda bize destek oldu. Biz daha çok STK’larla kendi alanımızda çalışan uzmanlarla iş birliği içerisindeydik. (K1)

Kamu sen yaparsan ben desteklerim diyebiliyor. Bu da bizim için şu anlamda iyi çünkü Türkiye’de bir model yok, bir rehabilitasyon merkezi yok; yapılan çalışmaları bu anlamda bir yeterli uzman yok, kurum yok. İş akademisyenlerle birlikte kotarabildiğinde o zaman kurumlar senin yanında olmak isteyebiliyor. (K1.3)

► Fon Süreçlerine Dair Algılar

Daha önce Avrupa Birliği projesi deneyimi bulunmayan ekip, bu durumun kendilerinde bazı çekincelere sebep olduğunu ifade ediyor. Bu noktada Avrupa Birliği temsilcileri, daha önce proje yürütmüş kişilerden destek almalarının kolaylaştırıcı olduğu dile getiriliyor.

“Avrupa Birliği Projelerini duymuştuk ama ismi bile bizi ürkütmeye yetiyordu. Çünkü çok acemiyiz, nasıl yaparız, elimize yüzümüze bulaştırmayalım diye çekincelerimiz vardı. Bu alanda daha önceden proje yapmış insanlarla tanıştık, onlar bize destek oldular. Sivil toplum sektörü görevlileri, çalışanları bize bu konuda destek oldu. Yapacağınız aslında sizin yaptığınız şeyler sadece bunları biraz daha stratejik biraz daha belgeye dayalı bir programa dayalı yapacaksınız dedikleri zaman bizim de o deli damarımız tuttu ve o zaman tamam yaparız dedik.” (K1)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Yapılan görüşmelerde sivil toplumun maddi yetersizliklerinin yapmak istediklerinin önünde bir engel olduğu ifade ediliyor. Aynı zamanda sivil toplum alanının profesyonel bir çalışma alanı olarak görülmemesinin daha çok gönüllü çalışanlarla faaliyetlerini yürütmesinin insan kaynağı sıkıntısına sebep olduğu düşünülüyor.

Çünkü insanlar, daha doğrusu sivil toplum kuruluşları çalıştıkları alanda güzel işlere imza atmak istiyorlar ama maddi olarak yapmayı arzuladıkları çalışmalarını fon sağlayamadıkları için genelde bunlar bir hayal, bir umut, bir misyon olarak kalıyor. Bir projeye dönüştürülüp yapmak istediği çalışmalarını hayata uygulayamıyorlar. Bu anlamda çevremizde kontakta bulunduğumuz diğer STK'lara örnek olduk diyebilirim. (K1)

İnsan kaynağı olarak baktığım zaman sivil toplumu Türkiye’de şu şekilde değerlendiriyorum. Ancak böyle maddi olarak hayatını idame ettirme gibi bir zorunluluğu olmayan kişilerin ne yazık ki yüklenemediği bir şey sivil toplum çalışmalarının içerisinde olmak. Profesyonel bir alan değil sivil toplum sektörleri. Belki bu konuda ne bileyim iktisadi işletme gibi vakıf gibi kendi fon kaynaklarını yaratabilen sivil toplum kuruluşları bu söylediğim şeylere dâhil değil. En azından bizim yaşadığımız şey buydu. İnsan bir şekilde karnını doyurmak zorunda ve bunu düşünürken bir topluluğun yararına olacak işlerde tamamıyla kendini vererek bir şeyler yapamıyor, hareket edemiyor. (K1)

Avrupa Birliği desteklerinin kuruluşların seslerini duyurmasında, daha geniş kitlelere ulaşabilmesinde önemli görüldüğü ifade ediliyor.

Bir sorun var ve sen bir dernek kurup bununla da çalışıyorsun. Bu konu ne kadar odaksa AB oluşumlarda bunları gözetiyor zaten. Dolayısıyla yani bir avuç insanın sesini yükseltmesine katkıda bulunuyor. Dolayısıyla mutlaka çok ciddi anlamda bir pozitif katkısı var çünkü yerel projeler fonlama anlamında bazen çok daha az, küçük kalabiliyor veya büyük işler yapamayabiliyorsun. (K1.3)

Be Mobile-Create Together! / İstanbul KÜLTÜR Sanat Vakfı (İKSV)

Türkiye'deki Fransız Kültür Merkezi, Hollanda Ankara Elçiliği, Goethe Enstitüsü ve İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) tarafından yürütülen Be Mobile-Create Together! Fransa, Almanya, Hollanda ve Türkiye'deki misafir sanatçı programları arasında çok uluslu ve çok disiplinli bir ağ oluşturarak Avrupa ile Türkiye arasındaki sanatsal ve kültürel etkileşimi güçlendirmeyi öngörüyor. Proje, genç yetenekleri teşvik etmenin yanı sıra Türkiye ile Avrupa'nın sanat ortamları arasında kalıcı bağların oluşumuna katkı sunmayı amaçlıyor.

Araştırma kapsamında bu projenin proje yürütücüsü, projenin işbirliği paydaşları ve projeden faydalanan sanatçıları temsil eden kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden çıkan bulgular proje etkisi, fon süreçleri, sivil toplum ve AB fon algısı, aktif vatandaşlık, işbirliği ve diyalog başlıkları altında ele alındı.

► Kuruluş Kapasitesi

Proje yürütücülerinden İKSV'nin tam zamanlı çalışan büyük bir ekibinin olduğu ve bazı etkinlik dönemlerinde bu ekibin 250 kişiye kadar çıktığı belirtiliyor. Vakfın sadece İstanbul'da değil farklı şehirlerde de faaliyetlerde bulunduğu ve tüm Türkiye'de tanınan köklü bir sanat kurumu olduğu ifade ediliyor. Görünürlüğün ve tanınırlığının çok fazla olduğunun altı çiziliyor. Bununla birlikte vakfın kitleler için birleştirici, buluşturucu, tartışma alanı açan rollerinin olduğu belirtiliyor.

“Kapasite olarak yani şunu söyleyebilirim, yani şu gün sınırim aşağı yukarı 190- 200 kişiye ulaşan bir ekibimiz var, full-time bir ekip. Onun dışında da aslında etkinlik bazlı ekiplerimiz büyüyor. Yani örneğin İstanbul Bienali'nde ofis ekibimiz işte 4 kişiden oluşsa da bienal zamanında sayımız 250'ye çıkabiliyor.” (K2)

“Yani İKSV sadece İstanbul'da değil Türkiye'de de tanınan bir kültür sanat kurumu. Yani en köklü kültür sanat kurumu diyebiliriz. İstanbul dışında farklı şehirlerde de çeşitli projelerimiz oldu, oluyor. O anlamda bağlar kurmaya çalışıyoruz, onu da önemli buluyoruz. Birçok farklı şehirde yaşayan, kendi disiplinlerimizde çalışan sanatçılarla, bu üretim içinde olan kişilerle bu diyalogumuz sürüyor. Görünürlük açısından ya da bilinirlik açısından yani kültür sanat alanıyla ilgilenen bir kurum olarak tanımlamamız mümkündür.” (K2)

“Vakfın etkinlik alanına ya da erişilebilirliğine baktığımızda da aslında bu kitlenin çok geniş olabildiğini, farklı festivallerde ulaşılabilen kitlelerin ve daha birleştirici, buluşturucu, bir yandan aslında farklı konularla ilgili tartışma alanı açıcı, bir kamusal alan yaratıcı yani rollerinin önemli olduğunun belki altını çizebiliriz.” (K2)

Bu proje özelinde, proje yürütücüsü kurumun tam zamanlı ücretli çalışanlarının bulunması, insan kaynağı kapasitesini büyütebilme esnekliği, faaliyet ölçeğinin Türkiye düzeyinde olması, kurumsal görünürlük ve tanınırlığın olması AB destekli yürütülen proje öncesinde de mevcut özelliklerdendir.

► Proje Etkisi

İKSV'nin Avrupa ile Türkiye arasındaki sanatsal ve kültürel etkileşimi güçlendirmek, kalıcı bağların oluşumuna katkı sunmak gibi hedeflerine projenin büyük katkılar sağladığı söyleniyor. Proje ile birlikte birbirinden farklı çalışmalar ile farklı kitlelere ulaşıldığı ifade ediliyor. Ayrıca proje çıktılarını paylaşan materyaller oluşturulduğu görülüyor. Proje yürütücüleri, projenin aynı zamanda sanat aracılığıyla Avrupa ve Türkiye arasında bağ kurma hedefine ulaştığı görüşünde.

“Misafir sanatçı programları arasında bağ kurmak istiyorduk ve böylelikle bu çok disiplinli bir ağ vesilesiyle bu Avrupa’yla Türkiye arasındaki sanatsal ve kültürel etkileşimi güçlendirmeyi hedefliyorduk. Ve Türkiye’yle Avrupa arasındaki kalıcı bağların da oluşumuna katkı sunmayı hedefliyorduk. O anlamda bu proje birçok farklı Avrupa’dan kuruma, misafir sanatçı programına ve sanatçıya değerek bu bağların oluşumuna gerçekten büyük katkı sağladı diyebilirim.” (K2)

“Farklı hedef kitleye ulaşmak için biraz farklı içerikler yani bu sadece sergi olmasın, söyleşiyle de bir araya getirelim. Bir yandan proje bitiminde bir kitabımız yayınlandı. Kitap aracılığıyla ulaşamadıklarımıza ya da projenin çıktısını gösterebileceğimiz, yani bu 18 ay boyunca projede ne yaptık, bunu gösterebileceğim çok önemli bir materyalimiz oldu. Çok önemli bir çıktısı oldu bu projenin. Farklı içerikler geliştirdik hedef kitlelere ulaşmak için.” (K2.1)

Avrupa’dan Türkiye’ye gelen sanatçıların İstanbul ve farklı şehirlerde çalışmalar yapmasının proje desteği ile mümkün olduğunun altı çiziliyor. Fon desteği sanatçıların mobilitelerini sağlama açısından önemli bulunuyor. Bunun dışında Avrupa Türkiye arası ilişkilerin geliştirilmesi, önyargıların önüne geçilmesi, sanatçıların Türkiye’yi yakından tanınması ve bu şekilde sanat alanında yapılan paylaşımların farkındalık yaratmak açısından önemli bir unsur olduğu belirtiliyor. Projenin aynı zaman da vakfın hedefleri arasında olan uzun soluklu bir şekilde işbirlikleri kanallarını artırmak ve uluslararası düzeydeki işbirliklerini geliştirmek için büyük katkı sağladı ifade ediliyor.

“Sanatçıların, yani Avrupa’dan sanatçıların, Türkiye’ye gelip böylesine üç ay kalıp araştırma yapmaları, İstanbul dışında başka şehirlere gidip o şehirlerde pratiklerini, kimisini için bir kırılma noktası olabilecek aslında çalışmalar yaptılar. Ve bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. İstanbul’da üretilen işlerin yine bir tür deneysel çalışmalar yaparak, yapma fırsatı, imkânı bulmalarının. Bunların hiçbirisi olmazdı böyle bir fon olmasaydı. Bu tür projelerde önyargılar kırılıyor, sanatçılar için, profesyoneller için böyle bir alan açma durumu oluyor. Bunlar da çok değerli. Aslında sanat alanında yaşanan bu paylaşımlar, bu birbirini daha iyi bir şekilde daha farklı bir şekilde anlama imkânı sunulan alanlar, kendi çevrelerine, kendi halkalarına, o anlamda da bir farkındalık yaratacak bir katkıda belki sunduğunu söyleyebiliriz.” (K2)

“İstanbul’a gelen sanatçıların sayısı 15 ama yüzlerce insan var bu projeye değen ve bu proje vesilesiyle birbirlerinin üretiminden haberdar olan, birbiriyle konuşmaya, bir diyaloga başlayan Almanya’dan İstanbul’a gelip misafir sanatçı programına katılan aday, bundan birkaç hafta önce İstanbul’a geri döndü. Program bitmesine rağmen de bu tür şeyleri görmek bizim için de çok gerçekten mutlu edici oluyor. Katılım gibi değil de uzun soluklu bir şekilde iş birlikleri kanallarını arttırmış olmak, aslında uluslararası düzeydeki iş birliklerini geliştirmek adına hedefimize de ulaşabildiğimizi gösteriyor.” (K2)

Türkiye’den farklı misafir sanatçı programları ile çalışmak ve sadece İstanbul değil, Bursa, Ayvalık, Şirince ve İzmir’de çalışmanın önemine vurgu yapılıyor. Hem bölgelere fayda sağlaması hem de İstanbul’a bir dinamizm getirdiği belirtiliyor.

“Türkiye’den farklı misafir sanatçı programlarıyla çalışmak bence çok önemli bir deneyimdi. Bir kere sadece kültür sanat dünyasının İstanbul’dan ibaret olmadığını paylaşmak ve Bursa’da, Ayvalık’ta, Şirince İzmir’de farklı yapıların olduğunu, farklı bağlamın olduğunu sanırım sanatçılarla paylaşmak çok önemliydi. Bölgeye faydası kültür sanat alanı İstanbul’a da bir dinamizm getirdiğini söyleyebilirim.” (K2)

Proje ile farklı ülkelerden sanatçıların üç ay boyunca burada yaşamaları ve üretmeleri bölgeye ekonomik katkı sağladığı ve yeni istihdam alanları yarattığı ifade ediliyor.

“Proje kapsamında tabii ki bölgeye ekonomik katkısı olduğunu da söyleyebiliriz. Bu sanatçıların hepsinin buradagelip kalması, 3 ay boyunca buradayaşaması, çeşitli üretimleri gerçekleştirmeleri, Ciddi bir ekonomik dönüşümün de olduğunu, tasarımcısından editörüne, yani böyle bir istihdam da yaratmış olduk aslında bu projeyle birlikte.” (K2)

Proje paydaşları ise, Türkiye’de bir merkezden yapılan sanat evi çalışmalarının Be Mobile Projesi ile İstanbul dışındaki yerel oluşumlar ile işbirlikleri geliştirilmesine ve dışarıdan gelen sanatçıların o oluşumlarla bir araya gelebilmesini sağladığını belirtiyor. Bu anlamda farklı şehirler ve sanatçılar arası etkileşimi artırmak açısından önemli ve etkili bir proje olduğunun altı çiziliyor. Ayrıca paydaşlar, bu tür uluslararası etkileşimlerin Türkiye koşullarında zor olduğu AB destekli proje kapsamında bunun mümkün olduğu görüşündedir.

“Çıkış noktalarından bir tanesi şuydu biraz daha Türkiye’de sanat eviyle ilgili çalışmalar tek bir merkezden yapılıyor dolayısıyla yurtdışı yurtiçi giden gelen tüm sanatçıların tüm etkileşimleri de tek bir şehre bağlı kalıyor. Halbuki Türkiye’nin birçok noktasında çok fazla girişim, çok fazla oluşum var daha kırsal bölgelerde, daha küçük şehirlerde. Bu etkileşimlerin çok daha farklı sosyal ve sanatsal sonuçları olabiliyor. Bu gibi deneyimleri de açılabilmek Türkiye koşullarında çok zor. Bizim önemseydiğimiz de buydu. Yerel oluşumlarla iş birliği içine geçmek ve onlarla yani bir yandan orada oluşan oluşumdan dışarıdan gelen bir sanatçının faydalanabilmesini sağlamak bir yandan da o sanatçının getirilerini oraya sunabilmek ve bu iş birliğini, bu etkileşimi sağlayabilmektir. Bence bu anlamda çok anlamlı ve çok etkiliydi. Bizler de bu yüzden çok isteyerek projeye çok heyecan duyarak giriştik” (K2.4)

Projenin sanatçılar üzerindeki etkisini ele aldığımızda, sanatçılara farklı deneyimler sunduğu, arkadaşlıklar kazandırdığı ve profesyonel bağlantılar kazandırdığı söyleniyor. Değişim programı ile sanatçıların kişisel girişimlerinin hayata geçirilmesini mümkün kılmıştır. Bunun yanında sanatçılara ücretsiz değişim programı faydalanıcısı olma imkânı, akademisyenler, yazarlar ve başka sanatçılardan oluşan networke dâhil olmayı sağlaması, gelecekte kurulabilecek işbirliklerine imkân tanınması gibi olanaklar sağladığı için çok önemli bir proje olduğunun altı çiziliyor.

Kişilere muhtemelen belli tecrübe kazançları oldu, özellikle bu süreci yöneten insanlara ki bir değişim programı yapıyorsunuz vs. o küresel bir pandemiye denk geliyor, o baya zorlayıcı bir şey oluyor. Gerçekten proje benim beklentilerimden çok daha fazla şey kattığını düşünüyorum bana. Seyirci olarak zaten beklentim olan şeyi gerçekleştirmek fırsatı sağladı. Böyle bir blog oluşturmam ve bir şekilde yazdığımız konuya yakın olma fırsatı sağladığı için zaten baştan beklentileri karşılamıştı. Ama beklentilerden daha fazla şeyi karşılamış olması aslında şöyle: gittiğim yer çok güzel bir yerdi. O yerde akademisyenler vardı, yazarlar vardı, sanatçılar vardı vs. çok böyle geniş bir gruptu. Ve oradan ciddi arkadaşlıklar ya da geleceğe dair beraber çalışabileceğim insanlarla tanıştım. O işte benim beklemediğim bir şeydi. Böyle bir şey beklemezsiniz. O yüzden tamamen kişisel olarak proje baya faydalı oldu diyebilirim. (K2.3)

“Biraz böyle bir yere gitmek, misafir sanatçı programına gitmek özellikle de vize alınarak gidiyorsun Türkiye’den ve işte masrafların karşılanması çok güzel bir fırsat. O yüzden böyle bir kariyerinin başında ve ortasında olan sanatçılara dair böyle bir araç bakın biz böyle böyle bir şey yaptık sizi böyle böyle gönderiyoruz sağlanması böyle bir olanak sağlanması bence baya devam etmesini ben isterdim. (K2.3)

Bu görüşler ışığında, AB destekli projenin proje faydalanıcısı sanatçılar açısından bireysel gelişime dayalı kazanımlar sağladığı söylenebilir.

► Aktif Vatandaşlık

Proje temsilcilerinin aktif vatandaşlık algılarına bakıldığında aktif vatandaşlığın karar alma mekanizmalarının içinde olmak, katılımcılık, kolektif bilinç ile hareket etme olarak tanımlandığını görüyoruz.

“Yönetim ama sadece hani bürokratik anlamda söylemiyor ama bir birlikte yaşama halinin çevresel, kültürel, ekonomik bütün koşullarını bir arada düşünürsek bu noktada alınan kararlarda vatandaşın, , vatandaşın aktif karar alma mekanizmalarının içinde olabildiğini algılıyorum. Yani dışarıdan alınan kararlara birtakım sizin işte belirlediğiniz, sizin adınıza karar verecek kişilerin aldığı kararların sizin sadece uygulayıcısı durumunda olmanız yerine sizin yaşamınızla, geleceğinizle, hayatınızla ilgili alınan kararlar içinde karar alma süreçlerinde aktif olarak yer alabilme bunu düşünüyorum aktif vatandaşlık dediğinde. Bir de tabii ki bazı karar alma süreçleri dışında hayatın bürokratik yanı dışında beraber geliştirdiğimiz kolektif örneğin bir pandemi durumu söz konusu olduğunda, bir doğal felaket söz konusu olduğunda deprem gibi, bir yangın gibi vs. yani ortak olarak deneyimlenen bir felaket, bir zor dönem vs. söz konusu olduğunda buralarda devlet kurumları kendi üzerine düşeni ne kadar yapabilse de vatandaşın birlikte hareket edebilme becerilerini, organize olabilmeye ve doğru kararları alabilme mekanizmalarını oluşturabilmeleri yine bu aktif aktif vatandaşlığa bağlı.” (K2.1)

“Aktif vatandaşlık dediğimde ben pozitif olarak şöyle bir kavram hakkındadır diyemem. Ama aklıma daha çok katılımcılık işte bir şekilde süreçlerde yer almak, söz hakkına sahip olmak ve bir şekilde çok lokalde olsa, mahalle bazında da olsa bir şekilde yönetime şekil vermek gibi bir şey kafamda oluşuyor.” (K2.3)

► İşbirliği ve Diyalog

İKSV’nin projedeki diğer üç kurum ile birlikte çalışmanın çok önemli olduğunu, projenin elini çok güçlendirdiği belirtiliyor. Kurumların işbirliği yoluyla güçlerini birleştirmesi, bir anlamda güç birliği yapması ve aralarındaki iletişimin çok güçlü olması projenin etkisiyle olduğu ifade ediliyor. Bu bakımda AB destekli projelerin STK’lar arası güçbirliği kurmasını sağladığı görülmektedir. Bu aynı zamanda yaklaşım ve uygulama olarak birbirine benzeyen kuruluşların birlikte bu desteklerden faydalandığının göstergesi olarak görülebilir. AB desteklerinin daha önce bir araya gelmemiş ya da bir araya gelmeyi düşünmeyen ancak aynı alanda çalışan farklı STK’ların bir araya getirmesine vesile olmasına dair farklı örneklerin olması konusunda bir sınırlılık olduğunu hatırlatmakta.

STK’lar arası diyalogun kurulması ve işbirliklerinin sağlanması için profesörlerin ve akademisyenlerin çok katkısının olduğu ve bunun da iletişimde sorun yaşanmamasına ve bürokratik engellerin önüne geçmesini sağladığı söyleniyor. Özel sektör ile işbirliği ise mekân kullanımı sağlanması ile sınırlı.

“Burada diğler üç partnerimiz de üç kurum da çok değerli üç kurum. Ve aslında güç birleştirmiş olmamızın çok güzel bir etkisi var. Çünkü projeyi anlatmak için özellikle basınla veya projenin duruşuna faydalı olacak kişilere ulaştığımızda, bu elimize çok güçlendiren bir şey oldu yani aslında projenin bu kadar çok partnerli olması ve biz aslında 4 kurum, söylediğim gibi, güçlerimizi birleştirmiş olmamız da bir iletişim aslında yani. Projenin kendisi, kendi formu, iletişime fayda sağladı.” (K2)

“Yani akademide genelde hep böyle belirli aslında profesörler ya da akademisyenler üzerinden bu iş birliklerini kurduk. Ve öyle olduğunda aslında çok daha iletişim daha kolay ve hızlı ilerliyor. Yani o anlamda böyle bürokratik birtakım işte iş birlikleri, peşinden koşmaktansa daha organik hani bu alana sonuçta emek vermiş, bu tür buluşmaların heyecanını yaşayabilecek, öğrencileriyle bu tür paylaşımların, paylaşımları birlikte yapabilecek aslında akademisyenlerle bu süreci yürüttük diyebilirim. O anlamda bizim açımızdan gayet olumlu ve sorunsuz ilerledi.” (K2)

“Aslında İstanbul Bienali’yle beraber başlayan bir iş birliğinin bir uzantısı olarak gerçekleşti. Ve aslında onlar kültür sanat alanında aktif olmak üzere bir misyonla yola çıktıkları için onlar için İKSV ile yapılacak bir iş birliği çok değerliydi ve projeye. Ve aslında onların mekanları, yani bu kurguladıkları kolektif mekân bir ev sahipliği yaptı diyebiliriz söyleşiyey. Dinleyicileri orada ağırladık, dinleyicileri.” (K2.1)

Proje paydaşı temsilcisi, İKSV ile zaten aralarında bir ilişkinin ve güvenin olduğunu ve Be Mobile Projesini de bu nedenle tereddüt etmeden heyecanla kabul ettiklerini söylüyor. Proje ile ortaklığın, bilgi ve becerileri bir araya getirerek birlikte üretmenin ne kadar önemli olduğu ifade ediliyor. AB destekli proje paydaşlar arası güven ilişkisinin tesis edilmesine aracı olmuştur. Ayrıca destek STK’ların kendi amaçlarını gerçekleştirmesine de imkân tanımakta.

İKSV ile aslında köyün başlangıç zamanından itibaren sık sık iş birlikleri yaptık. O kurum bizim çok güvendiğimiz bir kurum köy olarak. Onların da köye çok güvendiğini biliyorum. Oradaki yapılmak istenilen eğitime, o eğitimin amaçlarına ve bizim iki kurum olarak Türkiye’de yapmayı arzuladığımız Türkiye’deki gençlere vermeyi arzuladığımız şeyler bile böyle çok paralel gittiği için biz birbirine hali hazırda çok güvenerek, siz varsanız biz de varız diyerek giden iki kurum olduk. Yani bu dolayısıyla bize bu Be Mobile Projesi önerisi geldiği zaman hemen, hiç şey yapmadık, herhangi bir şüphe duymaksızın hemen heyecanla kabul etmek. Ve bir parçası olmayı istediğimizi belirttik. (K2.4)

Yani önceki deneyimlerimizde de bunda da evet her seferinde bu ortaklığın ne kadar önemli olduğunu bilgi ve becerilerimizi bir araya getirerek birlikte üretmenin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha görmüş olduk aslında. Sivil toplum kuruluşları çünkü farklı farklı alanlarda bilgiler biriktiriyor. O bilgiler birbirinden çok ayrıklı ayrıklı kendi alanlarını yarattığında etkileşim alanı da tabi ki daha küçük oluyor. Ama bunları bir araya getirdiğinde bu çok ciddi bir büyüme söz konusu oluyor. Etkileşim büyüyor. (K2.4)

Projeyi genel olarak değerlendirecek olursak, AB desteğinin en önemli katkısı projenin finansal olarak mümkün kılınmasını sağlamasıdır. Proje yürütücüsü kuruluşu İKSV'nin gelişkin kapasitesi olması AB desteğinin bu kapasiteye sınırlı katkısı olduğunu düşündürmektedir. Proje faydalanıcısı olan sanatçılar projeden bireysel düzeyde faydalanmıştır. Projenin en önemli katkısı ise STK'lar arası güç birliği oluşturması ve karşılıklı güvene dayalı süreçleri kurmasıdır. Bu durum AB destekli bu projenin dünya görüşü ve faaliyet alanı bakımından benzer STK'ları bir araya getirmeyi sağladığını düşündürmektedir. Projenin en önemli etkisi ise Avrupa-Türkiye arası network kurulmasını sağlamasıdır. Proje faydalanıcısı sanatçılar bu ağa erişimlerinin olduğunu ve gelecekteki çalışmalarında kullanmayı planladıklarını belirtmiştir.

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

Avrupa Birliği fonlarına başvurudaki bürokratik sürecin kurumları zorlayabildiği, ufak değişiklikler yapmanın bile ciddi emek istediği ifade ediliyor. Günlük yapılan faaliyetlerin yazılması gibi beklentiler zaman kaybı olarak nitelendiriliyor.

“Yani fon bulma süreci aslında bu fon çağrısını, kültür kurumlarıyla birlikte değerlendirdikten sonra böyle bir ortak proje hazırlamaya kadar verdik. Ve dört kurumun da metnin yazılmasına ve bu başlığın hazırlanmasında emeği var. (...) Bürokratik bir süreç var.

O yorucu olabiliyor. Hem hazırlık aşamasında hem de işleyiş aşamasında. Yani bir değişiklik için bile böyle birtakım raporların hazırlanması, bu istenilen şeylerin ne olduğunu bazen anlamak bile bir zaman alabiliyor, işte her gün ne yapıldığına dair şeylerin hazırlanması biraz zaman kaybı.(K2)

Diğer yandan Avrupa Birliği tarafından sağlanan bu fon kaynağı olmasaydı projenin gerçekleşmeyeceği ifade ediliyor. Proje desteği finansal olarak projenin uygulanmasını mümkün kılmış.

Bu fon olmasa biz bu projeyi gerçekleştiremezdik. Yani bu kısa film etkinlikleri için de aynı şekilde,cbunun dışında farklı modelleri devreye sokuyoruz bu kaynakları geliştirmek için. Ve kaynak geliştikten sonra projelerde gelişebiliyor. Dolayısıyla bu ölçekte, bu kadar multidisipliner, çok sesli, çok partnerli bir projenin, yani 16 misafir sanatçı programının yer aldığı, 30 sanatçının yer aldığı ve hepsinin Avrupa Türkiye arası mobil olduğu ve hepsinin projelerine kucak açan projenin, bu kaynak olmadan gerçekleşmesi mümkün değildi.” (K2.1)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Yapılan görüşmelerde proje temsilcileri AB fonlarının kurumların kapasitesini geliştirdiğini düşündüklerini, AB projeleri kapsamında yeni ekipler kurarak kurum bünyesinde istihdam edildiğini ifade ediyor.

“Tabi ki aslında yeni ekipler oluşmasına imkân sağlıyor. Yani şu aşamada özellikle kültür sanat açısından değerlendireceksek kritik alanda çok fazla benzer projelerde yer almak isteyen sanat profesyonelleri var. Ve asıl bu projeler sayesinde farklı ilerleyen süreçte hem deneyim, deneyim alanını da genişlettiği için farklı projelere de kapı açıyor. Dolayısıyla kesinlikle kapasiteyi yani genişlettiği çok da aşikâr diyebilirim yani. Bir yerde aslında belli bir kuruluşta, kuruluş bünyesinde yer almayı bu fonlarla oluşturulmuş projelerde çalışan belli ekipler dahi olduğunu biliyorum yani.” (K2)

Proje paydaşları tarafından AB fonlarının kurumu maddi açıdan desteklerken aynı zamanda görünürlüklerine ve saygınlıklarına da katkı yaptığı da ifade ediliyor. Aynı zamanda AB fonlarının yeni işbirliklerinin önünü açtığı da düşünülüyor. AB fonları kurumlara itibar kazandırıyor.

“Bu gibi destekler hem maddi hem de görünürlük açısından hem de gerçekleşmesini sağladığımız etkileşimlerin olabilmesi onların hayata geçirilmesi bakımından çok olumlu etkiler bırakıyor. Köyün bilinmesine, çoğalabilmesine, orda yaptığımız etkinliklerin sürdürülebilirliğine çok olumlu etkileri oluyor. Bu özellikle AB projelerini ben çok kıymetli buluyorum çünkü yani kişilerin değil büyük bir oluşumun desteğiyle gerçekleştiği için bir saygınlığı da beraberinde getiriyor, bir görünürlüğü beraberinde getiriyor. Ve kolay kolay hayal edemediğimiz bir dolu iş birliği olasılığının gerçekleşebilmesini sağlıyor. Bu noktada böyle yerel ve kişisel çabalarla kurulmuş bir kurum için çok kıymetli.” (K2.4)

Değerli görülen projelerin hep Avrupa Birliği destekleri sayesinde hayata geçirildiğini ifade eden temsilci, sivil toplumun destek kaynağının neredeyse tamamen Avrupa Birliği fonlarına bağlı olduğunu, bu destekler olmazsa Türkiye’de sivil toplumun yalnız kalacağını düşündüğünü ifade ediyor.

“Bizim destek kaynaklarımızın hemen hemen tamamen Avrupa Birliğine bağlı olması. Yani biz Avrupa Birliği destekleri olmaksızın hemen hemen yapayalnız kalmış durumda oluyoruz hiçbir desteğimiz yok. Kişisel destekler var, halktan destekler var ama bunlar hep şey kalıyor, sürdürülebilir olmuyor yani halkın durumu da zaten belli. Dolayısıyla Avrupa Birliği destekleri bu noktada yani benim şu ana kadar yürüttüğüm belki hani 20 yıllık profesyonel yaşamımda en kıymetli projeler hep Avrupa Birliği desteğiyle hayata geçebildi. Dolayısıyla çok önemli.” (K2.4)

DÜNYAYI Kadınlar Değiştirecek / Kamer Vakfı

Projenin amacı, sivil diyalogun, katılımın ve saygınlığın geliştirilmesi amacıyla STK’ların kapasitelerinin güçlendirilmesidir. Proje özellikle, bilgi ve deneyim paylaşımının yanı sıra faydalanıcılara kaliteli ve anında destek sağlanması yoluyla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda çalışan kadın kuruluşlarının güçlendirilmesine katkıda bulunmayı, ilgili STK’ları kurumsal ve finansal sürdürülebilirlik açısından güçlendirmeyi ve söz konusu STK’ların yerel, ulusal ve uluslararası karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmeyi hedeflemektedir.

Araştırma kapsamında KAMER Vakfı temsilcileri ve proje faydalanıcılarının oluşturduğu 7 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

► Kuruluş Kapasitesi

KAMER Vakfı’nın 1997 yılından bu yana kadına yönelik şiddet konusunda çalıştığı, bundan sonraki çalışma alanlarının da gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda oluştuğu ifade ediliyor.

KAMER’in ilk olarak Diyarbakır’da kurulduğu fakat daha sonrasında çevre illerden gelen talepler doğrultusunda yürütülen çalışmalar ile 20’den fazla ilde ofis açıldığı söyleniyor.

“

“KAMER Vakfı 97’den bu yana kadına yönelik şiddet konusunda çalışıyordu ama bundan sonraki çalışma alanları da gelişen ihtiyaçla doğrultusunda oluştu.” (K3)

Vakfın insan kaynağının yeterli sayıda olduğu ve 65 aktif sigortalı çalışanlarının bulunduğu belirtiliyor. Bu çalışanların Diyarbakır merkez ofis ve diğer illerdeki ofis çalışanlarını kapsamaktadır. Vakfın teknik elemanlarının da bulunduğunu fakat dışarıdan finansal destek aldıkları uzmanlarında olduğu ifade ediliyor. Bunun yanında yıllık faaliyetleri denetleyen, bağımsız denetim firmasından hizmet aldıkları belirtiliyor.

“İnsan kaynakları kapasitemiz şu an yeterli durumda. Aktif olarak yani biz de çalışan herkes sigortalıdır. Sigortalı çalışan sayımız 65 Kişi, Diyarbakır Merkezi de dâhil olmak üzere, iktisadi işletmemize dâhil olmak üzere toplamda 65 sigortalı çalışmamız var. Her birim kendi içinde ayrılıyor ve her birimin çalışanı da ayrıdır. Yeterli kapasitede çalışmamız var.” (K3)

“Teknik anlamda elemanlarımız var az önce de belirttiğim gibi her birimde çalışan kişi sayısı belli ve vardır. Muhasebe ve finans departmanında da teknik anlamda destek veren dışarıdan hizmet aldığımız uzmanlarımız da vardır. Bir mali müşavir, ön muhasebemiz var, kendi içimizde çalışan bir ön muhasebemiz var. Bunun dışında dışarıdan hizmet aldığımız mali müşavirimiz var, yıllık olarak denetimlerimizi yapmak üzere ayrıca bir denetim firmasından hizmet alıyoruz ve bunun yanı sıra her proje kendi içinde son birimi tarafından belirlenmiş bir bağımsız denetim firması tarafından yıllık olarak denetleniyor” (K3)

Vakfın görünürlüğünün çok fazla olması, kendilerini diğer STK’lardan farklı kıldığı ifade ediliyor. Her alanda varlıklarını gösterdiklerinin altı çiziliyor. Vakfın ana akım medyada yer bulamadığı ve yer almak istediğinin altı çiziliyor.

“Yani bizim diğer STK’lardan ayıran özelliğimiz en çok da daha çok görünür olmamız mesela. Her alanda varlığımızı gösterebiliyoruz. Çünkü dediğiniz gibi bizim bütün departmanlardaki arkadaşlarımız raporlarımızı güncelleyerek her zaman elimizde hazır olarak tutuyorlar. Ama Ankara-Aydın gibi Nevşehir, Konya gibi illerde belki bilinirliğimiz daha düşük çünkü ana akım medyada yer almıyoruz. Böyle bir durum var. Almakta istemiyoruz. Dolayısıyla konuyla ilgili olanlar arasında zaten bir bağ var, öbürünü tanıyoruz ama net bireyleri sivil toplum dışındaki tanınırlığını konusunda böyle bölge içinde daha yüksek olduğunu söylemem gerek.” (K3)

► Proje Etkisi

Proje temsilcileri, Dünyayı Kadınlar Değiştirecek projesi kapsamında yapılan çalışmaların illerdeki sivil toplum kuruluşlarını tespit ederek başladığını, daha sonra bu kuruluşlarla birlikte ihtiyaçlarına yönelik bir ön çalışma gerçekleştirildiğini ifade ediyorlar.

“İlk önce illerimizdeki sivil toplum kuruluşlarını tespit ettik. Sonra bölgelerimizdekileri, sonra onlarla bir ön çalışma yaptık, ön hazırlık yaptık, nelere ihtiyaçları var, hangi konuda ne istiyorlar ne destek istiyorlar. Onun üzerinde araştırma yaparak koordinatörümüze ilettik. Onun üzerine çalışmalarımıza başladık. Daha çok hani kadın çalışması yapan derneklerle çalışmak istedik” (K3)

“Bu projede de sivil toplum kuruluşları ile beraber çalışmalar yaptık, onların sorunları üzerine yoğunlaştık, onların sorunlarını projede paylaştık. O tür deneyimlerimiz oldu.” (K3)

KAMER’in var olan bilgi birikiminin paylaşılmasının ve paylaşım yapılan kurumlar ve bireyler ile iletişimin devam ediyor olması projenin en önemli çıktılarında biri olarak ifade ediliyor. Ayrıca hazırlanan el kitabı da projenin etkili çıktılarında biri olarak görülüyor.

“Proje KAMER’in birikimini paylaşırken sahada olan yeni gelişmeleri de onları da onların irtibatla olunan yeni STK’ların da kendi yöntemleri öğrenmek üzerine kuruludur. Yani karşılıklı öğrenme ve deneyim paylaşımı projesi” (K3)

“El kitapçığı bizim hepimizin çantasında neredeyse yer almakta. Bence en önemli kaynaklardan bir tanesi de bu. Herkesin taşıyabileceği nitelikte hazırlanması.” (K3.1)

Projede yer alan kuruluşlar ile bir arada olunduğu ancak her kuruluşun kendi yolunda ilerlediği ifade edilirken aslında projede KAMER'in rehber görevi görerek STK'ların güçlenmesine katkı sağladığını görüyoruz.

"Kendi yolumuzda kendi adımlarımız ilerliyor. Yani bunun da farkında olmalı ve birlikte kol kola ve omuz omuza kararlarını alırken daha geniş bir açıdan bakmalarını sağlamaya çalışıyoruz." (K3)

Projenin faydalanıcıları konumunda yer alan STK'lar ile yapılan derinlemesine görüşmelerde, KAMER'in sahada çok aktif olmasının başarısında büyük bir etkiye sahip olduğu ifade ediliyor.

"Bence KAMER'in en büyük başarı faktörü sürekli sahada olmaları ve yüz yüze görüşmeleri farkındalık yarattığı kişiye dokunmaları." (K3.1)

Bölgede KAMER'in öncü bir kuruluş olduğu ifade edilirken KAMER'in deneyimlerini ve tüm bilgi birikimini de paylaştığı ve yeni kurulan kuruluşlara yol gösterici olduğu ifade ediliyor.

"KAMER'in bence hani başarı faktörleri sordunuz ya KAMER sadece. Yüksekova Kadınlar Toplumsal Destekleme Derneği açılmış olsa bile ona bütün kapılarını bütün deneyimlerini anlatmaya hazır. İlk projemiz Yüksekova'da kadın olmaktı ve ilk iştirakimiz KAMER Vakfıydı, proje ortağımızdı. Bütün çalışmalarımızda, bütün deneyimlerini paylaştı. Biz ekip olmayı bilmiyorduk KAMER'den öğrendik. KAMER'in farkındalık çalışmasından sonra algıların değiştiğini fark ettik." (K3.2)

"KAMER'in Dünyayı Kadınlar Değiştirecek projesinde Diyarbakır'da büyük bir toplantı yapılmıştı. Ben oraya katılmıştım. İlk defa kadın alanında çalışan bu kadar kadın STK'nın bir arada toplandığını görmüştüm. Ona çok etkilemişti ki her gittiğimizde ekiple beraber gidiyorduk. Biz her adım attığımızda ne düşünüyoruz biliyor musunuz KAMER şunu şöyle yapıyor biz de böyle yapalım ama Kamer bunu böyle yapmıyordu. Yani ilkeleri bize o kadar çok madde madde okuduğumuz her zaman dönüp baktığımız ilkeleri var. Çevremize de şöyle anlatıyoruz Kamer Vakfı'nı. Bilmeyenlere özellikle web sitesi var. Ya bakın şu broşürde şu şekilde anlatıyor. Biz gittik gördük. Bağımsız hareket eden ve bağımsız düşünebilen bir kurum. Olabildiğince yeni açılan hatta bizden sonra birkaç tane dernek açıldı Yüksekova'da ve Hakkâri bölgesine. İlk anlattığımız kurum Kamer Vakfı oldu." (K3.1)

KAMER'in aynı zamanda destek verdiği kurumları fon bulma, proje yazma ve projenin uygulama aşamasında da desteklediğinin ve bunları karşılık beklemeden yaparak kurumların hem manevi hem maddi açısından güçlenmesine katkı sağladığına vurgu yapılıyor.

"KAMER Vakfı bizim derneğimize öncelikle fon bulma aşamasında destekledi. Sonrasında proje yazmada destekledi. Projemiz kabul olduktan sonra her aşamasında. Beraber oynama grubu, farkındalık grubu, mahalle çalışması... Bunlar nasıl yapılır bize yerinde görerek öğrettiler. KAMER'de bizi en çok etkileyen şey nedir? şöyle söyleyeyim adımınızı attığınız zaman kendinizi evinizde hissediyorsunuz bu bir. İkincisi bütün bilgi ve deneyimlerini hiç karşılık beklemeden çok mütevazî şekilde sizinle paylaşıyorlar ve ihtiyaç duyduğunuz her anda bir telefon kadar yakınızdadır. Sizi her anlamda destekliyorlar." (K3.1)

Bu Dünya'yı Kadınlar Değiştirecek projesinin bize vermiş olduğu katkı. Bizim güçlülüğümüzün, maddi ya da manevi güçlülüğümüzü sağlaması. Yani onlar olunca biz hayat bulduk. Biz hayatı onlar da bulduk. Onların bu katkılarını biz aldık. (K3.1)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlığın, bireylerin bir şeyler yapmalıyım demesi ile başlayacağı belirtiliyor. Bireylerin rahatsız oldukları konular için aksiyon ve sorumluluk almalarının çok mühim olduğunun altı çiziliyor. Yine bilinçlenmek ve sorgulamak aktif vatandaşlık için önemli faktörler olduğu söyleniyor.

“Bir şeyler yapmalıyım. Hareket benden başlar dediğiniz zaman aktif vatandaşlık. Bence bu şekilde başlayabilir.” (K3)

“Sorgulayan ve belli bir konudan rahatsız olmaktır ama burada katılımı sağlayabilmek için de birey olmak ve kendi sorumluluğunu almak da çok önemli” (K3)

“Bence iş hayatında sokakta karşılaştığımız herhangi bir durum ya da problem karşısında sorgulayarak bilinçli şekilde davranmak derim. (K3.1)

► İşbirliği ve Diyalog

KAMER Vakfı'nın gönüllü çevresinin uzman kişilerden oluştuğu ve gerçekleştirdiği temasların aslında diyalogu ve işbirliğini geliştirdiği anlaşılıyor. KAMER'in toplantılara katılım sağladığı ve alandaki uzman kişiler ile yürütülen ortak tartışmaların ve ortak akıl birliğinin önemine vurgu yapılıyor.

“Zaten KAMER'in bir gönüllü çevresi var hem akademisyenler var hem işinde uzman kişiler var, hukukçu olabilir. Bütün bu ekiplerden biz destek alabiliyoruz.” (K3)

“Tabi ki bizler her birimiz birçok toplantıya katılıyoruz. Hem üniversitelerin hazırladığı hem de özel sektörlerin hazırladığı dolayısıyla kendimizi tanıtmaya fırsatımız oluyor. Ortak çalışmalarla ortak akılla buluşulması önemli olduğu için. Çünkü işte sunuculuk eğitimimiz mi olsa yoksa medya iletişim mi olsa yoksa bu şöyle bir şey mi olsa gibi bir beyin fırtınası yaptığımızda bir de elimizdeki seçenekleri koyuyoruz” (K3)

Kamu kurumları ile diyaloglarının ziyaret temelli olduğu ifade ediliyor. Aynı kurumları diyalogun gelişmesi için birden fazla kere ziyaret edildiği ifade ediliyor.

“Ziyaretlerimiz oldu. Orada her birimizin, her kurumun kendindeki kamu kuruluşlarıyla. Onun sonucunda da bu ziyaretlerin, çünkü bu ziyaretler 1 tane yetmiyor ama birkaç şeyi aynı zamanda yapmak gerekiyor. Ve bazı kurumları birden fazla ziyaret etmek gerekiyor. Bu ziyaretlerle acil koordinasyon ekipleri olsun kurumları proje bileşenleriyle yer almasıyla mümkün oldu.” (K3)

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

KAMER Vakfı'nın ihtiyaçlar doğrultusunda projeler ürettiğini bu doğrultuda doğru fonlarla bu projeleri buluşturdukları ve başvuruda buldukları ifade ediliyor. Olası bir fon duyurusunda vakfın elinde fikir olarak hali hazırda bir şey bulunmuş olduğu söyleniyor.

“İlanları takip ediyoruz. Biz kendi ihtiyacımızı biliyoruz. Bölgeden biliyoruz ki ihtiyaç var. Sonra fon durumlarını takip ediyoruz. Onlar birbirleriyle buluşabiliyor ise harika. Bazen çünkü ihtiyacın oluştuğu süreci bir arada yaşarken daha şekilleniyor bazen. Dolayısıyla fon duyurusu çıktığında sadece 1-2 ufak dokunuş gerekiyor. Tabi ki fikir olarak oluşmuş oluyor” (K3)

► **Sivil Toplum ve AB Fon Algısı**

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının deneyimlerini paylaşmada ve işbirliği yapmada zayıf olduğunu ifade ediyor. Örgütlerin ayakta kalabilmeleri, faaliyetlerini sürdürmeleri ve hedeflerine ulaşabilmeleri için bütçelerinin olması gerektiğinin önemi belirtiliyor. Kaynak ve kapasite geliştirmede sivil toplum örgütlerinin deneyimlerini paylaşmasının önemli olduğunun altı çiziliyor.

“Sivil toplum kuruluşlarında deneyimlerini paylaşmakta ya da işbirliği konusunda zayıflar maalesef. Yani evet herkes ayakta kalıp hedeflerine ulaşmak ister ama faaliyetlerini yapmanız için kimse kusura bakmasın belli bir bütçemiz olması gerekiyor. Çok kuruluş deneyimlerini paylaşmakta halen kapalı işbirliği konusunda halen kapalı. Bunu görebiliyoruz. Bir de dediğim gibi maalesef halen kapasite geliştirme konusunda yeterli oranda eğitilmiş olduğumuza inanmıyorum.” (K3)

Türkiye’de sivil toplum platformlarının ayakta kalmasının çok zor olduğu ve bunun için yeterli kaynak bulunamadığı belirtiliyor. Mevcut platformların yeterli imkanları bulamadığı için devam edemedikleri söyleniyor.

“Büyümeyi sağlayacak mutlaka bir kaynak ayrılması gerekiyor ve sivil toplum hareketini ortaya çıkartan kişilerin zaten bir şeyden öncelikle rahatsız olmuş olması lazım ki onu koysun ortaya. Yani zaten bir rahatsızlığı var toplum tarafından yaşadığı. Bir de kaynak bulamıyor. (K3)

Engelli Hakları Savunuculuk Bilgilendirme Projesi / Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD)

Yerel STK’lar Hibe Programı kapsamında hayata geçirilen proje, engellilik alanında çalışan sivil toplum kuruluşu, savunucu ve aktivistlerin insan hakları temelli savunuculuk faaliyetlerinin güçlendirilmesini amaçlıyor. Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler ise TOHAD’ın yürüttüğü Engelli Hakları Savunuculuk Bilgilendirme Projesi ve Engelli Hakları İzleme Grubu Projesi’ni de kapsamış, TOHAD’ın faaliyetleri ve bakışı tüm yönleriyle ele alınmaya ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

► **Kuruluş Kapasitesi**

Derneğin, engelliler öncelikli olmak üzere engelli, yaşlı, kadın, çocuk gibi dezavantajlı grupların uluslararası sözleşmeler, anayasa ve yasalardan doğan haklarının hayata geçirilmesi ve ayrımcılığın önlenmesi için savunuculuk temelli çalışmalar yapan bir örgüt olduğu ve temel olarak hak temelli çalışmalar yaptığı belirtiliyor. Kuruluşun bireylere yönelik hizmet vermediği daha çok haklar düzeyinde çalışmalar yaptığı ifade ediliyor. Derneğin bir grup akademisyen, hukukçu ve uzman kişiler tarafından kurulduğu söyleniyor. Kuruluşun bir kitle örgütü olmadığı, kapalı bir örgütlenmesinin olduğu ve yardım toplama faaliyetlerinin olmadığı altı çiziliyor.

Derneğin bağımsızlığını koruması adına hiçbir kamu kurumundan da yardım kabul etmediği belirtiliyor. Bunun yanında farklı sektörler ile aynı anda faaliyet yürütmelerinin önemli olduğunu, bu anlamda kuluçka merkezi gibi oldukları söyleniyor. Alanda çalışan STK’lara kapasite kazandırma eğitimleri verdikleri ve bunun derneğin farklarından biri olduğu da ifade ediliyor.

“Engelliler öncelikli olmak üzere engelli, yaşlı, kadın, çocuk gibi dezavantajlı grupların uluslararası sözleşmeler, anayasa ve yasalardan doğan haklarının hayata geçirilmesi ve ayrımcılığın önlenmesi için savunuculuk temelli çalışmalar yapan bir örgüt. Formatımız bu ama temel vurgusu; hak temelli çalışmalar yapmak. Biz daha çok haklar düzeyinde çalışmalar yapıyoruz. Daha önce çeşitli örgütlerde çalışmış bir grup akademisyen, hukukçu, uzman kişiler tarafından kurulmuş bir örgüttür.” (K4)

“Kapalı tip bir örgütlenmemiz var. Bir kitle örgütü değiliz. Hiçbir şekilde yardım toplama faaliyeti gerçekleştiriyoruz. Bağımsızlığımızı korumak amacıyla kamu kuruluşlarından hiçbir şekilde yardım kabul etmiyoruz, fon almıyoruz hani sadece dolaylı yoldan Avrupa Birliği fonlarından talip olabiliyoruz ve bir de tabii çok farklı birbirini tamamlayan 4 -5 sektörde aynı anda faaliyet yürütmemiz bizim için çok önemli. Nedir o? İzleme, raporlama, idari ve yasal başvuru süreçleri, kamusal farkındalık çalışmaları yapıyoruz ama daha da bundan önemlisi, bizi kuluçka merkezi gibi de düşünebilirsiniz. Biz alanda çalışan sivil toplum örgütlerine kapasite kazandırma eğitimleri veriyoruz. Herhalde en büyük farkımız o; kapasite kazandırabiliyoruz biz aynı zamanda.” (K4)

Derneğin profesyonel çalışan sayısının az olduğu, küçük ölçekli bir örgüt olduğu fakat faaliyetlerine göre kapasitesinin büyüüp, küçüldüğü söyleniyor. Proje bazında uzman gönüllü desteği aldıkları, bunun dışında gönüllü kabul etmedikleri ifade ediliyor.

“Bizim profesyonel çalışan sayımız çok az. Bizim asıl en büyük farkımız küçük ölçekli bir örgütüz ve faaliyete göre bir anda genişleyip bir anda küçülebiliyoruz. Yani amorf bir hemen yapı değiştirebiliyoruz. Hemen bir durumun gerektirdiği şekilde çalışma faaliyetimizi değiştiriyoruz. Bizim insan kaynaklarından daha ziyade çok ilginç bir kapasite yönümüz var. Herhalde bizi farklı kılan da bu. Biz klasik anlamda gönüllü desteği almıyoruz. Her gelen bizim derneğimize gönüllü olmuyor. Proje bazında, iş bazında uzman gönüllü desteği alıyoruz.” (K4)

TOHAD'ın finansal kapasitesinin zayıf olduğu, proje bazında kaynak bulunduğu zaman çalışma yürütebildiği ifade ediliyor. Kaynak bulunmadığı zaman halihazırda başka kurumlar tarafından yürütülen projelere dâhil olarak sahaya katkılarını sundukları belirtiliyor. Bunun yanında savunuculuk yapmanın çok maliyet gerektirmediği, bazı faaliyet kalemlerini dışarıda bırakarak, faaliyeti sadece idari ve yasal başvurular seviyesine indirerek yürüttükleri ifade ediliyor.

“Oldukça zayıf finansal kapasiteye sahibiz. Biz proje bazında kaynak bulduğumuz zaman doğrudan bir işte çalışma yürütüyoruz. Proje bazında bir kaynak bulamadığımız zaman, yürütülen projelere dâhil olarak biz sahaya katkımızı sağlıyoruz. Yani mesela bir kuruluş ne istiyor bizden? Bizim bir projemiz var. Orada kapasite geliştirme eğitimleri var. Gelir misiniz diyor mesela. Bu şekilde destek verebiliyoruz ama şöyle bir avantajımız var bizim. Savunuculuk alanında çok masraf gerektiren bir alan değil türüne göre. Öyle durumlarda bazı faaliyet kalemlerini dışarıda bakarak sadece idari ve yasal başvurular seviyesine indiriyoruz faaliyetimizi. O şekilde devam ediyoruz etkili şekilde çalışmalarımıza devam edebiliyoruz.” (K4)

Derneğin kamuoyu nezdinde pek görünürlüğünün olmadığı fakat alandaki örgütler tarafından görünürlüklerinin olduğu belirtiliyor. Alandaki örgütlerle işbirliklerinin kuvvetli olması bu görünürlüğe etki ettiğinin altı çiziliyor. Yine muhatapları olan kamu kurumları tarafından da görünürlüklerinin yüksek seviyede olduğu ifade ediliyor.

“Kamuoyu nezdinde görünürlüğü pek olmayan bir örgütüz yaptığımız işler gereği ama alanımızdaki örgütler üzerinde çok ciddi bir görünürlüğü olan bir örgütüz biz. Yani sahadaki örgütler bizi çok iyi bilir çünkü onlara hem çeşitli ağlarda topluyoruz hem kapasite geliştirme eğitimleri veriyoruz hem onlarla birlikte ortak savunuculuk hareketleri geliştiriyoruz. Onlar alanında görünürlüğümüz o alanda çok iyi. Muhatap kamu kuruluşları açısından da görünürlüğümüz vardır.” (K4)

► Proje Etkisi

Projenin nihai hedefinin engelli bireylerin toplumda yasalardan yararlanamamaktan kaynaklanan maruz kaldığı hak kayıpları ve ayrımcılığın önlenmesi olduğu ve bu hedefe ulaşmak için sivil toplum kuruluşlarına etkin savunuculuk çalışmaları yapabilme kapasitesi kazandırmanın hedeflendiği belirtiliyor. Projenin Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde daha önceden gerçek anlamda savunuculuk aksiyonu olmayan örgütlerin, ciddi bir savunucu örgüte dönüşmelerinde çok büyük etki yarattığı ve örgütlerin engelli bireylerin sorunlarının bir hak sorunu olduğunu görmelerinde farkındalık yarattığı söyleniyor.

"Bu projenin nihai hedefi her şeyden önce; engelli bireylerin toplumda yasalardan yararlanamamaktan kaynaklanan maruz kaldığı hak kayıpları ve ayrımcılığın önlenmesi. Bu nihai hedefe ulaşmak için sivil toplum kuruluşlarına etkin savunuculuk çalışmaları yapabilme kapasitesi kazandırmaktır." (K4)

"Bu proje bizim için çok çok önemli bir proje oldu çünkü Anadolu'nun çok çeşitli yörelerinde daha önceden klasik anlamda gerçek anlamda savunuculuk anlamında en ufak bir tane bile aksiyonu olmayan örgütler ciddi bir savunucu örgüte dönüştü. Bu proje sayesinde bu örgütler engelli bireylerin sorunlarının bir hak sorunu olduğunu gördü. Bir yardım ve merhamet etme konusu değil hak meselesi olduğunu ve bu hakları da ancak ve ancak savunuculuk çalışmalarıyla ulaşılabileceği bilincine erişti." (K4)

Proje kapsamında yapılan eğitimlerden sonra örgütlerin bu eğitimlerin sonrasında kendi alanlarında çalışacaklarını düşündükleri fakat örgütlerin birbirleriyle adı konulmamış bir ağ oluşturdukları belirtiliyor. Sonrasında bunun bir talebe dönüştüğü ve bir platform oluşturmak istendiği ifade ediliyor. Proje kapsamında verilen eğitimlerde nasıl dilekçe yazacakları, kimlerle nasıl iletişime geçmeleri gerektiği gibi güçlendirme içeriklerinin olduğu fakat bunun yanında eğitimlerden sonra hem izleme hem raporlama gibi çalışmalarda da faydalanıcıların güçlendiği belirtiliyor. Projenin en önemli çıktılarında birinin de ortak hareket kültürü oluşturması olduğu söyleniyor.

"Ortak hareket kültürü beklemediğimiz bir sonuçtu. Bu örgütler eğitimlerini alır gider kendi alanlarında çalışırlar diye düşünüyorduk. Şimdi o örgütlerin hepsi kendi içlerinde bir adı konulmamış bir ağa dönüştü. Projelendirin de platform ağına dönüşelim dediler. İşte şu anda da verdiğimiz projede platform geçti yani ve hem bizi daha çok eğitin çünkü temel düzeyde bir eğitimdi bahsettiğimiz. Savunuculuk eğitimi derken de ileri düzeyde değil. Basic düzeyde dilekçe aslında. Bir yerde bir belediye başkanıyla görüştükleri zaman nasıl gitsinler, nasıl hazırlansınlar, neleri söylesinleri öğrenmiştik. Şimdi daha ilerisi hem öğrenecekler hem izleme ve raporlama çalışmaları yapacaklar. En önemli çıkış herhalde bir ortak hareket kültürü oluştu." (K4)

Proje ile TOHAD'ın görünürlüğünün ve etki gücünün çok ciddi şekilde arttığı belirtiliyor. Herhangi bir faaliyette yaklaşık 40 örgütün katılım sağlayacağı ifade ediliyor. Görünürlüklerinin ve etki güçlerinin artmasının yanında kendilerinin kapasite kazandırma kapasitelerinin de arttığının altı çiziliyor.

"Görünürlüğümüz bir kere çok ciddi şekilde arttı. Sektör içerisinde görünürlüğümüz arttı. İkincisi, etki gücümüz arttı. Ya şu an biz haydi şurada şöyle bir kampanya yapıyoruz dediğimiz zaman bizim peşimizden gelebilecek 20-30 tane 40 tane şu an örgütümüz var yani bir çağırımızda. Yani etki gücümüz arttı. Artı tabi bir de şey var yani kapasite kazandırma kapasitemiz de artı. Yani biz de öğreniyoruz." (K4)

Proje paydaşı, projenin kendilerine birçok alan açtığını ve sonrasında TOHAD ile birlikte çalışmalar yürüttüklerini belirtiyor. Sabancı Vakfı'ndan fon alacaklarını ve farklı paydaşlarla işbirliği içerisinde ekip oluşturacaklarını, bunun da projenin sayesinde olduğu ifade ediliyor.

“O süreçteki temaslarımızdan sonrasında TOHAD’la öğretmenler de perspektif geliştirmeye yönelik çok birlikte çalıştığımız projeler oldu. Şimdi şu anda Sabancı Vakfı’ndan ocak ayında başlamak üzere çok büyük bir ihtimalle fon alacağız. ERG TOHAD ve SEÇBİR’le biz resital oluşturup eğitim izlemeye, engelli çocuk hakları açısından dönüş olarak böyle bir ekip oluşturarak bir işe gireceğiz ve mesela bu projenin etkisidir o. Yani AB projesinin sonucudur bizi buraya oraya getiren diyeyim.” (K4.1)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık öz savunuculuk, sorunlara duyarlı olmak, karar mekanizmalarına katılım olarak algılanıyor.

“Öz savunuculuk geliyor birincisi her şeyden önce öz savunuculuk geliyor. Sorun sahiplerinin soruna sahip çıkması geliyor. İkincisi ise toplumun dezavantajlı grupların sorunlarına duyarlı olması geliyor aktif vatandaşlık kavramı deyince.” (K4)

“Aktif vatandaşlık böyle işte biraz böyle katılım mekanizmaları geliyor aklıma orada böyle ne tür mekanizmalar gerçekten böyle aktif vatandaşlığın yolunu açar bu mekanizmaları biraz daha düşünmek gerekiyor diye düşünüyorum.” (K4.1)

► İşbirliği ve Diyalog

Derneğin savunuculuk temelli çalışmasından dolayı üniversitelerin işbirliği yapmayı sevdiği ve birlikte çalışmalar yaptıkları belirtiliyor. Bunun yanında Millî Eğitim Bakanlığına rapor sunulduğu söyleniyor. Derneğin kuruluşundan beri aktif kurumsal ve akademik işbirlikleri olduğunun altı çiziliyor.

“Savunuculuk temelli çalıştığımız için üniversiteler bizim gibi örgütlerle çalışmayı seviyor. Portföyümüz çok geniş. Bilgi Üniversitesi ile ders kitaplarını taramışızdır. Millî Eğitim Bakanlığına rapor sunmuşuzdur İstanbul Üniversitesinin Enuygar diye bir merkezi var. Engelli araştırma ve uygulama olarak. Orada danışman örgüt statüsündeyiz. Onların gelip mesela master programlarında dersler veriyoruz. Dolayısıyla başından beri, kurulduğumuzdan beri onlarla aktif kurumsal yani sadece şey değil akademik düzey değil kurumsal düzeyde de ilişki ve işbirliklerimiz olduğu için doğrudan ilişkimiz var.” (K4)

Derneğin yerel yönetimlerle doğrudan ilişkilerinin olmadığı fakat eğitimlere katılan paydaşların eğitim sonrası yerel yönetimlerle ne gibi işbirliği yapılmasına dair ilişkiye geçtikleri ifade ediliyor. Böylelikle derneğin doğrudan olmasa da böyle bir işbirliği ağı oluşturduğu söyleniyor.

“Yerel yönetimlerle bizim doğrudan pek bir şeyimiz yok ama bizim kapasite geliştirme çalışmalarına bu projelerimize katılan örgütlerin geliştirdiği aksiyonlar üzerinden ilişkimiz var. Lobi çalışmalarında eğitimi verdikten sonra ne yapılabilir, nasıl lobi çalışmaları, hangi konularda yapmak istersiniz? İşte orada belediyeler konusu gündeme geliyor. O zaman işte belediyedeki hangi konuda lobi çalışması yapalım diye konuşuyoruz. Onlara tavsiye kararı çıkartıyoruz ki oradaki akademi içerisindeki konuları oluşturuyoruz. İnsanlar o kapsamda belediyelerle gidip görüşmeler yaptılar.” (K4)

TOHAD’ın özel sektör kuruluşları ile kuvvetli ilişkileri olmadığı fakat engelli konusunda bir şeyler yapmak isteyenlerin kendileri ile iletişime geçtiği söyleniyor. Özel sektör kuruluşlarının kendilerinden engellilere yönelik çalışmalarında danışmanlık aldıkları belirtiliyor. Sosyal sorumluluk ekseninde istenilen danışmanlık taleplerine, TOHAD’ın sosyal sorumluluk kavramına karşı çıkmasından dolayı kabul etmediği ifade ediliyor. Bunun yanında Kamu kurumları ile de iletişim ve diyalog halinde oldukları fakat ilişkilerinin daha resmi düzeyde olduğu belirtiliyor.

“Doğrudan özel sektörle çok ilişkimizin kuvvetli olduğunu söyleyemem ama engelli konusunda bir şeyler yapmak isteyen firmalar bizimle iletişim kurabiliyorlar. O daha böyle spesifik bir ilişki oluyor. Son dönem özel bir banka ile bir ilişkimiz var. Engelsiz bankacılık hizmetleri geliştirmek istiyorlar. Onların danışmanlığını yürütüyoruz ya da işte bir dönem Türkiye çapındaki büyük bir holdingin bünyesindeki enerji grubunun erişim düzenlemeleriyle ilgili bizden danışmanlık ve görüşleri isteyebiliyor. Bizden ziyade onlardan kaynaklanan taleplerle oluyor çünkü ne yazık ki özel sektörün bizim çalıştığımız konulara bakışı sosyal sorumluluk ekseninde gerçekleşiyor. Biz de o sosyal sorumluluk kavramına karşı çıkıyoruz zaten.” (K4)

“Kamu kuruluşları dışındakilerle çok iyiyiz onlara daha resmi ve sınırlı bir ilişkimiz var.” (K4)

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

Başvuru sürecinin İngilizce olması sorun olarak nitelendiriyor. Hatta bu sorunun proje kaybetmeye dahi yol açtığı ifade ediliyor. Bir diğer sorun ise belgeleme, evrak tamamlama gibi dokümantasyon sorumluluklarının olduğu belirtiliyor. Ayrıca yapılmak istenen değişikliklerde geri dönüşlerin uzun olması ve bekleme süresinin uzamasının da sorun olduğu belirtiliyor.

“TOHAD için o kadar çok büyük sorun değil ama saha sorunu olarak söylemek gerekirse yabancı dil- İngilizce başvuru. Yabancı dilde başvurmak zorunda kalıyoruz. Bu çok ciddi bir sorun çünkü özellikle sahada biz örgütlere savunuculuk bilincini yerleştiriyoruz. Bu insanları bu kapsamda özellikle proje fikirleri geliştiriyoruz, çalışma fikirleri geliştiriyoruz ama İngilizceye ulaşmak için onlar için çok zorlu oluyor. Yerelde buldukları çeviricilerde biz şunu görüyoruz çoğunlukla çok kötü çeviriler yapıyorlar ve dertlerini anlatamıyorlar bize. O yüzden proje kaybeden çok kişi var. Bu konudaki proje deneyiminiz bölümleri var ya o fon başvuru formlarındaki o çok zorluyor.” (K4)

“Belgeleme kısmında çok zorluklar olabiliyor. Yani özellikle o biniş kartlarından tutun da ondan sonra yani atıyorum bir toplantıya ilişkin çok fazla destekleyici belge isteniyor. Bunu da anlayabiliyoruz güvenlik tamam ama bu çok ciddi bir operasyonel yük haline geliyor.” (K4)

“Onun dışında ya şey bürokratik evrak tamamlama ve mali geri dönüşler çok sıkıntılı.” (K4)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Türkiye sivil toplumunun, özellikle savunuculuk temelli çalışan STK’ların AB fonları sayesinde faaliyetlerini sürdürebildiği, ulusal ölçekte faaliyet gösteren STK’ların bağışlar yoluyla da faaliyetlerini sürdürebildiği ancak yerel STK’ların tek gelir kaynağının genellikle AB fonları olduğunun altı çiziliyor.

“Türkiye’de hangi alanda olursa olsun savunuculuk temelli çalışmak isteyen bir örgüt ancak AB fonlarıyla ayakta kalabilir. AB fonları kesildiği anda Türkiye’de savunuculuk odaklı çalışmalar bıçakla kesilmiş gibi durur. Bunu çok rahat söyleyebilirim ve bu da tabii özellikle belki kadın örgütleri için bir nebze olabilir ya da işte entelektüel dokusu kuvvetli örgütler için bir nebze çünkü oradaki o insanlar aidatlarını falan ödeyebilirler sahiplenirler ama Anadolu’da yeşeren örgütlerin hiçbir şansı yok. Düşük sosyo ekonomik profilli kesimlere hizmet veren, mültecilere, engellilere, fakir çocuklara, varoşlara, romanlara yönelik faaliyet gösteren örgütlerin hiçbir şansı yok. Bir roman örgütüne kimse gidip bağış yapmaz.” (K4)

Sivil toplum sektörünün insan kaynağı kapasitesi değerlendirildiğinde sivil toplum alanında uzman kişi sayısının az olduğu bunun sebebi olarak ise gönüllü olarak uzun süre sivil toplum alanının içinde olunmasının gerekli olması gösteriliyor.

“Sivil toplumun hak alanı uzman gerektiren uzmanlık gerektiren bir alandır ve bir kişinin bu sivil toplum içerisine girip uzmanlaşması ve sonrasında burada hayatını idame ettirmesi zor bir süreçtir çünkü bu kişinin uzun bir zaman gönüllü olup geliştikten sonra profesyonellik aşamasına geçmesi gerekiyor ama bu sektörün gerektirdiği ve ihtiyaç duyduğu uzman sayısı az olduğu için buradan gelen gönüllü olarak geçiş süreci ne yazık ki tamamlayamıyor, sabredemiyor, uzun zaman gerekiyor ve sektörden ayrılmak zorunda kalıyor. Dolayısıyla tam uzmanlaşmaya yakın birçok insanı biz kaybediyoruz. Geliyor 3 yıl çalışıyor çocuk, öğreniyor, öğreniyor, öğreniyor istihdam aşamasına gelmeden artık dayanma gücü kalmıyor ve sistemin dışına çıkıyor bir. İkincisi, uzmanlaştı, profesyonel anlamda iş buldu. Avrupa Birliği fonları işte bu noktada çok güzel iş görüyor ama orada da sürdürülebilirliği sağlayamadığınız zaman tam artık böyle üst seviyede çok kalifiye uzman haline geldikten sonra sektörü terk etmek zorunda kalıyor. Öyle çok adam biliyoruz. O açıdan sıkıntı oluyor.” (K4)

Avrupa Birliği’nden fon alınmasının ise tüm paydaşlar için itibar sağlayan bir durum olduğu ifade ediliyor.

“Avrupa Birliği destekli bir fon almanın başka bir itibarı var bu bir gerçek yani dolayısıyla bir üniversite boyutunu düşünebilirim sonuçta biz çok farklı kurumlardan ulusal uluslararası çok değişik yelpazelerde fon alıyoruz. Paydaş oluyoruz. Yürütücü oluyoruz. O anlamda Avrupa birliği fonu almanın bir şeyi var ya da alınan fona paydaş olmanın yani yürütücüsü olmasak da. Üniversitede çok güçlü o bir kesin.” (K4.1)

Güçlü STK SAĞKAL ile Sağlıkta Kaliteli İletişim / Sağlıkta Kalite Derneği (SAĞKAL)

Sağlıkta Kalite Derneği tarafından yürütülen proje, SAĞKAL’ın idari, savunuculuk ve iletişim becerilerinin geliştirilmesiyle, kamuoyunda farkındalık yaratabilecek etkiye sahip olabildiğini sağlamayı amaçlıyor. Ayrıca Umut Atölyesi Projesini geliştiren SAĞKAL kanser hastaları ve yakınlarının hayatlarına doğrudan destek sağlayacak kolaylaştırıcı çalışmalar yapıyor. Proje kapsamında proje yürütücüleri, uygulayıcıları, iş birliği paydaşları ve dernek gönüllülerinden oluşan 11 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden çıkan bulgular proje etkisi, fon süreçleri, sivil toplum ve AB fon algısı, aktif vatandaşlık, işbirliği ve diyalog başlıkları altında ele alındı.

► Kuruluş Kapasitesi

SAĞKAL temsilcileri, kendi kuruluşlarını diğer STK’lardan ayıran temel özelliğinin kuruluşun yönetim kurulunun kendi tematik alanlarındaki uzmanlardan oluşması olarak tanımlıyor. Bu yönüyle kuruluş uzmanlık kapasitesini öne çıkarmaktadır. Ayrıca yönetim kurulunun uzman bir ekipten oluşmasının, kuruluşun şeffaflık ve hesap verilebilirliğini güçlendiren faktörler olarak ifade ediyor. Kuruluşun güçlü bir iletişim ağına sahip olması kuruluşu güçlendiren ve diğer STK’lardan ayıran bir diğer özellik olarak gösteriliyor. Bu iletişim ağının aynı zamanda kuruluşa olan güveni artırdığı ve iş birliklerinin önünü açtığı düşünülüyor.

“

“Bizi diğer STK’lardan ayıran özelliğimiz bir geçmiş yıllardaki çalışmalarda bu konularda konularında uzman bir yönetim kurulu başkanımızın olması, diğer bu alanda çalışan STK’lardan bizi ayıran en önemli özelliği açıkçası ve konusundaki uzmanlık ve bu alanda söylediği sözlerin çok kıymetli olması anlamında onun dışında her şey açık, neyin ne yapıldığı paylaşıyor. Derneğin yapılan bağışların tamamı ilgili umut evlerine aktarılıyor. Başka bir faaliyetinin olmaması, tek bir odağının olduğunun bilinmesi de insanlara bağışına güven ve sponsorlukların da güvenle vermesini sağlıyor. Bizim en önemli fark yaratan özelliklerimizden bir tanesi de bizim yönetim kurulumuzun çok ciddi bir networkümüzün olması. Çok kuvvetli bir networkü var. İzmir’de hem kamu kurum kuruluşları tarafında hem sivil toplum tarafında sevilen, güven duyulan, iş birliği yapılmak istenen ve böyle keşke bizde SAĞKAL gibi olsak dedikleri, keşke bir parçası olsak dedikleri bir imajı ve itibarı var.” (K5)

Biz biliyoruz büyüyor ama kitlesel olarak büyüyemiyoruz. Çünkü bu tip şeylere meraklı insanlar az, kanserle uğraşmak insanları ürkütüyor, korku yaratıyor. O zaman biz hem kendi üyelerimizde bir farkındalık sistemi kurmalıyız hem de kurumsallaşmalıyız ki o kadar 3 yılda 13 bin kişiye hizmet edersek 10 yılda 60 bin kişiye hizmet edeceğiz. Peki, bize bir şey olursa bu hizmet devam edebilecek mi? Kurumsallaşmadığı sürece hayır. O yüzden açıkçası bu Avrupa Birliği Projesine başvurduk çünkü hani günün birinde tamam ben yoruldu, yapmayacağım dediğimizde yerimize kim yapacak? İnsanlarımız yok mu elbette var ama biz onları yeteri kadar eğitiyor muyuz? (K5.1)

104

Alıntıda öne çıktığı üzere AB hibesine başvuru kuruluşun kurumsallaşmasına katkıda bulunması amacıyla yapıldığı belirtilmiştir. Ancak insan kaynağı kapasitesi AB hibesi öncesi kısmi gelişim göstermektedir. AB hibesi öncesinde üye ve gönüllülerin desteği ile çalışmalarını sürdüren SAĞKAL’da proje ile birlikte insan kaynağı kapasitesinin arttığını görüyoruz. STK proje kapsamında proje koordinatörü, proje uzmanı, kurumsallaşma rehberi istihdam ederken aynı zamanda medya ve iletişim konusuna da önem vermeye başlamış. SAĞKAL bünyesinde yarı zamanlı sosyal medya uzmanı istihdam edildiği belirtiliyor. Kuruluşun iletişim çalışmalarına verdiği önemin artması ve bu konuda profesyonellerle çalışılmaya başlanmasının ardından sosyal medya görünürlüğünün de aynı oranda arttığı ifade ediliyor.

“2019 öncesinde derneğin herhangi bir tam zamanlı çalışanı yok. Şimdi 2019’daki projeye beraber, bir tane proje koordinatörümüz ve bir de proje uzmanımız oldu. 2019’da iki tane istihdamımız vardı, şu an için bir sosyal medya uzmanlığını yarı zamanlı olarak destek alıyoruz yine aynı uzmanımızdan dijital iletişim uzmanlığı tarafını destek alıyoruz.” (K5)

“2019’daki projemizin bir faaliyeti de iletişim ve tanıtım çalışmalarının etkin yürütülmesiydi ve biz kurumsal kimliğimizi yeniden oluşturduk proje kapsamında ve tamamen bu kurumsal kimliğe uygun web sayfası ve sosyal medya hesaplarımızı tek ele çektik. 19 biraz toparlanma ve onların tasarımı tarafındaydı 2020 itibarıyla de şu an bütün hesaplarımızı şu an bütünsel olarak yürütüyoruz. Web sayfalarımıza dönük olarak sözleşmelerimizi başka bir firmaya, daha profesyonel bir firmaya devrettik. Ama şu an sosyal medya yönetimimizde Facebook’a girdiğimiz her şey daha küçük metinlerle ve daha az fotoğraflarla diğer mecralarda da bütünsel olarak yönetiliyor ve sosyal medya performansımız da 2020 itibarıyla daha da çok artmaya başladı.” (K5)

Projenin aynı zamanda kuruluşun finansal kapasitesini geliştirdiğini görüyoruz. Üyelerinden aidat almayan SAĞKAL’ın gelir kaynağını kurumsal ve bireysel bağışlar ve sponsorluklar oluşturmakta. Güçlü iletişim ağı, bağış alma konusunda kolaylık sağlasa da sürdürülebilir bir sistem olarak görülüyor ve daha fazla fon kaynağına ihtiyaç duydukları belirtiliyor.

“SAĞKAL’da finansal kaynak, fon kaynağı yaratma konusunda bugüne kadar hep kurumsal ve bireysel bağış ve sponsor gruplar ön planda. Derneklerinden üye aidatı almayan, toplamayan bir derneğimiz biz daha çok en büyük bizim gelirimiz bağışlar ve sponsorluklar. Bunlarda Ramazan ve Kurban Bayramlarında, özel günlerde alanda açılan davetler, bağışlar, hatırlatmalarla ilgili olarak geliyor. Bizim kurumsallaşma konusunda daha büyük projelere, daha kapsamlı projelere yol alma konusunda şu anki elde ettiğimiz yapı çok sürdürülebilir değil. Çünkü bizim daha farklı fon kaynaklarına ulaşmaya ihtiyacımız var. Diğer STK’lara göre, yerel STK’lara göre iyi olduğumuzu düşünüyoruz.” (K5)

“Avrupa Birliği Projesi hem büyüklük hem düzenlilik anlamında SAĞKAL’ın yürüttüğü en sistematik projeydi. Onun harici bağışlara, sponsorlukları, düzenlenen olaylarda temin edilen kermes gibi faaliyetlerden sağlanan girdiler.” (K5.2)

AB hibesi SAĞKAL’ın başvuru öncesi kurumsallaşma beklentisini karşılamış ve AB destekli proje önceki projelerden farklı olarak daha sistematik ve düzenli bir şekilde yürütülerek kuruluş açısından bir öğrenme süreci niteliği taşıdığı düşünülebilir.

► Proje Etkisi

Umut Evleri projesi ile tanınan ve görünür olan SAĞKAL’ın aldığı AB hibesi ile hem kurumsallaşma sürecini hızlandığını hem de Umut Evleri projesinin etki alanını genişlettiğini görüyoruz.

Proje temsilcileri etkili bir projenin özelliklerini ihtiyaç odaklı olması, çözümün ihtiyacı karşılaması ve kapsayıcı paydaşlar ile yapılan işbirlikleri olarak görüyor. Kendi projelerinin amacını ise SAĞKAL’ın kamuoyu yaratma gücü yüksek bir STK olmasını sağlamak, idari savunuculuk ve iletişim becerilerini geliştirmek olarak tanımlıyorlar. SAĞKAL 2019 yılından önce teknik uzmanlık gerektiren meme kanseri çalışmaları üzerine yoğunlaşırken daha sonra AB projesi ile meme kanseri çalışmalarının dışına çıktığı ve hastalara sağlıklı yaşam için destek olmaya, bireylerin daha sağlıklı yaş almalarına katkı sağlamaya başladığı belirtiliyor. Bu yönüyle AB desteği STK’ya hedef kitle ile doğrudan çalışma ve hedef kitlenin ihtiyaçlarına çözüm üretmesine katkı sunmuştur. Ayrıca proje, STK’nın kurumsal kapasitesini, savunuculuk yönünü ve iletişim becerilerini geliştirerek ulaşmak istediği hedef olan kamuoyu yaratma gücünü artırmakta.

“Bence bir projenin en önemli yanı hangi ihtiyaca odaklandığı. Doğru ihtiyaca odaklı olup olmadığı bu sorunun çözümünde gerçekten doğru ve kapsayıcı paydaşlar mı var. Ben bir proje yöneticisi gözüyle baktığımda proje doğru bir ihtiyaçtan mı ortaya çıkmış, ortaya konan çözüm ihtiyacı karşılıyor mu artı bu çözüm doğru doğru paydaşların katılımıyla mı bulunuyor. Projenin yürütücüsü kadar iş birliği ve destekleyen kurumların da kimler olduğu burada belirleyici.” (K5)

“Projemizin genel hedefi SAĞKAL’ın kamuoyu yaratma gücü yüksek bir STK olmasını sağlamaktır. Amacımızda SAĞKAL’ın idari, savunuculuk ve iletişim becerilerini geliştirmektir. Ve biz burada derneğin genel hedefine ulaşmış olduğumuzu ölçmeye dönük olarak da Avrupa Kalite Vakfının EFQM Mükemmellik Modelini öz değerlendirme puanını bir performans göstergesi olarak planladık. Çünkü o çok bütünsel bir performans göstergesi.” (K5)

“Özel sektörde bilinçli yönetimlerin yaptığı şey, en başarılı olduğu dönem, ileride başıma neler gelebilir diye senaryo çalışmaları yapıp dönüşümün tohumlarını atar. SAĞKAL da bence bunu yaptı. En iyi bilindiği dönem, meme kanseriyle çok ciddi müdahale ediyor, umut evleri. Bununla SAĞKAL istese sadece bu boyutta devam edebilir ama yaptığı bu proje ile bu işi farklı boyuta nasıl taşıyım, meme kanseri haricinde ben sağlık alanında neler yapmalıyım. Bunun araştırmasını yaparak, bunun çalışmasına öncü olarak yaptı. Bana göre en kıymetli noktalardan bir tanesi bu.” (K5)

“2019’dan önce meme kanseri odaklıydık. Ve biz 2019’daki planımızla beraber biz insana artık hasta olduktan sonra yardımcı olmak değil daha pro-aktif tarafta sağlıklı yaşam için biz rehber olmalıyız, biz yol gösterici olmalıyız. Umut Evi çalışmalarımız devam edecek ama bizim her proje yönetimi yaklaşımında olduğu gibi pro-aktif bir yerinde de olmamız gerekiyor bu hayatın deyip biz misyonumuzu bireylerin sağlıklı yaş almalarına katkı sağlayarak toplum sağlığını korumak tanımıyla daha üst bir şemsiye, daha üst bir başlığa taşıdık.” (K5)

Projeden önce gönüllü olarak çalışan kişilerin bilgi birikim ve deneyimleri ile faaliyetlerini devam ettiren SAĞKAL’ın proje ile birlikte kurumsallaştığı, sürdürülebilir bir yapıya büründüğü ve görünürlüklerini artırdığı belirtiliyor. Ayrıca aldıkları bu fonun maddi yönünün yanında manevi olarak kendilerini güçlendirdiği aktarılıyor. Proje ile birlikte kuruluşun daha çok tanındığı, hasta bireylerin artık Umut Evlerini yakından bildiği söyleniyor. Bunun yanında proje ile birlikte gönüllülere eğitimler verildiği ve aidiyetlerinin olumlu yönde değişti belirtiliyor. Ayrıca STK’nın proje ile insan kaynağını daha efektif kullanmaya başladığı, çalışma grupları oluşturduğu görülmektedir.

“Bu proje gerçekten sivil toplumda bu kadar bilinçli çalışan bu kadar gönüllü emek veren bir sivil toplum kuruluşunun için böyle hayatını devam ettirecek bir can suyu niteliğindedir. Hem maddi olarak can suyu niteliğindedir hem manevi olarak, bence manevi yönü çok daha fazla kuvvetliydi.” (K5)

“Projenin çok büyük katkısı oldu bence, çünkü daha kurumsallaştık, ayakları yere basan. Eskiden çalışma grupları yoktu bu kadar böyle, herkes bir şeyler yapıyordu. Ama şimdi ne oldu, çalışma grupları var, herkes kendi işini yapıyor. Eğitim grubumuz farklı, ben sosyal ilişkileri yürütüyorum, başka grup projeleri yürütüyor. Herkes ilişkiye giriyor, herkes kendi işini yapıyor ve çalışma gruplarımız yönetim kuruluna yönlendi. Öyle bir şey oldu ki, yönetim kurulu gelip şunu yapın demiyor bile, biz yönetim kuruluna gidip biz şunu yapmak istiyoruz diyoruz. Onlar yapabilirsiniz, yapamazsınız diyorlar. Çok farklı bir sistem oldu.” (K5.3)

“Bizim bu çalışmalarımızda hem SAĞKAL’ın kurumsallaşması böylelikle daha fazla Umut Evi açmak olduğu için buna bağlayayım. Bizim Umut Evimizde kalan bir kadını da şey demişti “hayatımda başıma gelen en güzel şey meme kanseri olmak, iyi ki meme kanseri oldum, iyi ki Umut Evine geldim ve kendi hayatım ve kendimin farkındalığı arttı” dedi. Biz SAĞKAL olarak umut evlerimizde sunduğumuz hizmetle beraber bunu söylediğimizi fark ettik.” (K5)

“Bizim asıl niyetimiz kapasitemizi geliştirmektir ama kapasiteni geliştirebilmen için önce ne yaptığını sayman gerekiyor ve biz maalesef bu bilgiye sahip değildik. Tabi ki sayıyoruz ama üstünkörüydü. Ama şimdi elimizde bir ton sayısal değeri gayet rahat masaya koyabilir ve bunu pazarlayabilir hale geldik. Pazarlamak ne demek? Eğer bir yerden destek istiyorsanız veya gönüllü istiyorsanız önce kendinizi ifade etmeniz lazım ve ben iyi niyetliyim demek de bu konuda hiçbir şeye yetmiyor. İşte kitaplarımız hazırlandı, bu yapılan çalışmalar çerçevesinde onlarca ellilerce altmışlarca gönüllümüz bu konuda eğitim aldı ve aidiyetlerinin değiştiğini biliyoruz, ölçümlerini gördük. En azından dediğim gibi destek gruplarımız bizi daha iyi tanıdılar, yaptıkları işe güvenleri arttı (...) dediğim gibi bu proje sayesinde hem derneğin kabul edilirliliğini hem görünürlüğünü ciddi şekilde ciddi görüntüsünü artırmış olduğumuzu düşünüyorum. Bunlar benim de aynı zamanda projenin dernek adına birebir katkıları. Bir de bugüne kadar bilgilerimizle daha yüzeysel bir ilişki kurarken artık onlarla daha kalite çerçevesinde, daha standardize edilmiş, kayıtların daha iyi kontrol edildiği çok daha kaliteli bir iletişim portföyüne geçtik diye düşünüyorum.” (K5.1)

“Bu dernek, bu proje bir kapasite projesi olduğu için en önemlisi bunu yapamıyorduk derneğimiz şu anda yapmaya başladığı şeyleri yapmaya başladığı şekilde yapamayacaktı. Bir defa en önemli kazanımı o oldu. Hedefimiz daha altyapımızı güçlendirmek ve daha kurumsal bir yapıya oturtmaktı. Bunun başlangıcını verip o biraz önce de bütün söylediğimiz itibarı kazanma, yeni çalışmaların yolunu açma veya kendimizi daha iyi tanımış olma, niteliksel ve niceliksel olarak değerlendirebilmiş olma hedeflerini gerçekleştirmemize yol açtı.” (K5)

AB destekli projenin ayrıca STK'nın tanınmasına ve görünür olmasına katkı sağladığı görülmektedir.

“Tanınmıyorduk, bu sayede gelen hibe de işte şurada gördüğünüz gibi armalarımız var, kalemlerimiz var, her yerde görünür olabildiğimiz üniversitelere gittik. Üniversitelerde eğitimler verdik. Umut evlerimizde çok güzel çalışmalar yaptık. Gerçekten çok ihtiyacımız olan şeydi. Bize çok büyük katkısı oldu, tanınırlık bilinirlik açısından Umut Evi. Çünkü önemli olan bizde şuydu, biliyorsunuz hastane bahçelerinde yatan kadınların bizi bilmeleri, tanımaları lazım ki evlerimizde barınabilsinler. Avrupa Birliği sayesinde biz burada tanındık. Biz bu hibeyi alamıyorduk bu kadar tanınmayacaktık ve hastane bahçelerinde yatan kadınlar, bizi bilmeden yatmaya devam edeceklere.” (K5.3)

“Doktorlar, doktorlar proje yazmaktan, çalışmaktan, üretmekten tanıtıma girememişler. Vitrinlerini sergileyememişler. siz bize vitrin olma fırsatı verdiniz. Bundan önce bu kadar hiç kimse bilmiyordu. Bu kadar görevlerimiz var, hatta diyorlar ki iyi ki ben bu hastalığa yakalandım ve bu dernekle tanıştım. İyi ki bu evleri kullandım diyorlar. Bu aslında hastalıklarla değil bizlerle tanıştıklarına mutlu oluyorlar. Ama bilinirlik önemli bizim için, bunu siz sağladınız, o yüzden bu kadar çok duygulanıyorum.” (K5.3)

“Kapasitemiz doldu. Gerçekten herkes artık SAĞKAL'ı tanımaya başladı. Bir gün herkes SAĞKAL'lı olacak. Benim için çok önemli tanınır olmak. Eğitimlerimiz çok ses getirdi, pek çok kişi eğitimlerimize katıldı. O da önemli bir şey. Ne kadar güzel, kaliteli bir dernek, böyle güzel eğitimler veriyor, nasıl yapıyorlar bunları? Eskiden de bizim eğitimler verilirdi, her salı dernekte eğitimler verilirmiş, bakın –miş diyorum, çünkü biz bile duymuyorduk, doktorlar kendi aralarında toplanıp toplanıp hastalara, hasta yakınlarına eğitimler veriyorlarmış. Ama bizim şimdiki eğitimlerimiz gönüllüler, gönüllü çevreleri, iyi olmak isteyenler, herkes, STK'lar ile ilgili çalışan herkes bizim eğitimlerimize girdiler. O yüzden çok farklı oldu.” (K5.3)

Proje gönüllüleri ve paydaşlarının projeye bağlılığı oldukça yüksektir. Ayrıca gönüllüler ve belediye paydaşları projenin büyümeye katkı sağladığını düşünmekte böylece daha çok insanla temas edilebildiği görüşündedir.

“Proje gerçekten bana hayat kattı. Benim tedavi sürecimde başlamıştı. Oranın bitecek, ben buraya gelen giden faydalanıcıları göreceğim edeceğim, o heyecanla onunla bekledim, o bana çok çok iyi geldi. Açıldığı günden beri gelen giden faydalanıcılarımız 11bin geceye tekabül etti, bu az bir rakam değil. Tabi ki buna göre sayı da çok fazla. O kişiler bana hayat verdiler, yaşam verdiler. Eğer biz de bunların karşılığında kendilerine yaşam verebiliyorsak, hayat verebiliyorsak dünyanın en mutlu insanı ben oluyorum ki bunun da farkındayım, görüyorum.” (K5.3)

“Biz ortak paydada birçok insana çok hızlı bir şekilde ulaşabiliyoruz. Daha doğrusu insanlar bize ulaşabiliyor ve artık büyümeye başladık. Umut Evleri sayısı artacak. Faydalı olanı benim gördüğüm bu insanların çok çaresiz oldukları, kendilerini çok çaresiz hissettikleri bir dönemde aslında hiç tanımadığı insanların da yanlarında olabildiğini ve kendilerini birey olarak hissetmeleri. O insanların hayatına dokunmuş oluyoruz, daha doğrusu çiğ gibi büyüyoruz. Birçok insanın hayatına dokunuyoruz. Hayata dokunmak parmak izi gibidir diyorum ben. Onlar da kendi çevrelerine bunu yayıyorlar. Aslında sadece dediğim gibi barınma değil, biraz da eğitiyoruz aslında bu kadınlarımızı. Daha güçlü anneler oluyorlar, daha kendilerinden emin eşler oluyorlar ve daha dayanışmacı komşular, akrabalar oluyorlar. Bence biz bu projede iyiliği bulaştırıyoruz. Kısaca şunu söyleyebilirim: İyiliği bulaştırıyoruz ven insanlara çaresiz olmadıklarını aslında bunu gösteriyoruz.” (K5.4)

AB desteği ile yürütülen projenin sağladığı tanınırlık ve görünürlük Umut Evleri'nin sayısının artmasına da olanak sağlıyor. İzmir dışındaki yerel yönetimlerle de Umut Evi açılması için temaslarda bulunduğu söyleniyor.

“Burada böyle çok güzel evlerimiz var, bakın siz bunu duyurun, bildirin, çevrenizdeki herkes gelsinler, bizde kalsınlar. Biz onların her türlü ihtiyaçlarını karşılıyoruz, bizim buna gücümüz yetiyor. Ama bizim tanınır ve bilinir olmaya gücümüz yetmiyordu. Artık İzmir dışından Eskişehir'e SAĞKAL'ın umut evini açın.” (K5.3)

AB projesinden sonra ete kemiğe büründük, kurumsallaştık, yapılandık. Artık işte Kahramanlar, Balçova Umut Evi rol modeli olarak bir yerlerde... Büyümeye başladık. Bu AB projesinin en büyük desteği Umut Evini dediğim gibi ete kemiğe büründürdü ve kurumsallaştırdı. Bunların hepsi kurumsallaşma döneminde aslında oturdu. Umut Evlerine katkısı bu. Diğer taraftan faydalanıcılara da şöyle bir şey var, evet onlar Umut Evini anlatırken artı şunu da söylüyorlar, AB'den destek almış bir proje diyorlar. Biz artık her taraftan destek almaya başladık maddi ve manevi. Bence en büyük katkısı buydu.” (K5.4)

AB desteği ile proje kapsamında yürütülen Umut Evi'nin sağlık alanında ihtiyaçlara cevap veren bir rol modele dönüştüğü söylenebilir.

► Aktif Vatandaşlık

Proje yürütücüleri aktif vatandaşlığı toplumda gördüğü bir sorunun çözümü için adım atması ve sivil katılım olarak görüyor. Gönüllüler de benzer şekilde dernekte çalışmalarını, Umut Evleri'nden faydalanan kişilerin ihtiyaçlarını gidermelerini aktif vatandaşlık olarak değerlendiriyor.

Aktif vatandaşlık, tamamen kişinin yaşadığı topluma yabancılaşmaması, toplumda gördüğü herhangi bir sorunu mazoşist bir şekilde eleştirmekten çıkıp, çözümü için yerelde herhangi bir inisiyatif olabilir herhangi bir STK olabilir, üç beş arkadaşıyla toplanabilir çözüm odaklı bir şekilde çözümün bir parçası olmasındaki ben çabası olarak değerlendiriyorum. Ve aktif vatandaşlık bence çok kıymetli. Çünkü siz eğer her etrafınıza baktığınızda sorun değil çözüm odaklı bakarsanız zaten bu bir kültür. Sorun küçükse ona göre çözüyorsunuz ama sorun büyükse de ona göre çözümü için daha farklı örgütlenmelerin içerisinde yer almak istiyorsunuz. Bu aklınızla ve vicdanen aktif vatandaşlık bence vicdanlı vatandaşlık bence vicdanı olması gerekiyor. (K5)

“Yani sonuçta sivil katılımı ifade ediyor aktif vatandaşlık dediğimizde. Dolayısıyla bu aktif vatandaşlık adına zaten yaptığımız toplantılarının birçoğunun içinde de biz gönüllülerimizi çekmeye çalışırken gönüllü yönetimi dediğimiz noktanın içerisinde başarmaya çalıştığımız şey bu. Bu konuda da bir farkındalık yarattığımızı düşünüyorum.” (K5)

“Kendini gerçekleştiren birey geliyor benim aklıma ilk olarak. Aktif vatandaşlık, bence bizim gibi olması gerekiyor. Herkesin STK’larda, kendi ihtiyaçlarının dışında, başkalarının ihtiyaçlarını ön planda tutması, işte biz çocuklarımız evdeyken gidip dernekte çalışıyoruz mesela. O bir aktif vatandaşlık. Umut Evleri’nde hastaların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak benim için aktif vatandaşlık.” (K5.3)

Projenin aktif vatandaşlığa da katkı sağladığı düşünülüyor. Umut Evi’nden faydalanan kadınlara kamu ve yerel yönetimle ilişkiler aracılığıyla destek olunduğu ifade ediliyor.

“Şimdi şöyle dediğim gibi oraya geldiklerinde biz sadece barınma hizmeti sunmuyoruz. Onların onun dışında kendi hayatlarında onların tedavisini yavaşlatacak ya da onları hayattan uzaklaştıracak, uzaklaştıran sorunları, problemleri ya yerelle ya kamuyla ilgili ne olursa olsun her türlü konuda destek oluyoruz, yanlarında oluyoruz.” (K5.4)

Ayrıca düzenlenen eğitimler de projenin aktif vatandaşlığa katkısı olarak değerlendiriliyor. Eğitimlerin konuyla ilgili farkındalığı artırarak aktif vatandaşlığa katkı sunması ve STK’nın tanımlı bir misyona ve vizyona sahip olmasının da STK’nın duruşunu güçlendirdiği düşünülüyor.

“Eğitim oldu, çok güzel eğitimler olduğu için bence daha bilinçli oluyor herkes. Daha bilinçli şekilde çabılıyor STK’lar da. Daha önceki süreçte umut evlerinde çalışan arkadaşlarımız bize bilgi veriyordu, işte şu şöyle yapılır, STK’da şöyledir diye bilgi veriyordu. Ama şimdi ilk ağızdan, STK’nın nasıl olması gerektiğini, misyonu vizyonu bile kendimiz oluşturduğumuz için bu da hepsinin nasıl olması gerektiğini, hepsini biz öğrendik. Aktif vatandaşlığa katkısı bu oldu.” (K5.3)

► İşbirliği ve Diyalog

Proje yürütücüleri ve paydaşları nezdinde, SAĞKAL’ın Balçova Belediyesi ile yaptığı işbirliği yerel yönetim ve STK işbirliğinde başarılı bir örnek olarak görülüyor. Belediye temsilcisi SAĞKAL ile yapılan bu işbirliğinin STK’lar ile işbirliğine bakışını olumlu yönde değiştirdiğini söylüyor. Bunun yanında yerel yönetimlerin bürokrasi engeline takılmaması halinde işbirliklerinin daha kolay kurulacağı düşünülüyor. Ayrıca proje ile iş birliği yapılan STK’ların da kurumsal bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlandığı düşünülüyor. Proje, yerel yönetim ile işbirliği kuruluşun ve aslında sivil toplum kuruluşlarının tanınmasına ve yeni işbirlikleri geliştirilmesine etki ettiği düşünülüyor.

“Aslında bilmediğim bir yerdi geldiğim ama şimdi STK’lar ve yerelin, aslında yerel STK ve kamunun müthiş bir iş birliği içerisinde çalıştığı örnek projelerden birisi diyorum ben. Bunu başarabilen çok az sayıda STK vardır diye düşünüyorum. Belediyeler çok ciddi destek veriyorlar, çok önemsiyorlar. En azından ben kendi belediyem adına söyleyeyim, artı Büyükşehir Belediyesi bu projeyi gerçekten çok önemsiyorlar, çok değer veriyorlar ve ellerinden gelen bütün katkıyı gösteriyorlar. Aslında onların da yerelin de yapmak istediği, yaptığı bir şey aslında. Çünkü bu sosyal hizmet, insana hizmet. Belediyemizin çok önemseydiği çok değer verdiği projelerden birisi ve her türlü desteği de vermeye hazır aslında.” (K5.4)

“Bu bizimle ilgili değil de Türkiye’de yerel yönetimlerin daha güçlü yapıya gelmesi. Sonuçta bizimle olan çalışmaları da arttıracak ki bu yerel yönetimlerde çok bürokrasi engelleri var. Dolayısıyla Türkiye’de yerel yönetimlerin bürokrasisi ve merkeze bağımlılığı azaldığı ölçüde bizler de sivil toplum olarak yerel yönetimlerle daha rahat çalışmalar yapacağız. Biz bu konuda en şanslılarımız çünkü dediğim gibi merkezi yönetimle de ilişkilerimiz iyi olduğu için bir

şekilde konsensüs içinde İzmir’de bir farklı taşlarla oluşan bir yapıda bile işlerimizi yürüttük. Bu konuda da iyi bir örneğiz. (K5)

AB destekli proje, STK'lara güveni düşük yerel yönetim temsilcilerinin gözündeki STK algısının değişmesine aracı olmakta. Proje aracılığıyla kurulan uygulamadaki işbirliklerinin Yerel Yönetim-STK işbirliklerinin önündeki algısal bariyerlerin kalkmasında etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca kurumlar arası bilgi ve deneyim paylaşımı, aktarımı yapılmasını da sağlamakta.

“Hep sosyal hizmetlerde çalıştım ama biraz daha böyle ümitsizdim, biraz daha böyle bir dönemde SAĞKAL ile tanıştım. Aslında hiç görmediğim, tanımadığım insanların bile hayatına girebildiğine, dokunabildiğine ve onların da senin hayatına girebildiğini gördüm. Beni ciddi anlamda aslında güçlendiren, bana enerji veren bir yerde çalışıyorum ve ben aslında biraz da böyle kişisel gelişim de diyeyim ben SAĞKAL’da...” (K5.4)

“Biz zaten yerel yönetimlerle ve çeşitli kamu kurumlarıyla, farklı STK’larla da çalışan bir yapıdayız. Biz yalnızca kendimiz bir know-how gelişiminde bulunmadık, kanımca onlara da bir know-how bu vesile ile sağlamış olduk. Bunları onlardan aldığımız 'feedbacklerle' de görüyoruz. Bu yalnızca benim kanaatim değil, bu konuda gelen yorumlar var. Aynı zamanda onların da hem proje yapabilirliğine hem proje yapma arzusuna hem de biraz daha kurumsal bakış açıları geliştirmelerine her şeyden önce bir katkı sağladık. Aynı zamanda da misyonumuzla ilgili konularda da bir farkındalık sağladık diye düşünüyorum.” (K5)

Projede sivil toplum kuruluşları ile işbirliği kurulmasının sebebi sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasitelerini geliştirmesi için onları motive etmek, sivil toplum kuruluşlarından kendi çalışmalarını ilgili geri bildirim almak, proje faaliyetlerinin duyurulması, etkinliklerin düzenlenmesi konularında kolaylaştırıcı olunması olarak görülüyor. Bu proje ile birlikte bu yöndeki projelere daha çok ihtiyaç duyulduğunu gördükleri ifade ediliyor.

“Şimdi bizim zaten projemizin biz hiçbir iştirakçi almadan devam edebildik söz konusu bizim odağımız kurumsallaşma olduğu için bizim bu iştirakçileri almamızın temeli yolculuğumuza bizim yanımızda olan ve kurumsal kapasitesi daha düşük olan STK’ları motive etmekte. Kendi stratejik planımızı hazırlarken kendimize boy aynası tutarken bizi yakından tanıyan ve bizimle iş birliği yapan kurumlardan geri bildirim almamız gerekiyordu. Bunlar bizim aslında bize geri bildirim veren ve bize ayna görüntüsü, ayna tutmamızı sağlayacak olan kurumlardır. Bu şekilde değerlendirip iştirakçi olarak aldık. Temeli buydu ikinci olarak da söz konusu proje faaliyetlerinin duyurulması, etkinliklerin düzenlenmesi konusunda kolaylaştırıcı olmaları üzerineydi ama bu 'secondar' tarafıydı. SAĞKAL kurumsallaşma projesinde tek başına bir iştirakçi kurum olmadan çok rahat yapabiliirdi hibe desteklerinde de bir zorunluluğumuz yoktu iştirakçi olarak ama biz burada ortak akıllı ve geri bildirim alabileceğimiz şekilde iştirakçileri konumlandırdık.” (K5)

“Bundan sonraki projelerde projelerin maliyetleri adına STK’larla daha çok etkileşim sağlayabilecek ana yapıda etkinlikler planlayabiliriz. Bu kapasite geliştirme projemiz olduğu için bunda biraz daha bireyseldik. Ona rağmen bile çok şey paylaştık ama bu yöndeki projelere de ihtiyaç olduğunu gördük açıkçası.” (K5)

Proje kapsamında kurulan bir diğerk diyalog ise üniversiteler, hastaneler gibi sağlık alanında çalışmalar yapan kurumlarla olmuş. Bu kurumlardan temsilciler ile kurulan diyaloglar sonucunda çeşitli eğitimler düzenlendiği belirtiliyor. Bu tür diyalogların ve eğitimlerin sağlıkta doğru iletişimi güçlendirirken SAĞKAL'ın ve sivil toplumun gelişmesine ve tanınırlığına olumlu etki ettiği belirtiliyor.

“Bir üçüncüsü de özellikle bu üniversitelerin, Sağlık Müdürlüğünün eğitim bölümleri, hemşireliğin eğitim bölümlerinden bir de iletişim için insanlar geldi ve onlar da ya dediler biz bu iletişimin tabi ki önemli olduğunu biliyoruz. İki günlük tam bir eğitimde, eğitici eğitiminde buradan çıktuktan sonra ya ben bunu gidip bakanlığa anlatacağım ama bu dille anlatamadığım için beni anlamayacaklar ve ben orada hani bildiğini bilen ama bildiğini anlatamayan biri olacağım, keşke o adamları da şuraya çağırırsam şurada dinleselerdi. Boyumuzu aşmak değil ama normal düzeyin üzerinde ve geleceğe bir vizyon açtık diye düşünüyorum.” (K5.1)

SAĞKAL örneğini genel olarak ele almak gerekirse, AB proje desteğinin belirgin bir şekilde STK'nın kurumsal kapasitesini geliştirdiğini gözlemlemekteyiz. Ayrıca yerel yönetimler, üniversiteler gibi kurumlarla işbirliklerini geliştirmekte ayrıca kurumlar arası güvensizliği azalttığı görülmektedir. SAĞKAL, AB desteklerinin STK'ların kurumsal, idari ve insan kaynağı kapasitesini geliştirdiğine ilişkin iyi örneklerden biri olarak gösterilebilir. Ayrıca paydaşların projeden memnuniyeti ile yerel yönetim-STK işbirliklerinin mümkünlüğüne örnek olabilir.

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

AB Başkanlığı tarafından düzenlenen bilgilendirme eğitimine katılan SAĞKAL temsilcileri bu etkinliğin kendileri için çok kolaylaştırıcı olduğunu belirtiyor. Ekibin daha önce proje yönetimi tecrübesi olması başvuruyu kolaylaştıran faktörlerden. Ayrıca ekip başvuru rehberini de kolay, anlaşılır ve yönlendirici olarak nitelendiriyor. Başvuru dokümanı da kolay bulunmuş.

“AB Başkanlığının yerelde yaptığı tanıtım bilgilendirme eğitimi burada mesela çok büyük kolaylaştırıcı oldu, bunu özellikle belirtiyim. Onun arkasından yerel STK hibe programı yayınlandıktan sonra rehberin hızlı bir şekilde Türkçeye çevrilmesi, bilgilendirme toplantılarının yaygın bir biçimde yapılması yerelde bu da bizim kendimizi, düşünceyi olgunlaştırmak noktasında bizle beraber yol aldı. Çünkü biz hibe programı çıktı hemen bir öz değerlendirmemizi yaptık çerçeveyi oluşturduk. O bilgilendirme toplantılarında da artık resim, tablo yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştı. Onu gerçekleştirdik. Projenin hazırlanmasında tabi bizim proje yönetimi tecrübemiz olduğu için çok hani metodolojiyi yapmak, mantıksal yapıyı kurmak çok sıkıntı olmadı. Başvuru rehberi kolaydı, yerel STK üzerinden söylüyorum, anlaşılırdı. İçerisindeki faaliyet örnekleri çok yönlendiriciydi. O anlamda çok zor bir başvuru formu başvuru dokümanı değildi. Bizim yolculuğumuzda çok böyle sağlam temelli geldiği için o da öyle çok sıkıntılı olmadı.” (K5)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Yapılan görüşmelerde Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının AB fonları için yeterli çalışmaları yapmadığı düşünülüyor. Çoğu dernek ve vakfın AB fonuna başvurmaya ve yasal prosedürleri yerine getirmeye motivasyonlarının olmadığı söyleniyor. Ayrıca STK işlerinin bir ya da birkaç kişi üzerinden yürüyen kuruluşlar için AB fonu süreçleri zor görülüyor. SAĞKAL proje yürütücüleri bu sorunu daha çok bu sorunu kurumsal yapıya sahip olmayan sivil toplum kuruluşlarının yaşadığı görüşündeler Öte yandan AB fonları sivil toplum kuruluşlarını maddi olarak ciddi anlamda finansal kapasitelerini artıracacağı söyleniyor.

“Türkiye’deki bu algının çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yani bir herkes kendi yağıyla kavrulmaya çalışıyor, bir yandan imkansızlıktan bahsediyor ama öbür yanda da o imkanları o kaynakları sunabilecek kurum kuruluşlar, ki Avrupa Birliği bunun en başında geliyor. O yola gitmiyor. Proje işinin bir disiplini var. Başvuru formundan başlayıp yapılandırılmış görüşmelere kadar bu bize zor geliyor herhalde. Çünkü o yola girdiğiniz zaman bireyselliğinizi aşmanız lazım. Özellikle kişi derneği diyebileceğim dernekler bu sınırları kırmak zorunda kalacaklar.” (K5.2)

“Bu projenin yan çıktısı olan bizden edindiği bilgilerden dolayı ve onları lanse edip tanıtım nedeniyle aldı çünkü geniş bir çevreye o da yayılabildi. Söyledikleri şeyler ya Avrupa Birliği projeleri hani neredeyse fantezi gibi çünkü derneklerin birçoğu bundan ürüyor, yapamıyor. Hani bu para verilir diyor ama kimsenin bunu aldığı yok ama ya bu alınabildiği gibi bak. Hepimizin yararına siz kullanıyorsunuz. Hâlbuki bir grup alır ve kaybolur gider. Proje biter biz ondan sonra bunu öğreniriz hâlbuki biz bu projenin her adımında varız ve biz sizler sayesinde bir olmayı öğrendik” (K5.1)

Ağlar, platformlar, inisiyatifler gibi sivil toplumun enformel unsurları önemli bir ihtiyaç olarak görülüyor. Bunların sivil toplum kuruluşlarına ortak sorunlarına ortak çözüm bulmak, iletişim ve işbirliğine katkı sağlamak gibi konularda destek olduğu düşünülüyor. İnisiyatifler, ağlar, platformlar sivil toplumun bir parçası olarak görülüyor ve AB desteklerinden yararlanması gerektiği düşünülüyor. AB hibesi almış STK’nın temsilcileri gelecekte ağ oluşturmak için AB desteklerine başvurmayı planlıyor. Bu yönüyle AB proje desteklerinin diğer STK’lar arası ilişkileri geliştirmeye yönelik adımlara teşvik fonksiyonu bulunduğu söylenebilir.

“Biz yakın zamanda İzmir’de Korona Günlerinde İyilik Var Platformundaydık. Aynı zamanda Geleceği Paylaş Sivil İnisiyatifi de İzmir’den doğan bir inisiyatifti. Ağlar ve platformlara dönük olarak biz iyi örnek olarak yakın çevremizde onları görüyoruz ve biz bilgileniyoruz güncelden nasıl o ağın içerisinde onların günlerinde bir dayanışma ortamı yaratmıştık. Ben işbirliği ağları yönetilmesinde ve önemli bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Çünkü kooperatifler gibi nasıl her işini iyi yapan çiftçiler var ama ortak traktör için herkesin traktör almasına gerek yok. Ortak bir traktör paylaşılabilir bir kooperatifçilik yaklaşımı var. Bu iş birliği ağlarda aslında sivil toplum için bir kooperatifin bir yaklaşımın şeyi, modeli gibi. Çünkü ortak sorunlara ortak çözüm bulmak, iletişim iş birliğini orada kurmak, kuvvetlendirmek, lobi çalışmalarına çok daha hızlı hareket edebilmek, o taraflarıyla kıymetli. Bizim bir yolculuğumuz var ve hala devam ediyor. Doğruyu söyleyen kurumların, doğru şeye inanan kurumların bazı noktalarda liderlik etmesi gerektiğini ve toplumu kurtarması gerektiğini düşünüyorum ve o yüzden iş birliği ağları önemli” (K5)

“Sonuçta sivil inisiyatifler de ağlarda sivil toplumu yansıyan bir yüzü. Nasıl STK, vakıf diyoruz. Sivil inisiyatif, ağlar da aynı şekilde böyle bir yapı. Orada belki de iyi bir nasıl yönetildiği, nasıl yapılandığı, kimin olduğu ve hani o alanda nasıl yönetime dönük olarak kuruluşlar ne kadar net olursa desteğin de çünkü bir sivil inisiyatifin ağı, finansal kapasitesi olamaz. Kurumsal kapasitesinin de ancak nasıl yönetildiğinin doğru tanımlanmasıyla anlamlı olabilir. Bence oradaki ayrımı daha net tanımlanarak o destekten bence yararlanılması gerektiğini düşünüyorum.” (K5)

Ayrıca projenin AB uyum sürecine katkı sağladığı düşünülüyor. Bu uyum sürecinde Türkiye’deki sivil toplumun geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu, SAĞKAL’ın bu noktada üzerine düşeni yaptığı söyleniyor.

“Şu anda biz bir uyum sürecindeyiz. Uyum sürecinin en önemli noktasından biri de hani Avrupa’daki standartlarla bizim yönetsel standartlarımızın zaten uyuşması. Özellikle sivil toplum ayağında bir sivil toplumu geliştirme sürecine ihtiyaç var. Avrupa çünkü sivil toplum açısından son derece -özellikle bazı ülkelerin- gelişmiş durumda. Biz de onlara bu uyumu sağlama konusunda kendi üzerimize düşeni yerine getirdik diye düşünüyorum.” (K5.1)

Kamu-STK İşbirliği Projesi / T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü

Projenin temel amacı; merkezi ve yerel düzeyde sivil toplum ile iletişim ve işbirliğine yönelik olarak kilit rol oynayan kamu kurumlarının kapasitelerini güçlendirmek olmuştur. Projeyi Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü yürütmüştür. Proje kapsamında, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından kamu ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içerisinde çalışmalarının teşvik edilmesi, bu konuda farkındalık oluşturulması ve kamuoyun bilinçlendirilmesi amacıyla faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu faaliyetlerde kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri bir araya getirilerek iletişim ve işbirliği ortamı yaratılmıştır.

Araştırma kapsamında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü temsilcileri ve illerin AB Başkanlığı temsilcileri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

► Proje Etkisi

Projenin kamu STK işbirliği için kamuyu güçlendirmeyi, kapasitesini geliştirmeyi ve kamunun kapasitesiyle sivil toplum havzasının geliştirmeyi amaçladığı ve projenin adının da buradan geldiğini belirtiyor.

“Sivil toplum alanında yaklaşık bir 10-15 yıldır Avrupa birliği ve diğer dış kaynaklı fonların varlığı söz konusu. Bu tabii genelde bazen doğrudan sivil toplum kuruluşlarına fon attırmak şeklinde oluyor, bazen de bizde olduğu gibi bir kamu kurumunu arttırarak, kamu kurumunun kapasitesini geliştirerek ve kamunun gözünden olayları değerlendirmek olarak anlaşılabilir. Bizimki de özellikle sivil topluma, sivil toplumla ilgili konularda çalışan kamu kurumlarının, kamu görevlerinin kapasitesiyle sivil toplum havzasını geliştirmek üzere idi. O açıdan da önemli bir proje.” (K6)

“STK’lar ile iş birliği için kamu sektörünün güçlendirilmesiydi proje adı da. İsminden de mütevellit burada önemli olan hem iş birliği ve iletişim kapasitemizi, geliştirmeyi kamu görevlerinin STK’lar ile olan. Hem de STK’ların kendi içerisindeki kapasiteyi arttırmak.” (K6)

Proje kapsamında çok fazla etkinliklerin olduğu belirtiliyor. Bunlar, 20 sivil toplum günü etkinliği, 15 farklı kamu eğitimi ve 6 çalışma ziyareti. Yine proje kapsamında eğitmen havuzunun oluşturulduğu, bu uzmanların buldukları illerde yerel kapasite geliştirme eğitimleri düzenledikleri ifade ediliyor. Etkinliklerde sivil toplum örgütleri ile kamu temsilcilerinin bir araya geldikleri, etki ve iletişimlerinin güçlendiğinin altı çiziliyor. Bunun yanında sadece kamu görevlilerine yönelik yapılan eğitimlerinde çok verimli ve başarılı olduğu söyleniyor.

“Çok fazla sayıda etkinlik oldu. 20 tane sivil toplum günü, 15 tane ayrı kamu eğitimi, 6 tane çalışma ziyareti. Eğitim uzmanı havuzu oluşturduk. Bu eğitim uzmanlarına yönelik bir eğitimcilerin eğitimli olduğu, sonra bu kişiler buldukları illerde yerel kapasite geliştirme eğitimleri düzenlediler. Pek çok etkinlik oldu bu tarz(...) Hepsi kendi içerisinde oldukça beğeni alan işlerdi. Sivil toplum günlerinde hem kamu görevlilerine hem de sivil toplum kuruluş temsilciler bir araya getirildi. O anlamda etkileşim ve iletişimi arttırmak anlamında önemliydi. Sadece kamu görevlilerine yönelik yaptığımız eğitimlerde de bunlar da çok büyüktü. Klasik bir hizmet eğitiminden ise daha hiperaktif, canlı ve eski konulara olduğu için daha başarılı geçti. ” (K6)

Proje yürütücüsü, projenin moral ve motivasyon yanında maddi ve manevi olarak da katkı sağladığını belirtiyor. Kamu görevlilerinin, insanların hayatlarına dokunmasına, onların fikirlerine danışmasına ve bunun için yapılacak çalışmalara katılmasına etki ettiği ifade ediliyor. Proje kapsamında 20 pilot ilin seçildiği fakat 81 ilden kamu ve STK temsilcilerinin davet edildiği belirtiliyor. Etki alanının bu kadar geniş olduğu ender projelerden biri olduğu ifade ediliyor.

“Hem bir moral anlamında bir katkı oluyor hem maddi bir katkı oluyor hem de manevi bir katkı oluyor. Bu manevi katkıyı da şöyle açabiliriz. Devlet, kişinin hayatına giriyor ve onun fikirlerini dinliyor, onun fikirlerini önemsiyor. Bunu 20 pilot il seçtik ama 81 ilden hem kamu ve STK temsilcisi çağırdık. Bu anlamda da bu kadar geniş bir yere hitap eden ender projelerden biriyiz.” (K6)

Proje paydaşları yapılan etkinliklerin her ilde aynı etkide olmadığı, illere göre değişen ihtiyaçlarla birlikte eksikliklerinde yaşandığını belirtiyor. Yine bu etkinliklerin duyurularının daha fazla yapılması yönünde tepkiler aldıklarının altı çiziliyor. Farklı paydaşlara ulaşılması gerektiği ve buna yönelik çalışmalar yapılması gerektiği söyleniyor. Bunun yanında ulaşılan tüm katılımcıların eğitimlerden içeriklere yönelik olumlu eleştiriler alındığı belirtiliyor.

“Birincisi şimdi her etkinliğin etkisi her ilde aynı olmuyor. Örnek vermek gerekirse İzmir’de yaptığınız bir etkinlikle Elazığ’daki etkinliğin hem olumlu hem olumsuz birbirinden farklı yönleri var. Onun dışında bu projenin, özellikle bu etkinliklerin belki daha fazla duyurulması gerektiğine dair tepkiler aldım her ilde. Olumlu taraflarına da baktığımızda hem 20-30 kişilik yapılan etkinliklerde 100-200 kişilik STK etkinliklerinde genelde kişisel bağlantılarım olan STK temsilcilerinin de memnun olduğunu söyleyebilirim. Çünkü uzmanlaşma iyiydi, eğitim konuları i iyiydi, süre iyiydi, yapılan eğitimlerin ve etkinliklerin yapıldığı yerler iyiydi. Genelde olumlu dönüşler alındı ama dediğim gibi biraz bu ulaşılamayan, programa katılmayan STK’lardan biz niye yokuz gibi geri dönüşler de oldu. (K6.1)

Proje ile birlikte zaten mevcut olan bilgilerin güncelleme fırsatı sağladığının ve farklı illerde farklı alanlarda çalışan kamu ve STK temsilcileri ile tanışma fırsatı sağladığının önemine vurgu yapıyor. Aynı ilde aynı alanda çalışan fakat birbirlerini tanımayan insanların bu etkinlikler ile birbirlerinden haberdar olmalarının önemini altı çiziliyor.

“Projenin bana katkılarını birkaç başlıkta belki toplayabilirim. Birincisi aslında katıldığım bütün eğitimlerin benzerlerini daha önce aldım doğal olarak bu alanda çalıştığımız için kendimizi bir güncelleme fırsatı oldu. Özellikle eğiticilerin eğitimi konusunda, iletişim konusunda işte sunum teknikleri vs. gibi konularda kendimizi güncelleme fırsatı oldu. Farklı illerde bu alanda çalışan kişilerle tanışma fırsatı oldu eğiticilerin eğitimi programında. Diğer illerde bu alanda çalışan kamu personelini tanımak, onların neler yaptığını veya yapmadığını görmek iyi oldu. Hangi ilde kimlerin nasıl çalıştığını görmek iyi oldu.” (K6.1)

“Bir etkinlik çok etkiliydi benim açımdan, İzmir’de STK’larla kamu personelini bir araya getirdiğim 20 kişilik eğitimler yapıldı iki kere. 10 STK temsilcisi, 10 da sivil toplumla birlikte çalışan kamu kurumları. Gençlik Spor İl Müdürlüğünden, Sivil Toplumla İlişkiler İl Müdürlüğünden, Aile ve Çalışma Bakanlığı İl Müdürlüğünden vs. Bu personel yaptığımız toplantıda hem kamu tarafı hem STK tarafı şunu dedi: Biz aslında birbirimizi hiç tanıyamıyorduk; aynı ildeyiz, aynı işi yapmaya çalışıyoruz fakat birbirimizi tanımıyoruz. Bu iyi bir tarafıydı projenin bunu ortaya çıkarmada küçük bir şey belki ama ilde en azından çalışan kişilerin birbirinden haberdar olmasına vesile olduysa bu projenin bir faydasıdır. Dolayısıyla biraz bu karşılıklı her iki tarafın da birbirini belki tanımalarına biraz faydası oldu diyebilirim.” (K6.1)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık karar alma süreçlerine katılım, toplumsal sorunların çözümüne katkı sunması, STK üyeliği olarak algılanıyor. Projenin ise aktif vatandaşlığa katkı sunma amacının olmadığı belirtiliyor.

“Kişilerin tabii ki karar alma süreçlerine katılmaları ile ilgili bir kavram bu.” (K6)

“Aktif vatandaşlık deyince bir sorun olduğunda bununla ilgili harekete geçmek geliyor. Bununla ilgili başka bir çözüm; başka bir tarafın yaratacağı, ortaya sunacağı çözümü beklemeden harekete geçmek geliyor. Bu bir STK’ya üye olmak olabilir, herhangi bir bireysel hareket olabilir. Şu an içinde bulunduğumuz koşullarda koronadan dolayı mağdur olmuş kişilere doğrudan temasa geçmek, onlara destek olmak olabilir. Deprem zamanında gidip orada gönüllü olmak olabilir.” (K6.1)

Projenin aktif vatandaşlığın artmasına katkı sağlayacak bir misyonunun olmadığı daha çok kamu personelinin kapasitesini artırmaya yönelik olduğu ifade edilirken, bundan başka projelerde aktif vatandaşlık konusuna özellikle vurgu yapmanın önemli olacağı belirtiliyor.

“Proje daha çok sivil toplumla birlikte çalışan kamu personelinin belki biraz kapasitesini artırmaya yönelik bir projeydi. Dolayısıyla bu projenin değil ama bundan sonra bunu tamamlayacak başka projelerin bu aktif vatandaşlık konusuna özellikle vurgu yapması önemli olabilir.” (K6.1)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Sivil toplum örgütlerinin fon olmadan ayakta kalamayacağı, sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için kaynak ihtiyaçları olduğu ifade ediliyor. AB fonları sivil toplumun devamlılığını sağlaması için çok önemli görülüyor.

“Ya sivil toplum kuruluşu dediğimiz kavram fon olmadan çok fazla sürede ayakta kalabilecek bir yapı değil. En azından ilk başta o itici motor gücünü kamudan alırsa daha doğrusu fonlarla alırsa ileride belki daha iyi olacaktır ama sıfırdan bir fon gerektiği için ve bu fonu Avrupa Birliği sağladığı için bu önemli bir adım oluyor.” (K6)

Sosyal Kooperatif Geliştirme / İhtiyaç Haritası

Proje Türkiye’deki sosyal kooperatiflerin idari ve mali sürdürülebilirliğini artırmak üzere kapasite geliştirmelerine katkıda bulunmayı amaçlıyor. Proje özellikle, Türkiye’deki sosyal kooperatiflerin sosyal etkilerini arttırmak amacıyla ihtiyaçlarını ve kapasite sorunlarını tespit etmeyi, kapasite geliştirme eğitimleri için ihtiyaca uygun bir eğitim içeriği tasarlamayı ve eğitimler ile mentörlük desteği aracılığıyla sosyal kooperatiflerin idari, mali, iletişim ve savunuculuk kapasitelerini artırmayı hedefliyor. Araştırma kapsamında proje yürütücüsü, işbirliği paydaşı ve faydalanıcılar ile derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden çıkan bulgular proje etkisi, fon süreçleri, sivil toplum ve AB fon algısı, aktif vatandaşlık, işbirliği ve diyalog başlıkları altında ele alındı.

► Kuruluş Kapasitesi

İhtiyaç Haritası’nın 2015 yılında kâr amacı gütmeyen bir kooperatif olarak kurulduğu ve 2016 yılında yasal kişiliğe kavuştuğu söyleniyor. Genel olarak insani yardım alanında faaliyet gösteren kuruluş kendini daha çok ihtiyaç sahibi ve destekçilerine ulaşan bir platform olarak tanımlıyor. Üç kişi ile başlayan İhtiyaç Harita’sının daha sonra zaman içerisinde büyümesi ve etki alanının gelişmesi ile ekibin büyümesi gerektiği ve şuan ekibin 7 kişi olduğu söyleniyor.

“Öncelikle kâr amacı gütmeyen bir kooperatif. 2015 yılında kuruldu, 2016 yılında yasal kişiliğe kavuştu. Genel olarak insani yardım üzerine evrilmiş durumda fakat daha çok platform üzerinde daha çok ihtiyaç sahibi ve destekçilerine ulaşılan bir platform olarak tanımlıyoruz biz.” (K7)

“Şu an için yapmak istediklerimiz için bir süre için yeterliydi aslında, biz bir platform üzerinde ilerlediğimiz için bunun temel öncelikle ilk başladığımız zamanda aslında üç kişiyle başladı İhtiyaç Haritası. Burada öncelikle bir IT’cinin olması gerekiyordu. Bir platform üzerinden ilerlediği için. Bir taraftan gelen ihtiyaç ve desteklerin doğrulanması için arka planda o operasyonel işlemi yürütülmesi gerekiyordu ve son olarak da aslında hem kurumlarla görüşme olsun hem saha faaliyetleri hem gönüllüler olsun, gönüllülerle iletişim olsun bunları sağlayacak birilerine ihtiyaç vardı fakat son zamanlarda farklı bir yere evrildik. Daha da genişletmemiz gerekiyordu hem saha faaliyetlerimizi hem arka plandaki bu harita alt yapımızdan tutun aslında yeni bir platforma ihtiyaç vardı yeni bir portal yapılması lazımdı İhtiyaç Haritası’na. Bunların hepsini birleştirince aslında farklı bir yere evrildik. Şu anda yedi kişilik bir ekibimiz var. Yedi kişilik ekip şu anda iyi ama tabi ki daha da ihtiyaç var.” (K7)

İhtiyaç Haritası’nın kurucularından birinin sanatçı Mert Fırat olmasının kuruluşun görünürlüğünü artırdığı ve bunun çok katkı sağladığı ifade ediliyor. Kuruluşun takipçileri ve faaliyetlerine katılanların çoğunun kadın olduğu belirtilirken Mert Fırat’ın takipçi profilinin bu durumda etkili olduğu düşünülüyor.

“Mert Fırat kurucularımızdan biri. Doğal olarak burada görünürlüğümüz biraz daha fazla diyebilirim. Hem gelen istekler doğrultusunda hem de sonuçta Mert bir oyuncu ve doğal olarak oradan daha fazla bir katkı sağlanıyor. Ciddi anlamda bir katkısı oluyor o konuda. ” (K7)

İhtiyaç Haritası’nın bir STK değil bir sosyal girişim olduğu ve şu an kuruluşun bir sosyal kooperatif olduğu ifade ediliyor. Toplumsal fayda götüğü ve bunun yanı sıra ticari fayda elde ettiği belirtiliyor. Sosyal kooperatif olan kuruluş kar ve gelir elde etmekte fakat bu ortaklara dağıtılamamakta Kooperatif herhangi bir üretimden ziyade hizmet sağlayan konumunda. İhtiyaç Haritası’nın kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak, destekçilerin desteklerini ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak gibi misyonunun olmadığı bu noktada aracılık yaptığı veya tarafları harekete geçirdiği belirtiliyor. Kuruluşun bağış alma izninin olduğu ve buradan ticari bir gelir elde ettiği belirtiliyor. Bunun finansal olarak son iki yıl içerisinde kuruluşu olgun bir seviyeye getirdiği söyleniyor.

“Temelde farklılıklarından bir tanesi aslında bir sosyal girişim olmamız İhtiyaç Haritası bir STK gibi algılanıyor ama bir STK değil bir dernek, vakıf değil. Bir sosyal girişim ve Türkiye’de bunun mevzuatı da ilk başta kooperatif olarak kurulduğu için şu an sosyal kooperatif. Öncelikli bu farkı var, sosyal kooperatifler toplumsal fayda güder. Bir kar ortada var, bir gelir ortada var. Fakat bu elde edilen kar ortaklara dağıtılmıyor. Böyle bir temel fark var. Bunun dışında tabi bir kooperatif olmamız bir üretim yapmamız anlamına da gelmiyor. bir temelde bir tarım üretimi yapılmıyor veya farklı bir üretim yapılmıyor. Burada daha çok hizmet sağlanıyor.” (K7)

“Biz burada kişilerin ihtiyaçlarını karşılamıyoruz veyahut destekçiye sizin destekleriniz kesinlikle karşılayacağız bir yere ulaştıracacağız da diyemiyoruz. Burada biz sadece aracılık yapıyoruz. Aracılık yaptığımız için ihtiyaç sahipleri bir tarafta destekçileri bir tarafta bunların karşılanması için hem bir topluluk yaratma hem onları bir kıskırtma dediğimiz harekete geçirme olayımız var.” (K7)

İhtiyaç Haritası, görünürlük ve destekçi sayısı bakımından avantajlı bir kapasiteye sahip. Bağış toplama izni de olan bir sosyal kooperatif olarak kendisini döndüren bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir.

► Proje Etkisi

Projenin 14 ilde gerçekleştirildiği ve bunun İhtiyaç Haritası'nın ve sosyal kooperatifçiliği farklı ve çok geniş kitlelere yayabilmek için yapıldığı söyleniyor. Yerel yönetimlere ve insanlara sosyal kooperatifçiliği anlatmak ve tartışmak için etkili olduğu söyleniyor.

“Şimdi biz bu çalışmayı 14 ilde gerçekleştiriyoruz zaten amacımız da çok farklı ve çok geniş kitlelere yayabilmek özellikle hem İhtiyaç Haritası'nı hem sosyal kooperatifçiliği. Yerel yönetimler bir taraftan bir taraftan da vatandaşlarla aslında bunu tartışmak ve onlara sosyal kooperatifçiliğin nasıl bir şey olduğunu anlatmaktı. Buradaki temel çıktı birincisi bu insanların sosyal kooperatifçiliği bilmesini değil en azından aşına olmasını isteriz ve biz İhtiyaç Haritası bir sosyal kooperatif örneği bunun dışında eğitim içeriğimizde aslında birçok farklı sosyal kooperatif örnekleri de var iyi uygulamalarına dair. Bunları da o insanlara anlatarak aslında onların güvenini de kazanmak. Bunun dışında sosyal kooperatifçiliği bilip buna yönelik aslında kurumunu iş modelini buna yönelik değiştirmesini bekleriz. Eğer sosyal kooperatif değilse sosyal kooperatif olabilirsin ya da bir şeyin kuruculuğunu yapacağı zaman bunu sosyal kooperatif olarak kurabilir.” (K7)

Projenin ilk olarak iki aşamalı olarak tasarlandığı ve temelinde sosyal kooperatifin mevzuatının yaratılması amaçlanmıştır. Türkiye’de sosyal kooperatifçiliğin bir mevzuatının olmaması, kooperatif mevzuatında geçmesinin önüne geçerek sosyal kooperatif mevzuatının yaratılması gerektiği söyleniyor. Bunun için farkındalık oluşturma ve kapasite geliştirme diye iki başlıkta ele alınıp projede buna yönelik faaliyetler yürütülmüştür. İkinci aşama da sosyal kooperatif mevzuatı için çalışmalar yapıp, özellikle sosyal kooperatifçiliğin geliştiği ülkelerdeki kooperatiflerle iletişim kurup, işbirliği geliştirerek, daha sonra kamu kurumlarıyla iletişime geçip bir mevzuat yaratmak olduğu söyleniyor. Proje kapsamında hedef grup sosyal kooperatif kurucuları, çalışanları, gönüllüleri ve bu alana ilgi duyanlar olarak ele alındığı belirtiliyor.

İlk tasarlandığı zaman aslında iki aşamalı olarak tasarlandı bu projenin çıktısı olarak. Temelinde aslında sosyal kooperatifin bir mevzuatının yaratılmasıydı. Çünkü Türkiye’de sosyal kooperatifçilik mevzuatı yok. Kooperatif mevzuatı var. Sosyal kooperatiflerde kooperatif mevzuatı altında kâr amacı gütmeyen kurumlar olarak geçiyorlar. Burada aslında bir sosyal kooperatif mevzuatının yaratılması gerekiyordu. O yüzden buna giriş yaparken direk mevzuat yaratalım diye giremeyiz. Önceliğinde aslında bir altyapıyı geliştirebilecek bir şeyler yapmamız lazım. Farkındalık bunlardan bir tanesiydi. Kapasite geliştirme bunlardan bir tanesiydi. Bunları ikiye ayırılım diye düşündük. Farkındalık, kapasite geliştirme, kurumlarla iletişim, kamu kurumunun bunun hakkında bir şeyler yapsın, beraber bir şeyler yapalım. Bu birinci aşamaydı. Aslında şu anda yönettiğimiz proje bunun bir çıktısıydı. Biz burada farkındalığı arttıracak ve kapasite geliştirecek çeşitli faaliyetler koyduk. Bunun ikinci aşaması olarak da mevzuata yönelik çalışmalar yapılacağını ön görüyorduk belki farklı bir proje ya da bu projenin devamı şeklinde. Hem Türkiye’deki aslında sosyal kooperatiflerin yurt dışındaki özellikle ithali özellikle İspanya gibi sosyal kooperatifçiliğin geliştiği ülkelerdeki kooperatiflerle iletişim kurmalarını, iş birliği geliştirmelerini ve bunun bir çıktısı olarak da kamu kurumuyla iletişime geçerek aslında bunun bir mevzuatının yaratılması planlanıyordu.” (K7)

“Özellikle proje kapsamında hedef grubumuz sosyal kooperatif kurucuları, çalışanları, gönüllüleri. Bunlar biz burada ikiye ayırdık: birisi buydu, sosyal kooperatifin çalışanları, kurucuları, gönüllüleri özelinde diğeri de bireysel dediğimiz bu alana ilgi duyan herhangi birileri. Bunlar akademisyen de olabilir, öğrenci de olabilir, bu alana herhangi bir şeyler yapmak isteyen vatandaş da olabilir diye iki ayrı hedef grubumuz var burada.” (K7)

Projenin temel hedefinin sosyal kooperatifleri ve bu alanda çalışanları bir araya getirmek ve bunlar arasındaki iletişimi artırıp, bilgi paylaşımını sağlamak olduğu belirtiliyor. Böylelikle neler yapılabileceğinin ortaya çıkması sağlandığı ifade ediliyor. Daha önce Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün yaptığı Sosyal Kooperatif Eğitimi Tanıtım Treni ve bu projenin birbirine çok katkı sağladığı ifade ediliyor.

“Temelde hedefimiz şuydu aslında: olabildiğince sosyal kooperatifleri bir araya getirmek ya da bu alanda çalışan insanları bir araya getirip onların aslında beraber konuşmasını ve bilgi paylaşımını sağlamaktı. Çünkü bu şekilde aslında ne yapılması gerektiğini öğrenecektik. Bu bizim projemiz kapsamında yapılan çalışmalardı. Biz proje başladığından bu yana tabii projemizde başlamadan önce Sosyal Kooperatif Eğitimi Tanıtım Treni yapılmıştı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü kapsamında. Bu iki çalışmanın beraber aslında birbirine bir etkisi oldu. Sosyal kooperatifçilik konuşulmazken çeşitli aslında yerlerde sosyal kooperatifçiliğe yönelik etkinliklere katıldık bir yandan. Sosyal kooperatifçilik konuşulmaya başladı. Biz davet edildik bizi aslında farklı kooperatifçiliğin çeşitli uluslararası kuruluşlardan da davet edenlerde oldu.”
(K7)

Proje kapsamında yapılan İhtiyaç Analiz Raporu ile Türkiye’de kaç sosyal kooperatifin olduğunu, bunların ihtiyaçları ve beklentilerinin neler olduğunu ortaya çıkmanın amaçlandığı belirtiliyor. Bu kapsamda bir saha çalışmasının yapıldığı ifade ediliyor. Buradan gelen veriler sonucunda eğitim içeriklerinin belirlendiği ve yerelde eğitimlere başladığı söyleniyor. 28 farklı eğitim programı ile 14 ilde eğitimler verildiği ve bu eğitimlerde hedeflenen 280 sosyal kooperatif kurucusu ile 280 bireysel gruptan katılımcıya ulaşmanın hedeflendiği belirtiliyor. Daha sonra online olarak planlanan bu eğitimlere hedeflenenden çok daha fazla katılımcının katıldığı ifade ediliyor.

“Proje kapsamında İhtiyaç Analizi Raporu ilk faaliyetlerimizden bir tanesiydi. Bunu yapmamızın amacı da şuydu; sosyal kooperatiflerin Türkiye’de kaç tane sosyal kooperatif olduğu ve bunların kaç sayıda olduğu, ne gibi ihtiyaçları ve beklentileri olduğu bilinmiyordu. Sayıları dahi net olarak bilinmiyordu. Bizde bu kapsamda aslında hem bir saha çalışması yapalım, belirleyebildiğimiz kadar sayılarını belirleyelim ve bu kişilerden aslında neye ihtiyaçları olduğunu öğrenelim diye yola çıkmıştık. Bu rapor bize şunları sağladı: bu kişilerin eğitime ihtiyacı var; kişilerin şu konularda eğitime ihtiyacı var, kişilerin şöyle beklentileri var ve önerileri var gibi aslında bize çeşitli geri bildirimde bulundu bu rapor. Buna yönelikte aslında hem eğitim içeriklerimizi geliştirdik hem de yerel eğitimlerimize başladık. 14 ilde her ilde iki farklı eğitim olmak üzere 28 farklı eğitim programı geliştirdik ve yerel eğitimlerimizi vermeye başladık. Burada toplamda projemiz kapsamında 560 katılımcıya ulaşmamız bekleniyor, hedeflemiştik. 280 sosyal kooperatif çalışanı kurucusu 280 sosyal kooperatif grubu; 280 de bireysel gruptan katılımcılara yönelik uygulayacaktık. Bunu online taşıdığımız zaman aslında çok farklı göstergelerle, sayılarla karşılaştık. Biz normalde onlineda belki bu kadar sayı yakalayamayız diye bir endişemiz vardı gerçekten. Çünkü çevrimiçine bu kadar süre boyunca böyle bir eğitim içeriğini tasarlamak ve o insanların buna katılmasını sağlamak zordu fakat çok çok yüksek sayılara ulaştık çünkü burada aslında şöyle bir durum vardı ki bu alana ilgi vardı. Gerçekten bu alanda çeşitli eğitimlere, çeşitli farkındalık çalışmalarına ihtiyaç var çünkü çok fazla soru var. Bunu görmüş olduk.” (K7)

Proje paydaşları proje ile birlikte kamuya karşı olan önyargıların kırılmasının ve kamu ile STK’ların bir araya gelmesinin önemini altını çiziyor. Kamu ve STK’lar arasındaki diyalogun, bilgi alışverişinin önemine vurgu yapılıyor ve projenin, kamunun sivil toplum ile çalışmada olumlu yönde değişiklik yarattığını belirtiyor.

“Kamuyla iştirakçi olmaya ya da beraberlik kısmında belli bir sivil toplum kuruluşlarının kamu kuruluşlarına karşı ön yargısı olduğunu da gördük biz gittiğimiz eğitimlerde. Kapısının açılacağını düşünmemiştik, hiç bu kadar fayda sağlayacağını düşünmemiştik. Bu ön yargılar kırılabilir. Aynı zamanda şey gibi bir etkisi de var bence ben bu kendi projemiz esnasında sivil toplum kuruluşlarıyla çok haşır neşir oldum. Biraz masanın öte tarafını görüyorsunuz. Biraz dinamizm de sağlıyor çünkü dışarıya çok gerçekten hızlı ilerliyor. Artık günümüzdeki o bilgi akışı çok hızlı. Dışarıda başka şeyler oluyor. Bazen kamunun kaçırdığı noktalar varsa işte o yöntemleri benimseme ve tanışma şansınız oluyor.” (K7.1)

“Kuruma ilk girdiğim yıllarda açık söylemek gerekirse sivil toplum dünyasına yakın bir kişi değildim ben. Biraz daha masanın bu tarafındaydık ama sosyal kooperatiflerle birlikte zaten bütün çalışma alanım sivil toplum kuruluşları oldu. Bana böyle çok sıcak gelen bir alan ve hani benim için ben hep pozitif taraflarını aldım. Çok da iyi adımlar olduğunu düşünüyorum.” (K7.1)

Proje faydalanıcısı projenin kendisinde umut yarattığını, yereldeki küçük hareketlerin ya da bireylerin bir araya gelmesi ve İhtiyaç Haritası ekibinin iletişimdeki etkisiyle birbirlerini anlamalarının çok önemli olduğu belirtiyor. Bu bir araya gelme ve diyalog içinde olma halinin kendisini projeye çektiğini ifade ediyor.

“Öncelikle yeni bir alan ve bu yeni alandaki iyi uygulamalar ve var olan uygulamaları görmek bende umut yarattı. İhtiyaç haritasında sosyal kooperatif, yaptığı çalışmaları takip ediyorum ve bununla beraber bunlarla ilgili çalışmalar yapan özellikle sosyal girişimcilik alanındaki çalışmaları da yakından takip ediyordum işte hem gönüllü olarak destek olduğum süreçler vardı. Ben bir şeylerin değişim ve dönüşümünde yeni sistemlerin gerektiğini düşünen biriyim. Bu sistem içime yattı ve dedim ki bu süreç yerelde küçük hareketlerle ya da işte birey, grupların bir araya gelerek değiştireceği şeyler var ve bu, bunun için bir araç olabilir dedim. Akabinde de ekiple sinerjimiz güzeldi bu ihtiyaç haritası ekibinin iletişimdeki süreçte de kopmadan birbirimizi anlayarak devam ettiğimiz süreçlerdi. O nedenle bu iki durum özellikle proje içinde olmamı etkiledi.” (K7.2)

Yine faydalanıcılarla yapılan görüşmelerde sosyal kooperatifçiliğin sadece belirli sektörlerde değil sınırlarının daha geniş olduğunu farkına varıldığı belirtiliyor. Sosyal kooperatifçilik ile sosyal faydanın yan yana gelebileceği ve bunun örneklerinin görüldüğü ifade ediliyor.

“Şimdi kooperatifçilik dediğimizde bizde bir işte inşaat sektörü ya da tarım üzerine giden bir şey oluyor ama bu eğitimden sonra bu işin sınırlarının daha geniş olduğunu fark ettim ve neden olmasın ki kısmında biraz daha kafa yormaya başladık açıkçası bizim o sabit gördüğümüz inşaat ve tarım dışı şeyler de yapılabilir. He bunu yaparken de artık sosyal fayda üzerinde yoğunlaşmalısın. He bunu yaparken de yine maddi tarafı var bu işin maddi derken sürdürülebilirliği var ama sen bunu yaparken de sosyal faydayı yan yana da çok rahat getirebilirsin. Örneklerini görmüş oldum açıkçası o yüzden benim biraz daha böyle ufku mu açtı.” (K7.2)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlığı görüşülen kişiler karar alma mekanizmalarına dâhil olma, toplumsal konularda sorumluluk almak, haklarının bilincinde olmak ve bu hakları kullanabilmek olarak tanımlıyor.

“Katılımcı demokrasinin temellerinden biri bu eğer bir karar alma süreci varsa bu kamudan tutunda sivil toplum kuruluşlarına herhangi bir çalışmanın dâhil olabileceği bir konu varsa burada vatandaşların o karar alma süreçlerine dâhil olması gerekir bu temelde tipik bir kooperatifte nasıl çalışan ortaklığı söz konusuysa ve çalışanlarının karar alma süreçlerine dâhil olması demekse aynı şekilde devlet nezdinde meclisten çıkan kararlara onlardan tutunda işte

yerel yönetimlerin aldığı kararlara kadarda aslında buraya kadar genişletebiliriz konuyu orada da vatandaşların buraya aktif katılımı söz konusu özellikle söylediğiniz şeyde. Burada temelde insanların bu karar alma mekanizmalarına dâhil olmaları aktif olarak kendi görüşlerini paylaşabilmesi ve orayı değiştirebilmesi demek benim için.” (K7)

“Sorumluluğu biraz paylaşmak, elini taşın altına koymak diye böyle kısaca özetleyebilirim aktif vatandaşlık dediğim yani biri yapsın deyip köşeye çekilmek ya da sadece eleştirme cesaretinde bulunmak değil de biraz sorumluluğu almak. Herkesin de kendince yapabileceği bir şey var toplumsal olarak. Baktığımızda çok farklı meslek gruplarından insanların çok farklı alanlarda olduğunu görüyoruz artık. İşte onun bence yaygınlaşması gerekiyor. Aktif vatandaş olabilmek için de insanların öncelikli olarak haklarını da bilmesi gerekiyor. Haklarını bildikten sonra da biraz böyle o toplumsal, sosyal hayatta biraz daha aktif olmak gerekiyor. Bence onu ifade ediyor.” (K7.1)

“Sorumluluk almak yaşadığımız gezegenin sadece bulunduğumuz bölgenin değil yaşadığımız gezegenin sorumluluğunu almak. Bugün o attığımız küçük bir adımın sonrasında nelere ulaşacağını bilmiyoruz. İyi şeyler yaparsak iyi yerlere gider ama ben bunun tamamen sorumluluk almak küçük ya da büyük ama sorumluluk almaktan geçtiğine inanıyorum” (K7.2)

“En kısa tabiriyle herhalde mevcut haklarını kullanabilen vatandaş, geliyor.” (K7.3)

Ayrıca aktif yurttaşlık örgütlenme olarak da tanımlanıyor ve projenin bu kapsamda aktif vatandaşlığa katkısının olduğu düşünülüyor.

“Her vatandaşın örgütlenme hakkı var kendisi ve aynı düşünceye sahip olduğu kişilerle dediğim gibi bu sosyal bir sorun da olabilir başka bir şeyde olabilir işte dernek, vakıf, kooperatif neyse o yüzden buna bile bir yönden katkı sağladığını düşünüyorum. Aynı amaç uğurunda aynı sosyal sorunu çözümlenmeye yönelik kişilerin bir araya gelip çalışabilmesine yönelik bir eğitim aslında.” (K7.1)

► İşbirliği ve Diyalog

Proje kapsamında kamu kurumları, STK’lar, üniversiteler ve sosyal kooperatifler ile işbirliği yapıldığı, yerel yönetimler ile diyaloglarının çok güçlü olduğunu, protokoller imzalandığı ifade ediliyor. Yerel yönetimlerle kurulan bu iletişimin yerel yönetimlerin kuruluşu ve faaliyetlerini tanımaya olanak sağladığı düşünülüyor.

“14 ilde uygulayacağımız için bu projeyi yerel yönetimlerle çok ciddi bir iletişim kurduk. Bizim protokollerimiz vardı bu yerel eğitimleri uygulamak için yerel yönetimlerle protokol imzalıyoruz ve kapsamda 15 protokol olabilir 14 ya da 15 tane protokol imzaladık karşılıklı olarak. Burada o yerel yönetimlerin bizden haberi oldu. Gidip o insanlara ihtiyaç haritasının ne olduğu ve neler yaptığımızı anlattığımız zaman beraber aslında çalışmalara gidebiliyorduk. Onlarla beraber çok birbirine besleyebilecek çok farklı yapılar kurmaya çalıştık orada. Orada temelde yapmaya çalıştığımız konu aslında sadece kooperatiflerin değil bu alanı kapsayıcılığını sağlayacaksa eğer çeşitli STK’larında bu ekosistemin içerisine girmesi gerektiğini düşündük. Burada böyle bir özet olarak eğer bir kategori şekline getireceksek yani burada kamu kurumları, STK’lar, üniversiteler ve sosyal kooperatifler şeklinde özetleyebiliriz. Böyle bir yapı kurmaya çalıştık. Tabi bunların dışında aslında vatandaşlar tabi bireysel dediğimiz vatandaşlar her zaman bu yapıların içindeydi. Zaten programın hedeflerinden biriydiler.” (K7)

Geçmişte projenin eğitimci eğitimlerine katılan ve proje içinde eğitim vermeye devam eden gönüllü AB'nin sosyal kooperatifçiliği desteğinin projenin kamu, özel sektör ve STK iş birliği bağlamında iyi örnek yarattığı ve bu işbirliği sayesinde etki gücünün arttığını ifade ediyor.

"Bu benim özellikle üstlendiğim tarafta şimdi kamu kurumları ile iş birliği vardı. Kamu kurumlarının da ilgisini çeken bir süreç oldu. Edirne Belediyesi'nin bu konuda iş birliği yapıp onlarla birlikte yürütmemiz akabinde Sanayi ve Ticaret Odaları derken açıkçası kamu ve özel sektörü ve sivil toplumu birleştiren bir şey oldu bu çalışma oldu. O yüzden de iş birliği kapsamında güzel etkiler, güzel yorumlar geldi. Bir de yeni olması ve öğrenilmeye çalışması anlamında da öncü olmak sonuçta bu da Avrupa Birliği tarafından alınan ilk fon. (K7.2)

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

İhtiyaç Haritası temsilcisi kurumda daha önce AB projesi tecrübesi olan kişilerin olduğunu ancak kurum olarak aldıkları ilk AB hibesi olmasından dolayı tecrübe eksiklikleri olduğunu belirtiyor. Bu proje ile birlikte hem bireysel olarak hem kurum olarak tecrübe kazandıkları ifade ediliyor.

"İhtiyaç haritası olarak daha önce hiç AB projesi, hibesi yönetmemiştik. Burada tabii yönetme aşamasında biraz zorlandık da diyebilirim. Çünkü bazı şeyleri öğrenme ve tecrübe etme biraz daha zordu. Bireysel anlamda tecrübe vardı fakat bireysel anlamda tecrübesi olmayanlarda tecrübe edildi. Bir AB projesi nasıl yürütülür, bir raporlama nasıl yapılır, dosyalar nasıl düzenlenmelidir, faaliyetler nasıl uygulanmalıdır diye. Hem bu hibenin yönetilmesi hem de bizzat projenin yönetilmesi bambaşka bir olaydı." (K7)

Başvuru sürecinde başvuru formu doldururken yaşanan zorluklar ifade ediliyor ancak bu zorlukların sosyal kooperatifçiliğin yeni bir alan olmasından kaynaklandığının da altı çiziliyor.

"Başvuru formunu doldururken şu zamana kadar sorulan tipik sorular var. Dolduramadığımız altını doldurmadığımız tipik sorular elbet oluyordu çünkü sosyal kooperatifçilik alanı çok yeni bir alan ve bu alanda çok az çalışma mevcut. Doğal olarak oraya yazabileceğiniz sayısal anlamda yazabileceğiniz çok az şey. Yurtdışından örnek vermeniz gerekiyor. Başka türlü Türkiye'de verebileceğiniz örnekler çok kısıtlı. Doğal olarak bu da sözelden ibaret. Şöyle bir durum var ama bunu kanıtlamak istediğimiz zaman "-kanıtla böyle bir durumun olduğunu -yok." Bu çok zor bir durumu çünkü böyle bir çalışma yok." (K7)

"Gerçekten bir AB Projesi yönetmek çok zor. Biz özellikle bizim yapılar gibi yapılar için biraz daha zor diye düşünüyorum. Çünkü AB projesi yönetmek aslında geleneksel yöntemlerle ilerlerseniz çok kolay. Ne yaparsınız bir tane muhasebeci alırsınız, bir tane proje koordinatörü, bir tane proje asistanı vs. diye buna yönelik çalışmalar, bütçeler koyarsınız ve ilerletirsiniz ama bizim düşüncemiz bu değil açıkçası. Bizim tabii ki konumuzda doğal olarak ilişki bir şey fakat konumuzun dışında bizim gibi yapılarında bu tarz işleri yapması biraz daha zorlaşıyor. Çünkü bizim düşüncemiz, yapmak istediğimiz şeyler o yenilikçi yaklaşımla uyumlu olmadığı bazı durumlar oluyor. Bunun dışında tabii bir taraftan sürekli bazı şeylerin takip ediliyor olması, projelerin bu kadar zor hale geliyor olması bizi de yoran konulardan bir tanesi. Her şeyin kayıt alınması bunların sadece dijitalde ilerlemiyor olması bizi tabii yoruyor. Ve sadece tek bir kurumun olmaması. (K7)

İhtiyaç Haritası örneği AB desteklerinden faydalanan bir sosyal kooperatif olması bakımından örnek teşkil etmekte.

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Projenin AB desteği ile yürütüldüğünü her fırsatta göstermeye çalıştıklarını ifade eden temsilciler kurum olarak AB'nin katkısının görünürlüğüne destek olduklarını düşünüyor. Aynı zamanda AB destekli proje olmasının kendi görünürlüklerine de katkı sağladığını düşünüyor. Dolayısıyla her iki kurumun da görünürlüğüne katkı sağlayan bir süreç olduğunu söyleyebiliriz.

“Aslında AB projelerini katkısını göstermeye çalıştık burada çok çok vurguladık. Her online eğitimimizin ilk giriş cümlesi şu şekilde başladı: Bu bir AB Projesidir, AB tarafından fonlanan bir projedir ve şu şekilde desteklenmektedir diye birçok yerde aslında bunun görünürlüğünü sağlamaya çalıştık. Bahsettiğimiz sayılar burada hatta şeyi de söyleyebilirim yaklaşık 100 bin bizim bülten aracılığıyla maillerimizi gönderdiğimiz ve bunlarla iletişim geçtiğimiz bakın şöyle bir eğitim var, şöyle bir program var dediğimiz bu programı yapıyoruz katılın dediğimiz bültenler gönderdik. Ve yaklaşık 100 bin kişiye gönderdik bu süreçte. Bu da aslında proje kapsamında çok ciddi bir rakam. Bu sadece bültenle gönderdiğimiz. Bunun yanı sıra sosyal medya araçlarından, iletişim kurduğumuz bu yerel yönetimler aracılığıyla o insanların ulaştıklarını düşününce çok ciddi kitlelere ulaştık ve bu ulaştığımız kitlelerin hepsine de bunun bir AB projesi olduğu ve AB tarafından fonlanarak ilerlediğimiz ve proje paydaşlarının bunlar bunlar olduğu aslında bir program şeklinde lanse ettiğimiz için hem AB'nin katkısı çok fazla göründü hem de AB'nin yapmış olduğu bu katkıdan dolayı biz kendimizi gösterebilmiş olduk.” (K7)

AB fonlarının sivil toplum kuruluşları için önemli bir kaynak olduğu, birçok etkinliğin, projenin AB fonları sayesinde hayata geçirilebildiği söyleniyor.

“Kendi kamu kaynaklarını kullanırken bu kadar titiz olmayabiliyoruz. AB'nin o disiplinli oluşu, sivil topluma öncelik veriyor oluşu bence önemli. Kendi tecrübelerimden bir kamu kuruluşu daha güçlü görünebiliyor ama bakıyorsunuz... Biz 3 senedir beklerken sivil toplum kuruluşları bu arada bir sürü programdan faydalanabildiler. Ben ciddi bir can suyu olduğunu düşünüyorum AB projelerinin sivil toplum kuruluşları için çünkü günün sonunda kaynak olmadığı sürece bir şey yapılabilmesi mümkün değil. Bütün eğitimler bütün etkinlikler bu projeler vesilesiyle gerçekleştirilebiliyor ve birçok insana ulaşıyor. Özellikle kadın gruplarının mesela yaptığı çok ciddi çalışmalar var. Biraz böyle projelerden faydalanabilen örgütlenmeler güzel işler yapıyor. O yüzden hem kalkınma ajansları hem de AB projeleri bu anlamda önemli.” (K7.1)

AB fonlarının sivil toplum için önemli bir gelir kaynağı olduğu hatta bazı kuruluşlar için tek gelir kaynağı olduğu söyleniyor. Ayrıca iş birliği kurma, iletişim ağı gelişmesine de katkı sağladığı düşünülüyor.

“Finansal zaten apayrı bir durumda tamamen belki çünkü sadece burada gelirin %95'i %100'üne yakını sadece buradan sağlayanlarda var. Ama diğer taraftan yaptıkları aslında faaliyetlerle aktivitelerle hem kendilerine çok ciddi katkıları oluyor hem de farklı aslında kurumlarla, STK'larla kapasite geliştirme anlamında, iş birliği kurma, network kurma anlamında katkı sağlıyor tabii.” (K7)

Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Projesi / Vehbi Koç Vakfı (VKV)

Proje, sivil toplum kuruluşlarının ve aktif vatandaşların kapasitelerini ve kamu kurumlarıyla diyaloglarını güçlendirmeye imkân verecek bir sosyal girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlıyor. Proje kapsamında proje yürütücüleri, uygulayıcıları, işbirliği paydaşları ve faydalanıcılardan oluşan 5 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden çıkan bulgular proje etkisi, fon süreçleri, sivil toplum ve AB fon algısı, aktif vatandaşlık, işbirliği ve diyalog başlıkları altında ele alındı.

► Kuruluş Kapasitesi

Vakfın Türkiye'nin ilk özel vakfı olduğu ve finansal olarak sürdürülebilirliğinin çok iyi oturtulmuş bir vakıf olduğu belirtiliyor. Vakıf, holdingin büyümesi ile kendilerinin de büyüdüğünü ifade ediyor. Vehbi Koç Vakfı kurumlarının toplamda 6 binden fazla çalışanı olduğu ama merkez ekibin daha az olduğu belirtiliyor. Ekip için daha farklı çalışmaların yapılabileceği ama mevcut durumunda yeterli olduğu düşünülüyor.

“Türkiye'nin ilk özel vakfı. O anlamda birçok, bizim kurucumuzda hem Türkiye Cumhuriyeti için hem de iş dünyası için ve hayırseverlik alanı için pek çok ilke imza atmış ve bu bize bugün de hep ne mümkün, daha neyi nasıl farklı yapabiliriz ve her alanda öncü hareket edip bir adım ilerde olma misyonu yüklüyor bize yani kendi kurucumuzun, vasiyeti. Bir yandan da finansal sürdürülebilirliğini çok iyi bir şekilde oluşturmuş yine kurucumuz. Hem finansal, var olan finansal kaynakları ve sürdürülebilirliğini sağlayacak Koç topluluğunun holdingin %8'lik yüzdesine s ahibiz. Yani holding ne kadar büyürse aslında vakıfta o anlamda büyüyor.” (K8)

“Bizim bütün Vehbi Koç Vakfı kurumlarının toplam yani 6 binden fazla çalışanı var. Bayağı kapsamlı bir ordu var. Ama dediğim gibi merkez ekip oldukça az ve öz. O anlamda tabii ki sonuçta daha farklı yapılabilecek bir sürü şey olabilir ama yeterli diyebilirim yani.” (K8)

Vakfın Koç ailesinin bilinirliğinden beslendiği ve bu durumunda Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yürüttükleri çalışmalarda paydaşların güven duymalarına olanak sağladığının altı çiziliyor.

“Anadolu'da da biz bir sürü işbirlikleri yapıyoruz, orada sahada çalışıyoruz ediyoruz. Yani belki bizi Vehbi Koç Vakfı olarak bilmiyor, tanımıyor, tam olarak ne yaptığımızı bilmiyor ama Koç Vakfı olduğu için bir güvenle ve bir adım önde başlıyoruz. Biliniyoruz yani.” (K8)

► Proje Etkisi

Proje ile sosyal girişimcilik konusunda toplum her kesiminde, sosyal sorunları tespit etmek ve kamu, STK, özel sektör ve vatandaş nezdinde farkındalık yaratmanın hedeflendiği belirtiliyor. Kurumların sosyal girişimcilik ile ilgili yaşadığı sorunlar, değiştirmek ve dönüştürmek istediği konuları, bu alanda çalışan kurumlar ile işbirliği içerisinde almak istediği ifade ediliyor. Sosyal girişimciliğin büyükşehirler de daha çok geliştiği ve bunu büyük kitlelere ulaştırılmasının istendiğinin altı çiziliyor. Bunun için farklı sektörlerden gelenlere bir platform oluşturmak ve sosyal girişimciliğin yaygınlaştırılmasının desteklenmesinin istendiği söyleniyor. İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirler dışın 6 odak şehrin belirlendiği, Burada KUSİF'in de katkıları ile işbirliklerinin geliştirildiği, kalkınma ajansları ile ortaklıkların kurulduğu ve bu şehirlerde sosyal girişimcilik farkındalığının artırılması yönünde çalışmalar yapıldığı ifade ediliyor.

Biz sosyal girişimcilik konusunda hem bir farkındalık yaratmayı ve bunu toplumun her kesiminde; kamuda, aktif vatandaşlar nezdinde aslında sosyal sorunları tespit edip bunlar için harekete geçmek isteyen vatandaşlar nezdinde, sivil toplum nezdinde, akademi nezdinde ve de özel sektör nezdinde özel sektör derken finans kuruluşları, bankalar nezdinde bir farkındalık yaratmayı ve bu alanda çalışan veya çalışmak isteyen aktörleri de bir araya getirip o ekosistemi güçlendirmeyi hedeflemiştik.” (K8)

“Amacımız İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler dışında da sosyal girişimcilik eko-sistemcilerinin yaratılmasını sağlamaktı ve bununla ilgili de altı tane odak şehir belirlendi. Bu şehirlerde KUSİF ekibinin çok büyük emeği ile çok güzel ortaklıklar kuruldu kalkınma ajanslarıyla ve bu şehirlerde sosyal girişimciliğin bilinirliğinin artırılması ve aslında sosyal girişimcilik “elçileri” diyebileceğimiz insanların o şehirde kaynak insanlar olarak bulunması artık sağlanmış oldu iki yılın sonunda. Özellikle işte İstanbul dışına çıktığımız zamanlarda bu temanın Vehbi Koç Vakfı tarafından sahiplenilmiş olduğunu görmek çok güven uyandırdı İstanbul dışındaki partnerlerde de ve başka araştırmalar vardı, iki tane araştırma yapıldı; bir sosyal girişimciliğin durumu ile ilgili, bir de hukuki altyapısı ile ilgili. Çok anekdotal düzeyde ve her kişinin, kurumun kendi baktığı yerden tuttuğu bu önemli konuları veri odaklı ve bütün ekosistemi ortak bir resme baktracak hale getirdiğini düşünüyorum bu araştırmaların. Bu açıdan çok önemliydi.” (K8.1)

Saha çalışmalarında yerelde sosyal girişimcilik ile ilgili çalışan çok fazla kurumun olmadığı, çok az bu alanda çalışan uzmanın olduğu, bu konuda farkındalığın çok düşük olduğunu gördükleri ifade ediliyor. Yapılan toplantılarda ilk önce bir zemin oluşturması adına sosyal girişimciliğin anlatıldığını ve yereldeki paydaşların da de buna ihtiyacı olduğu söyleniyor. Proje ile birlikte kamu paydaşlarının da konuya ilgilerinin arttığı belirtiliyor. Sosyal girişimcilik ekosisteminin geliştirilebilmesi için işbirliği gerektiği ve bunun sadece STK ve aracı kurumlar olmaması, burada kamunun işbirliği öneminin de çok etkili olduğunu altı çiziliyor.

“Sahada gördüğümüz şeydi; sosyal girişimcilikle ilgili yerelde çok fazla kurum çalışmıyordu. Çalışsa bile yerelde başka bu amaca çalışan kurumlar birbirini tanımıyordu. Çok az uzman vardı bu sosyal girişimcilik konularında. Sosyal girişimcilik nedir farkındalığı oldukça tam olarak, farkındalığı oldukça düşüktü. Zaten bütün saha çalışmaları aslında bir bilgilendirme toplantıları ile başlıyordu. Hem zeminde olması için daha çok bir sosyal girişimcilik, girişimciliği anlatıyorduk, sosyal etkiyi anlatıyorduk. Ve aslında yereldeki paydaşların bu tür verileri, bu tür bilgileri ihtiyacı olduğunu daha net de gördük. Aynı zamanda yerel kamu kurumları, konulara çok fazla havuz atmadığını gördük. Aslında proje boyunca başladı bu yerel kamu kurumlarının konuya daha ilgi artmaya başladı.” (K8.1)

“Özellikle böyle bir sosyal girişimcilik ekosistemi geliştirmek için iş birliği gerektiğini ve bu iş birliğini sadece sivil toplum, sadece aracı kurumların, sadece sosyal girişimcilerin değil orada kamunun önemli olduğunu ve kamuya bu, bu çalışmalara katkı vermesini, çok ortaya koydu.” (K8.1)

Projeden önce farklı kurumların bu alanda çalışmalar yaptığını, çıktılar ürettiklerini fakat projenin bu kurumlar arası bir köprü vazifesi gördüğü, birbirlerine bağladığı söyleniyor. Herkesin birbirinin çalışmalarından haberdar olduğu ve iletişim kurabileceği bir ağın kurulduğu ifade ediliyor.

“Biz bu projeyi yapmadan önce de aslında ayrı ayrı kurumlar, kuruluşlar, işte bireyler bu alanda çalışıyorlardı, çıktılar üretiyorlardı ve muhtemelen bunları üretmeye devam edeceklerdi. Kendi ayrı ayrı kulvarlarda bu çalışmalar sürecekti ama hepsini yatay olarak kesen ve hepsini aslında birbirine bağlayan bir tren yolu gibi bir şey, bir hat çekmiş olduk biz. Herkesin birbiriyle daha haberdar olduğu, birbiriyle iletişim kolayca iletişim kuracağı bir çevrimiçi bir sistem kurmuş olduk. Çünkü oradan birbirlerini arıyorlar, birbirlerine ulaşabiliyorlar veya işte bir fon varsa onu oraya paylaşıyorlar ya da işte bir şey arıyorsa onu oraya ya da sorusu varsa onu oraya yazabiliyorlar. Dolayısıyla ayrı ayrı çalışan, kendi alanlarında çalışan aktörlerin birbirinden daha fazla haberdar olması için bir fırsat yarattık diyebilirim.” (K8)

Proje yöneticisi, proje ile birlikte vakfın kamu ve yerel paydaşlar nezdinde görünürlüğünün ve bilinirliğinin arttığını ve ayrıca projenin finansal olarak kendilerine katkı sağladığını ifade ediyor.

“Finansal anlamda bir etkisi oldu. Onun haricinde tabii ki bir görünürlük hem kamu kurumları nezdinde hem yerel paydaşları nezdinde görünürlüğümüz, bilinirliğimizi arttırdığını söyleyebilirim.” (K8)

Proje ile birlikte sosyal girişimciliğin büyükşehirlerin ötesine geçmesinin ve projenin bir etki ağı oluşturmasının pozitif bir gelişme olduğu belirtiliyor. Bunun yanında bu kapsamda dijital platformun oluşması yine olumlu bir gelişme olarak nitelendiriliyor.

“Olumlu yanları bir kere projenin amaçlarından bir tanesi, yazılım süreçlerinden beri içindeydik. Sosyal girişimcilik ekosisteminin Türkiye’de belirli bir misyonu vardı. Bu açıdan bizde Impact Hub olarak sosyal girişimciliğin büyük şehirlerin ötesine gidebilmesini çok arzuluyorduk. Bu projenin ana odaklarından bir tanesi onun olması bizi mutlu eden bir noktaydı. Biz bu odak noktası ve ardından gelen aktiviteler dolayısıyla bir etki oluştuğunu da gördük. Bu da bizim pozitif gördüğüm bir konu projeye alakalı. Diğer bir konu bu dijital platformun oluşması gene pozitif bir artı diyebilirim. Bu ikisi sanırım.” (K8.2)

Proje faydalanıcısı, proje ile birlikte sosyal girişimcilik alanındaki gelişmeleri takip edebildiğini, bilmediği kurum ve kuruluşları tanıdığını ve bu alandaki projelerden haberdar olduğunu belirtiyor. Bunun yanında, böyle bir ağı olmasının bireylerde özgüven artışı sağladığının ve farkındalığı artırdığının altı çiziliyor.

“Sosyal girişimcilik projesi, sivil alandaki gelişmeleri, bilmediğim kurum ve kuruluşlar ve projeleri görme açısından iyi oldu. Derli toplu bir şekilde görmüş olduk. O anlamda güzel bir şey oldu benim için. Tabii benim gibi olan, gelişmekte olan bir adam olduğu için de biraz şeydi aynı zamanda, umut verici de bir değer atıyor. Bilgi birikiminizi ve kapasitenizi böyle çok da somut olmayan ama ufak ufak arka planda tamamlıyorsunuz bu tip süreçlerin içine girdiğiniz zaman.” (K8.3)

“Ya katılımcı açısından böyle bir birliktelik ruhu hissetmek, benzer şeylerin yapılıyor olduğunu görmek tabii ki de özgüven artışı sağlıyor. Hem projelerin kurucusu olsun hem çalışanlar olsun doğru yerdeyim hissiyatı, doğru yoldayım hissiyatı yaratıyor. Bu projenin bence en büyük katkısı bu oldu.” (K8.3)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık toplumda sorumluluk almak, topluma ve sorunların çözümüne katkı sunmak olarak algılanıyor.

“Özellikle gençlerin daha anlamlı bir iş yapmak istediğini, yaşadığı topluma bir katkı vermek istediğini görüyoruz. Aslında sosyal girişimciliğin de oldukça hızlı daha hızlı olabilir ama oldukça hızlı büyümesine yol açan da o. O yüzden kesinlikle yani bizim gibi projeler yani bu aktif vatandaşlığı teşvik ediyor. Ve aslında bir araç sunuyor.” (K8.1)

Sorumluluk almak galiba ve aynı zamanda hesap da sormak. İçinde bulunduğum işte hem vatandaşı olduğum devlet hem parçası olduğum topluluklar hem yaşadığım şehir buralarla ilgili olması gerektiğini hayal ettiğim idealimle ilgili aradaki boşlukları doldurmak için sorumluluk almak ve o boşluklar neden var diye de hesap sormak aslında.(K8.2)

“Aktif vatandaş deyince aklıma toplumsal ve çevremizdeki olduğumuz bölge olsun, mahalle olsun çevremizdeki sorunları sosyal veya çevresel olsun farkına varıp bununla ilgili bunu içinde hissedip ona katkı sağlamak için efor yapmak. Bu çok küçük bir şeyde olabilir birkaç mahalleliye çöp toplama konusunda bir araya getirmek olsun, çok daha kapsamlı bir şekilde bir sosyal girişim yaratmak olsun bir ucundan bir ucuna toplum sorunlarına duyarlı olup ve aktif olarak bir şey yapmak benim için aktif yurttaşlık vatandaşlık.” (K8.2)

Projenin aktif vatandaşlığa katkısı değerlendirildiğinde sosyal girişimciliğin aktif vatandaşlık ile direkt bağlantılı olduğu, sosyal girişimci sayısının artmasının aktif vatandaşlığı artırdığı ifade ediliyor.

“Sosyal girişimcilik aslında aktif vatandaşlık için çok çok iyi bir araç, yani gönüllülük de öyle bir araç tabii ki işte sivil toplumda çalışmak da öyle bir araç, girişimcilik de belki öyle bir araç. Sosyal girişimcilik bunların çok çok ötesinde iyi bir araç çünkü sadece kendiniz bir şey yapmıyorsunuz, yapmak isteyenleri mobilize ediyorsunuz. Yatırım yapılabilecek, aktif vatandaşlık için de en iyi alan bence. Başka tabii insan hakları, hukuk falan gibi konuların yanı sıra. O yüzden yani devam etmesi de gereken bir stratejik öncelik olmalı.” (K8.2)

“Kesinlikle. Çünkü aslında sosyal girişimciliği aslında yaymanın ilk adımlarından bir tanesi de insanların daha duyarlı ve daha katılımcı kılmak. Bu bağlamda da aslında yapılan çeşitli aktiviteler işte sosyal medya iletişim çalışmaları, proje çerçevesinde yapılan aktiviteler ve iletişim çalışmalarını kastediyorum ve işte yerelde gidip farklı paydaşlarla görüşmek bunlar dolaylı bir yönden yani bireye dokunmadan aktif vatandaş olabilecek bireye o kadar fazla da dokunmasa başka projelere göre yine bence arttırıyor bunu. Ne kadar sosyal girişimci olursa aktif vatandaşlar da o kadar artacak diyebilirim. Çünkü onların artması demek aslında çevrelerindeki de aynı davayla ilgilenen, aynı davayı dert edinmiş kişileri de çekebilmek demek oluyor bence ve heyecanlandırmak demek oluyor. Bence bu açıdan da sosyal girişimciliğin etkisi çok farklı bir seviyede.” (K8.2)

► İşbirliği ve Diyalog

Projenin yeni işbirlikleri ve diyalogların önünü açtığı ve projede bütün paydaşların görevlerinin net şekilde belirlenmiş olmasının yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçtiği belirtiliyor. Ayrıca her ay yapılan proje toplantılarının işbirliklerinin ve iletişimin sorunsuz ilerlemesini sağladığı düşünülüyor.

“Bize açıkçası çok farklı paydaşları tanıma ve onlarla bir bağ kurmamız için de bir fırsat oldu. Normalde belki bizim hiç Vehbi Koç Vakfı olarak iletişim kuramayacağımız kişi ve kurumlarla bu ağ sayesinde bir araya gelmiş olduk ve aslında kendimizi daha iyi anlatma fırsatı bulduk diyebilirim. Çünkü bizim kurumlarımız Koç Üniversitesi olsun, hastanelerimiz olsun insanlar bizi kurumlarımız üzerinden tanıyorlar ama Vehbi Koç Vakfı aslında bütün onların ötesinde, o çatıda bu alanların güçlenmesi için ve toplumsal bir sosyal etki yaratılması için çalışıyor. Dolayısıyla bizi daha kapsayıcı hale getirdi diyebilirim.” (K8)

“Açıkçası bir işbirliği yürütmek çok kolay bir şey değil. Herkes için bu meşakkatli bir süreç olabilir ama bizim avantajımız şu oldu; bütün paydaşların kendileri üzerine düşen görevler çok net bir şekilde tanımlanmıştı. Yani iki yıl boyunca neredeyse her hafta kim ne yapacak ve kimden ne yapması bekleniyor bu çok net bir şekilde ortaya konmuştu ve bu mutabakatın altında herkesin imzası vardı ve bütün kurumlarda söz verdikleri şekilde bunları gerçekleştirdiler. O anlamda bizim herhangi bir sıkıntı yaşamadık açıkçası. Dönem dönem yani proje ortakları toplantıları, her ay proje ortakları toplantısı yapıyorduk ve proje ile ilgili neler oldu, neler yapılacak ve ekstra gündem maddesi herhangi bir kurum eklemek isterse onları ekleyerek çok sıkı bir iletişim ve paylaşım düzeni oturttuk aslında bunun, işbirliğinin, çok sorunsuz işlemesini sağladık diyebilirim.” (K8)

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

Vakıf olarak ilk defa hibe aldıklarını ifade eden temsilci ilk etapta küçük bir ekiple çalışmalarından dolayı kapasitelerinin yetmeyeceğini düşündüklerini ifade ediyor. AB Başkanlığı'nın raporlama, çalışma şekli gibi süreçlerine adapte olmak için çalışmalar yapıldığı, çeşitli eğitimler alındığı ifade edilirken vakfın da fon alma ve yürütme kapasitesini geliştirdiği belirtiliyor.

Vehbi Koç Vakfı olarak ilk defa bir hibe aldık. Biz hep öz kaynaklarımızla yaptığımız çalışmaları yürütüyorduk ama bir yandan da bu Avrupa Birliği'nin çok kapsamlı fonları olduğunu biliyorduk ve nasıl aslında dâhil olabiliriz diye düşünüyorduk ama bir şekilde de kapasitemizin yetmeyeceğini düşünüyorduk. Biz de kendi fon alma ve fon yürütme kapasitemizi geliştirdik.

Tabii bizim çok kapsamlı bir finans ve muhasebe sistemimiz var. Bizim muhasebe uzmanımız, muhasebe yöneticimizin, bu AB Başkanlığı'nın raporlama ve iş yürütme süreçlerine adapte olması için bir süre geçti yaklaşık bir hem öncesinde eğitimler aldık beraber gittik ve katıldık eğitimlere hem de sonrasında işte o danışmanlarla işte AB Başkanlığı'nın bize atadığı kişilerle çok istişare ederek ilerledik. Sonrasında, atıyorum işte İK giderlerini nasıl raporlayacağız, şey yapacağız o bir oturduktan sonra, ödemeleri nasıl yapacağız edeceğiz falan, ondan sonra daha rahat ilerledi ama tabii ki hani bir ekstra bir efor orada sarf edildi. (K8)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Sivil toplum kuruluşlarının Avrupa Birliği fonlarını bir fırsat olarak gördüğü ve önemsediklerini düşünülüyor. AB fonlarının kapasitesi yeterli olmayan kuruluşlar için bir ihtiyaç haline geldiği ve devamlılıklarının tek yolu olarak görülebildiği ifade ediliyor. Ayrıca sivil toplumun kapasitesinin gelişmesinde bu fonların önemli bir rolü olduğu da belirtiliyor.

“Bir fırsat olarak görüyorlar sivil toplum kuruluşları da bunları ve bunları önemsiyorlar ama bazı sivil toplum kuruluşlarının kapasiteleri o fonun idamesi için yeterli olmayabiliyor ve bir anlama o kurumu bu fonlara bağımlı da kılıyor. Mesela bir personel alıyorsunuz ya da iki personel alıyorsunuz ama bu proje için alıyorsunuz o personelleri ama bir yandan da o kurumun faaliyetlerinin devam etmesi için de o ihtiyaç hani bir fona ihtiyaç duyuluyor. Dolayısıyla bir sonra açılan fona da başvuruluyor ve bu biraz da kendi misyonlarından uzağa düşse de bu fonlara başvurmalarına sebep olabiliyor.” (K8)

“Avrupa Birliği'nin verdiği destekler yani Türkiye için çok kritik. Özellikle insan hakları alanında neredeyse yani tek fon kaynağı. Yani birkaç ulusal ve konsoloslukların kurduğu fonları olabilir. Genel olarak çok kritik bir rolü var. Bu fonları olmasaydı, Türkiye'nin sivil toplum alanı, yani bu sosyal etki alanı, çok negatif bir şekilde etkilenirdi.” (K8.1)

Biz her fırsatta bunun AB desteğiyle olduğunu çok paydaşlı ve uluslararası bir proje olduğunu vurguladık. Dolayısıyla bir örnek olarak böyle fonların alınabileceğini, böyle kapsamlı projelerin yapılabileceği konusunda kesinlikle bir farkındalık oluşturulmuştur diye düşünüyorum. (K8)

Ağlar, inisiyatifler, platformlar gibi enformel sivil toplumun daha esnek, sorun odaklı olduğu, aynı zamanda ağlar sayesinde iletişimin ve işbirliklerinin kurulduğu ve yapılan çalışmaların niteliğini artırdığı düşünülüyor.

“Bence çok çok önemli. Çünkü bu çok daha esnek, çok daha sorun odaklı ve bir takım bir şeyleri sınırlandırmadan tartışmak ya da ele almak için müthiş fırsatlar sunuyor. Kesinlikle çok faydalı ve bir tüzel kişiliği olmayan bir platformun ya da ağın, çeşitli vakıfların ya da Avrupa Birliği gibi kurumların kurumsal hibelerden yararlanamıyor olması ayrı bir problem.” (K8)

“Bütün yarattığımız kaynaklarımız, yaptığımız çalışmaların da hep bu ağlarla tanıştığımız, iş birliği yaptığımız kurumların katkısı olduğu için, yaptığımız çalışmanın daha kaliteli kılmak. Daha iyi bir şekilde paydaşlarımız ihtiyaçlarını tespit etmek, onların daha iyi kaynaklar, turlar sunmamıza destek oldu. Burada edindiğimiz bilgilerimizi paylaşmaya çalışıyoruz. O da farklı ağlara girip buradaki deneyimimizi başka ülkelere, başka insanlara paylaşmaya çalışıyoruz. Zaten ağların en önemli özelliği bu. Bir ihtiyacımızı olduğu şeyleri daha kolay bulmak ve benzer bir durumda olan, başka paydaşlara benzer bir destek sağlamak.” (K8.1)

Türkiye’de Gıda Atığı Önleme ve Azaltımı İçin Kapasite Arttırımı Projesi / Gıda Kurtarma Derneği (GKTD)

Projenin amacı STK’ların iletişim ve savunuculuk becerilerini geliştirmektir. Proje özellikle, bir savunuculuk stratejisi hazırlamayı; Gıda Kurtarma Derneği ve diğer STK’ların politika savunuculuğu ve etki değerlendirme konusundaki teknik beceri ve kapasitelerini geliştirmeyi; gıda kaybı ve israfının azaltılması konusunda çalışan kurumların temsilcilerinin fikir alışverişinde bulunacağı ve daha kanıta dayalı, dijital olarak yönetilen ve kullanıcı odaklı politikalara yönelik yeni bilgi ve beceriler kazanacağı bir platform oluşturmayı; gıda atığı yönetimi ile gıda bağışına yönelik teşviklere ilişkin düzenleme ve tavsiyeleri gözden geçirmeyi amaçlamaktadır.

► Kuruluş Kapasitesi

Gıda Kurtarma Derneği’nin sadece gıda israfı üzerine çalışan kişileri değil aynı zamanda sivil toplum kuruluşu yönetiminde deneyimli, güçlü bir iletişim ağına sahip kişileri bünyesinde barındırdığı, kurulan bu ekibin teknik uzmanlığının çok güçlü olduğu ifade ediliyor. Dernekte dört kişinin istihdam edildiğini, üyelerinin olduğu ancak insan kaynağı desteğine ihtiyaç olduğu ifade ediliyor.

“Biz sadece gıda israfı ya da kayıtlarının üzerinde çalışan insanlar olarak bir araya gelmedik bu kuruluştaki. Tam olarak bu nedenle işte sosyal girişimciler ya da belli network ağlarını kuran ve de hali hazırda bir networke ulaşabilen veya bu konuda bir metod işleyen kişiler bir araya geldi. Bizim en büyük ihtiyacımız da tam olarak buydu. Bu stratejinin geliştirilebilmesi için fikirleri toparlayabilecek ve bunları geliştirebilecek, makro bakış açısından mikroya inince ilgili paydaşları bir araya getirebilecek ve bir kitle olması gerekiyordu bu problemleri çözebilmek için o yüzden kuruluş aşamasında fazlasıyla yeterli bir ekip oluştu diyebilirim. Teknik olarak zaten ekibin yarısı kuruluş aşamasında bu konuda çalışan ve hatta Türkiye’de ve dünyada ilk defa bu tarz işler yapan kişilerden oluştuğu için teknik olarak yeterlilik zaten vardı. Bunun hayata geçirilmesi için projelerin aksiyon alabilecek, bunları dert edinebilecek kişiler lazımdı ve bu şekilde biz alan dışı olarak kurulumu gerçekleştirdik. Akabinde aslında üyelerimiz ya da baktığımız zaman dernekte herhangi bir ismi geçmeyen ama arka planda bir sürü kahramanımız vardı. Onlarla beraber aslında bizim kendi profesyonel çalışanlarımızın yürüttüğü ajandaları her biri tarafından yine bizim belirlediğimiz ve yönlendirdiğimiz konularda devamlılığı sağlayabiliyor. Tabi ki ihtiyaç var mı daha çok ihtiyacımız var. Bugün baktığın zaman bilfiil bizim derneğimizde sigortalı olarak çalışan dört tane çalışanımız var. (K9)

Finansal sürdürülebilirliği önemsediklerini ifade eden dernek temsilcileri finansal sürdürülebilirliği sağlamak için bağış yerine kurumsal işbirlikleri yapmayı tercih ettiklerini söylüyor. Gelir modellerini bu doğrultuda kurdukları, bunun uzun vadeli planlar yapabilmelerini mümkün kıldığı ifade ediliyor.

“Finansal sürdürülebilirlik sivil toplum kuruluşları için çok ciddi bir problem biz de buraya biraz daha inovatif biraz daha farklı bakış açıları getirmeye çalışıyoruz. Sosyal medyadan üç beş tane daha marketçi bulup beş on lira bağış toplamak yerine gidiyoruz kurumsal işbirlikleri yapıyoruz. Bunun sayesinde ulusal projeler doğabiliyor. Bu yüzden bir şeyleri beklemek yerine

aksiyon almayı tercih ediyoruz ve yanımıza birilerini kurumları olarak iş birlikleri kurmaya çalışıyoruz (...) Bakış açısının değiştirilmesi ve sürdürülebilir finansal modellerinde ciddi anlamda geliştirilmesi gerekiyor. Bundaki en önemli husus da yine kurumsal iş birliklerinin kurulabiliyor olmasından geçiyor...Bizimde tüm gelir modelimiz şu an aslında buna yönelik: Doğru iş birlikleri kurarak sürdürülebilir modeller yaratabiliyor olmak. Günümüzde kurmaktan değil yarını düşünebiliyor olmak, buna göre projeler yürütebiliyor olmak. Bu da karşı tarafta özel sektörde yine aynı şekilde karşılık bulduğu noktada zaten tüm projeler gerçekleşiyor. Bu sayede bizde iki senelik, beş senelik, on senelik planlarımızı rahatça yapabiliyoruz.” (K9)

Kuruluşun öncelikli hedefinin görünürlük olmadığı, daha kapalı çalışmayı tercih ettiği söyleniyor. Bunun sebebi olarak gıda israfının önlenmesinde tüketiciyi değil tedarik zincirindeki paydaşları hedef kitlesi olarak belirlenmesi gösteriliyor. Toplumun farkındalığını artıracak projelerin hayata geçirilmeye başlanmasıyla görünürlüğü artırıcı çalışmalara da ağırlık verildiği ifade ediliyor.

“İlk kurulduğumuz günden bugüne aslında, çok kapalı çalışıyoruz aslında o da biraz stratejikti. Bu son yıla kadar biz sosyal medya hesapları veya binlerce insana ulaşım bunu önceliklendiremedik. Çünkü Türkiye’deki israfa baktığınız zaman gelişmekte olan ülkelerde ve diğerlerinde olduğu gibi aslında israf dediğini şey %55’i bizim tabağımıza gelene kadar oluşuyor. Doğal olarak bizim öncelikli hedef kitlemiz burada son tüketici değil daha çok o bizim tabağımıza gelene kadar olan tedarik zincirindeki paydaşlar oldu. Bunu yine temelinde problemi çözmek üzere kamu, diğer sivil toplum kuruluşları oldu, akabinde yine halka inerek yine halkın da farkındalığını arttıracak projeleri devreye aldığımız için ikinci yılın sonrasında biraz daha biz de görünürlüğümüzü artırarak daha fazla kişiye ulaşmaya çalıştık ki buna yönelikte işte Boşa Harcama Kampanyasını çıkardık.” (K9)

► Proje Etkisi

Projenin hedef grubunun gıda israfını önleme ile ilişkili olan STK, kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve tüketiciler olduğu ancak gıda israfının daha çok kamuya ilişkin bir mesele olduğu için daha çok kamu kuruluşları olduğu ifade ediliyor. Yerel yönetimlerinde burada kilit bir rolleri olduğu ve Gıda Kurtarma Derneği ile farkındalıklarının arttığı aksiyon aldıkları belirtiliyor. Hedef grubu gibi çeşitlilikle oluşan bir proje olduğu vurgusu yapılıyor.

“Aslında hedef grupta şu bu konuda çalışan gıda israfını önlemeyle ilişkili sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ki normalde aslında gıda israfı konusu aslında politikayla ilgili doğrudan politika alanıyla ilgili. Bu tarafı pek çok kamu kurumu var. Bundan yani kamu sektörü diyebileceğimiz hedef kitle vardı. Tüketiciler yine aynı şekilde gıda israfı gıda enflasyonu ile bütün tüketicileri etkileyen bir süreç. Yine yerel yönetimler paydaşlar arasındaydı ki gıda israfının önlenmesiyle ilgili çok kilit rolleri var. Gıda bankacılığı sivil geliştirmesiyle ilgili çok kilit rolleri var ve Türkiye’de belediyelerin birçoğu bunun henüz farkında bile değil ya da Gıda Kurtarma Derneğiyle farkına varmış durumda ve uygulamaları başlatıyor. Bütün bunların bir araya geldiği bir şeydi aslında. Hedef kitle grubu gibi, gruba dâhil bu çeşitlilikte oluşan bir projeydi aslında.” (K9)

Projenin yaratmak istediği sosyal etki problemin temeline ve çözüm üretmeye dayalı olduğu belirtiliyor. Gıda israfının önleme noktasında majör problemleri doğru çözümlerle ortaya koyabilmek ve hayata geçirmek ve bunu sadece Gıda Kurtarma Derneği’nin yapıyor olması değil işbirlikleri ile yapmak olduğu ifade ediliyor. Gıdanın tüm süreçlerinde israfın önüne geçilmesi için temel majör problemleri belli konu başlıklarına indirgemek, diğer dünya ülkeleri inceleyip, doğru tespit edip ve doğru işbirlikleri ile hızlandırmak istendiği belirtiliyor.

Bizim yaratmak istediğimiz sosyal etki problemin temelini ve çözüm üretmeye dayalı. Bütün işi biz yapmak zorunda değiliz. Ve bu basamakta Gıda Kurtarma Derneği'ni görmüyoruz. Bizim yapmak istediğimiz şey Türkiye'nin gıda israfını önleme noktasında majör problemleri doğru çözümlerle ortaya koyabilmek ve hayata geçirilmek. Bizce etki böyle de oluyor. Ve burada da yine bizim stratejimiz o yönde. Tedarik zincirinden kaynaklı ve tabağımıza gelene kadarki kısmı atıkların önlenmesi, israfın önlenmesi için gerekli kısmı açısından, daha sonrasında halk nezdinde evlerde oluşan israfın önlenmesi için Türkiye'nin temel problemlerini belli konu başlıklarına indirgeyebiliyor olmak. Aslında birilerinin problemine çözüm üretebiliyorsanız çıktılar da kıymetli oluyor ve sürdürülebilir oluyor. Bu anlamda yine diğer dünya ülkelerini inceleyip, Türkiye'deki eksikleri doğru tespit edip doğru iş birlikleriyle etkimizi arttırmaya çalışıyoruz. Her işi biz kendimiz yapalım değil. İş birlikleri kurarak hızlandırılmı istiyoruz. O yüzden bizim hep yaptığımız işlerde ve çıktılarımızın bu kadar hızlı gelişiyor olmasının en önemli şey doğru iş birliklerini kurabiliyor ve çözümü daha hızlı hayata geçirebiliyor olmak. Bütün işi kendimiz yapıyor olmak değil.” (K9)

Projenin gerçekleşebilmesi için Gıda Kurtarma Derneği'nin yaptığı çalışmaların çıktılarının da sunulduğu bir dizi çalıştay yapıldığı ve bu çalıştaylara farklı kuruluşların katıldığı ifade ediliyor. Yapılan çalıştaylarda özel sektör temsilcilerin bu konu ile ilgili bir sorumluluğunun olmadığı fakat ilginin bir hayli çok olduğu ve bu yönde aksiyon alınması gerektiği yönünde dönüşler alındığı belirtiliyor. Yine özel sektör temsilcilerin bu konu ile ilgili herhangi bir STK veya kamu kurumunun çalışmalarını duymadıklarını ifade ettikleri söyleniyor. Buradan paydaşların bir araya geldiğinde problemin çözümü için hareket etme isteklerinin olduğunu net bir biçimde görüldüğü söyleniyor. STK'ların bu anlamda kapasitelerini dolduramamaları bu tarz çalışmalar yapmasının önüne geçtiği ve çalıştaylar sonrası ilk defa böyle bir konu için aksiyon alındığını görmeleri onların da bu tür çalışmalarının destekleneceğini gördükleri belirtiliyor. Çalıştaylara katılan kamu kurumlarının da ilk defa bu net çıktılar ve problemin çözüm önerilerini farklı paydaşlardan dinleyebildiğinin vurgusu yapılıyor.

“Projenin gerçekleşebilmesi için kendi yaptığımız çıktılar da sunduğumuz ve iş birliği ve yorumları da aldığımız çalıştay dizisi oldu. Ve bu çalıştayların akabinde aldığımız en güzel yorum aslında şuydu: buraya gelen kişiler, işte özel firmalarda kalite birimindeki kişiler, operasyon birimindekiler veya yönetimden gelen insanlar oldu ve şunu yaptı, özel sektörde bu işin maalesef bir sorumlusu yok ama ilgi çok yüksek çünkü aksiyon alınması gereken bir konu. İkincisi özel sektörden yine aynı şekilde şu yorumu aldık: hiçbir şekilde daha önce sivil toplum tarafını dinleme fırsatları bulamamışlar veya kamu tarafında kamunun yaptıklarını dinleme fırsatı bulamamışlar. Doğal olarak aslında paydaşlar bir araya geldiğinde problemin çözümü için birlikte hareket etme istekleri var. Bunu çok net bir biçimde gördük. Diğer tarafta sivil toplum tarafında baktığımız zaman birçok sivil toplum bu anlamda kapasitesini dolduramadığı için bu tarz çalışmaları düzenlemek ya da katılmak için çok yetersiz kalıyor. O yüzden ilk defa böyle bir şeyin aksiyon alındığını ve kendi çalışmalarının da desteklenebileceğini görmeleri onlar için büyük bir gurur kaynağı oldu. Ve israfı önlemek için uğraşacak özel sektörü gördüklerinde de biz bu konuda daha fazla kapasite geliştirmeye hazırız mesajlarını çok net alabildiler. Kamu tarafından baktığımız zaman aslında bulunmaz bir nimet bu çalışma dediler çünkü ilk defa kamu bu kadar net ve problem üzerinde çözümü dinleyebildi iki üç taraftan da dinleyebildiği bir çalıştay dizisi oldu bu. Aynı şekilde bizim tarafımızda hazırlanan raporla beraber gerek yasal düzendeki önlemleri de yazılı bir biçimde aldıkları için gerekse bu çıktılarının aslında ilgili bütün paydaşlar Türkiye genelinden toplanan kaynaklardan bizzat kendilerinden dinledikleri için çok

verimli oldu. En nihayetinde bu çalıştaylara gelen kişiler bambaşka sektörlerden bambaşka kişilerdi. Antalya’da yaptığımız oteller, restoranlar, catering firmaları özelinde olduğu için daha çok otel yöneticileri veya otel kalite çalışanları dâhil oldu. Hastane biriminden gelen hastane çalışanlarıyla israfı önlemek için bilgilenmek ve yorumlarını yapmak için gelenler vardı. Aynı şekilde çözüm olabilecek kompostçusu da vardı biyogazcısı da vardı. Baktığımız zaman problemi, problemin tanımını ve çözümü için ilgili paydaşları bir araya getirdiğimiz çalıştayda ilk söylenen kelimedenden itibaren konu direk çözüme gidiyor. Taraflar kendilerini ve birbirlerini bu anlamda bilmeye başlıyor. O yüzden çalıştaya katılanlarda edindikleri katkılar ve kendi yorumlarıyla aslında çok kıymetli bir hale geldi ve kritik nokta orada da kalmadı projesini de beraber bitirebildik.” (K9)

Projenin Gıda Kurtarma Derneği’nin kapasitesini geliştirmesine ve ekibinin büyümesine etki ettiği belirtiliyor. Derneğin çalışmalarının hızlandığı ve daha fazla kurumsal işbirliğine olanak sağladığı söyleniyor. Sivil toplumun ayakta kalabilmesi için bu gibi projelerin öneminin altı çiziliyor.

“Tam olarak projenin ve çağrının içinde olduğu gibi aslında kapasite geliştirmemize yol açtı.

Yapmak istediğimiz çalışmaların hızlanmasına olanak

sağladı. Daha fazla kurumsal iş birliğinin mümkün kılınmasına olanak sağladı. Ve en nihayetinde sivil toplum kuruluşları gerçekleştirdiği başarılarla daha fazla başarı getirebiliyor. O yüzden bir referans oldu bizim için de. Ama bunların hepsini toparladığımız zaman aslında biz sivil toplumun ayakta kalabilmesi için gerekli olan doğru iş birliklerinde ve arka plandaki gerek insan kaynağı gerekse insan kapasitesinde bu gibi projeler ciddi önem arz ediyor.” (K9)

Bu anlamda bizim de çalışmalarımızı hem çok hızlandırdı hem de teknik yeterliliğimizi ciddi anlamda arttırdı diyebilirim.” (K9)

Projenin doğru paydaşları bir araya getirildiğinde, paydaşların kendi çıkarlarına olmasa dahi aksiyon almalarına etki ettiği ifade edilirken projenin en güzel çıktılarında birinin bu olduğu söyleniyor.

“Siz doğru bireyleri bir araya getirdiğinizde paydaşlar kendi çıkarına olmasa bile yine aksiyon almak isteyebiliyor. Avrupa Birliği projesinin en güzel çıktılarında biri buydu bence. İnsanlar kendi derdi olmadan da bu problemleri çözmek isteyip ilgili paydaşlar ilk defa birbirini anlama ve paylaşma fırsatı buldu. Bu en güzel çıktılardan bir tanesiydi diyebilirim.” (K9)

Kamu paydaşı projenin çıktılara bakıldığında ne yapılması gerektiğinin görüldüğünü belirtirken, proje olmasa bunların farkına varamayacağını ve aksiyon alamayacaklarını ifade ediyor. Projeyi bu etkisi ile itici bir güç olarak nitelendiriyor.

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık görüşülen kişiler tarafından toplumsal olaylar ile ilgili olmak, toplumsal sorunların çözümünde aktif rol oynamak olarak tanımlanıyor. Projenin de Gıda Kurtarma Derneği’nin kapasitesini artırarak aktif vatandaşlık rolünün güçlenmesine de katkı sağladığı düşünülüyor.

“Aktif vatandaşlıktan benim anladığım şu, bir kere toplumda olan tek bir şeye iyi de olabilir, kötü de olabilir, siyasi olmaması gerekir diye düşünüyorum. Mutlaka o olayı özümsemeli, o olayı etki çemberi içinde nasıl yer alabilirim, ne katabilirim diye düşünen vatandaşlığı ben düşünüyorum. Sonra bu ülke bizim. Gidecek başka yerimiz de yok. O insanların sorumluluklarını arttırmak önce kendi farkındalığımızı arttırmaktan geçiyor diye düşünüyorum. Aktif vatandaşlık da bu. Toplum olabilmekten her şeye duyarlı olmak, çözüm üretmek çözümün parçası olmak, ben bunları anlıyorum.” (K9.2)

“Aslında bu programda sivil toplumun kapasitesini geliştirerek aktif vatandaşlık rolünün Türkiye’de güçlendirilmesini sağlamak. Bütün şeyde hem toplumsal hem evrensel sorunlar etrafında bu sorunlara duyarlı vatandaş kimliğinin oluşturulması ve bu kimliği nasıl göstereceğini, sorun çözümünde nasıl taraf olacağını yollarını bildiği bir sivil toplum yapılanmasından söz ediyoruz. Dolayısıyla aslında bu proje özelinde de bir katkı sağlandığını düşünüyorum. Zaten işte oluşturulan savunuculuk rehberi sivil toplumun bu kapasitesini geliştirmek üzerinedir. Bu savunuculuk kapasitesi geliştirme dediğimiz şeyin anahtar zemini bu özelde gıda israfının özelinde daha doğru önlenmesi özelinde aslında savunuculuk kapasitesinin aktif vatandaşlık rolüne nasıl güçlendireceğine rehber oluşturan bir yayın ilk kez oluşturuldu Türkiye çapında. Bu başlı başına gıda israfının önlenmesi için aktif vatandaşlık rollerinin tanımlandığı bir projedir diyebiliriz. Bu anlamda katkı sağladı. Aynı şekilde aslında şeyde de nasıl tarif edebilirim onu. Bütün bu hibe programlarının temelinde olan bu rolün güçlendirilmesi var. Daha sivilin katıldığı yönetim yapılarının oluşturulması Avrupa Birliği uyum süreçlerinde istenilen bir ögesi olarak değerlendiriliyor. Karar mekanizmalarına sivil toplum yoluyla ya da birey olarak vatandaş katılımının sağlanmasını güçlendirmek üzerine kuruluyor. Gıda israfının önlenmesi konusunda da biz aslında pek çok paydaşın daha söz olabildiği, sivil toplumun daha etkin olabildiği rolleri tanımladığımızı düşünüyorum” (K9)

► İşbirliği ve Diyalog

Paydaşlar tarafından Gıda Kurtarma Derneği ile kurulan iş birliğinin sivil toplumla çalışmaya bakışlarına olumlu yansıdığı sıklıkla ifade ediliyor.

“Bizim iş birliği yaptığımız veya verim aldığımız STK'lara ilişkin sadece her zaman bakış açımız netti. O netlik de her zaman korunan bir netlik. Onun için, Fazla Gıda diye bir STK'nın olması umutlarımızı arttırdı tabi. İnsanların bu işe baş koymaları, emek vermeleri hem ülke ekonomisine katkı hem işte yardım bekleyen insanlara el de uzatma anlamında, tabi olumlu yönde çok şeyler kattı bize” (K9.2)

Projenin kamu paydaşı Gıda Kurtarma Derneği'nin raporlarından faydalandıklarını ve güvendiklerini, uzman bir STK olarak gördüklerini ifade ediyor.

“İşini çok iyi bilen Türkiye'deki mevzuatı çok daha kamudan daha hızlı bir şekilde inceleyip aktarabilen ve bize aslında itici bir güç olarak ne yapmamız gerektiğini söyleyen kişiler ve bir dernek. Dolayısıyla çok değerli görüyorum yaptıkları çalışmaları.” (K9.1)

Gıda Kurtarma Derneği ile iletişim kurmakta zorluk yaşanmaması iş birliğini kolaylaştıran bir faktör olarak ifade ediliyor.

“Esasında başka yerlerde kamuya ulaşmak iletişim sağlamak vs. zor olabilecekken bizim sivil toplumla aramızdaki zorluk gitti. Çok rahat bir iletişim sağlayabiliyoruz.” (K9.1)

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

Proje ekibi ilk defa yürüttükleri bir süreç olması nedeniyle başvuru süreci boyunca yazım dili, ihtiyaç duyulan belgeleri anlamlandırma gibi konularda zorlandıklarını ifade ediyor.

“Biz başvuru aşamasında biraz zorlandık diyebilirim benim için ilk defa böyle bir projeydi. O yüzden işin yazım dilinde gerek ihtiyaç duyulan belgelerde anlamlandırma süreci benim içinde zordu ilk başvuru aşamasında. Ama onun dışında çok da problemleri bir süreçte değildi.” (K9)

Başvuru sürecinin diğer aşamalarında zorlanmadıkları ifade edilirken başvuru sonuçlanma süresinin uzun olmasının dezavantajları anlatılıyor. Sonuçlanma süresinin uzun olmasının başvuru projenin başka kaynaklarla gerçekleştirilme, projeye duyulan ihtiyacın güncelliğini kaybetmesi gibi problemlere yol açabildiği ifade ediliyor.

“Bu fonların en zorlayan tarafının ben bekleme süreci olduğunu düşünüyorum. O yüzden beş yıllık, on yıllık stratejileri gözden geçirip Avrupa Birliği projelerinin değerlendirme süreçlerini hesaba kattığımız bir şey yapmamız gerekiyor diye düşünüyorum. İşte stratejiye kattığınız şeylerden biri oluyor bu. O dönemde proje yazım sırasında önceliklendirdiğiniz bir konu aslında güncelliğini kaybetmiş farklı ihtiyaçlar doğmuş oluyor o süreçte. Bu sıkıntıları oluyor tabii. Türkiye’ye özgü olan uygulama süreçleri, raporlama süreçleri gibi süreçler de var işi zorlaştıran. Projenin başarısı daha çok bu uygulama süreçlerinin prosedürleriyle zaman geçiriyor olmak köşeye sıkıştıran şeylerden biri diye düşünüyorum yine” (K9)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Projenin kamu paydaşı Avrupa Birliği destekli bir proje olmasının kamu açısından güvenilirliği artıran bir faktör olduğunu söylüyor. Proje yönetim, raporlama gibi süreçlerde belli standart ve prosedürlere uyulmasının gerekli olmasının da güvenilirliği artıran bir diğer faktör olduğu belirtiliyor. Ayrıca Avrupa Birliği destekli proje olmasının sonuçların takibi açısından da kolaylık sağladığı ifade ediliyor.

“Tabii ki Avrupa birliği destekli olması bence şöyle bir avantajı var bir kere güvenilirlik çünkü kriterlerimizin süreç proje yönetim sürecimizin raporlamaların bütün organizasyon yapısının belli standart ve prosedürlere uyması gerekiyor. Bu prosedürler bu işin çıktılarının sağlam olması için pek çok eminim ki şüphelerimiz var. Dolayısıyla Avrupa birliği destekli olması bence çok büyük kamu açısından da güven sağlıyor. Biz daha gönül rahatlığıyla şimdi biz derneği tanıyoruz ama X dernek olsaydı ve bizi bir toplantıya konuşmacı olarak davet etselerdi tanımasaydık hani ondan sonra bakardık Avrupa Birliği destekliyorsa eğer kamu tarafından da ortaklarımıza danışardık ve sorardık. Dolayısıyla Avrupa Birliği’nin bu işin arkasında olması hem projenin sonuçlarının takibi açısından hem de önceki yürütme açısından güven sağlıyor gerçekten.” (K9.2)

Proje ekibi ise Avrupa Birliği’nin sivil toplum kuruluşlarına kapasite artırma konusunda destek olmasını değerli bulduklarını, bu sayede kurumsal kapasitelerini artırdıklarını söylüyor. Ayrıca birçok işbirliğine de olanak sağladığı, büyümelerini hızlandırdığı ve problemlerin çözümünde daha hızlı sonuca ulaştıklarını ifade ediyor.

“Bu Avrupa Birliği Projesini yürütürken bizim için çok heyecan verici bir tecrübeydi ve bu tarz toplumun tek başına değil, dünyanın globaldeki en büyük problemlerine çözüm arayan sivil toplum kuruluşlarına kapasitesi anlamında destek olmaları bence çok kıymetli. Bu tamamen kişisel yorumum. Kurumum olarak da zaten bunun farklarını çok net bir şekilde gördük. Bunun sayesinde biz ciddi kapasite geliştirebildik, bunun sayesinde yapmak istediğimiz birçok projeyi bunun içerisinde gerçekleştirebildik, bunun sayesinde pek çok işbirliği kurabildik. Çok hızlı bir biçimde de büyümeye devam ediyoruz. Problemleri çözmeye devam ediyoruz bu sayede. O yüzden problem üzerinde baktığımız zaman evet biz zaten problem üzerinde çalışıyor olurduk ve belirli bir noktada çözüme getiriyor olurduk ama bu kadar hızlı değil. Bizim belki iki yılda, üç yılda, dört yılda yapabileceğimizi bir yılda tamamlamamıza yol açtı.” (K9)

Ağlar, platformlar, inisiyatifler gibi enformel sivil toplum kuruluşlarına özellikle gıda israfının çözümü konusunda ihtiyaç duyulduğu ifade ediliyor. Bu kuruluşların birlikte hareket edebilmek, sorumlulukları paylaşmak, sorunun tüm taraflarını bir araya getirebilmesi gibi rollerinin çok değerli olduğu ifade ediliyor. Ayrıca bu kuruluşlarda daha hızlı aksiyon alınabileceği düşünülüyor.

“Özellikle gıda israfı konusunda söyleyecek olursak bu global bir sorun. Bunun yerel, ulusal ve global ağlara ihtiyacı var bu sorunun çözümünün. Çünkü tek taraflı üstesinden gelebileceği şeyler değil. Ancak birlikte hareket edilerek, sorumluluklar paylaşarak ilerlenecek bir konu dolayısıyla bu alanda tüm tarafların bir araya geldiği platformlar, ağlar yine karar verme mekanizmalarını oluşturduğu sistematik kurumsal mekanizmalar bütün bunlar çok kıymetli. Ama genel olarak sivil toplumda bu çok değerli zaten. Bir sorunu tek taraflı bir muhabatı yok, tek taraflı çözüm mercii yok. Dolayısıyla bunları bir araya getiren yapıların oluşması çok kıymetli.” (K9)

“Teknik açıdan zaten ağlar, platformlara aslında baktığımızda yasal zeminde bir karşılığı olmayan iş birlikleri demek. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının hızlı aksiyon alabilmek için ve spesifik bir probleme yönelik çözümleri ortaya koyabilmek için bu tarz yapılara ihtiyaç mutlaka olabilir.” (K9)

Umut Koşusu / Kanserli Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV)

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sivil Toplum Destek Programı II kapsamında yürütülen “Sürdürülebilir Fon Yönetimi ve Sistemleri Projesi” çerçevesinde 22 Eylül 2019 Pazar günü Büyükdada’da gerçekleştirilen Umut Koşusu ile çocukluk çağı kanserine dikkat çekmek, bu konuda kamuoyunda farkındalık oluşturmak ve erken tanının önemini vurgulamak hedeflenmiş. Araştırma kapsamında proje yürütücü ve gönüllü koşucular ile derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden çıkan bulgular proje etkisi, fon süreçleri, sivil toplum ve AB fon algısı, aktif vatandaşlık, işbirliği ve diyalog başlıkları altında ele alındı.

► Kuruluş Kapasitesi

Cerrahpaşa’daki uzman doktorlar tarafından kurulan KAÇUV, hastaneler ve sağlık kurumları ile birlikte çalışıyor. Kurucularının uzman doktorların olması kuruma olan güveni beraberinde getirdiği söyleniyor. İlk zamanlar küçük ölçekte faaliyetlerde bulunan vakfın şimdilerde ise orta ölçekte faaliyet gösterdiği belirtiliyor. Son üç yılda vakfın insan kaynağının artması ile beraber, İstanbul Anadolu yakasında ikinci bir aile evinin de açıldığı ifade ediliyor. Vakfın yalnız lösemi üzerine çalışan bir vakıf olmadığı tüm kanser türleri ve süreçleri ile ilgilendiği ve buna yönelik çalışmalar yapıldığı belirtiliyor. Bu çalışmaların sadece tıbbi alanda olmadığı KAÇUV’un hastane dışında da çalışmalarda bulunduğu, psikolojik tedavi, sağlık çalışanlarına yönelik destek programları, kapasite geliştirme çalışmaları ve hastane dışında oyun alanları gibi faaliyetlerde bulunduğu altı çiziliyor. Bu bakımdan kurumun teknik uzmanlık kapasitesinin güçlü olduğu söylenebilir.

“Bizim kurucularımız da doktor. Cerrahpaşa’daki uzman doktorlar tarafından kurulan bir vakıfız. O yüzden bir doktorun kurduğu bir vakıf alanda ister istemez bir güvenilirlik yaratıyor. Çünkü biz hastanelerle çalışıyoruz temelde ve sağlık kurumlarıyla çalışmamız gerekiyor. Onların verdiği bir şeyle teknik anlamda geçmişten gelen bir pozitif bir artıyla başlıyoruz.” (K10)

“Eskiden küçük ölçek olarak tanımlayabilirdim ama artık orta ölçek bir sivil toplum kuruluşu olarak tanımlıyorum. İnsan kaynağı kapasitesi olarak da özellikle son üç yılda iki katına çıktı neredeyse kişi sayısı. O yüzden yaklaşık 30 kişiyle birlikte çalışıyoruz. Pendik’te de ikinci bir aile evimiz açıldı, Anadolu Yakasında da oradaki ihtiyaçtan dolayı. İK kapasitesi evet ama bir İK departmanımız yok. Bunun bir handikabıdır aslında. Sivil toplum bazı alanlarda bazı yerlerden şey yapmaya tasarruf etmeye çalışır, bu da o alanlardan bir tanesi.” (K10)

“Tüm kanser süreçleriyle ilgili çalışmalar yapıyor. Bir diğeri de bu diğer kurumlar aslında baktığımızda çocukların sadece psiko-sosyal yönüyle ilgili çalışmalar gerçekleştiriyor. Oyuna dayalı aslında, etkinliğe dayalı aslında faaliyetlerdi. Biz biraz daha sürecin tıbbi süreciyle ilgilenmiyoruz tüm vakıflar gibi. O aslında doktorlar ve sağlık kuruluşlarının alanı. Ama tabii Türkiye’de sürece bütüncül bakmak anlamında ciddi bir eksiklik var. Bir tedavinin başarılı olabilmesi için tıbbi olarak desteklenmesi yeterli olmuyor. Alanlarda psikolojik destek verilmiyor hastanelerde, özel psikologları yok. Biz bunu dışarıdan sağlıyoruz. Hastaneler uygun ortamlar değil, oyun odaları açıyoruz, hastane sınıfları kuruyoruz. Aslında o bütünlüğün eğitimiyle, oyunuyla, psikolojik desteğiyle, kapasite geliştirilmesiyle ve sağlık personellerinin desteklenmesiyle bunu yapmaya çalışıyoruz. Diğer kurumlar daha farklı alanlarda ilerliyor.” (K10)

KAÇUV gelirlerinin hem bireysel bağış hem de kurumsal bağışlardan elde ediyor. Bunun yanında son yıllarda bağış toplamaya yönelik koşu gibi sportif faaliyetlerin KAÇUV ve sivil toplum kuruluşları için kaynak yarattığı düşünülüyor. KAÇUV koşudan çok fazla bağış elde ettiğini ve bunun yeni bir aile evi oluşturmak için ciddi bir kaynak olduğu belirtiliyor. Toplanan bağışlar hedef kitlenin faydalandığı aile evi inşaatları için kullanılırken AB desteği ise kurumun finansal ve İK kapasitesini geliştirmede faydalı olmuştur.

“Aslında iyi olduğunu, iyi bir noktada olduğunu söyleyebilirim. Bunu çok farklı alanlarda bir kaynak geliştirme stratejimiz var hem bireysel bağışçılık hem kurumsal bağışçılık hem son dönemde koşu, sportif faaliyetler dediğimiz şeylerinde sivil toplum için çok ciddi bir kaynak yarattığını görüyoruz. Koşu bunlardan bir tanesi. Son üç yıldır koşu birinciliğimiz, ikinciliğimiz var. Çok ciddi miktarda bağış topladık. Ve bunlarla o aile evi dediğimiz, inşaat yapmak da bu dönemde hiç kolay bir şey değil. Yaklaşık beş milyonla tamamlanan bir süreç oldu. Buradaki büyük bir paranın, finansal bütçenin çok büyük bir kısmı buna gitti zaten ama ona rağmen hala İK’sını geliştirmeye devam edebiliyorsa, projeler üretiyorsa, alanı bu kadar genişletebiliyorsa hani finansal anlamda da mesela son Avrupa Birliği Projemizde zaten vakfın kaynak geliştirme departmanının büyütülmesi ve oradaki kapasitenin geliştirilmesine yönelikti. Bunu da mesela o şekilde destekleyebildik.” (K10)

Vakfın tanınırlığının oldukça yüksek olduğu, çok fazla gönüllüsü ve bağışçısının olduğu belirtiliyor ancak bu tanınırlık ve bilinirliğin İstanbul ile sınırlı olduğu ifade ediliyor. Bunun nedeni vakfın faaliyet alanının İstanbul olması olduğu söyleniyor. Vakfın faaliyet alanının İstanbul dışına çıkması için zamana ihtiyaç olduğu söyleniyor.

“İstanbul’da bilinirliği fazla özellikle öğrenciler tarafından, üniversite öğrencileri tarafından çok fazla gönüllümüz var çünkü. Bağışçılarımızın da sayısı oldukça yüksek. O yüzden bilinirliği fazla ama İstanbul dışına çıktığımızda neredeyse hiç yok diyebilirim. Çünkü çok bu alanda konumlandık ve faaliyetlerimizi bu alanda temel aldık. Yani şey aslında bilinirlik noktasında daha şey düşük düzeyde ama güvenilirlik noktasında öyle değil.” (K10)

► Proje Etkisi

Projenin KAÇUV'un gelişmesine büyük bir katkısı olduğu söyleniyor. Özellikle vakfın kurumsal kapasitesini geliştirmesine katkısı ifade ediliyor. Ancak AB desteğinin KAÇUV'un faaliyet alanı olan çocukluk çağı kanserleri alanında direkt bir katkısı olmadığı belirtiliyor. Bu yönüyle AB projesinin başarısı, çocukluk çağı kanserlerine ilişkin kapsayıcılığı olan dolayısıyla etki alanı geniş olan KAÇUV'un kurumsal kapasitesini güçlendirmesinde söz konusudur.

"Türkiye'deki alana çok inanılmaz katkı sağlayan bir şey olmadı. Bizim kendimizi geliştirdiğimiz bir şey oldu daha çok. Çünkü Avrupa Birliğinin açtığı farklı fonlar var bu gerçekten bir kurumun kendi kapasitesini geliştirmesine yönelik bir programdı. O yüzden bizdeki etkisi vakıftaki etkisi çok daha pozitif." (K10)

Umut koşusunun farkındalık yaratması ve medya görünürlüğü açısından etkisinin oldukça fazla söyleniyor. Etkinliğin hedefinin görünürlüğü ve tanınırlığı artırması olduğu ve bunun da gerçekleştiği, vakfın temas kurduğu insanların artması ve dışarıdan KAÇUV'un görünür olması sağladığı belirtiliyor. Kendi koşusunu düzenleyen KAÇUV dışında herhangi bir kuruluş tarafından böyle bir etkinlik yapılmamış olmasının etkiyi artırdığı söyleniyor. Koşunun kamusal alanda yapılacak olması ve yasal prosedürlerin zorlu geçtiği fakat motivasyonun yüksek olmasının bu engellerin önüne geçtiği belirtiliyor.

"Kitlel olarak koşunun çok başka bir etkisi oluyor. Çünkü orada 1000'i aşkın insan bir amaç uğruna farkındalık grubundan bir araya geliyor. Büyükada'da gerçekleşmişti. Ve oradaki mesela basına yansımalarıyla hem sosyal medyaya yansımalarıyla hem de insanların bir faaliyet olunca bir aktivite olunca onun yayılım hızı çok daha hızlı oluyor çünkü kendi sosyal medya hesaplarında paylaşıyorlar. Bir anda bir kişi bunu 300 kişiye belki bunu yaygınlaştırmış oluyor. Koşu daha önce hiçbir sivil toplum kuruluşu tarafından kendi koşusunu düzenleyen bir kurum olmadı diye biliyorum. O yüzden bu anlamda kitlel bir faaliyet oldu ve etkisi çok daha büyük oldu." (K10)

"Face to Face' ekiplerimizde izin almak bizi çok zorlamıştı. Çünkü onlar dışarıdalar. Bazen kamusal alanlarda oluyorlar. Pozitif tarafı olurken çok negatif tarafı da var. Oradaki ekibi dinç tutmak, onların motivasyonunu sağlamak biraz zor olmuştu."(K10)

KAÇUV'un çalışma alanına ilişkin hedef kitlesi kanserli çocuklar ve aileleri olsa da AB destekli proje kapsamında proje faydalanıcıları, bağış toplama etkinliğine katılan bireylerdir. Bu kapsamda projenin hedef grubunu KAÇUV'un bilinirliğini ve görünürlüğünü artırmaya hevesli herkes olarak tanımlayan proje ekibi özellikle bağışçılık anlamında katkı sağlayacak kişileri dâhil etmeyi amaçladıklarını söylüyor.

"Bağışçılar temelinde olmak üzere buraya katkı koyacak herkes projenin hedef grubu arasındaydı. Çünkü KAÇUV ile bir şekilde bağlantısı olan, sokakta yürüyen biriyle de bu süreçte iletişime geçtik. Bize daha önce bağış yapmış kişilerle de telefonla iletişime geçtik. Koşu herkese açık bir faaliyetti. İsteyen herkes dâhil oldu. O yüzden bağış yapmaya hevesli ve vakıfta da KAÇUV'un bilinirliğini ve tanınırlığını arttırmaya hevesli herkes bizim hedef grubumuz arasındaydı. (K10)

Ayrıca proje yürütücüleri, AB desteğinden faydalanma deneyiminin kurumsal süreçleri işletmede deneyim kazandırdığı görüşündelerdir. AB desteğinin bir görünürlük projesine verilmesi kurum açısından olumlu değerlendirilmektedir.

"Neyi ne zaman, nasıl yapmamız gerektiğini bir AB deneyimi kazandıktan sonra çok daha hâkim oluyorsunuz. Ve ikinci üçüncü projeler çok daha kolay gerçekleşiyor. Ya da kendi halinde yürütürken böyle görünürlük anlamında da yaptığımız hem kaynak faaliyetiydi hem de ciddi anlamda bir iletişim faaliyeti vardı ortada. Buna hem temas kurduğumuz insanların artması hem bizi dışarıdan görenlerin katkısı o yüzden görünürlüğümüzü de bir yılda çok daha yüksek bir ivmeyle kazandırdı." (K10)

Projenin hedef grupları arasında sivil toplum kuruluşları ile diyalogu geliştirmek olduğunu ve bunun için küçük ve orta ölçekte faaliyetlerde bulunan STK'lar ile bir araya geldiği ve birlikte çalışmalar yapıldığı ifade ediliyor. Bu çalışmalar kapsamında kaynak geliştirme alanında uzmanlığı olan özel sektörden ve ajanslardan uzmanlar eşliğinde kapasite geliştirme eğitimlerinin yapıldığı söyleniyor.

“Sivil toplum kuruluşları da bu hedef grupların bir parçasıydı sadece bireysel kişiler değil. Onlarla kaynak geliştirmeye dair kapasite geliştirme etkinlikleri yaptık. Bunlardan mesela bir kısmı daha küçük ölçekli olarak bahsettiğimiz bu alanda yeterli sürdürülebilirliğini kendi kendine sağlamakta zorlanan ekiplerle birlikte çalıştık. Yine bizim de dâhil olduğumuz ama kaynak geliştirme alanında uzmanlıkları olan hem özel sektör kuruluşlarından insanlar hem de ajanslardan gelip eğitimler verdiler. Bu faaliyetler sayesinde sivil toplum kuruluşlarındaki çalışanlara ulaşmış olduk. Koşuyla farklı bağışçılara ulaşmış olduk. Konuşma ekibimiz, telefon ekibimiz ve yüz yüze ekibimiz vardı o da dışarıdaydı. Onlarla da dışarıdaki kitleye ulaşmış olduk.” (K10)

Proje desteği ile farklı işbirlikleri geliştirildiği belirtiliyor. Özel sektör kuruluşları ve yerel yönetimlerle olan diyalogun gelişmesine katkı sağladığı söyleniyor.

“Farklı iş birliklerinin doğduğunu söyleyebilirim. Çünkü bu bir süreçti, yazılmış bir projeydi ama sonrasında Adalar Belediyesiyle bu işi yürüttük o bize bir kaynak sağlamış oldu. Bu yıl da mesela pandemi olmasaydı aynı şekilde. İş birliklerimizin gelişmesini proje sonucu olarak yazmamıştık ya da beklemiyorduk ama özel sektör kuruluşlarından olan kişilerle sonrasında farklı projeler yürütmeye başladık. Ya da o bahsettiğim kamu kurumlarıyla olan iletişimimizin güçlenmesine” (K10)

Projenin kurumun insan kaynağı kapasitesini de geliştirdiği, proje kapsamında iki kişinin istihdam edildiği, bu iki kişiden birinin proje sonrasında istihdam edilmeye devam edildiği söyleniyor. AB desteğinin kurumun finansal kapasitesini doğrudan etkilemediği, gerçekleştirmek istedikleri projeyi bu fon sayesinde gerçekleştirdiklerini ancak sonrasında kurumun finansal kapasitelerinde bir iyileşme sağlamadığı ifade ediliyor. Bu yönüyle AB fonu, kuruluşun belli zaman aralığında gerçekleşen projesini finanse etmekle sınırlıdır. Desteğin kurumun bilgi ve deneyimini artırdığı da gözlenmektedir.

“Bu fon kapsamında başlayan iki yeni arkadaşımız oldu. Onlar bizim için çalışan insanlar o anlamda birazcık daha kendi iç İK'mız bir kişi ama dışarıdaki alanda daha fazla etkisi oldu. Bizim kapasitemizi gerçekten güçlendirdiği bir şey oldu proje oldu.” (K10)

“Finansal kapasitemizi çok ciddi bir şekilde etkilemedi. Yapmak istediğimiz bir çalışmayı tamamen fon sayesinde yapmış olduk. Bu o döneme ait artıydı ama sonrasında bir şey geliştirmesi sağlamadı yani finansal anlamda.” (K10)

Projenin en büyük etkisinin güvenilirliğin artarken aynı zamanda iletişimin etkisinin artırması olduğu söyleniyor. Katılımcılardan alınan bağış sonrasında teşekkür sertifikası verilmesi, proje çıktısı raporlarında bu katkılara yer verilmesi bu etkiyi artırıyor.

“Güvenirliğin artırılması bunlardan bir tanesiydi. Çünkü belirli bir şey veriyorlar bize bunun karşılığında, bir bağış veriyorlar. Sonrasında bunun karşılığında hem teşekkürle alıyorlar hem de bir sertifika gönderiyoruz hem de sonrasında bunu raporlardan okuyabiliyorlar. Biraz güvenilirliğini artırması, bir de iletişimin etkisinin artırılması da etkilerden bir tanesi.” (K10)

Gönüllü koşucular iletişimde sosyal medyanın çok önemli bir yeri olduğunu düşünüyor. Katıldıkları Umut Koşusu'ndan fotoğraflar ekleyerek çevresindeki kişileri haberdar ettiklerini söylüyorlar. KAÇUV'dan haberdar kişi sayısının artması ile kuruma yapılan bağışların da aynı oranda arttığı düşünülüyor. Koşucular aslında projeye katkılarının da bu olduğunu düşünüyor. Çünkü aslında proje hakkında detaylı bilgilerinin olmadığını, sadece koşu olarak bildiklerini fark ettiklerini söylüyorlar.

"Bu dönemde en güzel reklam Instagram'dan yapılıyor, sosyal medyadan. Koşu zamanında koşu fotoğrafları veya koşu hikâyeleri paylaşarak. Özellikle o gün buna farkındalık yaratmaya çalıştık, KAÇUV'u etiketleyerek, KAÇUV hakkında birkaç cümle yazarak hikâyelere veya fotoğraflara. Bu şekilde çevremi haberdar, bu şekilde ulaşabilirim çok geniş kitleye. İşin açıkçası bu tarz etkinliklere katıldığım zaman insanların hoşuna gidiyor. "A keşke bizim de haberimiz olsaydı, koşmasak da yürürdük" diyerek koşmayan insanlarda bu şekilde katılmak isteyeceklerini söylüyorlar. Adada olması o zaman sanırım birkaç kişinin hoşuna gitmişti. Birkaç kişi "Keşke biz de koşsaydık, haberimiz olsaydı" dediler. Bu tarz koşuların farkındalık yaratmaya faydalı olduğunu düşünüyorum. En azından KAÇUV ismini duymaları bile ilk anlamda o bile yeterli." (K10.1)

"Çalıştığım ofiste ben başladıktan sonra iki arkadaşım daha koşulara katılmaya başladı. Bunları da sosyal medyadan paylaşıyoruz. Oradan görüp soran, "sen ne yapıyorsun habire bir yerlerde koşuyorsun KAÇUV'u paylaşıyorsun, ne bunlar?" şeklinde dönüşler alıyorum. Ben de dilim döndüğünde KAÇUV şunu yapar, buna destek olur, istersen bak sen de şu şekilde destek olabilirsin tarzında geri dönüşler yapmaya çalışıyorum. Bizim de yaptığımız bu kişisel paylaşımlar sayesinde aslında daha fazla insana ulaşmış oluyorlar bence." (K10.1)

"KAÇUV diye bir şeyin de farkında değildim, bir STK'nın da farkında değildim. Ben işin içine girdikçe çevremdeki insanlar da öğrenmeye başladı. Bu Umut Koşusu da aynı şekilde buna yaradı aslında." (K10.1)

"KAÇUV'un hangi projesi için koşuyoruz veya hani bu koşudan KAÇUV nasıl bir yarar sağlıyor ondan haberdar olmadığımı fark ettim. Farkındalık adına yapılmış bir koşuydu." (K10.2)

"Genelde Türkiye'deki STK'ların temel sorunu destek bulabilmek. Sonuçta desteklerle hayatını idame ettiren şeyler dernekler, vakıflar. Dolayısıyla hani bu farkındalığı yaratabilmek, en azından bir fazla kişiye "A KAÇUV neymiş, KAÇUV da şunu yapıyormuş" diye bir kulak dolgunluğu yaratsa pozitif bir artı bir şey. Dolayısıyla KAÇUV'a da olan hani hala duymayan varsa ya da insanlar bir de belki biliyorlar ama böyle organizasyonları gördükçe biraz daha aşına oluyorlar ve hani tamam ben de destek vereyim, ben de destek olabilirim gibi akıllarında bir ampul yanabiliyor. Herkesin bir zamanı var bence, o zaman belki bu koşudan sonra olmuştur, belki koşudan bir ay sonra olmuştur. O farkındalığı oluşturup akıllarda yer etmek ve bir şekilde onu bağışçı, destekçi olarak kazanabilmek." (K10.2)

► Aktif Vatandaşlık

Aktif vatandaşlık KAÇUV temsilcisi tarafından karar mekanizmalarını etkileyebilmek, kamuoyu oluşturmak olarak nitelendiriliyor. Gönüllü koşucular tarafından ise problemlere çözüm üretme, gönüllülük faaliyetleri, toplumda fark yaratmaya çalışmak olarak tanımlanıyor.

"Vatandaş katılımı deyince, Türkiye'de belirli alanlara atıyorum siyasi sosyal meselelere, kültürle alakalı şeylere kişinin sadece fikirden ziyade bireysel olarak katkıda bulunduğu, daha fazla işin içinde olduğu, kararları etkileyebildiği şeyler geliyor. Sadece sosyal medyada ya da görünürlük olarak yapılabilecek çalışmalardan ziyade birlikte kamuoyu oluşturmak vatandaşlıkla beraber ve sonrasında kararları etkileyebilmek geliyor." (K10)

"Aktif vatandaşlık daha önce duymadığım, bana yabancı bir kelime. Ama varsaydığım şey sosyal sorumluluk projelerine destek olma anlamında olduğunu düşünüyorum." (K10.1)

“İlk etapta günlük hayatın içerisinde insanın kendisinin de yaşamadığı, karşısındaki insanların yaşadığı problemlere hassas olma, ilgi gösterme, yardım etmeye çalışma, edemese de destek olma gibi bir şey geliyor aklıma.” (K10.2)

“Aslında birazcık elini taşın altına sokmak gibi düşünebiliriz. Biraz daha işte pro-aktif olmak. Aslında işte yardımlaşma kültürü, fikir beyan etme, hani sadece eleştiri değil onunla birlikle eleştirdiği şey neyse bir çözüm önerisi hani bulabilme, bulamıyorsa bununla ilgili paylaşım yapma, bununla ilgili çalışmak. Sadece eleştiri de evet bir şeylerin olumluya gitmesi için bir şey ama aslında rol oynamak, bir fark yaratmaya çalışmak.” (K10.1)

“Burada gönüllü bir şey olduğu için hani farkındalık yaratmak için gönüllü olarak oraya siz de zamanınızı ayırıyorsunuz, oraya gidiyorsunuz, gününüzü orada geçiriyorsunuz hani gönüllülük esasıyla siz de orada zamanınızı, emeğinizi veriyorsunuz. Dolayısıyla bu da bir aktif vatandaşlık örneği. (K10.2)

► İşbirliği ve Diyalog

Proje kapsamında KAÇUV’un kamu kurumları ile işbirliği yaptığı ve bu işbirliği sayesinde gerekli izin alındığı ve koşunun yapıldığı söyleniyor. Bunun yanında farklı sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları ile diyalog halinde bulunduğu ifade ediliyor. Bu diyalogların da işbirliklerinin önünü açtığı söyleniyor

“Bizde mesela proje ortağımız yoktu bu anlamda sadece KAÇUV olarak başvurduğumuz bir projeydi ama paydaşlar hem o ilişkilerin geliştirilmesi için kamu kurumları bu paydaşlardan bir tanesi çünkü izin almadığımız sürece onlarla birlikte olmadığımız sürece zaten işlemezdi birçoğu. Yine sivil toplum kuruluşları paydaşlarımızdan bir tanesiydi farklı STK’larla deneyim paylaşımı yaptık. Onları eğitim olarak düşünmüyorum aslında bunu, çünkü orada bir eğitimi KAÇUV vermiyordu, KAÇUV onları bir araya getiriyordu, buluşturma görevini üstleniyordu. Bu yüzden orada da çok ciddi, hem katılımcı olan sivil toplum kuruluşları arasında çeşitli iş birlikleri geliştirdi mesela bu da çok pozitif orada birbirlerinden öğrendiler, hem de bizim yaptığımız sayesinde bizim de iş birliklerimiz geliştirmiş oldular. Paydaşlarımızdan birisi STK’lardı, bir de özel sektör var. Bu çok zayıf bir halka baktığınızda ama onları da davet ettiğimiz, koşuya mesela çok fazla özel sektör kurumu katıldı. Bizim daha önce temas ettiğimiz etmediğimiz, farkındalık için kendi çalışanlarını şey yaptılar ve onlarda işte kitlerini alıp o gün sadece bir pazar sabahı koşu için geldiler. O anlamda da özel sektör kuruluşlarıyla da daha az ama yine temasımızın olduğu bir proje oldu.” (K10)

KAÇUV’un işbirliği yapma ve geliştirmede biraz eksik kaldığı söyleniyor. Çocukluk çağı kanseri farkındalığının artması için işbirliklerinin geliştirilmesinin önemi ifade ediliyor.

“Bir de yaptığı iş birliğini gerçekten önemsiyorum. KAÇUV’u bu noktada biraz eksik görüyorum. İş birliğini ne kadar geliştirirse, farklı kurumlarla, farklı alanlarda çalışanlarla mesela aslında bu çocukluk çağı kanserinde alanın handikaplarından bir tanesi kurumlarının birbirini desteklememesi. Projelerin daha fazla iş birliğiyle daha iyi sonuçlar çıkarabilecek şeyler olmasına dikkat ediyorum, sosyal etkiyle beraber.” (K10)

Genel olarak değerlendirdiğimizde, AB desteğinin KAÇUV’un Umut Koşusu’nu finanse ederek kuruluşun daha büyük bir finansmana erişimini sağlayarak hedef kitleye hizmet sağlayan kurumları inşa etmelerine fayda sağlamış ayrıca bu etkinlik aracılığıyla kuruluşun görünürlüğünü artırmıştır. Bu yönüyle AB desteklerinin 'fundraising' etkinliklerini desteklemede başarılı olduğu söylenebilir.

► Fon Süreçlerine İlişkin Algılar

Avrupa Birliği projelerine başvurunun zor olduğu belirtilirken başvuru merkeziyle iletişimin daha kolay olabileceği belirtiliyor. Dokümantasyon tarafının çok yoğun olduğu, dijitalleşmeye ihtiyaç duyulduğu söyleniyor. Aşamalı başvuru ise olumlu karşılanıyor.

“Avrupa Birliği projelerine başvurmak hiçbir zaman kolay olmuyor zaten. Çünkü sonuçta bir para veren kuruluş olduğu için sizden çok fazla şey talep ediyorlar. Önce bir işte konsept bulup gönderiyorsun. Bu ilk aşama oluyor. Eğer ona geçerseniz sonra ‘grant application’ dediğimiz işte daha büyük şeye başvuruyorsunuz vs. Eskiden mesela hepsini hazırlayıp gönderiyordunuz. Ve eğer fon geçmeyecekse boşuna o tüm hazırlık sürecini tamamlamış oluyorduk. Bu mesela kolaylaştırıcı bir taraftıydı. Artık daha parti parti yapılması. AB’yi de bu tarafta haklı buluyorum. Çok ciddi bir miktarda katkı koyuyor. Bunun da karşılığını görmek istiyor.” (K10)

“AB tarafında çok fazla dokümantasyon işi vardı. Bence bunlar azaltılabilir, dijitalleşebilir daha kolaylaştırılabilir olduğunu düşünüyorum. En zorlarından bir tanesi Avrupa Birliğine proje yürütmek. Türkiye’deki kurumlarla yürüttüğünüz gibi ilerlemiyor gerçekten süreç.” (K10)

Proje yürütücüleri ayrıca CFCU ile ilişkilerde bir miktar zorlandıklarını belirtiyor. Süreçlere ilişkin teknik sorunlar dile getiriliyor. Proje yürütürken teknik zorlukların ve evraklara ilişkin yükümlülüklerin süreçleri zorlaştırdığı ifade ediliyor.

“Avrupa Birliği Projesi yürütmek çok kolay bir iş değil. Ama sonrasında tüm çıktılarıyla birlikte pandeminin başımıza gelmesine rağmen hem görünürlüğü hem ondan AB’nin görünürlüğü sağladığımız hem de proje sonuçlarıyla birlikte onu da tamamladığımız bir şey oldu diyebilirim.” (K10)

KAÇUV temsilcisi hazırda bulunan projelerini Avrupa Birliği fonlarıyla uygunluğuna göre hayata geçirdiklerini ifade ediyor. Bu yönüyle AB fonları Türkiye’de proje tasarımlarına da yön veren bir unsur olarak karşımıza çıkıyor.

Biz onu Avrupa Birliği’nden çıkan fonlarla ne kadar uyumlu olduğuna bakarak aslında hayata geçirmeye çalışıyoruz. Kaynak geliştirme projesiydi bu temelde ve baktığımızda KAÇUV’un bu alanda faaliyetlerini ortaya koymak için bir kurumun en fazla ihtiyacı olan şey tabii ki paradır, bağıştır, kaynaktır. Bunları yerine sağlayabildiğinde o kadar etkisi de fazla olacaktır. Datalar, excellerde tutuluyordu ama bunu CRM’e geçirmek için de bir çalışmamız oldu birazcık daha aslında bilgi teknolojileri alanında destek verebileceğimiz. İnsanlar bizi çok tanımıyorlardı bu şeyde işte ‘face to face’ ekiplerimiz var yine onların detaylarından bahsedeceğim ama onların bizi ne kadar kişi anlarsa ve dinlerse o kadar fazla kişide farkındalık oluşacaktı. Biraz bunu da yapmaya çalıştık. Hem bilinirliğinin artması, kaynak ve iletişimin birlikte kol kola gitmesi durumuyla başlamıştı. (K10)

► Sivil Toplum ve AB Fon Algısı

Avrupa Birliği’nin fon vermesinin sebebi sivil toplumla ilişkileri güçlendirmek istemesi, güçlü sivil toplum kuruluşları istemesi olarak görülüyor. Sivil toplumun ise Avrupa Birliği fonlarını ciddi bir kaynak olarak görürken aynı zamanda dil sorunu nedeniyle zorlayıcı gördükleri düşünülüyor.

“Avrupa Birliğinde olan farklı STK’larla da iş birliğini güçlendirmeye çalışıyor. Bu zaten sivil toplum alanının gelişmesini ve genişlemesini istediği için bu anlamda da gerçekten hani nokta oysa bunu çok başarılı şekilde devam ettiriyor. Bize olan katkılarına baktığınızda güçlü sivil toplum örgütleri istiyor. Onların da bu anlamda düşündükleri ve şey yaptıkları vardır, ilişkilerinin böyle olmasını istediğine dair. Güçlü sivil toplum kuruluşu için verdiği bir fonu bunu da bence desteklemiş oldu.” (K10)

“Çok büyük bir kaynak olarak görüyor ilk olarak. Çünkü çok ciddi, ciddi sivil toplum kuruluşlarının hiçbir zaman aslında alamayacağı fonları bir seferde bu kaynağı elde etmiş oluyor. Bu yüzden bence iyi bir kaynak olarak görüyor. Aynı zamanda çok zorlayıcı olarak görüyor. Birçok STK’nın İngilizcesi yok, İngilizcesi olmadan bu süreçlerin yürütülmesi mümkün değil. O yüzden o anlamda hem o dokümantasyonun İngilizce gerekliliği bence STK’ları zorlayan taraflardan. Eskiden daha ulaşılmaz olduğunu daha ulaşılmaz gördüklerini düşünüyorum. Öyle gözlemliyordum çeşitli çevrelerimden şimdi daha öyle değil bence.” (K10)

KAÇUV temsilcisi uzun zamandır yapmak istedikleri projeyi bu fon sayesinde yaptıklarını, kendi imkanlarıyla bu projeyi gerçekleştirmenin çok mümkün olmayacağını söylüyor. Dolayısıyla aldıkları bu fonun kendilerine çok önemli bir katkı sağladığını düşünüyor.

“Şimdi bu kurumun uzun zamandır yapmaya çalıştığımız çok ciddi bir şeyi fon olarak yapmışız, bu bize çok önemli bir katkı sağlamış bundan sonra hep üzerine koyarak gitmeye devam edeceğimiz için o çok şey pozitif aslında. Avrupa Birliği’nin böyle fonları olması sonuçta bunu kendi imkanlarımızla nereye kadar yapabiliriz ya da vakfın stratejisi kapsamında buna ne kadar bütçe ayrılır bu bir tartışma konusu.” (K10)

Ağlar, platformlar, inisiyatifler gibi enformel sivil toplumun çok fazla kurumun bir arada olmasıyla kamuoyunu, savunuculuğu artırdığını düşünüyor. Bu tarz kurumlara verilecek fonlar diyalog, iş birliği oluşturması açısından değerli görülüyor. Burada dikkat çeken konulardan biri de ağlar ve platformların tamamen aynı alanda çalışan STK’ları bir araya getiren oluşumlar olarak görülmesidir.

“Ağlar, platformlar bir kişi bir kurumdan ziyade çok fazla kurumun bir arada olduğu, baskının arttığı, kamuoyunun arttığı, savunuculuğun arttığı bir şey haline geliyorlar. Bu yüzden çok önemli buluyorum. Kendi alanımızla ilgili de bizim alanda zaten üç ya da dört kurum var. Ama mesela engellilik alanında, çocuk hakları alanında bu ağların yaklaşımlarını ve etki gücünü daha yüksek buluyorum.” (K10)

“İş birliğini güçlendiriyor ister istemez. Kurumların birbirini tanımalarını, aralarında diyalog oluşmasını, köprü oluşmasını sağlıyor. Belki hiç yan yana gelmeyecek iki kurumu bir araya getiriyor ve oradaki ilişkiyi, iletişimi güçlendiriyor. Biraz o farklı kültürlerden olanların birbirlerini tanımalarını sağlıyor. O anlamda o çatı olma halinin hem birbirini tanımak hem iletişim kurulması hem farklı kurumların sadece isim olarak bildiğimiz kurumların bile bir araya getirecek ortamlar yaratılması bu fonla sağlanıyorsa evet güzel.” (K10)

Etki Vaka Analizlerine İlişkin Değerlendirme

Araştırma kapsamında odaklanılan vakaların önceki bölümdeki anlatısının yanında bu projeler başarı/etki kriterleri ekseninde incelendi. 12 üst başlıktan oluşan 34 kriter hem ön çalışmadaki paydaş görüşmeleri izlenimlerine, hem de niceliksel ve niteliksel saha çalışmalarının işaret ettiği bulgulara göre puanlandı ve önem derecesine göre sıralandı.

Tablo 68. Başarı / Etki Kriterleri Önem Derecelendirmesi

Özgünlük	Yüksek
Konu sahipliği	Yüksek
Kararlara etki	Yüksek
Kapsayıcılık	Yüksek
Görünürlük	Orta - Yüksek
Hedef gruba etki	Orta - Yüksek
İşbirliği	Orta - Yüksek
Etkin katılım	Orta - Düşük
Kurumsal kapasite	Orta - Düşük
Aktif vatandaşlık	Orta - Düşük
Yaygınlaştırma	Düşük
Finansal verimlilik	Düşük

Sıralanan 12 üst başlık yüksek, orta - yüksek, orta - düşük ve düşük olmak üzere 4 dereceye sınıflandırıldı. Kriterlere göre mevcut durum ve her kriter için gelişme alanlarını içeren değerlendirme tablosuna raporun ilerleyen bölümlerinde yer verildi.

Özgünlük

AB destekli projeler yenilikçi alanlara temas etse, proje tasarımındaki kaynak eksikliği ve buna bağlı olarak ön çalışmaların yeterince yapılmamış olması yeni alanlar açma konusunda engel teşkil ediyor. Toplumsal ihtiyaçların belirlenmesi, tasarım öncesi hedef grupların daha iyi tanınmasına ilişkin yapılacak ön çalışmalara destek ve teşvikler öne çıkıyor. Özellikle sivil toplum-akademi ilişkisinin güçlenmesi ve müdahale öncesi veri elde edilmesi, hem proje tasarımlarının daha etkili ve uygulanabilir olmasına, hem de müdahale sonrası etkinin ölçümlenebilmesi için temel veri oluşturulmasına olanak vereceği söylenebilir. Projeler daha çok metropol ve büyükşehirlerde yürütülüyor, Anadolu illerindeki sivil topluma etkisi düşük. Yerel STK'ların desteklenmesi, yereldeki STK'ların teknik uzmanlıklarının gelişmesini sağlıyor. Bu nedenle yerel desteklerin genişlemesi, ulusal projelerde ise yerel paydaşlar ile diyalog / işbirlikleri kurulmasının teşvik edilmesi öne çıkan bir gelişim alanı.

Konu Sahipliği

Proje yürütücüleri projenin konusunu ve işleyişini sahiplense de paydaşların bu süreçlerden uzak olması, odaklanılan alandaki etki gücünü olumsuz etkiliyor. Proje paydaşlarının meseleyi sahiplenmesine sağlamak amacıyla hem konu ile güncel tartışmaları hem de proje faaliyetleri hakkında daha yoğun bir bilgilendirme / etkileşime ihtiyaç olduğu görülüyor. Ayrıca kuruluşların proje süresince odaklandığı konu hakkındaki uzmanlıkları proje bitiminde azalmaya başlıyor. Bu uzmanlıkların sürdürülebilirliğinin sağlanması için kuruluş içinde kurum hafızasını tutmak ve için desteklere ihtiyaç duyuluyor.

Kararlara Etki

AB destekli projelerde meselelerin değinilmemiş alanlarına yenilikçi yaklaşımlar ile temas etme pratiği yaygın. Ancak projelerin getirdiği yeni perspektiflerin kamunun stratejilerinin / politikalarını etkileme durumuna daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Proje çıktılarının ilgili kamu kuruluşlarının stratejilerine öneri, girdi, veri sağlaması için bir mekanizma geliştirilmesine ihtiyaç olduğu görülüyor.

Kapsayıcılık

AB'nin hibelerinden yararlanan STK'lar benzerlik gösteriyor. STK'ların projelerini tasarlarken hedef kitlenin farklılaşmasını anlayarak tasarımlarını bu grupları kapsayacak şekilde yapmaları için teşvikler ve ön araştırma desteklerinin kapsayıcılığı artıracağı görülüyor.

Görünürlük

AB destekleri STK'ların itibarını olumlu etkiliyor. Ancak projeleri özellikle sosyal medya görünürlüğüne ilişkin sorunlar yaşıyor. Hem AB kuruluşları projeler yolu ile, hem de proje yürüten STK'lar AB ile birlikte daha görünür olmayı arzuluyor. Sosyal medya iletişimine yönelik eğitim ve desteklerin projelerin etkilerini arttıracığı görülüyor.

Hedef Kitleye Etki

AB destekli projelerinin direkt temas ettiği hedef kitleye faydası belirgin, ikincil / öngörülmeyen etkileri görünür değil. Ayrıca Projeler hedef kitlenin tüm popülasyonuna ulaşabilmesi açısından yetersiz ve STK'lar hedef kitlelerini homojen bir kategori olarak algılanmakta. Bu nedenle Projelerin farklı kesimleri ve dezavantajlı grupları kapsama konusunda sınırlılıkları var. Faydalanıcılar kadar ikincil faydalanıcılar ve faydalanmayanlara etkisinin araştırılması/sosyal etki değerlendirmelerinin yalnızca temas edilen grup değil, o kategoriyi temsil edecek örneklemeler üzerinden yapılması önemli. Ayrıca Hedef kitlenin toplumun farklı kesimlerini içermesi, hedef kitle içerisindeki farklılaşmaların anlaşılacak proje tasarımlarının yapılması konusunda teşvik edilmesi gerekiyor.

İşbirlikleri

Paydaşlar üniversitelerle (özellikle Anadolu'daki üniversitelerle) işbirliğinden memnun. Üniversitelerden öğrenim kazanımları var. Üniversiteye de görünürlük ve itibar getiriyor. Projeler ile daha önce bir araya gelmeyen kuruluşların bir araya geldiği görülüyor. Yerel yönetimlerin AB kuruluşları ile temasının artırılması ve AB projelerine aktif katılımın yolları, yöntemleri ve önemini içeren etkinliklerin düzenlenmesi bir gelişme alanı olarak tanımlanabilir. Ayrıca AB proje başvurularında daha önce bir arada proje yapmayan STK'ların bir araya gelmesinin değerlendirme kriterlerinin içine alınması sivil toplumun kendisi arasındaki temasın artmasını sağlayabilir.

Katılım

AB destekli projeler katılımcı süreçler içeriyor. Paydaşlar projelere ve projelerin odaklandığı konulara açıklar ancak proje yürütücüleri tarafından ara bilgilendirmeler eksik; projelerin olumlu yönlerine değinseler bile proje süreçleri ve etkiye dâhil eleştirel nosyonları eksik kalıyor. Projelerde paydaşlar bir ölçüde dekoratif bir konumlanışa sahip. Projelerin tasarım ve uygulama süreçlerinde paydaşlara yalnızca fikrinsel değil, operasyonel de fonksiyonların tanımlanması, paydaşların projeye angajmanını arttırabilir.

Kapasite Gelişimi

AB destekli projeler STK'ların kurumsal gelişimlerine katkı sağlıyor; proje yönetimi, finans yönetimi gibi uzmanlıkları geliştiriyor. Hem kurumsal gelişime katkı sağlaması açısından, hem de gelişimi sürekli kılmak amacıyla AB projesi deneyimi olan STK çalışanlarının ulusal, yerel ve uluslararası STK'lar arası hareketliliğini sağlayacak dönemsel destekler önemseniyor.

Aktif Vatandaşlık

STK'lar projelerinden çok kendilerini aktif vatandaşlık örneği olarak sayıyor. STK'ların ve yerelin kamu ve yerel yönetimlerden taleplerini iletmelerini sağlayacak bilgilendirme ve temas mekanizmalarının kurulması, varolanlar yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi ve kamu ve yerel yönetimlerin bu kanalları kullanmaları teşvikine ihtiyaç

Finansal Verimlilik

Projelerde doğrudan meseleye ve hedef gruba temas etmeyen temsil etkinliklerine ayrılan bütçeler fazla bulunuyor. Ayrıca açılış / kapanış etkinlikleri gibi faaliyetler Türkiye sivil toplumu tarafından etkili bulunanlar. Temsil etkinliklerine harcanan bütçenin kapasite artırma, hizmet sağlama, kaynak yaratma ya da doğrudan hedef gruba yönelik faaliyetlere aktarılması ve proje süreci içerisinde dâhil bütçenin kalem değişiklikleri için esnek olması, bu etkinliklerinin proje içindeki toplam finansal payının raporlanması, paya ilişkin net kriterler konulması geliştirilmesi gereken bir alan gözüküyor. Proje sonrası kuruluşlar yeni kaynak arayışına giriyorlar ve bu durum kendi çalıştıkları / uzmanlaştıkları alanın dışına çıkmasına yol açabiliyor. Proje süresince, proje sonrası sürdürülebilir bir finansal model kurmak amacıyla eğitim ve teşviklere ihtiyaç öne çıkıyor.

Yaygınlaştırma

STK'lar sosyal etki ve izleme değerlendirme çalışmaları yapıyor ancak bu çalışmalar gözlemlerle sınırlı kalıyor ve yeterli bütçe ayrılmıyor. Etki kriterlerine ilişkin değerlendirilmelerin tamamı aşağıdaki tabloda ayrıntılandırıldı.

Tablo 69. Kriterlere Göre Vaka Analizi Değerlendirmesi

	Fon Kuruluşu ve Paydaşlarının Kriterleri	Mevcut Durum	Gelişim Alanı
Özgünlük	Daha önce değinilmemiş ihtiyaçlar	Etkili, özellikle ihtiyaçların belirlenmesini sağlıyor	Toplumsal ihtiyaçlar özelinde STK'lar için ihtiyaç analizi / araştırma destekleri sağlanması
	Daha önce az temas edilmiş toplumsal kesimler	STK'lar gerçekleştirdikleri projeler ile yerele katkılar sağlıyor fakat yenilikler sınırlı	Toplumsal ihtiyaçlar özelinde STK'lar için ihtiyaç analizi / araştırma destekleri sağlanması
	Yerelde daha önce olmayan hizmetler	Yerel kuruluşlar yoluyla iyi örneklerde bu özgün hizmetler vatandaşla buluşuyor.	Yerel kuruluşların daha esnek yollarla desteklenmesi
Konu Sahipliği	Proje konusunun sahiplenilmesi	İç halkada sahiplenme yüksek. Ancak proje paydaşları projenin konusuna ve içeriğine uzak kalıyor	Proje paydaşlarını projenin faaliyet konusunda ilişkin beslemek; konu ile projenin ilişkisini, projenin konuya katkısı hakkında paydaşlarda farkındalık oluşturmak
	Benzer projeler yapma isteği	Devam motivasyonu yüksek, yeni proje fikirleri doğuyor	Desteklerin, özelden de AB desteklerinin kesintili yapısı sürerliği olan çalışmaların önünde engel teşkil edebiliyor.
	Kurum içerisinde proje konusuyla ilgili birimlerin, çalışma gruplarının kurulması	Çalışmalar proje bazlı kalıyor, eşgüdüm sınırlı	Çalışma konusunu ve proje çıktılarını kurumun hafızasında tutmak için proje sonrası kurum içi oluşumların ve arşivleme çalışmalarının desteklenmesi
Kararlara Etki	Strateji dokümanı gibi çıktılara konu olması	Projelerin çıktılarının kamu stratejilerine yansımaları sınırlı, motivasyon da düşük.	Proje çıktılarının ilgili kamu kuruluşlarının stratejilerine öneri, girdi, veri sağlaması için bir mekanizma geliştirilmesi
Kapsayıcılık	Farklı konulara açıklık, çeşitlilik	Hibelerden yararlanan STK'lar arası benzerlik yüksek kapsam dışı kalan STK sayısı fazla	Değerlendirme süreçlerinde daha önce destek almamış STK'lara erişimi önceliklendirmek
	Metropol ve büyükşehirler dışına erişim	Küçük şehirlere erişim sınırlı	Anadolu illerinde sivil toplumun etkinliğini destekleyecek, doğrudan bu illeri hedefleyen programların tasarlanması
	Daha önce ulaşılamamış düşük kapasiteli ama etkin STK'lara erişilmesi	Yerel STK'lara kısmen de olsa erişiliyor	Yerel desteklerin daha çok STK'ya erişmesi
Görünürlük	Sosyal medya kullanımı	Sosyal medya kullanımı sınırlı, ama motivasyon yüksek, önemseniyor	Sosyal medya görünürlüğü ve etkisinin araştırılması
	İçe kapalılığın olmaması	Dış iletişim motivasyonları yüksek	STK görünürlüğü için teşviklerin sağlanması
	AB kuruluşlarının görünürlüğü	AB projesi STK'lara itibar getiriyor.	Projelerde AB ve STK'nın görünürlüğünün konunun ve çalışmanın içeriğinin, önün geçmediği proje paydaşlarını görünür kılan iletişim formatların geliştirilmesi

	Fon Kuruluşu ve Paydaşlarının Kriterleri	Mevcut Durum	Gelişim Alanı
Hedef Kitleye Etki	Sosyal fayda	Doğrudan etkiler görünür düzeyde	Faydalanıcılar kadar ikincil faydalanıcılar ve faydalanmayanlara etkisinin araştırılması / sosyal etki değerlendirmelerinin yalnızca temas edilen grup değil, o kategoriyi temsil edecek örneklemeler üzerinden yapılması
	Erişim ve kapsayıcılık	Sınırlı bir kesime erişiliyor, çeşitlilik de sınırlı	Farklı bölgelerdeki hedef kitleye ulaşabilme / temas etmediği hedef kitleye yaygınlaştırma kapasitesinin geliştirilmesi için destek
	Tabandan gelmesi	Tabandan gelen fikir ve müdahaleler sınırlı	Hedef kitlenin toplumun farklı kesimlerini içermesi, hedef kitle içerisindeki farklılaşmaların anlaşılabilir olarak proje tasarımlarının yapılması konusunda teşvik
İşbirlikleri	Ortaklık ve ağları kurulması, sayıca fazlalığı	Ağlar kuruluyor fakat etkililiği sınırlı, nitelikli bulunmuyor, sonuç odaklı bulunmuyor.	Dönemsel kurulan ve konu odaklı ağ yapıları teşvik edilmeli
	Yeni STK'larla işbirliği	Yeni temaslar yaygın	Yerel yönetimlerin AB kuruluşları ile teması artırılmalı ve AB projelerine aktif katılımın yolları, yöntemleri ve önemini içeren etkinliklerin düzenlenmesi
	Enformal ağlar	Özellikle kadın STK'larının kurduğu enformel ağlar etkili	Enformel ağları destekleyen programların kurgulanması
	Kamu ile işbirlikleri	Yerel yönetimlerle işbirliği yaygın ve etkili, bakanlıklarla diyalog sınırlı	Mevcut kamu-STK diyalogu desteklerinin etkisinin araştırılması, gelişme alanlarının tespiti
	AB Başkanlığı ile ilişkiler	AB başkanlığı ile işbirlikleri sınırlı	AB proje başvurularında daha önce bir arada proje yapmayan STK'ların bir araya gelmesinin değerlendirme kriterlerinin içine alınması
Katılım	Çok paydaşlı olması	Gözetilmiş ve hesap edilmişler, Temas sistematik değil, bilgilendirmeler sınırlı.	Paydaşlara proje süreçleri ile ilgili periyodik ara bilgilendirmeler yapılması
	Paydaşların etkin katılımı	Paydaşlar ilgililer ama angaje değil, taliler, katılımlar dekoratif, dönüştürücü değil, destekleyici konumdadır, başarı göstergelerinin bir parçası değil	Proje paydaşlarının proje içerisinde fonksiyonlarının net olması ve etki ölçümlemesinde paydaşlar eksenindeki değerlendirmelerin yapılması
	Kamu'dan katılıma özen	Özellikle merkezi kamu ile diyalog sınırlı	Proje kapsamında kamu ve yerel yönetimlerin katılımını teşvik edecek mekanizmalar oluşturmak / katılımı izlemek

	Fon Kuruluşu ve Paydaşlarının Kriterleri	Mevcut Durum	Gelişim Alanı
Kapasite Gelişimi	Yönetimin haberdar ve etkin olması	Büyük ölçekli STK'larda yönetimin projeyi etkin bir şekilde takip edemediği görülüyor	STK yöneticilerini hem projenin sürecini takibini, hem de projenin etkisini sahiplenmesini sağlayacak kurumsal gelişim süreçlerine destek vermek
	Kurumsal kapasitenin artışı	Kurumsal kapasiteler yükselmiş	Kapasite gelişimi ölçümü çalışmaları ve kapasitenin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik destekler
	AB projesi yönetimi konusunda uzmanlık gelişimi	Kişilerin AB projesi yönetme konusunda bilgi ve tecrübesi artmış	AB projesi deneyimi olan STK çalışanlarının ulusal, yerel ve uluslararası STK'lar arası hareketliliğini sağlayacak dönemsel destekler
Aktif Vatandaşlık	Yerelde aktif vatandaşlığın teşviki, yerelden kamuya talepler oluşması	Projeler bizatihi kendilerini aktif sayıyor.	STK'ların ve yerelin kamu ve yerel yönetimlerden taleplerini vatandaşlık /katılım örneği iletmelerini bilgilendirme ve temas mekanizmalarının kurulması , varolanların yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi. Kamu ve yerel yönetimlerin bu kullanmaları teşviki
Verimlilik	Bütçelerin iyi yönetilmesi	Açılış/kapanış etkinlikleri gibi organizasyonel etkinliklere fazla kaynak ayrılıyor, etkileri sınırlı bulunuyor.	Formaliteden gerçekleştirilen etkinliklere harcanan bütçenin kapasite artırma, hizmet sağlama, kaynak yaratma ya da doğrudan hedef gruba yönelik faaliyetlere aktarılması. Proje süreci içerisinde dâhil bütçenin kalem değişiklikleri için esnek olması.
	Bütçelerin tamamının amaca yönelik kullanılması	Değişen çok sayıda faktörden kaynaklı, planlanan hedeflerin dışına çıkılabiliyor.	Projelerin finansal raporlamasında konuya / hedef gruba dokunan etkinliklere ayrılan payların raporlanması
	Finansal sürdürülebilirlik	Verilen destekler STK'ları finansal açıdan güçlendiriyor ancak sürdürülebilirlik zayıf. Sürdürülebilirlik yeni bir fonda aranıyor.	İkinci ve sonraki başvurularda sürdürülebilir finansal model kurmak için eğitim, teşvik, örnek modellerin aktarımı ve destekler
Yaygınlaştırma	Sosyal etki ve izleme-değerlendirme çalışmaları yapılması	Yapılıyor ama gözlemlerle sınırlı, bütçe ayrılmıyor	AB'nin projelerin sosyal etkisinin ölçülmesi ve raporlanmasının kriter olması / sosyal etki ölçümlerinin bağımsız kuruluşlar tarafından yapılarak AB tarafından yaygınlaştırılması
	Raporlarda titizlik	Raporlara özeniliyor	Raporlama destekleri
	AB uygulama kriterlerine uygunluk	Uygulama kriterlerine uygun işleniyor	Uygulama destekleri
	Somut çıktılarının olması ve çıktılarının yaygınlaştırılması	Projelerde somut çıktıları mevcut fakat yaygınlaşma düzeyi yüksek değil.	STK'ların çıktılarını kamu, yerel yönetim, üniversitelerle paylaşmasını sağlayan etkinliklerin desteklenmesi

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2014 - 2020 IPA-II dönemi planlama sürecinde sivil toplum alt sektörünün durum analizini yapan ve 2014-2017 döneminde izlenecek sektörel yaklaşımı tanımlayan “Sektör Planlama Belgesi (Sectoral Planning Document - SPD)” hazırlanmıştır. Sektör Planlama Belgesi’nde sivil toplum alt sektörünün genel hedefi, “demokratik yapı ve süreçlerin, temel hakların ve hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesine katkı sağlayarak AB uyum sürecinin desteklenmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Sektörün özel hedefi ise, “politika ve karar alma süreçlerine sivil toplumun aktif katılımının sağlanması, temel haklar ve diyalog kültürünün geliştirilmesi ve AB-Türkiye sivil toplum diyalogunun ve kültürlerarası değişimin desteklenmesi” şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda, Sektör Planlama Belgesi’nde 4 alt başlık belirlenmiştir:

- Alt Eylem 1: Aktif Vatandaşlık için Yasal Çerçevenin İyileştirilmesi
- Alt Eylem 2: Kamu-STK İş birliğinin Güçlendirilmesi
- Alt Eylem 3: STK’larının Kapasitesinin ve STK’lar arasındaki Ağın Güçlendirilmesi
- Alt Eylem 4: Türk-AB Vatandaşları Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi

Araştırma bulgularını alt eylemler ile ilişkili olarak değerlendirecek olursak:

Alt Eylem 1: Aktif Vatandaşlık için Yasal Çerçevenin İyileştirilmesi

Nicel araştırma bulgularına göre **AB desteği alan STK’ların aktif vatandaşlık algısı AB tanımına yakın seyrediyor**. Bu yönüyle AB destekleri Türkiye sivil toplumunun aktif vatandaşlık algısını etkilediği görülüyor. AB hibesi almış iyi örnekler baktığımızda da aktif vatandaşlığın karar mekanizmalarını etkileme yönü öne çıkarırken proje faydalanıcıları daha çok gönüllülük ve farkındalık yaratma çalışmaları olarak görmektedir. Niceliksel araştırma bulgularında da AB hibesi almış kuruluşların aktif vatandaşlığı yönetime katılma ve hak temelli faaliyetler yürütme olarak tanımlandığını görmekteyiz. **Aktif vatandaşlığı teşvik etmesi ve yaygınlaştırması bakımından AB hibelerinin etkili olduğunu söylemek mümkün.**

Alt Eylem 2: Kamu-STK İş birliğinin Güçlendirilmesi

AB fonları sivil toplum ve kamu kuruluşlarının arasındaki diyalogun gelişmesi bağlamında elverişli ortamlar / temalar oluşturuyor; kamu yönetimi ve STK’ların arasındaki güveni güçlendiren fonksiyona sahip. AB hibesi almış STK’larda paydaşlar ile iş birliği ve diyaloglar çeşitlilik ve sıklık bakımından almayanlara göre yüksek. Araştırmanın öne çıkan bulgularından biri de AB destekli projelerin **STK - Yerel yönetim ve kamu ile diyalogunu / işbirliğini artırması**. Niceliksel araştırma bulgularına göre AB hibesi almış STK’ların yerel yönetimlerle teması kamu kurumlarından daha yüksek. İyi örnekler konu olan projelerden KAÇUV’un Adalar bağış koşusu, Gıda Kurtarma Derneği, İhtiyaç Haritası da bu tür işbirliklerinin yerel yönetim ve STK’lar arası güveni inşa etmesine örnek olarak gösterilebilir. Nicel araştırma bulgularında da AB hibesi almış ya da başvurmuş olan STK’ların genel olarak kamu kuruluşlarıyla olmasa da yerel yönetimlerle daha çok temasta bulunduğu gözlemlenmektedir.

Diğer yandan, **AB destekli projeler kamu kuruluşlarının güvenini kazanmakta etkili olduğu görülmekte.** Buna iyi örnek olarak Gıda Kurtarma Derneği'nin projesi gösterilebilir. Bu yönüyle AB destekli projeler kamu-STK diyalogunda güven tesis eden bir konumda olmasından ötürü önemli. Farklı alanlarda **Kamu-STK diyalogu ve işbirliklerini geliştirmede AB desteklerinin aracılık rolünü üstlenmesi ve bu kurumları bir araya getirecek çalışmaları önceliklendirmesi kamu ve sivil toplum işbirliğinin gelişmesine destek olacağı görülüyor.**

Alt Eylem 3: STK'larının Kapasitesinin ve STK'lar arasındaki Ağın Güçlendirilmesi

AB destekleri konulara disiplinler arası yaklaşımlar geliştirme konusunda potansiyele sahip. STK'ların büyük bir çoğunluğunun üye olduğu bir ağ ya da platform olmadığı görülüyor. AB hibesi almışların ise yarısından fazlasının üye olduğu ağ veya platform bulunuyor. Sivil toplum kuruluşları tarafından ulusal ağlar uluslararası ağlardan daha etkili bulunuyor. Vaka analizi için gerçekleştirilen görüşmelerde gözlemlenen bir konu ise **STK'ların ağ ve platformları yalnızca kendi tematik alanlarında çalışanlardan oluşan yapılar olarak görmesi.** Bu bakımdan AB desteklerinin özellikle ağlar ve platformlarla ilgili desteklerin farklı faaliyet alanlarından gelen STK'ları bir araya getirici yönünü, çeşitlilik ve kapsayıcılığı öne tasarlanmasını STK'ların ulusal ve uluslararası ağlara ilişkin algılarını genişleteceği söylenebilir.

Alt Eylem 4: Türk-AB Vatandaşları Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi

STK'ların AB algısı ise 10 yıllık süreçte AB itibarı bakımından yükselse de halen orta seviyede seyrediyor. AB hibesi alma süreçlerinde olmak, sivil toplumda AB itibarını güçlendiriyor. Fon süreçlerinde olmayanlarda ise **AB programlarına ilişkin eleştirel görüşlere rastlanıyor.** AB programlarına dair en **olumlu algıya sahip olanlar ise AB hibesi almış STK'lar.**

Son olarak hem Türkiye sivil toplum temsili çalışmada hem de vaka analizleri aşamasında AB desteklerinin Türkiye sivil toplumunun kapasitesine etkisi ve fon süreçlerine ilişkin değerlendirmelere bakarsak;

AB Fonlarının Türkiye Sivil Toplumunun Finansal ve Kurumsal Gelişimi Üzerindeki Etkisi

AB hibe ve destekleri AB'nin hedefleri ve perspektifi doğrultusunda sivil toplumda etkili olduğu görülüyor. AB'nin Türkiye sivil toplumuna aktardığı kaynak sivil toplumun gelişimi konusunda belirgin etkilere sahip. STK'ların finansal, insan kaynağı ve uzmanlık kapasitesini artırıyor; yerel yönetimler ve kamu ile işbirliklerine zemin açıyor ve aktif vatandaşlık algısını geliştiriyor. AB fonlarının **Türkiye sivil topluma katkısına ilişkin görüşlerde öne çıkan bu desteklerin maddi yönü ile ilişkili.** **AB hibeleri Türkiye sivil toplumunun maddi ihtiyacını karşılaması bakımında işe yarıyor.** Sivil toplum tarafından sivil toplumun çalışmalarını gerçekleştirmesi bağlamında AB fonlarına önemli bir rol atfediliyor. Bu durumun izlerine hem gerçekleştirilen anket çalışmasının niceliksel bulgularında, hem de vaka çalışmalarındaki anlatılarda rastlanıyor. Niceliksel bulgular değerlendirildiğinde AB hibesi almış kuruluşlar **AB desteğinin en önemli etkisinin finansal kapasitelerini geliştirdiğini gösteriyor.** Öte yandan hibe ve desteklerin hedef kitle üzerindeki etkilerinin proje bazında ayrı değerlendirmesi için hedef kitle odaklı araştırmalara ihtiyaç var.

AB destekleri kurumların kurumsal kapasitelerinin güçlenmesine destek oluyor. AB destekleri **özellikle kurumsal kapasite destekleri, STK'ların kurumsal yapılanmalarında önemli rol oynuyor.** AYBUDER, SAĞKAL gibi örnekler bu desteklerin kurumsal yapılanmaya sağladığı katkıların somut örnekleri olarak karşımıza çıkıyor. İhtiyaç Haritası, KAÇUV gibi örneklerde ise AB destekleri projelerin gerçekleştirilmesini sağlayarak kurumsal kapasiteye dolaylı katkı sunmakta. Bu katkılar en çok insan kaynağı kapasitesinin gelişiminde gözlemlenebiliyor. Özetle, AB hibelerinin kapasite geliştirme üzerindeki etkisinin belirgin olduğu söylenebilir.

AB fonlarına erişim yüksek teknik kapasite ve spesifik uzmanlık gerektiriyor. Başvuru süreçlerinin ayrı bir uzmanlık gerektirmesi, yerel ve fon süreçleri konusunda tecrübesi sınırlı kuruluşların erişimlerine engel oluyor. Niteliksel bulgulara göre AB desteklerini alan ve başarılı bulunan projeleri yürüten kuruluşların **insan kaynağı ve teknik uzmanlık kapasitelerinin güçlü olduğu söylenebilir.** AB fonlarından yararlanabilmede bu bir kıstas olmasa da faydalanmayı kolaylaştıran unsurlardan biri olarak öne çıkıyor. Örneğin KAÇUV'un gelişkin teknik uzmanlığı, İKSV'nin insan kaynağı kapasitesi ve bu kapasiteyi geliştirebilmedeki esnekliği buna örnek gösterilebilir. Niceliksel bulgular da AB desteği alan STK'ların insan kaynağı kapasitesinin almayan ve başvurmayanlara kıyasla oldukça yüksek. Türkiye'de STK'ların %14,6'sı yüksek insan kaynağı kapasitesine sahip iken AB hibesi almışlarda bu oran %22.

Fon ve Hibe Süreçlerine İlişkin Algılar

AB hibelerinin başvuru ve değerlendirme süreçlerine ilişkin eleştirilerin yaygın olduğu görülüyor. Acil ihtiyaçlar konusunda destek mekanizmalarının olmaması kısa sürede hayata geçirilmesi gereken projelere dezavantaj oluşturuyor. AB hibesine başvurmuş ama alamamış STK'ların **bilgilendirmeleri yeterli, değerlendirme sürecini adil bulma konusunda çekinceleri var.** Bunlara rağmen AB fonları en çok tercih edilen fon kaynakları arasında geliyor. Yine niceliksel araştırma bulgularına göre AB hibelerine başvuran STK'lar **başvuru ve değerlendirmenin uzun sürdüğünü düşünüyor.** İyi örneklerde yer alan proje yürütücülerinin AB Fonlarına başvuru süreçlerine ilişkin yorumlarında öne çıkan **sürecin meşakkatli ve bürokratik bulunması.** Öte yandan dernek veya vakıf statüsünde olmayan sosyal kooperatif örneğinin de bu destekten faydalanabilmesi fon başvurusunda bir miktar esneklik olduğunun göstergesi. **Aşamalı başvuru ise başvuru sürecindeki iş yükünü hafifletmesi açısından makul** bulunuyor. Yine de başvurunun **kendine has bir dil ve kurallar gerektirmesi başvuru sahiplerini zorlamakta.** Proje başvuru sürecinin uzun olması ise **acil ve kısa sürede hayata geçirilmesi gereken projeler için dezavantaj** oluşturuyor. Bu bakımdan desteklere başvuruların daha kısa sürede sonuçlanabileceği çözümlerin geliştirilmesi önemli bulunuyor. Özellikle tematik olarak acil destek mekanizmalarının oluşturulması, STK'ların **özgün şartları gözetilerek bu desteklere başvuru süreçlerinin esnekleştirilmesi düşünülebilir.**

AB fonları diğer fon kaynaklarına kıyasla daha işlevsel ve uygulanabilir bulunuyor. AB projeleri etkinlikleri arasında en işlevsiz bulunanlar "açılış ve kapanış etkinlikleri". En işlevli bulunanlar ise **yardımlar, farkındalık çalışmaları, iletişim kampanyaları, deneyim paylaşımları ve iş birlikleri gibi doğrudan STK'nın mesele edindiği konuyu odağına alan etkinlikler.** İletişim kampanyaları ve görünürlük artışı AB destekleri ile mümkün kınıyor.

